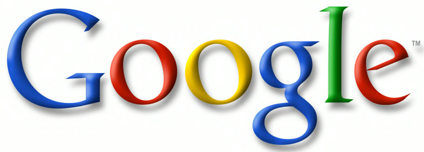
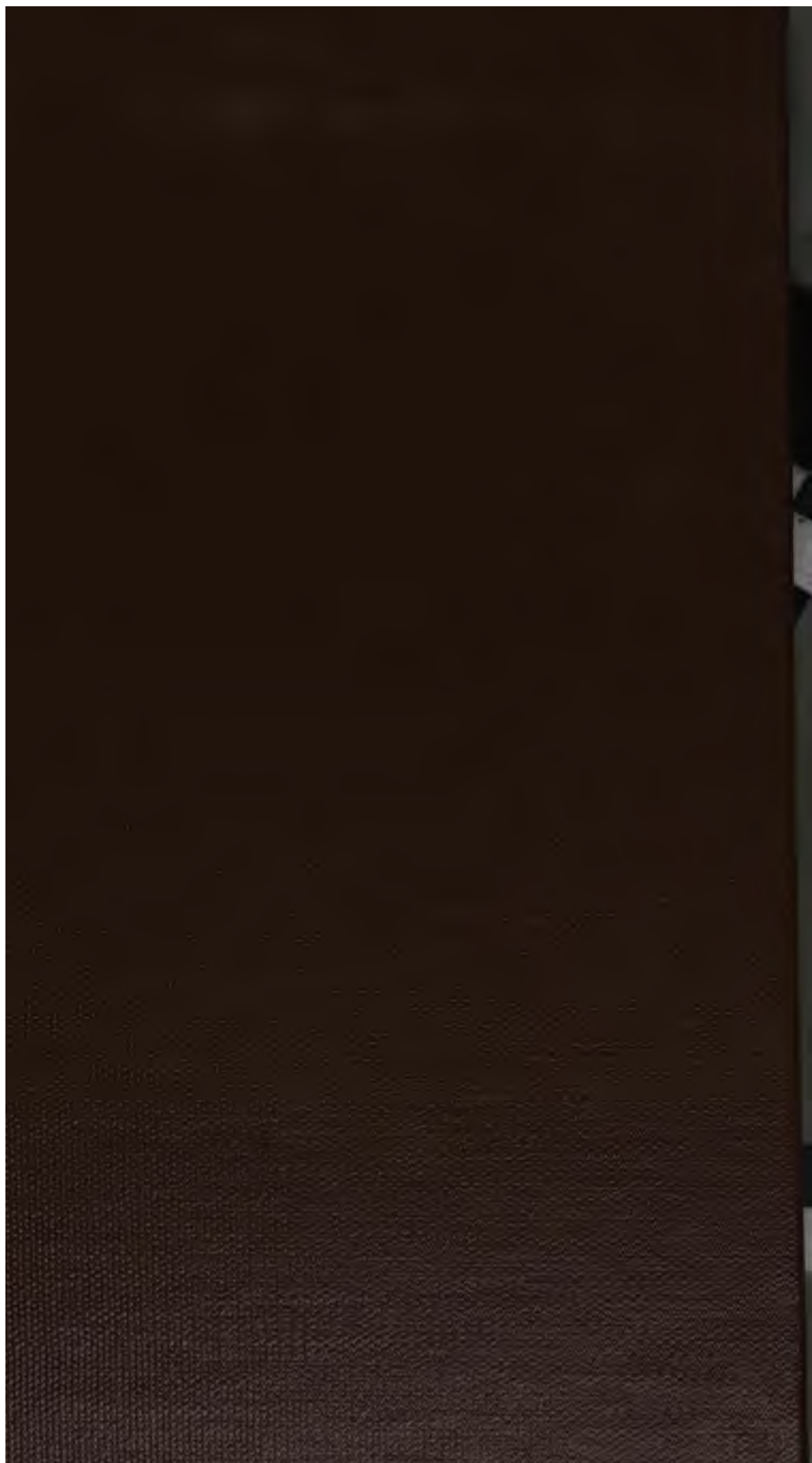

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

Laveaux, Jean Charles Thibault de, 1749-1827

MINNARIJEN

VAN

CATHARINA II.

KEIZERIN VAN RUSLAND;

EN

GESCHIEDENIS

VAN HAARE VOORNAAMSTE

MINNAARS.

NAAR HET FRANSCH,

DOOR

Mr. JOANNES VAN DER LINDEN,

Advocaat te Amsterdam.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART,
MDCCC.

l'Amour par tyrannie obtient ce qu'il demande:
s'Il parle, il faut céder; obeir s'il commande.
Et ce Dieu, tout aveugle & tout enfant qu'il est,
Dispose de nôs coeurs, quand & comme il lui plait.

T. CORNEILLE.

VOORBERICHT

VAN DEN

VERTAALER.

De *Fransche* Uitgever der *Geschiedenis van* PETER III, voegde als een derde deel achter dit Werk de *Geschiedenis der Minnarijen en der voornaamste Minnaars van* CATHARINA II: een stuk, op zig zelf vrij belangrijk en leezenswaardig; maar ongeschikt, om een gedeelte der *Geschiedenis van* PETER III, waar toe het geene betrekking heeft, uit te maaken. Daar het zelve veel eer een aanhangzel tot het *Leven van de Keizerin* is, gaf ik, bij de uitgave van het *eerste Deel* der voorgemelde *Geschiedenis*, mijn oogmerk te kennen, om het, onder een afzonderlijken titel, in het licht te doen verschijnen. — Zie hier, wat de *Fran-*

ſche Uitgever in zijne Voorreden van dit ſtuk zegt.

,, De *Geſchiedenis der Minnarijen en* ,, *der voornaamſte Minnaars van* CATHA- ,, RINA II, die tot dus verre nog niet ,, behandeld is geworden, maakt een ge- ,, deelte uit van het leven van deeze ,, Vorſtin, het welk des te belangrijker ,, is, om dat haare zwakheden altijd de ,, waare oorzaak van haare gedragingen ,, in den geheelen loop van haare regee- ,, ring geweest zijn, en dat haare Min- ,, naars, die haar naar het goeddunken ,, van hunne heerschzugt en eigenzinnig- ,, heden beſtierden, altijd onder haaren ,, naam geregeerd, en zomtijds zelfs de ,, onbeſchaamdheid zoo verre gedreven ,, hebben, dat zij haare beveelen in den ,, wind ſloegen, en de hunne daar voor ,, in de plaats ſtelden.

,, Men zal daar in zien, hoe deeze ,, groote Keizerin, die door de beroemd- ,, ſte Schrijvers zoo hoog wordt opge-

,, vij-

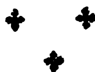
„ vijzeld, zig tot de verachtelijkste lis-
„ ten verlaagde, de droevige speelbal
„ haarer Minnaars wierd, van hunnen
„ kant de vernederendste beledigingen
„ ondervondt, en zig aan de schande-
„ lijkste ongeregeldheden overgaf. Men
„ zal daar in zien, hoe bijna alle de
„ Vorsten van *Europa* voor de voeten
„ deezer verachtelijke Gunstelingen laag-
„ hartig kroopen, hun de aanzienlijkste
„ gunstbewijzen toestonden, hen met
„ die schitterende Ordes vercierden,
„ welken zij zelven met trotschheid
„ droegen, en op die wijze laage lie-
„ den, wier heldendaaden zig tot het
„ Kabinetje van de Keizerin bepaalden,
„ met hunne Voorvaderen, op welken
„ zij zoo hoogmoedig waaren, met hun
„ zelven, met de aanzienlijkste leden
„ van hun Vorstelijk huis, gelijk stelden.
„ Men zal daar in eindelijk, bloedige
„ oorlogen ondernomen, geheele Ge-
„ westen te onderst boven gekeerd, vol-
„ ken aan hun Vaderland ontrukt, dui-
„ zenden van menschen vermoord, of

„ tot ellende en wanhoop gebragt zien,
„ om te voldoen aan de buitenſpoorige
„ heerschzugt van eenen gelukzoeker,
„ die noch moed, noch verdienſten had,
„ die uit afkeer uit de ſlaapkamer van
„ CATHARINA verjaagd wierd, die het
„ ontwerp vormde om haar te ontthroo-
„ nen, en die eindelijk hulpeloos ſtierf,
„ op last van zijne Minnares vergeven
„ zijnde geworden."

Meerder heb ik voor ditmaal niet te berichten, alleenlijk den Lezer in het doorbladeren van dit Werkje dat zelfde genoegen toewenſchende, het welk ik bij de vertaaling heb mogen ondervinden.

J. VAN DER LINDEN.

Amſteldam
den 1. *February*
1800.

INHOUD

DER

HOOFTSTUKKEN.

ZESDE HOOFTSTUK.

ZEVENDE HOOFTSTUK.

AGTSTE HOOFTSTUK.

NEGENDE HOOFTSTUK.

TIENDE HOOFTSTUK.

ELFDE HOOFTSTUK.

TWAALF-

NE-

NEGENTIENDE HOOFTSTUK.

TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

EÉN EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

TWEE EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

DRIE EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

VIER EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

VIJF EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

ZES EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

ZEVEN EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

TWEE EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

DRIE EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

VIER EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

VIJF EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

ZES

ZES EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

ZEVEN EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

AGT EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

NEGEN EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

EEN EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

TWEE EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

DRIE EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

VIER EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

Bladz.

VIJF EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

ZES EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

ZEVEN EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

AGT

T EN … HOOFTSTUK.

NEGEN EN VEERTIGSTE H…

VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

EEN EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

TWEE EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

DRIE EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

VIER EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

VIJF EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

ZES EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

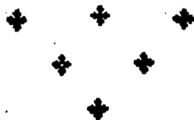
ZE-

ZEVEN EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

AGT EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

NEGEN EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

ZESTIGSTE HOOFTSTUK.

GE-

GESCHIEDENIS DER MINNARIJEN VAN CATHARINA II, KEIZERIN VAN RUSLAND.

EERSTE HOOFTSTUK.

Geboorte van CATHARINA II. *Haare opvoeding. Haar caracter.*

SOPHIA AUGUSTA FREDERICA van *Anhalt-Zerbst-Dornbourg*, die onder den naam van CATHARINA II in *Rusland* heerschte, wierd den *tweeden Mey* 1729, te *Stettin* in *Pruisfisch Pomeren* geboren. Haar vader, Prins CHRISTIAAN AUGUST, was toen Genetaal Major in dienst van dit Koningrijk, Gouverneur van deeze Stad en van derzelver Vesting, en Bevelhebber van het Regiment Infanterie N°. 8.

Zedert eenigen tijd hadden de Koningen van *Pruisſen*, die door het weinig gewicht van hunne Staaten, geſchikt ſcheenen, om dienaars te blijven, aan het machtig Huis van *Oostenryk* onderworpen, het ontwerp gevormd, om deeze afhangelijkheid van hunnen hals te ſchuiven, en bragten het zelve in ſtilte ter uitvoer. Terwijl de andere *Duitſche* Hoven, naar het voorbeeld der bedorven Hoven van het Zuiden, zig met ſchouwſpelen, fraaije konſten, en vermaaken van allerlei zoort, die hen in den grond boorden, bezig hielden, arbeidden zommigen van hun met een onvermoeiden ijver, om hunne geldmiddelen in orde te brengen, en in hunne Staaten een ſterk en welgeoeffend leger op te richten. Deeze nieuwe ſtap verwekte nadenken in *Duitschland*; de kleine Vorſten gevoelden, wat 'er van de *Pruisſiſche* magt worden konde, en zij vooral, die nabuuren van haare Gewesten waaren, drongen zig in de vriendſchap met dit Rijk in, en maakten 'er zig eene eer van, om onder derzelver vaandels te dienen.

Verſcheiden Vorſten uit het klein Vorſtelijk Huis van *Anhalt-Zerbst* hadden het Huis van *Pruisſen* gediend. Prins CHRISTIAAN AUGUST, Vader van CATHARINA II, die wij ook *de Princes* SOPHIA noemen zullen, had dit voorbeeld gevolgd. Hij was niet meer, dan de

waar-

waarschijnlijke erfgenaam van het Vorstendom zijner Voorvaderen, toen SOPHIA ter weereld kwam.

De Moeder van SOPHIA was eene *Holsteinsche* Princes, die in *Duitschland* den naam had van schoon en verstandig te zijn, en aan wien FREDERIK II, Koning van *Pruissen*, toen hij nog maar Kroonprins was, boven andere Princessen, welke hij gelegenheid gehad had te zien, den voorrang gaf. De band van vriendschap, welke zij met deezen Vorst, die met haar denzelfden ouderdom had, onderhield, bevorderde niet weinig de genegenheid, welke FREDERIK II steeds voor dit geslacht betoonde, en was de voornaame oorzaak van het fortuin der Princes SOPHIA.

De Moeder van SOPHIA was een liefhebster der fraaije letteren, even als FREDERIK II. Het leezen der beste *Fransche* Schrijvers maakte den grondslag tot de opvoeding der jonge Princes. Men deed haar de beste Schrijvers der eeuw van LODEWIJK XIV kennen; zij leerde de fraaiste stukken uit CORNEILLE en RACINE van buiten; en de geest van minnarije, die in de Werken van den laatsten heerscht, maakte ten minsten zoo veel indruk op haar hart, als de zuiverheid en cierlijkheid van zijnen stijl op haaren geest maakten.

Toen begonden de kleine Hoven in het *Noor-*

den van *Duitschland* zig van dien hoogmoed te ontdoen, waar mede de Adel in andere landstreeken zoo zeer bezet is; de Moeder van SOPHIA, die haare kundigheden uit de wijsbegeerte van FREDERIK II geput had, en die in haare dogter eene groote neiging tot hoogmoed bespeurde, deed al wat mogelijk was, om haar voor eene belachelijke stijfheid te bewaaren.

Overeenkomstig het gebruik der burgerlijke huisgezinnen, noemde zij haar FICKE, bij verkleining van haaren doopnaam; en zij verpligtte haar van haare teedere jeugd af aan, om met de gemeene Burgeresſen van haare jaaren om te gaan, en te ſpelen. 'Er zijn tegenwoordig te *Stettin* nog vrouwen van dien rang, die zig herinneren met de kleine SOPHIA geſpeeld te hebben. In weerwil van alle deeze voorzorgen, ontwikkelde de hoogmoed zig meer en meer in haar caracter; en wanneer zij verpligt was om met lieden, die zij beneden zig achte, om te gaan, ſtelde zij zig deswegens ſchadeloos, door bij alle gelegenheden over dezelven een meeſterachtig gezag te voeren; zoo dat het geen men een middel tot beteugeling van haare neiging meende te zijn, alleenlijk tot derzelver vermeerdering diende, door de veelvuldige gelegenheden, die zij had, om die neiging op te volgen.

SOPHIA groeide in verſtand, in vermogens en

in

in hoogmoed op. Zonder juist ſchoon te zijn, had zij eên aangenaam voorkomen, eene cierlijke geſtalte, en iets bevalligs, het welk de geenen, aan wien zij gevoeglijk oordeelde haare genegenheid te betoonen, innam. Tot den ouderdom van veertien jaaren gekomen zijnde, gevoelde zij de noodzaak om te behaagen, en men zag reeds de vonken van dat geſtel, het welk haar, geduurende haar geheele leven, met zoo veel kracht beheerschte, in haare oogen ſchitteren.

TWEEDE HOOFTSTUK.

Eerſte begin der Minnarijen.

De gezelſchappen te *Stettin* bepaalden zig ten haaren opzigte tot eenige Officiers van de bezetting, welken haar vader na de parade ten eeten verzogt.

De Graaf B..... wierd tot Adjudant van den Gouverneur benoemd; zijne bediening bragt mede, dat hij dikwils op het Slot kwam, en hij hield doorgaans aldaar het middagmaal. B..... was twintig jaaren oud; zijn voorkomen was be-

langrijk; hij had verstand en vermogens, verstond het *Fransch*, en schilderde allerliefst. In het Militair Kweekschool te *Berlin* opgevoed zijnde, het welk hij eerst zedert twee jaaren verlaaten had, had hij zig nog niet ontdaan van die schroomachtigheid, welke men ondervind, wanneer men uit een kostschool koomt om zig in de weereld te begeven. SOPHIA keek den jongen B..... nu en dan sterk aan; hij bemerkte dit, en bloosde. B..... kende de vrouwen niet, dan uit de Romans. In *Duitschland*, alwaar het zeden-bederf nog niet tot den hoogsten top gestegen is, is een zoort van Romans, in welke de drift der liefde tot uitzinnigheid gedreven wordt, en de minnaars, zig een denkbeeld vormende van ingebeelde volmaaktheden, die zij op het bemind voorwerp toepassen, van het zelve hunne eenige Godheid maaken, en daar aan hunne belangen, hunne plichten, ja zelfs hun leven opofferen. Deeze zinneloosheid, die veele hoofden heeft aan 't hollen geholpen, heeft langzamerhand een zoort van aanhang gevormd, welke men ter bespotting *Sentimenteelen* genoemd heeft, en waar van de Roman, ten titel voerende: *het Lijden van* WERTHER, langen tijd het handboek geweest is.

De vuurige verbeelding van den jongen Graaf gaf zig wel dra geheel en al over aan het denkbeeld, dat hij door de Princes SOPHIA bemind

wierd;

wierd; hij zag in haar een voorbeeld van bevalligheid en deugden, een uitsteekend persoon; zij wierd het eenig voorwerp van zijne gedachten, dag èn nacht, wanneer hij alleen, of in gezelschap was, geduurende zijne maaltijd, geduurende zijnen dienst. Wanneer hij schreef, vloeide de naam van SOPHIA alle oogenblikken uit zijne pen; wanneer hij teekende, schetste zijn penceel de trekken van SOPHIA, en overal vertoonden deeze geliefde trekken zig rondom hem.

Echter aan de gestrenge grondbeginzels eener eerbiedigende liefde getrouw zijnde, zoude hij het voor een misdaad hebben aangezien, om de oogwenken van zijne beminde te beantwoorden; hij sloeg de oogen neder; wanneer hij haare oogwenken bespeurde, bloosde hij, en eene overijlde beroering maakte zig van alle zijne zinnen meester.

Deeze beschroomdheid maakte de jonge SOPHIA onverduldig; dit was het eenig gebrek, dat zij in den Graaf vond. Uit haaren aart levendig en wulpsch zijnde, was haar inborst niet geschikt voor die langwijlige liefde, die haar geluk vindt in ijdele en uitgerekte zuchten, en een aangenaam genoegen schept in zig verstooken te zien van het geen de kieschheid niet gedoogt te genieten. Haare aanwakkerende begeerten zogten wezentlijker en levendiger vermaaken, en de ontsteltenis haa-

ter zinnen, op het zien van den Graaf, ontdekte haar het aanzijn van die vermaaken.

DERDE HOOFTSTUK.

Vertrouwelijkheid. Belangrijke bijeenkomst.

SOPHIA zocht vrugteloos naar middelen, om deezen ſtaat van onzekerheid en lijden te doen ophouden. Zij wierd droefgeeſtig, mijmerend, ongemakkelijk. De jonge Gravin C......, vriendin van SOPHIA, bemerkte dit. Op zekeren tijd, na het eindigen van een middagmaal, waar op de Graaf was tegenwoordig geweest, met haar wandelende, vroeg zij 'er haar de reden van. Toen liep reeds het gerucht, dat de hand van SOPHIA voor eenen Erfprins van één der grootſte Staaten van *Europa* beſtemd was. De vertrouweling te worden van iemand, die t'eeniger tijd op eenen throon moest ſchitteren, was geene onverſchillige zaak voor deeze looze Gravin; en SOPHIA was in een ſtaat, waar in het gemakkelijk was dit vertrouwen te winnen. — Ja, mijne vriendin, zeide SOPHIA, ik ben mijmerend, onrustig, ongemakke-

kelijk; ik weet zelve niet al te wel, wat daar van de oorzaak zijn moge. — Gij zijt veertien jaaren oud, dit is een tijdstip, het welk voor een jong mensch van uwe geboorte veranderingen aanduid. —— Gravin, hoe vindt gij den Graaf B.....? — Het is nog niet lang, dat hij hier is, ik heb weinig acht op hem gegeven. — Gij ziet hem aan tafel. — Dit is waar, maar ik heb hem nog niet genoeg opgemerkt, om 'er mijn oordeel over te vellen. — Denkt gij, dat hij rijk is? — Men zegt het. — Het spijt mij wel, dat hij niet geschikt is, om t'eeniger tijd een kroon te draagen. — Wel dra zal mijne beminnelijke SOPHIA een gewichtig nieuws verneemen. Men bestemdt voor haar de hand van eenen grooten Vorst, waarschijnlijken erfgenaam van eene kroon. Maar het is de Graaf B..... niet. —— De Graaf B..... heeft slechts één gebrek; hij is al te beschroomd. — Dit is misschien uit omzigtigheid; hij vreest iets te zullen verliezen met al te bekend te worden. — Och! ik vermeen, dat hij zig zelf bedriegen zoude met zoo te denken.

Iemand op den aangang gekomen zijnde, wierd het gesprek afgebrooken. De Gravin C...... was genoeg onderricht; zij had uit de oogen der Princes, zelfs meer dan uit haare gesprekken, geleezen al wat in haar hart omging.

Des anderen daags bevond zig SOPHIA in de

eetzaal, eenigen tijd voor dat de gasten aldaar bij elkander waaren. Zij was aldaar alleen, leunende op een vensterraam, wanneer de Graaf binnen trad. Op het zien der beminnelijke SOPHIA, maakte de ontroering zig van den armen Graaf meester; hij beefde van het hoofd tot de voeten. Gelukkig, dat SOPHIA, die hem in 't eerst niet bemerkte, hem tijd liet, om zig te herstellen. Eindelijk keerde zij zig om, en B..... maakte haar eene vrij malle buiging; SOPHIA bloosde: noch de één, noch de ander wist wat zij zouden zeggen; SOPHIA begon. Zij vroeg hem, of de parade geëindigd was, of hij veel genoegen te *Stettin* had, en andere zaaken van dien aart; en op elke vraag sloeg hij de oogen neder, zoo dat hij haar deed gevoelen, dat zij verpligt was zig zelve geweld aan te doen, met niet altoos de oogen op hem gevestigd te houden. De Graaf mompelde eenige woorden, zonder haar bijna te durven aankijken. Na eenige oogenblikken stilzwijgens, die zoo wel voor den één als voor den ander verveelend waaren, zeide SOPHIA tot hem: zijt gij altoos zoo schroomachtig, of is het alleen mijne tegenwoordigheid, die u zoo maakt? De Graaf zou hier op antwoorden, wanneer de Gravin C..... binnen trad. Op deeze onverwachte verschijning, liet SOPHIA hem den tijd niet om te spreeken, en gebruik maakende van het oogenblik,

blik, dat haar overig was, zeide zij stilletjes tot hem: *Vat moed, en vordert niet, dat men u te veel voorgaat.* Daar op naderde de Gravin, en het gesprek viel op onverschillige zaaken.

VIERDE HOOFTSTUK.

Geheime bijéénkomst.

De laatste woorden van SOPHIA hadden den levendigsten indruk op den armen Graaf gemaakt; hij wist niet, welken zin 'er aan te geven, en in zijne zedige en eerbiedigende drift, was de zin, dien deeze woorden waarlijk hadden, de eenige, waar bij hij zig niet dorst bepaalen. Over tafel zat hij als een hout beeld, niets ziende, niets verstaande, steeds peinzende op die woorden, welken hij zoo geheimzinnig vond. Hij wandelde het overig gedeelte van den dag langs afgelegene en eenzame plaatsen, om met des te meer gemak te peinzen. Maar des avonds, aan zijne wooning te rug komende, vond hij op de tafel een briefjen, het welk hem van het maaken van verdere aanmerkingen ontsloeg; hij opende het, hij las het, en vond 'er het volgende in geschreven:

„ Gij

„ Gij bemind, en wordt bemind. Men ver-
„ wacht u deezen avond te middernacht, op de
„ tweede verdieping van achteren, in de kamer,
„ alwaar gij laatst vond, dat men zulk een fraai
„ uitzicht had. Vat moed; eene al te schroom-
„ achtige liefde is zelden gelukkig; zij verteert
„ doorgaans zig zelve. Gij zult wel zorge draa-
„ gen, van geen enkel woord te spreeken. De
„ liefkoozingen hebben ook haare zoetigheid in
„ de stilte. Laat niet na dit briefjen te verscheu-
„ ren, zoo dra gij het geleezen hebt."

Iemand, die langen tijd in eenen donkeren kerker is opgesloten geweest, staat over het schielijk en onverwagt gezicht van het daglicht niet meer verbaasd, dan de Graaf was op het leezen van dit briefjen. Hij herlas het verscheiden maalen, kuste het, drukte het tegen zijn hart. Getrouw aan de beveelen zijner minnares, ging hij om het te verbranden; maar eensklaps bleef hij staan; hij wilde het vooraf van buiten leeren. Wel dra voldeed hem dit nog niet; hij wenschte het dagelijks elk oogenblik te kunnen herleezen. Eindelijk nam hij een potloot, en schreef elk woord na op verschillende plaatsen van zijne kamer, de eene van de andere afgelegen, waar na hij eindelijk besloot het lieve briefjen te verbranden, na het nog herhaalde maalen gekust te hebben.

Na dit smartelijk werk verrigt te hebben, zag

B..... op zijn horologie; hij telde de oogenblikken, hij wandelde door zijne kamer, hij ging zitten, hij las, hij leide het boek neder. Eindelijk koomt het gewenschte uur. Hij gaat uit, hij begeeft zig naar de aangewezene plaats. De deur der kamer was open. 'Er was geen licht in. Deeze omstandigheid stelde hem gerust; want de verlegenheid van eenen staat, die voor hem zoo nieuw was, maakte zijne beschroomdheid beangst, en hij beefde bij het naderen van de kamer. Hij treed binnen; geen gerucht laat zig hooren. Hij herinnert zig de plaats, alwaar een *canapé* stond; hij nadert dezelve zachtkens en tast 'er naar. Een zeer ligt gekleed persoon bevindt zig onder zijn bereik. Het eerste aanraaken doet hem beven, en zijne mond opende zig om te spreeken. De herdenking van 't verbod sluit dezelve oogenblikkelijk. Indien hij had mogen spreeken, zijne beschroomdheid zoude 'er hem de gelegenheid toe benomen hebben; maar geen woord mogende uitbrengen, mogt hij wel op eene andere manier vrijmoedig wezen. Zijne beschroomdheid hield hem nog tegen, en maakte hem onzeker en besluitloos, wanneer hij gevoelde, dat eene hand de zijne aanvatte, dezelve met teederheid drukte, en zachtkens naar de *canapé* heenen trok.

Mijne lezers zullen niet vorderen, dat ik hier beschrijve al het geen in deeze geheimzinnige bij-

aankomst, die een uur lang duurde, voorviel. Indien zij bemind hebben, laaten zij zig herinneren, wat zij de eerste keer hebben ondervonden, toen zij de zoete en volkomene betuigingen van eene wederkeerige teederheid, of die zij daar voor aanzagen, ontfangen hebben; indien zij niet bemind hebben, zoude mijne beschrijving hun geen denkbeeld van dit toneel geven kunnen. De taalen leveren geene woorden op, welke die dingen kunnen afschilderen.

Na verloop van een uur, gaf men hem te kennen, dat hij zig verwijderen moest; eenige minuuten wierden nog half genomen, half toegestaan; eindelijk hij gehoorzaamde, en keerde te rug met eenen geest, vervult van den wellust, dien hij gesmaakt had, even als een geluidgevend lichaam na het geven van 't geluid nog eenigen tijd in beweging is.

Eenige dagen gingen voorbij, zonder dat de Graaf eenig briefjen van zijne minnares ontfing. Hij verwagtte het met ongeduld, maar vrugteloos; aan tafel gedroeg hij zig als naar gewoonte; alleenlijk vestigde zig zijn gezicht met een weinig meerder vrijmoedigheid op de schoone SOPHIA; en wanneer zij hem aankeek, floeg hij de oogen zoo schielijk niet neder dan te vooren.

VIJF-

VIJFDE HOOFTSTUK.

Reize. Ongerustheden. Ingebeeld ontwerp. Ontrustend nieuws. Troost.

Op zekeren morgen verspreidde zig het gerucht door *Stettin*, dat de Vorst wel dra eene reize naar *Berlin* zoude gaan doen, met zijn geheele huisgezin. Deeze reizen hadden van tijd tot tijd plaats; maar deeze keer gaven de geruchten, die omtrent het aanstaande huwelijk der Princes SOPHIA geloopen hadden, gelegenheid tot allerleie zoorten van gisfingen. De Graaf, die, zedert zijne laatste ontmoeting, alle gezelschap had vaarwel gezegd, om zig aan het onafgebroken denken op zijne geliefde SOPHIA, en aan de beschouwing van haare aanbiddelijke beeldtenis, in de eenzaamheid over te geven; B..... was misschien de eenige Officier der bezetting, die van alle de geruchten, omtrent de redenen deezer reize loopende, onkundig was. Geduurende al den tijd, dat de krijgsdienst hem niet bezig hield, in zijne kamer blijvende zitten, dagt hij onophoudelijk aan SOPHIA, bragt den tijd door met het schilderen

van

van haar pourtrait, of het maaken van gelijkenissen die voor de Princes vleiend waaren, of herderspelen, waar in zij met haaren minnaar de rollen vertoönde, welke hem zijne verbeelding opgaf. Zomtijds was hij in eene diepe mijmering weggezonken. In weerwil van de zekerheid, die hij van zijn geluk vemeende te hebben, heerschte zijnes ondanks een zeker gevoel van droefgeestigheid in zijne ziel, ontrustte hem, en bleef hem bij tot in de herdenking van genootene vermaaken. Niet te vreden met in 't geheim de begunstigde minnaar der schoone SOPHIA te zijn, verhitte het denkbeeld, van zig door de banden des huwelijks met haar te vereenigen, zijne verbeelding, en hoe meer deeze gedachte ingebeeld was, hoe meer de beschouwing daar van in deszelfs uitvoering hinderpaalen ontmoette, hoe meer ook het verlangen, om het zelve ter uitvoer gebragt te zien, in hem aanwies. Een eenvoudige Graaf des Rijks eene Princes te trouwen! De *Duitsche* staatkunde en vooroordeelen verzetteden zig daar tegen. Maar wat is staatkunde, wat zijn vooroordeelen in het oog van eenen overdreven minnaar, vooral, wanneer ijdele verbeelding zoo veel vermag, als de liefde zelve, om de hinderpaalen, welke zij doen geboren worden, uit den weg te ruimen?

Eer dat SOPHIA van *Berlin* te rug gekomen

was,

was, waaren alle deeze hinderpaalen, naar de verbeelding van den Graaf, verdweenen; zijn geluk kwam hem voor zeker te zijn. Hij was Graaf, hij bezat vrij aanzienlijke rijkdommen, om door eene Princes van *Anhalt* niet te worden afgeweزen; voor de liefde is niets onmogelijk; het huwelijk was in zijn hoofd gesloten. Vervuld met deeze aangenaame verbeeldingen, wagtte hij met ongeduld de te rug komst van SOPHIA.

SOPHIA kwam van *Berlin* te rug. B.... stond des morgens vroeger dan naar gewoonte op, onverduldig om het uur der parade te zien aankomen. Dit verlangde uur kwam dan aan. Hij begaf zig met drift naar de plaats, alwaar het krijgsvolk der bezetting bij elkander kwam; hij begroette zijnen Colonel. Naauwlijks had hij de gewoone plichtpleegingen geëindigd, of een Kapitein, van *Berlin* te rug gekomen, kwam naar hun toe, en deelde hun het nieuws mede, dat het huwelijk van SOPHIA besloten was; waar na hij, onverduldig om zijne nieuws-tijding onder de geheele weereld te verspreiden, hen verliet, zonder den naam vermeld te hebben van den geen, aan wien zij was toegeschikt; men riep hem te rug, men vroeg hem den naam van den aanstaanden echtgenoot, hij noemde den Groot Hertog van *Rusland.*

De geheele weereld stond verwonderd. B.....

was als door den blixem getroffen. Hij begaf zig, zonder iets te zeggen, naar de nabij staande wacht, en bleef aldaar beweegloos in neêrslagtigheid gedompeld. De Colonel liet hem roepen; hij verstond niets; een soldaat nam hem bij den arm, en gaf 'er hem berigt van; hij keek den man aan als in verrukking, en verstond niet het geen hij hem zeide, dan na het zelve drie maalen aan hem herhaald te hebben.

Hij begaf zig op eene werktuiglijke wijze naar de parade, maar was 'er zonder aandacht bij tegenwoordig; alle zijne zintuigen waaren door het rampzalig nieuws, het welk hij vernam, zoodanig getroffen, dat alle andere voorwerpen geenen indruk op dezelve maakten. Des avonds ging B.... bij den Gouverneur zijn hof maaken. Hij wierd 'er vriendelijk ontfangen, als naar gewoonte; maar de Vorst liet zig geen enkel woord ontvallen, het welk of tot het huwelijk van zijne dogter, of tot den Groot Hertog van *Rusland* betrekkelijk was. 'Er was niets meer noodig, om al de hoop van den verliefden Graaf te doen herleeven; hij hield alles, wat men hem gezegd had, voor valsche geruchten, en gaf zig op nieuw aan zijne inbeelding over. Een oogwenk vol van teederheid, welke SOPHIA gelegenheid had hem in 't voorbij gaan te geven, stelde hem volmaakt gerust; en een briefje, gelijkvormig aan het eerste, het welk hij,

bij

bij het te rug komen in zijne kamer, op de tafel vond, bragt hem weder ten toppunt van zijn ingebeeld geluk. Neen, neen, zeide hij, na dit briefjen geleezen te hebben, deeze tijding is niets anders, dan een los gerucht, van allen grond ontbloot. De Kapitein is één van die rabbelaars, die altijd het voorkomen hebben willen, als of zij het eerst van de gebeurtenissen onderrigt waaren, en die, het geen zij weeten en niet weeten, onbezonnen verspreiden. Indien het huwelijk van SOPHIA besloten was, een huwelijk zoo gewigtig, zou de Vorst dan nagelaaten hebben zijn genoegen te doen blijken? Zoude hij zig niet een enkel woord hebben laaten ontvallen, waar uit men zijn geheim had kunnen bemerken? En wat zoude hem bewegen, om een geheim te maaken van iets, het geen overal ruchtbaar is? Een bewijs, dat de zaak volstrektelijk valsch en verdicht is, bestaat hier in, dat hij alleen 'er niet van spreekt. En SOPHIA, SOPHIA, die mij zulke dierbaare blijken van haare teederheid gegeven heeft, SOPHIA, die mij dezelve nog wil geven, zou deeze de wreedheid gehad hebben, om op het oogenblik, dat wij voor altoos van elkander stonden te scheiden, de vreugde voor te wenden, die ik in haare oogen heb zien schitteren? Zou zij mij dien oogwenk, vol vergenoegen en teederheid, waar van mijn geest nog vervult is, hebben toegeworpen?

pen? Zou ik in dien oogwenk niet ontdekt hebben, zoo al niet het verdriet om van mij te scheiden, ten minsten een teeder mededogen met de onheilen, welke mij dusdanig ongeluk zoude doen ondervinden? En zoude zij, die bestemd was tot een huwelijk, met den waarschijnlijken erfgenaam van eene der schitterendste kroonen van *Europa*, mij een briefjen kunnen schrijven, zoo als ik thans in mijne handen heb, en mij tot eene nieuwe bijéénkomst noodigen? Neen, dit is niet mogelijk, SOPHIA is niet verloofd; zij bemind mij, zij zal voor mij zijn, niets is voor de liefde onmogelijk.

ZESDE HOOFTSTUK.

Nieuwe bijéénkomst. Verwonderlijk voorstel. Nieuwe ontwerpen.

B..... herlas het briefjen, en elk woord bevestigde hem in zijne zoete dwaaling.

„ Men wagt u op nieuw deezen nacht, op het
„ zelfde uur, op dezelfde plaats; maar koom al-
„ daar niet met dat ongerust en bekommerd voor-

„ ko-

„ komen, het welk men heden in 't voorbijgaan
„ in uw gelaat befpeurd heeft. Eene gelukkige
„ toekomst zal de vermaaken, die men u toebe-
„ reid, achtervolgen. Voed deeze hoop, en ver-
„ ban alle ongerustheid. Indien uw hart ftand-
„ vastig is, indien de liefde, die men u betoont,
„ uw geluk volmaaken kan, kunt gij eenen knoop
„ leggen, die wederkeerig wordt toegeftemd. In-
„ dien gij deezen knoop verlangt te leggen, zal
„ men u daar toe meer dan de helft van den weg
„ baanen; en om alle hinderpaalen voor te ko-
„ men, zal men zorge draagen, dat alles in 't ge-
„ heim en zeer fchielijk gefchiede. Bijzondere
„ redenen maaken het als nog noodzaakelijk om
„ van u het diepst ftilzwijgen te vorderen. Maar
„ niets belet u, om op de plaats der bijéénkomst
„ een briefje achter te laaten, waar op gij op de-
„ zelfde wijze antwoord ontfangen zult. Indien
„ gij in dit voorftel toeftemt, zult gij de hand
„ van uwe vriendin teederlijk drukken. Veele
„ zaaken in deeze weereld hangen van het begrip
„ af; ingebeelde hinderpaalen kunnen aan eene
„ zaak den fchijn van onmogelijkheid geven; maar
„ fchijn bedriegt: door moed komen helden tot
„ de overwinning; de liefde heeft ook haare hel-
„ den."

Na het ontfangen van zulk een briefjen, moest
B.... zekerlijk ftaat maaken op een huwelijk met

SOPHIA. Hij vloog naar de aangewezene plaats der bijéénkomst; hij smaakte aldaar dezelfde vermaaken als de eerste keer; hij drukte de hand zijner vriendin, ten blijke van toestemming in den gedaanen voorslag.

B..... keerde naar zijne wooning te rug, met de zoetste hoop vervuld zijnde. Niets meer konde, naar zijne gedachten, aan zijn geluk hinderlijk zijn. t'Huis komende, stelde men hem eenen brief ter hand; dezelve was van een vertrouwd vriend, met wien hij eenigen tijd te *Stettin* had omgegaan, die zig toen te *Berlin* bevond, en aan wien hij alle de geheimen van zijn hart vertrouwd had, en nog dagelijks vertrouwde. Hij opende den brief, en las 'er het volgende in:

GELIEFDE GRAAF!

„ Werp uw teeken-krijt, uwe penceelen en
„ uwe verwen op het vuur, en neem den geest
„ van een waar soldaat aan. Doet uw best, om
„ aan alle uwe leden het voorkomen te geven van
„ een *Pruissisch* soldaat, die zig alleenlijk met
„ zijn beroep bezig houdt. Gij weet ongetwijf-
„ feld zoo wel als ik, dat wij te veld gaan trek-
„ ken; maar dit is de reden niet, die mij be-
„ weegt, om u deezen raad te geven.

„ De Prins, Gouverneur van *Stettin*, is, zoo

„ als

„ als gij weet, aan ons Hof gekomen; ik heb
„ noch hem, noch iemand van zijn huisgezin ge-
„ ſproken. De Gravin C..... heeft mij alleen-
„ lijk toegeſtaan haar eenige bezoeken te geven.
„ Ik heb in haare geſprekken veele zaaken be-
„ merkt, waar van ik u zoude kunnen ſpreeken.
„ Maar, alles wel ingezien zijnde, heb ik ge-
„ dacht, dat alle mijne gisſingen u van geen nut
„ zijn zouden. Men moet wagten tot dat het
„ zeil ſtrijkt, dan zal het geheim zig geheel en
„ al ontwikkelen. Ik zal mij dus voor het oogen-
„ blik bepaalen, met u te zeggen het geen gij
„ noodig hebt te weeten.

„ De Princes SOPHIA is beſtemd om met den
„ Groot Hertog van *Rusland* te trouwen. Zij
„ zal den *Griekſchen* Godsdienst omhelzen,
„ overéénkomſtig de wetten van dit Land, en het
„ huwelijk zal onmiddelijk na deeze plechtigheid
„ plaats hebben. Dewijl onze Koning deeze ge-
„ heele zaak beſchikt heeft, kan men dezelve als
„ eene gedaane zaak beſchouwen. SOPHIA
„ trouwt eigentlijk niets dan eene kroon; een
„ Gemaal zal zij zig zelve wel weeten aan te
„ ſchaffen.

„ Kent gij den Groot Hertog van *Rusland?*
„ Ach! Mijn vriend, indien ik kroonen hadde uit
„ te deelen, ik zoude mij wel wagten, om 'er
„ een aan iemand als hem te geven. Zie hier zij-

„ ne beeldtenis in miniatuur. PETER is eer klein
„ dan groot; zijn gezicht gelijkt naar dat van
„ eenen morsfigen vrek; zijne oogen zijn klein
„ en onaangenaam. Op zijn kleine hoofd is een
„ vervaarlijk groote hoed tot in de oogen gedo-
„ ken, en in de fchuinte geplaatst, om aan hem
„ het voorkomen van een krijgsheld te geven.
„ Dit beeld, op zig zelf reeds zeer befpottelijk,
„ is gekleed met eenen rok, waar in de *Pruisfi-*
„ *fche* manier tot in het belachelijke doorfteekt.
„ Zijne twee oijevaars-beenen zijn in twee naauwe
„ linnen overkousfen ingepakt en zoo toegedrukt,
„ dat zijne knieën de buiging van derzelver ge-
„ wrichten verlooren hebben; zoo dat deeze mi-
„ litaire pop noch met gemak kan zitten, noch
„ zig bewegen als andere tweevoetige dieren.
„ Zijn gezicht, onder den vervaarlijken hoed,
„ dien ik u zoo aanftonds befchreven heb, maakt
„ onophoudelijk zulke lelijke trekken, dat het bij-
„ na onmogelijk is hem zonder lachen aan te zien.
„ Gij kunt u ligtelijk verbeelden, dat een lichaam
„ van dien aart geen verheven ziel bevat. Die
„ ziel is klein en eng beperkt, en met dit al ftaat
„ hij naar niets minder, dan om een tweede FRE-
„ DERIK te worden. Zijne dolle drift tot na-
„ volging wordt ten deezen opzigte tot in het
„ buitenfpoorige gedreven. De Koning hem laat-
„ ftelijk den titel van Colonel in zijn leger opge-
„ draa-

„ draagen hebbende, betuigde hij daar over eene „ dwaaze vreugd, en eene onmaatige hoogmoed, „ en deed daar voor zulke levendige dankbetui- „ gingen, als of hij eene kroon ontfangen had.

„ Deeze Prins, die in zijne eerste jeugd de „ Opper-Vorst van een vrij aanzienlijk Vorsten- „ dom was, die vervolgens de keuze tusschen „ twee kroonen had, is bestemd om met de be- „ minnelijke Princes SOPHIA te trouwen.

„ Maar ik verdwaal in overtollige verhaalen, „ en laat voor het einde, het geen ik mij had „ moeten haasten om u van den beginne af aan te „ zeggen. Luister dan, en besluit gezwindelijk; „ want 'er valt geen tijd te verliezen.

„ PETER heeft zijn verlangen te kennen ge- „ geven, om eenen *Pruisfischen* Adjudant te heb- „ ben. FREDERIK is, zoo gij denken kunt, „ genegen hem daar in te voldoen; maar het is „ nog niet bepaald, wien men daar toe zal voor- „ slaan. De Adjudant van PETER kan gemak- „ kelijk de gelukkige minnaar van SOPHIA wor- „ den. Indien deeze laatste post het voorwerp „ van uw verlangen is, moet gij ook naar den „ eersten staan. Ik heb middel gevonden, om „ langs verschillende wegen uwen naam kenbaar „ te doen worden. Laat dan ten spoedigsten uwe „ verwen en penceelen vaaren, en haast u, daa- „ delijk na het leezen van mijnen brief, om u te

„ kleeden op eene wijze, die den Groot Hertog
„ welgevallig is.

„ Door SOPHIA bemind wordende, zal het
„ u niet moeielijk vallen wel te ſlagen. De aan-
„ beveeling van den Prins, haaren vader, zal ook
„ van groot gewicht zijn, en deeze aanbeveeling
„ kan u niet misſen.

„ Zie daar, mijn vriend, den ſtaat der zaaken;
„ haast u om van de gelegenheid gebruik te maa-
„ ken, en vergeet uwen vriend niet."

ZEVENDE HOOFTSTUK.

Waarſchijnlijk goede uitſlag. Onoplosbaare tegenſtrijdigheden. Nieuwe duiſterheden.

De Graaf B.... las en herlas deezen brief, en ging uit. Hij wierd eindelijk overtuigd, dat de Princes SOPHIA in de daad met den Groot Hertog van *Rusland* ging trouwen, en deeze Vorſtin deed hem zulks zelve verſtaan. Na veele zuchtingen en aanmerkingen, zettede hem zijne liefde aan, om den raad van zijnen vriend te volgen; hij arbeidde om eenen post van Adjudant bij den

Groot Hertog te verkrijgen. Zoo dra zijne partij gekozen was, begaf hij zig naar den Vorst, en deelde hem zijn voorneemen mede. Duizende zwaarigheden vertoonden zig voor zijnen geest; hij was beangst van niet te zullen slagen. Het goed onthaal bij den Vorst, en de belofte, die dezelve hem deed, om deeze zaak naar zijnen wensch te doen uitvallen, deeden alle zijne ongerustheden verdwijnen. Het kwam nu alleen maar aan op de verkrijging der toestemming van de aanstaande Groot Hertogin, en niets was, naar de gedachten van den Graaf, gemakkelijker. Eene gunstige gelegenheid hebbende waargenomen, om haar zijn oogmerk mede te deelen, en haare goedkeuring te vraagen, zeide SOPHIA hem in de daad, dat dit ontwerp geheel en al overéénkomstig haaren wensch was, dat zij met genoegen zien zoude, dat hij haar naar *Petersburg* volgde, en dat zij alles, wat van haar afhing, doen zoude, om hem den verlangden post te doen verkrijgen.

Eenige dagen daar na, noodigde men den Graaf tot eene nieuwe nacht-bijéénkomst. Op het oogenblik, dat hij stond te vertrekken, stak men hem een briefjen in de hand, waar in hij het volgende las:

„ Gij zijt van oogmerk, om in den dienst van „ een ander Hof over te gaan. Ik heb op dit ont-

„ werp

„ werp rijpelijk gedacht; en alles wel ingezien
„ zijnde, heb ik gemeend u zulks ernſtig te moe-
„ ten ontraaden. Gij zult mijne redenen goed-
„ keuren, wanneer de tijd gekomen zal zijn, om
„ ze u kenbaar te maaken. Voor dit oogenblik,
„ begeere ik, dat gij mij op mijn woord gelooft.
„ De zaaken zullen van gedaante veranderen, en
„ een keer neemen tot uw genoegen, indien gij,
„ voor mijne verandering van ſtaat, toeſtemt in
„ iets, waar van men u reeds onderricht heeft.
„ Alles is in gereedheid; het koomt alleen op
„ uwe toeſtemming aan. Dewijl een onverwin-
„ nelijk noodlot aan de vervulling onzer wen-
„ ſchen verhindering toebrengt, is het voorzich-
„ tig eene andere wending aan de zaaken te ge-
„ ven. Draalt niet met uw beſluit te neemen.
„ De ontknooping zal u verwondering baaren,
„ en ik hoop, dat dit niet onaangenaam zijn
„ zal."

Dit briefje bragt den Graaf in de grootſte verwarring, en deed in zijnen geest eene meenigte van verſchillende aanmerkingen geboren worden. Wel hoe! zeide hij in zig zelf, men zegt mij, dat men mijn ontwerp goedkeurd, men moedigt mij op de vleiendſte wijze aan, om daar bij te volharden, men belooft mij behulpzaam te zijn, ten einde het wel te doen ſlagen; en eenige dagen daar na ſchrijft men mij, om 'er van af te zien!

Wel-

Welke is die zaak, waar van men in het briefjen ſpreekt? Ach! indien men het diepst ſtilzwijgen bij de bijéénkomst niet gevorderd had, 'er zoude in dit alles geene duiſterheid zijn; ik zoude geene raadzels uit te leggen, geene valſche uitleggingen te vreezen hebben! Waar toe dat geheim? Waar toe die raadzelachtige voorwaarden? Maar SOPHIA bemint mij; haar ſtaat is uittermaaten kiesch; het past mij niet te gelooven, dat zij in dit haar gedrag ongelijk heeft. Zij kan zig zelve niet bedriegen; zij kan mij niet bedriegen. Ik moet mij blindeling aan haaren wil geheel en al onderwerpen. Het is gedaan, mijn partij is gekozen.

De Graaf verwagtte met ongeduld eene nieuwe bijéénkomst, om zijn antwoord te geven. Zie hier hoe het zelve was ingericht.

„ Ik aarzel geen oogenblik, om mij aan uwen
„ wil geheel over te geven. Een enkel woord,
„ en ik beijvere mij, om alles, wat gereed ge-
„ maakt is, te vervullen. De ontknooping kan
„ voor mij niet dan veraangenaamend wezen."

ACHT-

AGTSTE HOOFTSTUK.

Verandering van besluit. Toebereidzels tot de reize. Geheim huwelijk.

Eenige dagen gingen 'er voor bij, zonder dat de Graaf van iets hoorde spreeken. Vol moed en hoop, wagtte hij het beslissend oogenblik. In dien tusschen tijd, schreef hij aan den Vorst, dat hij van het oogmerk, om den *Pruisſiſchen* dienst te verlaaten, geheel had afgezien, en dat hij lie- ver verkoos in zijnen post te blijven. De Vorst scheen 'er verwonderd over, maar zonder zig 't onvreden te betoonen, en van dien tijd af, ves- tigde het oog van SOPHIA zig niet meer op den Graaf.

Intusschen begon men eensklaps in 's Vorsten huis groote toebereidzels tot de reize te maaken. De Graaf ontrustte zig deswegens eenigermaaten, wanneer men hem berigtte, dat deeze reize be- trekking tot een huwelijk had. Iemand, die al het overschot van zijn geld in de loterije gelegt heeft, en de busſche, die zijn lot beslisſen zal, ziet draaijen, is niet meer ontsteld, dan de arme

Graaf

Graaf toen was. De tijd van het vertrek naderde, en hij had nog geen bericht ontfangen. De ongerustheid van den Graaf vermeerderde, de vrees deed hem het hart krimpen; hij kon zig niet begrijpen, dat men de uitvoering van een zaak, die men met zoo veel ijver scheen verlangd te hebben, tot op het laatste oogenblik konde uitstellen. Eindelijk stond 'er nog maar één nacht voor het vertrek te verloopen. Omtrent ten tien uuren des avonds, was B..... in zijne kamer, in eene droefheid gedompeld, die naar wanhoop geleek, wanneer een onbekend persoon de deur opende, een briefjen nederwierp, en in aller ijl vertrok. B.... haastte zig, om het te leezen, en vond het van den volgenden inhoud:

„ Deezen nacht, om één uur, zullen zig twee „ persoonen in uwe kamer vertoonen; gij zult „ zorge draagen, om vooraf uwe dienstboden te „ verwijderen, en geen licht te laaten branden. „ De derde persoon zal spreeken; gij zoo wel als „ ik zullen niets anders te doen hebben, dan op „ ééne enkele vraag, die ons gedaan zal worden, „ *ja* te antwoorden. Voor 't overige zal de stilzwijgenheid zoo stipt worden in acht geno„ men, als de andere keeren. Gij zult te vreden „ zijn over 't geen 'er zal voorvallen. Men bidt „ u, om geene overhaaste ongerustheid op te vat„ ten over het geen gij vervolgens zult zien ge-

„ beu-

„ beuren, maar u met gelaatenheid aan den loop „ der gebeurtenisſen te onderwerpen, die, hoe „ duiſter, en naar oogenſchijn onoplosſelijk ook, „ zig op eene voldoende wijze ontwikkelen zul- „ len."

Liefde en verbeelding doofden alle de aanmerkingen uit, die den Graaf voor den geest kwamen. Het bepaalde uur kwam. De deur wierd geopend, en twee lieden traden in de kamer binnen. Men naderde in het donker; eene hand, die des Graaven hand aanvatte, en teederlijk drukte, gaf hem te kennen, dat zijne minnares bij hem was. Dadelijk ſprak de derde perſoon het formulier des huwelijks uit. De ontroerde Graaf antwoordde het geen hij beloofd had te zullen antwoorden; de minnares deed van gelijken; en oogenblikkelijk bevond hij zig alleen in zijne kamer.

NEGENDE HOOFTSTUK.

Vertrek. Nieuwe ongerustheden. Troostende brief. Bedrogene hoop. Hartzeer. Gevaarlijk ontwerp.

Het zoude moeielijk vallen den ſtaat te beſchrijven, waar in de Graaf zig, nà deeze plechtigheid, be-

bevond. Vreugde, ongerustheid, vrees, vermaak, waaren te gelijker tijd in werking. Het vertrek moest binnen eenige uuren plaats grijpen. Het was hem verboden de middelen bij de hand te neemen, om zijne minnares te volgen; het was hem verboden zig over het geen hij zien zoude te ontrusten; en hoe intusſchen aan dit huwelijk, aan dit vertrek, aan deeze afwezigheid, eene uitlegging te geven? Hij herlas het laatſte briefjen, en nam zig voor, om, zoo veel in hem was, zijne ontſteltenis te verbergen.

Het oogenblik van het vertrek kwam aan; B.... nam zijn afſcheid, en vergezelde den Vorst en Vorſtin tot aan hun rijdtuig; hij ſcheen het gebruik van zijne zinnen verloren te hebben. Nu en dan wierp hij het oog op SOPHIA, om, was 't mogelijk, iets in haar gezicht te ontdekken. De Vorſtin had het voorkomen van afgetrokken, en met onverſchillige zaaken bezig te zijn. De Gravin C..... deed de reize mede. Op het oogenblik, dat B..... haar de hand gaf, om haar in het rijdtuig te helpen, wilde zij hem gezwindelijk een briefjen in de hand ſtoppen. Hij had den tijd niet om het aan te vatten. Men vertrok. B..... meende, dat het briefje op den grond was gevallen, en hoopte 'er eenig licht in te ontdekken tot opheldering van zulke buitengewoone en tegenſtrijdige gebeurtenisſen. Hij zocht overal; maar

C vrug-

vrugteloos. Nieuwe ongerustheden! mogt dit briefje voor iemand anders dan voor mij verstaanbaar wezen! viel het misschien eens in handen van een onbescheiden mensch! Verscheide maanden verliepen 'er alzoo te midden tusschen droefheid en moedeloosheid. *Stettin* scheen voor den Graaf ondraaglijk te zijn; hij zag het voorwerp van zijne teederheid niet meer; hij vond geen middel, om uit de wreede duisternis, die zijn leven ongelukkig maakte, te ontkomen. In die wreede gesteldheid niet meer kunnende leven, koos hij de partij, om zijn afscheid te vraagen, en besloot nader bij SOPHIA te komen. Hij stond op het punt om te vertrekken, toen hij met de post den volgenden brief ontfing:

GELIEFDE GRAAF!

„ Vergeef, dat men u nog geene inlichting ge-
„ geven heeft over het geen tot heden toe is
„ voorgevallen. Eene meenigte van hinderpaa-
„ len, waar van u slechts een gedeelte bekend is,
„ heeft zig tegen onze vereeniging aangekant;
„ maar mijne liefde kent geene paalen; haar ver-
„ mogen is groot, wel dra zal zij over alles ze-
„ gepraalen. Tracht u meer en meer te gewen-
„ nen aan de gedachte, dat, zoo al de vervulling
„ van eenigen onzer wenschen onmogelijk is, de

„ Voor-

„ Voorzienigheid ons dikwils buiten verwagting,
„ en op eene andere wijze weet te helpen; en
„ maak u gereed tot eene verrasfing, die, zoo ik
„ hoop, u niet onaangenaam zijn zal. De knoop
„ is gelegd, en de tijd nadert, op welken het al-
„ leenlijk van u zal afhangen te leven met ie-
„ mand, die fmoorlijk op u verliefd is, en die
„ hoopt, dat gij haar de geheime middelen, wel-
„ ke zij, om tot het hoogst geluk te geraaken,
„ gebezigd heeft, ten goede zult houden. Haast
„ u, om aan haare verlangen te beantwoorden.
„ Men verwagt u te *Riga*. Op de laatfte post
„ voor deeze Stad zult gij een brief vinden, wel-
„ ke u een huis zal aanwijzen, alwaar men u een
„ gedeelte, van 't geen gij verlangt te weten, zal
„ ophelderen."

Deeze brief vervulde het hart van den Graaf met troost en vreugde. Hij haafte zig om te vertrekken. Dicht aan *Riga* naderende, was zijne ontroering ongemeen. Aan de laatfte post gekomen zijnde, fpringt hij uit het rijdtuig, vol hoop en vreugde. Hij vraagt aan den Postmeefter, of 'er geen brief voor hem is. Men weet niet wat hij zeggen wil, en zie hem dus wederom gedompeld in een veel wreeder ftaat dan te vooren.

Welke partij te kiezen? Hij moest wel befluiten, om naar *Riga* te gaan, zonder te weeten, bij wien zig te vervoegen. Hij koomt in deeze Stad

aan; hij doet alle mogelijke poogingen, om het huis, alwaar men hem ſtond te verwagten, te ontdekken. Vrugtelooze moeite! Niemand kent hem; niemand heeft van hem hooren ſpreeken. Na veele beſluiteloosheden en ontwerpen, die dan eens gevormd, dan weder eens verworpen wierden, beſluit hij, om naar *Petersburg* te vertrekken, alwaar SOPHIA zig bevond.

Het huwelijk der Vorſtin met den Groot Hertog was zedert lang voltrokken; de Graaf konde daar aan niet twijffelen; men had 'er hem de geheele reize over van geſproken; en echter ſloeg hem het denkbeeld van dit huwelijk, op het oogenblik van zijne komst te *Petersburg*, als iets nieuws ter neder. Alle zijne geheime ontmoetingen, zijne nacht-bijeenkomſten, de ontfangene briefjes, den gelegden knoop, zig op nieuw door den geest haalende, dagt hij bedrogen te zijn; de verontwaardiging maakte zig van zijne ziel meeſter, en vastelijk beſloten hebbende, om, het koste wat het wilde, dit geheim te ontwikkelen, beſloot hij *Petersburg* niet te verlaaten, zonder een mondgeſprek met de Groot Hertogin gehad te hebben. Dit was niet gemakkelijk. Laaten wij tot SOPHIA te rug keeren.

TIEN-

TIENDE HOOFTSTUK.

Huwelijk van CATHARINA. *Geheim verlangen. Nuttige vriendschaps-band. Vertrouwen.*

Sophia, in *Rusland* aangekomen, had den *Griekschen* Godsdienst omhelsd. Zij ontfing bij deeze plechtigheid den naam van CATHARINA, en trouwde vervolgens den Groot Hertog. Op een grooter toneel geplaatst zijnde, trok zij wel dra aller oogen tot zig. De glans haarer bevalligheden wierd ongemeen vergroot door den luister van den throon, welken zij stond te beklimmen, en wel dra sprak men te *Petersburg* van het verstand en de schoonheid der Groot Hertogin niet dan met verwondering en geestdrift.

De Hovelingen en Officiers bepaalden zig niet tot enkele loffpraaken; zij benijdden het geluk van den Groot Hertog, en veelen waaren op middelen bedacht, om 'er deelgenooten van te worden.

Deeze ontwerpen, die in alle andere Landen der weereld buitenspoorig zouden schijnen, waaren in *Rusland* zeer natuurlijk. De Keizerin ELI-

ZABETH, aan alle zoorten van wellustigheden overgegeven, ftond haare gunften zonder veel moeite toe; men was in *Rusland* gewoon het bed der Keizerin te befchouwen als een plaats van vermaak, alwaar men gemakkelijk komen kon; het was geoorlooft opentlijk daar naar te ftaan, en het voorkomen van zulks te verlangen, was een trek van wellevenheid.

Dienvolgende was het niet verwonderlijk, dat de voornaamfte lieden, tot het Hof en de bezetting behoorende, hun verlangen naar de Groot Hertogin uitftrekten, en dat men het zeer eenvoudig vond, om tot de tweede vrouw van 't Rijk de betrekking van minnaar te hebben, daar men die zoo gemakkelijk tot de Opper-Vorftin zelve had.

Eene meenigte minnaars poogde in de oogen der Groot Hertogin een wenk te ontdekken, die aan hunne oogmerken gunftig was; maar het oogenblik was nog niet gekomen; en CATHARINA, die haare vermaaken zonder bitterheid en naberouw genieten wilde, kende het Hof nog niet genoeg, om zig aan deszelfs brandende geneigdheden over te geven. Bovendien was haar Gemaal onophoudelijk bij haar. PETER fcheen door het bezit van CATHARINA betooverd te zijn; zijne oogen waaren voor niemand, dan voor haar, en op de andere Hof-dames floeg hij geen acht.

acht. Niet te vreden van alle nachten met haar door te brengen, onttrok hij zig bij dag aan 't oog van 't Hof, floot zig met CATHARINA in haare kamer op, alwaar zij verfcheidene uuren agter één fleeten, gaande nimmer van elkander, zonder het voorkomen van wederzijds wel voldaan te zijn.

Deeze omftandigheid deed de verlangen der geheime minnaars van CATHARINA meer en meer ontvlammen; maar maakte hen tevens meer befcheiden en omzichtig, en liet hun geene gelegenheden over, waar van zij gebruik konden maaken.

CATHARINA intusfchen, die in het begin in haare verkeeringen uitermaaten omzigtig geweest was, leed veel van den dwang, door haar aan zig zelve opgelegt, en begon naar middelen om te zien, ten einde zig daar van te ontflaan. Om daar toe te geraaken, was het noodig eene voorzigtige vertrouwde vriendin te vinden. Zij floeg haar oog op de jonge Gravin D....., met wien zij ongevoelig in vriendfchap was geraakt, en wier fmaak en inborst zij doorgrond had. Het vertrouwen groeide langzamerhand aan, de openhartigheid ontwikkelde zig, de grondbeginzels wierden gevestigd, en eindelijk hielden de twee vriendinnen niets verborgen voor elkander. Wanneer PETER bezig was met zijne foldaaten op de *Pruisfifche*

manier te oeffenen; bragten zij alle de oogenblikken zijner afwezigheïd door met haare harten uit te boezemen over zaaken, die voor beide even belangrijk waaren.

Op zekeren dag waaren zij in het midden van één deezer gesprekken, die haar beiden op eene aangenaame wijze verlevendigd hadden, wanneer het gerucht van den marsch van soldaaten haar naar het venster trok; het was het eerste Regiment der Lijfwacht, het welk voor het Slot de parade hield. Dit Regiment was uitsteekend fraai; het bestond uit duizend van de grootste en wel gemaaktste jongelingen van het geheele Rijk. De beide vriendinnen, door haar gesprek verhit, sloegen een nieuwsgierig oog op dit fraai Regiment, en beschouwden het eenigen tijd zonder iets te zeggen. De oogen van CATHARINA waaren flonkerend. Ach! mijne lieve vriendin, zeide zij eindelijk tot de Gravin, 'er zijn schoone manspersoonen in *Rusland;* en daar op loosde zij een zucht, wierp een veel beteekenenden oogwenk op de Gravin, en zweeg, als of zij vreesde reeds te veel gezegd te hebben. — Ga voort, Mevrouw! zeide de Gravin; schroomt niet mij uwe gedachten geheel en al te uiten. CATHARINA bleef eenigen tijd zonder te antwoorden. — Kent gij de fabel van TANTALUS, mijn lieve Gravin? Is hij het niet, dien men verbeeld van honger en dorst

dorst versmagtende, in het midden des overvloeds van spijzen en dranken van allerleije zoort? — Juist zoo. Het is zonderling, dat het gezicht van dit Regiment mij een trek uit de fabelkunde herinnerd heeft. — Dit gebeurt zoo nu en dan; maar ik ben niet verstandig genoeg, om deezen zonderlingen zamenhang van denkbeelden te kunnen ontvouwen. — Hoor ik de stem van den Groot Hertog niet? — Wel hoe, Mevrouw! gij had hem nog niet gezien, aan het hoofd van het Regiment, onbeweeglijk, en zig met niets dan met alle de kleinigheden der krijgsoeffening bezig houdende. — In de daad, ik had hem niet gemerkt; hij is te voet. — Ik zelve zoude over dit Regiment het bevel wel willen voeren; het zijn zeer schoone manschappen; weet gij wel, mijn waarde, dat ik in de krijgskunde geene vreemdelinge ben; dagelijksche oeffeningen hebben mij reeds groote kundigheden doen verkrijgen. — Wie! gij, Mevrouw? Ik geloof, dat gij meer bedreven zijt in de konst, om de vermaaken der liefde te genieten; en uw meenigvuldig alleen zijn met uwen Gemaal bewijst genoeg, dat deeze vermaaken voor beiden bekoorlijk zijn. Ik zoude mij wel onzichtbaar willen maaken, om te zien, wat 'er tusschen u beiden omgaat, wanneer gij zoo opgesloten zijt. — Wel zoo! mijn waarde, die ontdekking zou in u niets dan een schaterenden

lach verwekken. 'Er wordt over geene liefde gehandeld, mijn lieve Gravin; mijn Gemaal houdt zig bezig met krijgsoeffeningen, en maakt vestingen van kaarten-papier; en ik overweeg en vorme ontwerpen voor het toekomende. — Wie zoude zig dat verbeeld hebben? Ik meende, dat gij de gelukkigste der echtgenooten waart. — Schijn bedriegt, mijn lieve Gravin. Hier zweeg men, en ging voort met het Regiment te bezigtigen. —— Wie onder alle deeze krijgsknechten zoude u het meest behaagen, zeide eindelijk CATHARINA? — In de daad, Mevrouw! die keus zou moeijelijk zijn. Wat mij betreft, om die moeijelijkheid te ontduiken, zoude ik besluiten het geheele Regiment te beminnen. Heerlijk! mijn waarde: wonderlijk wel! Een uitneemend middel, om zig uit de verlegenheid te redden. Ik moet u omhelzen. Maar de parade zal aanstonds eindigen. Laaten wij heen gaan; mijn man zou kunnen komen, en ik heb nog veel met u te praaten.

ELF-

ELFDE HOOFTSTUK.

Vervolg der geschiedenis van den Graaf B....

B....., met zijn ontwerp vervuld, nam alle mogelijke voorzorgen, om te *Petersburg* niet bekend te worden. Hij nam in een afgelegen wijk zijn intrek, en hield met niemand kennis. Dikwils wandelde hij om het Paleis van den Groot Hertog, nam in stilte onderrichting naar de levenswijs der beide echtgenooten, en zamelde zorgvuldig alles bij één, wat hij geschikt oordeelde, om de uitvoering van zijn voorneemen te begunstigen. Toen hij zig genoegzaam onderricht oordeelde, dacht hij, dat het gunstigst oogenblik, om bij de Groot Hertogin binnen te komen, dan zijn zoude, wanneer men in het begin van den nacht, zonder gezien te worden, tot in haare kamer konde doorslippen. Hij wilde zig in een hoek van haar zij-vertrek verbergen, het oogenblik waarneemen, dat zij alleen zoude zijn, en eensklaps te voorschijn komen, in spijt van 't geen hem ook overkomen mogt.

Alle avonden, in eenen grooten mantel gewonden,

den, die hem het halve aangezicht bedekte, zwerfde hij rondom het Paleis, een gunſtig oogenblik beſpiedende. Deeze veelvuldige en geheimzinnige verſchijning van een onbekend perſoon, en op dusdanig uur, wierd door eenige lieden van het Hof opgemerkt; men gaf last aan de wacht, om op hem te letten. B..... bemerkte dit, en na een zeer groot aantal nuttelooze poogingen, oordeelde hij dienſtig dezelve eenigen tijd op te ſchorten, op dat men hem vergeten zoude. Toen hij dagt, dat alle verdenkingen verdweenen waaren, kwam hij, met meerder omzigtigheid dan te vooren, wederom, en het gelukte hem op zekeren dag, om tot in het zij-vertrek der Groot Hertogin door te dringen, op het oogenblik, dat men in de kamer nog geen licht had aangeſtoken. Aldaar, in een hoek gedoken, wagtte hij het gunſtig oogenblik, en dacht wel dra het gevonden te hebben. Hij naderde tot aan de deur der kamer van CATHARINA, en maakte zig gereed om binnen te treden. Ongelukkig voor hem, had de Groot Hertog, die zoo even uit de kamer van zijne vrouw kwam, goedgevonden, geduurende eenigen tijd, aan de deur zelf de wacht te houden. B....., die hem niet zag, liep tegen hem aan. Dadelijk riep PETER: *wie gaat daar!* En zette zijn degen op de borst van den vreemdeling. De Graaf, die wel verre was van zig te

ver-

verbeelden, dat de Groot Hertog van *Rusland* vermaak zoude scheppen, met als schildwagt voor de deur te staan, stiet den geen, die hem dreigde, met een sterke hand van zig af, en nam de vlucht. PETER, woedend zijnde, riep de wacht; men nam den Graaf in arrest, en het zij men het gerucht van een zaak van dien aart wilde ontwijken, het zij om eenige andere onbekende reden, hij wierd oogenblikkelijk naar *Siberiën* gezonden, zonder dat hij ondervraagd of eenige rechtspleeging tegen hem gehouden wierd.

TWAALFDE HOOFTSTUK.

Geheime en raadzelachtige minne-listen. SOLTIKOF.

Wij hebben op het einde van het tiende Hooftstuk, CATHARINA met de Gravin D....., zien heen gaan, om een gesprek te vervolgen, het geen voor haar van veel belang was. Het vervolg van dit gesprek beantwoordde aan deszelfs begin. De kleine Gravin onderrigte CATHARINA omtrent de minne-listen van het Hof; zij vertrouwde

de 'er haar eenige, die zij zelve met eene verwonderlijke behendigheid uitoeffende, en ftelde haar de middelen voor, om zig, zonder gevaar, te bevrijden van de verveeling, welke de krijgsoeffeningen van haaren Gemaal aan haar veroorzaakten.

Schoon de laatstgemelde zeer dikwils bij de Groot Hertogin was, vond men egter middelen, om eenige geheime partijen te maaken. Dan eens was het onder voorwendzel van eene wandeling met de Gravin; dan eens eene ongefteldheid, die haar heur kamer deed houden. Te vergeefsch wilde PETER haar gezelfchap houden. Men had rust noodig, men wilde alleen blijven; de Gravin bleef in een kamer daar naast, om ter haarer dienst gereed te zijn. Zoo dra PETER zig verwijderd had, gingen de beide vrouwen uit, in burgerlijke kleeding verkleed, en begaven zig, in 't vallen van den avond, in een nabij gelegen huis, of naar eenige plaats, van het Paleis afgelegen, alwaar de minnaars, wien men de voorwaarde van ftilzwijgenheid, en zoodanige voorzorgen, als de ftaat van CATHARINA noodzaakelijk maakten, had opgelegd, de vermaaken der liefde in de armen der Groot Hertogin genooten, zonder te weeten, dat zij het was, en denkende de gunften van eenige andere Hof-dame te genieten.

Ook genoot CATHARINA van tijd tot tijd de om-

omhelzingen van eenige mansperfoonen, waar op haar oog gevallen was, of die men haar had doen kennen. Deeze geheime minne-listen duurden agt jaaren lang, zonder eenige belemmering te ontmoeten. Het is echter waarschijnlijk, dat PETER eenige verdenkingen had; want zijne aanhoudende bezoeken bij de Groot Hertogin verflaauwden merkelijk, en hij scheen voor haar niet meer te behouden dan die achting, welke men aan een onverschillig persoon, met wien men zig plichtshalven verbonden rekent, verschuldigd is.

SOLTIKOF was onder het getal der geheime minnaars van CATHARINA geweest. Hij was een jong mensch, die zonder wezentlijke verdiensten, alle de aartige gebreken bezat, welke de vrouwen dikwils in de mannen boven verstandige hoedanigheden verkiezen. Vol wellevenheid, hoflijkheid, vrolijkheid en vrijmoedigheid, voegde hij bij een aangenaam voorkomen eene oppervlakkige kennis der *Fransche* Letterkunde, en ging in een Land, alwaar de konsten, nog in haar eerste begin zijnde, om zoo te spreeken, slechts eene flaauwe weêrschijn vertoonen van het licht, het welk zij in de landstreeken, daar het Rijk der letteren bloeit, alomme verspreiden, gemakkelijk voor een man van verstand en vermogens door.

SOLTIKOF was Kamerheer van den Groot Hertog. Bestendig ten Hove zijnde, maakte hij zijn

hof

hof bij alle de vrouwen, en vond 'er zelden, die hem wederstonden. In de burger-huizen te *Petersburg* zogt hij dikwerf vermaaken, die door de bekoorlijkheden van het moeielijke en geheimzinnige zijnen smaak aanprikkelden, en de getrouwde mans in de Stad vreesden hem niet minder, dan die van het Hof.

SOLTIKOF moest de aandacht van CATHARINA tot zig trekken. De vrouwen tog, zelfs die willen, dat haare minnaars getrouw zijn, wederstaan nimmer het verlangen, om eenen man te bezitten, die aan een groot getal beminnelijke vrouwen heeft weeten te behaagen; het zij uit begeerte, om de vermogens te kennen, die zoo veele harten aan hem hebben kunnen verbinden, het zij uit naijver om hem aan zoo veele mede-minnaresfen te ontrukken, of in de hoop eindelijk, om een wispeltuurig hart tot bedaardheid te brengen.

Het diepst geheim ging in 't eerst met de verkeering tusschen CATHARINA en SOLTIKOF gepaart; maar zij kreeg meer en meer genegenheid voor hem; en in die zoete oogenblikken, waar in de gestrengste voorzigtigheid door de overheersching van 't vermaak verdoofd wordt, kreeg SOLTIKOF blijken, die hem den naam van zijne minnares deeden verdenken. Dronken van vreugde en ijdelen waan, wilde hij het geheim geheel

en

en al doorgronden, en vervoegde zig aan de vertrouwelinge, onder wier beleid deeze minne-list wierd uitgevoerd. Hij drong 'er vruchteloos op aan, men ontkende alles, en men eindigde met geheel en al van eene verkeering af te stappen, welke zijne onvoorzichtigheid voor iemand van dien rang gevaarlijk maakte.

SOLTIKOF, wiens liefdedrift door deeze hinderpaalen aanwies, besloot alles te wagen, om uit zijne minnares eene erkentenis te haalen, die zijn geluk moest vergrooten, en zijnen waan, die nog grooter dan zijne liefde was, volkomen voldoen.

Een vriend van den Groot Hertog zijnde, lag SOLTIKOF zig toe, om zijne vermaaken zoodanig in te richten, dat hij CATHARINA vervrolijkte, en de verveeling, welke zij op *Oranjenboom* ondervond, deed verdwijnen. Dagelijks bedagt hij festijnen en vermaaken; hij had 'er het opzigt over, en droeg zorg om CATHARINA niet onkundig te laaten, dat hij de uitvinder, en zij het eenig voorwerp 'er van was.

CATHARINA beminde SOLTJKOF; haar hart gevoelde de smart van het afbreken haarer vermaaken; zij leedt nog meer door eenen dwang, die haar van de zoetste bekooringen der liefde beroofd had. Zij deed aan haaren minnaar genoeg zien, dat zijne zorgen haar niet mishaagden, en

haare spraakzaamheid bevestigde hem meer en meer in zijne aangenaame verdenkingen.

Echter was hij beducht, of hij zig mogt bedriegen; hij vreesde het besluit, het geen men scheen genomen te hebben, om dit geheim voor altijd te bewaaren; hij vreesde de waare of geveinsde vriendschap van CATHARINA; hij vreesde vooral de rampzalige gevolgen van deeze gebeurtenis, het zij dat ze wel, het zij ze kwalijk uitviel; en hij was steeds huiverig, om zig uit te laaten. Eindelijk bood zig eene gunstige gelegenheid aan, en hij vernam het geen hij wenschte te weeten.

DERTIENDE HOOFTSTUK.

Onvoorwde geheimen. Erkende teederheid.

De vader van SOLTIKOF kwam te sterven. Zijne zaaken verpligtten hem, om zig naar *Moscou* te begeven; hij verkreeg daar toe verlof van den Groot Hertog. Op het punt van te vertrekken zijnde, ging hij bij de Groot Hertogin afscheid neemen. Zij was alleen. Hij naderde tot haar,

haar, met een beſchroomd, neêrſlachtig voorkomen, en met traanen in de oogen. Hij ſprak eenige woorden, die door zijne ontſteltenis wierden afgebroken. Hij kon niet uitſpreeken. CATHARINA, van haaren kant, was niet minder bewogen. Zij bedwong zig vrugteloos, om eenige traanen in te houden, die aan haar oog ontrolden. Eindelijk, zij brak het ſtilzwijgen af. Vertrek, zeide zij tot hem, en zijt verzekerd, dat uwe ſpoedige te rug komst hartelijk verlangt wordt aan een Hof, alwaar gij de vermaaken zoo wel weet te doen geboren worden.

Deeze woorden, en nog meer de ontſteltenis van CATHARINA, lieten geen twijffel aan SOLTIKOF over. Hij vertrok, en kwam na verloop van eenige dagen te rug. CATHARINA, die tijd gehad had, om de gevolgen van haare liefdedrift in te denken, zogt de gelegenheden niet, zoo als hij 't wel verlangd zoude hebben, om hem te ſpreeken, en zig zelve te verklaaren. Zij ſcheen die zelfs te ontwijken. SOLTIKOF was daar over getroffen. Hij wierd treurig, mijmerend, zwaarmoedig, en zijne gezondheid nam langzamerhand af. Hij wierd zelfs zeer gevaarlijk ziek. CATHARINA, die hem waarlijk beminde, liet dagelijks naar hem verneemen. Eindelijk zond zij die geene derwaarts, die haare bijéénkomſten met hem gemakkelijk gemaakt had. Het gezicht van dee-

ze vrouw gaf den zieken moed, en gaf hem de hoop weder, welke hij zedert zijne te rug komst bijna geheel verlooren had. Hij drong haar op nieuw, om hem een geheim te openbaaren, waar van de onzekerheid het ongeluk van zijn leven veroorzaakt had, en hem ontwijffelbaar in 't graf zoude fleepen. De vertrouwelinge, getrouw aan de beveelen, die zij ontfangen had, floeg de oogen neder, en weigerde te fpreeken; maar haar ftilzwijgen gaf genoeg te kennen; en de aandrang, welken zij bij den zieken maakte, om hem aan te zetten van moed te vatten, en ernftig op zijne herftelling te denken, toonde genoeg, hoe veel belang zij, die haar zond, in zijne herftelling nam.

Na verloop van eenige dagen bevond hij zig beter, en kort daar op was hij in ftaat, om weder ten Hove te verfchijnen. CATHARINA was overwonnen. De liefde had de voorzigtigheid overmeefterd. Zij ontweek de gelegenheden niet meer, om zig met hem alleen te bevinden. Van de eerfte bijéénkomst af zag SOLTIKOF wel, dat hij bemind wierd, en dat men gereed ftond, om het hem te erkennen. Hij wierp zig voor CATHARINA op de knieën, en deed haar verklaaring van zijne liefdedrift. Zij hoorde hem beleefdelijk aan, zeide hem genoeg, om hem te doen gevoelen, dat zij in zijne teederheid deelde; maar

tevens deed zij hem alle de gevaaren opmerken, waar aan zulk eene drift hen beiden ſtond bloot te ſtellen. Al bemindt gij mij, al bemin ik u, zeide zij hem, wij moeten ons wederkeerig beijveren, om de onheilen af te weeren, die ons dreigen. Laaten wij ons tot het zoet gevoel van vriendſchap bepaalen; dit zal ons geen naberouw agterlaaten, en zal ons niet kunnen ſtorten in de elenden, waar van 't gezicht u zoo wel als mij moet doen zidderen. 't Is te vergeefsch, dat wij onze liefde voor de Keizerin, voor den Groot Hertog, voor het geheele Hof zouden willen verhoolen houden. Omringd door vijanden, die ſteeds alle mijne daaden beſpieden, beef ik op de gedachte, dat men mijn ongelukkig geheim reeds ontdekt moge hebben. SOLTIKOF lag voor CATHARINA op de knieën, zij vatte zijne hand, beſproeide die met haare traanen, en kustte dezelve. Zij was ontſteld; eenige traanen ontrolden haar oog; zij wilde te vergeefsch hem doen oprijzen. Eindelijk trok zij haare hand te rug, en begaf zig met overijling naar haar kabinet. Des anderen daags zag zij SOLTIKOF. Hij had gelegenheid, om haar de hand te geven; zij ſtak een briefje in zijne hand, waar in hij met aandoening de woorden las, die MONIMUS aan XIPHARES, in het treurſpel van MITHRIDATES toevoegde:

Verdien de traanen dan, die gij mij storten doet!

Toen twijffelde SOLTIKOF niet meer aan zijn geluk. Wel dra had hij niets meer te verlangen; hij wist nu alles, wat hij weeten wilde. CATHARINA was grootsch, dat zij het eerst bemind had; en de jonge minnaar, door ijdelen waan verblind, dacht, dat zijne verdienste alleen over de Groot Hertogin had kunnen zegepraalen, en dat de gunsten, welke hij in de schaduw van 't geheim genooten had, de eenige waaren, welke zij immer aan eenen minnaar had toegestaan.

VEERTIENDE HOOFTSTUK.

Minnelist. Verlegenheid. Eene konst-bewerking, die juist ter sneede geschiedde. Scheiding.

De woelingen van het Hof gedoogden echter niet, dat de twee gelieven zig aan humme minnevlaagen zoo dikwils overgaven, als zij het verlangden. Men was op middelen bedacht, om elkander eenigen tijd zonder dwang te zien; men vond goed,

goed, dat CATHARINA eene ongesteldheid zoude voorwenden, en dat men den Groot Hertog in het denkbeeld zoude trachten te brengen, om aan SOLTIKOF toe te staan van haar gezelschap te houden. Alles slaagde naar wensch. BETBEK, die veel van SOLTIKOF hield, en die verre was van te verdenken het geen 'er omging, meende, dat niemand de Groot Hertogin in haare eenzaamheid beter zoude kunnen vermaaken, en hij haalde hem over, om bij haar te blijven. Hij bedroog zig niet. De beide gelieven maakten van dit verlof gebruik, en gaven zig, zonder iets te ontzien, aan de vermaaken der liefde over.

Het duurde niet lang, of CATHARINA bespeurde, dat haare liefde gevolgen konde hebben, die voor haar en haaren minnaar doodelijk waaren. Zij vertrouwde haare ongerustheid aan SOLTIKOF, die geen ander middel vond, dan om den Groot Hertog te doen overhaalen, ten einde zig eene zeer eenvoudige konst-bewerking te laaten doen tot wegneeming van het beletzel, waar door hij verhinderd wierd, om van de rechten van echtgenoot een volkomen genot te smaaken. De Keizerin was van den aart van dit beletzel nog onkundig. Het was noodig, dat zij daar van onderricht wierd. SOLTIKOF nam de gelegenheid waar, dat ELIZABETH eene Hof-dame met haare eerste zwangerheid geluk wenschte. *Ik wensch-*

te wel, zeide zij haar, *dat gij dit vermogen aan de Groot Hertogin konde mede deelen.* Dit is wel mogelijk, zeide SOLTIKOF; en indien uwe Majesteit mij een oogenblik wil toestaan, om haar daar over te onderhouden, neem ik aan te betoogen, dat de beletzelen, die den Groot Hertog verhinderen om vader te worden, van dien aart zijn, dat ze gemakkelijk kunnen worden weggenomen. ELIZABETH, nieuwsgierig om dit geheim te verneemen, liet SOLTIKOF dadelijk in haar kabinet gaan; aldaar ontdekte hij haar, het geen hij van den Prins vernomen had, het geen lieden van de konst hem, aangaande de gemakkelijkheid om zulk een beletzel weg te neemen, onderrigt hadden; en hij voegde 'er bij, dat hij tot hier toe alleenlijk gewagt hadde op de goedkeuring der Keizerin, ten einde den Groot Hertog tot eene konst bewerking, voor hem en voor het Rijk van zoo veel gewigt, over te haalen. ELIZABETH keurde het ontwerp van SOLTIKOF goed, en zette hem zelfs aan, om zijn best tot de uitvoering te doen.

SOLTIKOF, door den last der Keizerin aangemoedigd, drong bij den Groot Hertog ten sterksten aan, om in de konst-bewerking, waar van hij hem dikwils gesproken had, toe te stemmen. Zijne herhaalde voorstellen waaren van geen gevolg. Men moest echter slagen, het kostte wat

het

het wilde, en zie hier hoe dit gelukte. Hij vertrouwde aan de andere gunstelingen van den Groot Hertog het verlangen der Keizerin, om, het geen de geboorte van eenen erfgenaam des throons belemmerde, uit den weg geruimd te zien. Hij zeide hun stelligen last ontfangen te hebben, om alle mogelijke middelen te werk te stellen, ten einde daar in te slagen; en het gelukte hem, om hen tot zijne ontwerpen over te haalen. Men kwam over één, om één van die oogenblikken te verkiezen, dat de Groot Hertog, aan de overdaad der tafel bot vierende, zomtijds het gebruik zijner reden verloor. Tot dit einde wierd 'er eene avond-maaltijd aangelegd; de gesprekken waaren vrij en vrolijk; men verhief het geluk der geenen, die van de vermaaken der liefde een volkomen genot hebben konden. PETER liet zig eenigen spijt daar over ontvallen, het geen men voor eene toestemming opnam; men overreedde hem, dat de konst-bewerking, welke hij vreesde, bijna niet pijnlijk was. Dadelijk trad BOERHAAVE, die van het geheim wist, met een bekwaam Heelmeester binnen; en half met genoegen, half gedwongen, wierd de konst-bewerking op het zelfde oogenblik verricht.

Intusschen was de minne-handel tusschen CATHARINA EN SOLTIKOF geen geheim meer; men sprak 'er opentlijk aan 't Hof en in de Stad

over, en ELIZABETH begon toen de geheime redenen van den aandrang van SOLTIKOF, ten einde den Groot Hertog in ſtaat te ſtellen, om in alle opzigten een echtgenoot te kunnen zijn, te verdenken. Deeze Vorſtin, wier zeden zeer bedorven waaren, wilde voor haare Nichte geene toegevenheid gebruiken, die zij zelve zoo zeer noodig had. Zij voer uit in bittere verwijtingen tegen de Groot Hertogin en haaren minnaar, en was gereed, om den laatstgemelden de verſchrikkelijke gevolgen van haar misnoegen te doen ondervinden, wanneer deeze zig door behendigheid en onbeſchaamdheid uit de zaak redde. Hij begaf zig naar den Groot Hertog, deelde hem de geruchten mede, die 'er, omtrent CATHARINA, ten zijnen opzigte liepen, droeg hem deeze geruchten voor als lasteringen, door zijne vijanden uitgedacht, om de wettigheid van den erfgenaam des throons te betwisten. Hij herinnerde hem, dat hij op zijn bevel bij de Groot Hertogin verkeerd had, verzekerde hem, dat hij voor haar altijd de achting gehad had, aan haaren rang verſchuldigd, en eindigde met een verzoek, dat het hem geoorloofd mogt zijn zig naar *Moscou* te begeven, ten einde aan alle deeze hoonende geruchten een einde te maaken.

PETER ſloeg geloof aan alle deeze gezegden; en meende, dat zijne eer 'er belang bij had, om

SOL-

SOLTIKOF bij de Groot Hertogin te doen blijven, en nam zelfs zijne partij bij. ELIZABETH. CATHARINA van haaren kant, van 't gedrag van haaren Echtgenoot onderricht, vervoegde zig zelve bij de Keizerin, deed haar hevige verwijtingen over de ligtvaardigheid, waar mede zij de geruchten, die tot haar oneer dienden, aanhoorde, en bragt haar met nadruk onder het oog, dat de verwijdering van hem, die 'er het voorwerp van was, niets anders zijn zoude, dan 'er waarſchijnlijkheid aan te geven. De zwakke ELIZABETH ſtelde zig gerust; zij geloofde zelve, dat de jaloersheid en kwaadaartigheid deeze zaak verzonnen hadden; 'er wierd beſloten, dat SOLTIKOF aan 't Hof zoude blijven, en de Keizerin berigtte hem dit zelve dien eigen avond.

De twee gelieven zagen elkander met meerder onbedwongenheid en vrijheid dan te vooren; en CATHARINA, wien het voorbeeld van ELIZABETH en van de meeſte Hof-dames van dag tot dag vrijmoediger maakte, ontzag zig wel dra in 't geheel niet meer. Het gemor begon wederom, en ſterker, dan de eerſte keer. Men opende de oogen aan den Groot Hertog, die zig over het wangedrag zijner Gemalin bij de Keizerin ging beklaagen. Men beſloot, dat SOLTIKOF zonder uitſtel van het Hof verwijderd zoude worden; en in de daad des anderen daags zeide men hem aan,

dat

dat hij zig tot zijn vertrek naar *Spanje* had gereed te maaken, werwaarts men hem als Afgezant zond, en men deed hem vertrekken, zonder hem de vrijheid te laaten, om de Groot Hertogin te zien.

Wij hebben gezien, welk het einde van deezen minnaar van CATHARINA geweest is. Geduurende zijnen minne-handel met haar, is op den eersten October 1754. geboren PAUL PETROWITZ, tegenwoordig Keizer van *Rusland*.

VIJFTIENDE HOOFTSTUK.

Treurige gesteldheid. Hopeloosheid. Aangenaame verandering. PONIATOWSKY.

CATHARINA, van SOLTIKOF beroofd, vergoedde haare schade door kleine geheime partijën, van gelijken aart, als die geene, waar door zij kennis aan hem gekregen had. Zeker *Venetiaan*, genaamd DALOLIO, een toneelspeler, deelde wel dra in haare naauwste vriendschap, en deeze man, van weinig kieschheid, nam vervolgens op zig, te zamen met eenige Hof-dames, om aan

C 4

CATHARINA nieuwe minnaars te bezorgen, en gaf haar de middelen aan de hand, om dezelve te zien aan het huis van zekeren *Rus*, genaamd YELAGUIN.

De fpions van ELIZABETH en de vrienden van PETER befpiedden alle de daaden van CATHARINA; zomtijds ontdekte men haare listen, en de minnaars, welken zij verkozen had, wierd dadelijk in arrest genomen, en zonder eenige rechtspleeging naar *Siberiën* gezonden. Men meende deeze toevallen te ontduiken, door lieden van het laagfte zoort te verkiezen; maar deezen zelfs ontfnapten altijd niet aan het doorzigtig oog der fpions, en een groot aantal ondervond in weinig tijd het zelfde lot.

Deeze ongelukkige gebeurtenisfen veroorzaakten aan CATHARINA veel hartzeer; haar ftaat wierd des te treuriger, om dat zij het vertrouwen van haaren man verloren had, en dat de verveeling, die zij ondervond, in haar oog door niets vergoed konde worden. Van droefgeeftigheid verviel zij tot wanhoop. Zij ontweek alle zoorten van vermaak en gezelfchap, en begaf zig tot eene eenzaamheid, in welke zij geen ander gezelfchap had, dan haare vertrouwelinge en de jonge Gravin D....

Maar wel dra veranderden de omftandigheden, en aangenaamer dagen kwamen in plaats van de da-

dagen van droefheid en mismoedigheid. De Ridder WILLIAMS kwam, als *Engelsche* Afgezant aan 't Hof van *Rusland*, te *Petersburg* aan, en zijne komst was voor CATHARINA de dageraad van eenen schoonen dag. WILLIAMS, vijftig jaaren oud zijnde, had in de weereld alle de genietingen ondervonden, welke men met mogelijkheid hebben kan, en alle de ondervinding, welke een man van verstand daar uit trekken kan. Zijne wijsbegeerte was die van een verstandig Hoveling, die zijn geluk in de vermaaken doet bestaan, en zig alles veroorlooft, wat dezelve bevorderen kan.

Bij zijne komst te *Petersburg* gaf hij een bezoek aan de Groot Hertogin, en dit bezoek had grooten invloed op haare gesteldheid. De Gravin D..... wierd aangenaam verrast, toen zij, op zekeren dag, in de kamer van CATHARINA binnen tredende, haar in eene vrolijke en wel te vredene gemoeds-gesteldheid vond. Over deeze schielijke verandering verwonderd, beschouwde zij haar eenigen tijd met verbaazing en zonder iets te zeggen; het geen CATHARINA in een grooten lach deed uitbarsten — Van waar koomt dan uwe verwondering, mijn lieve Gravin, zeide zij haar? Merkt gij in mij iets buitengewoons op? — In de daad, Mevrouw, ik heb wel reden, om verwonderd te zijn, met u in zulk eene

goe-

goede gemoeds-gestalte te zien; want het is reeds zoo lang, ja zoo verre, als ik mij herinneren kan, dat ik geen glimlach op uwe lippen gezien heb. — Mijne geliefde vriendin, wanneer de onweêrsbuien schielijk komen, verdwijnen ze op gelijke wijze. Weet gij niet, dat 'er slechts een gunstige wind noodig is, om in korten tijd de dikste wolken te doen verdwijnen, en de straalen der zon weder te doen te voorschijn komen? Ik heb traanen genoeg gestort; wilde gij dan, dat ik eeuwig schreijen zoude? — Ach! zoo het van mij had afgehangen, geen traan was immer aan uw oog ontgleden; nooit zoude gij anders dan aangenaame gewaarwordingen ondervonden hebben. Ik twijffele niet, of gij zijt daar van overtuigd. — Voorzeker. Wij kennen elkander. Zijt niet langer verbaasd; neem uwe gewoone houding weder aan, en ik zal u de reden der verandering, die u verwondert, ontvouwen. Ik wil voor u niets verholen houden. — Uwe vrolijkheid verrukt mij. Zoude het waar zijn, dat het noodlot ophoudt u te vervolgen? — Hoor eens; gij weet, dat alhier een nieuwe *Engelsche* Minister gekomen is. — Ja, ik heb hem een oogenblik gesproken, toen hij zijne opwagting bij u wilde maaken. — Wel nu! hij is het, die alle mijne droefgeestigheid heeft doen verdwijnen. Ach! indien gij bij ons gesprek waart tegenwoor-

dig

dig geweest; gij zoude over zijne gezegden verrukt zijn geweest. Zijne beginzels zijn het merg van waare wijsheid. Deeze man kent het menschelijk leven in den grond, en hij is geschikt, om in alle gelegenheden uitneemenden raad te geven. — Hij heeft onder zijn gevolg een jongman, die men zegt dat zeer schoon en zéer aanminnig is. — Wel zoo! mijn geliefde, gij hebt ook van PONIATOWSKY hooren spreeken? Hij is gemaakt, om den aandacht van de geheele weereld tot zig te trekken. Wanneer gij hem kennen zult, zult gij het met mij eens zijn, dat hij zeer geschikt is, om eenen SOLTIKOF, en alle zijne opvolgers, te doen vergeeten. — Wat! kent gij hem reeds zoo bijzonderlijk? — Ja, mijn geliefde, ik heb zekere zaaken, die zints eenigen tijd voorgevallen zijn, voor u verborgen, om u des te aangenaamer te verrassen.

De Minister had mij deezen jongman, die zig als vriend bij hem bevindt, zoo bijzonderlijk aanbevolen, dat ik van verlangen brandde, om mij zelve te overtuigen, of hij al het vertrouwen verdiende, het geen men van hem opgaf. Men bepaalde eene geheime bijéénkomst; ik verkleedde mij, en ik zag hem aan 't huis van YELAGUIN. Ik was over deeze bijéénkomst ongemeen te vreden, en ik kwam in het Paleis te rug, over deeze nieuwe kennis van blijdschap opgetogen.

Gisteren avond hebben wij elkander voor de eerste keer zonder getuigen gezien. Mijn God! welke aangenaame oogenblikken heb ik met hem doorgebragt, en hoe zeer zijn dezelve geschikt, om mij al het voorledene te doen vergeeten. Men weet niet, wat men in hem meer moet bewonderen, of de bevalligheid van zijn gelaat, of de aangenaamheid van zijnen geest. Waarom heeft de Voorzienigheid, die den loop der gebeurtenissen en het lot der menschen bestuurt, hem niet voor eene kroon bestemd, die voor zoo veele anderen dikwils meer een last, dan weldaad is? Maar men moet zig aan alle deeze tegenstrijdigheden onderwerpen. Gelukkig, dat 'er middelen zijn, om den invloed, dien deeze tegenstrijdigheden op onze rust en op onze vermaaken noodwendig hebben, te verzagten. Wat is eene kroon voor mij, indien ik ze aan iemand, als PETER, moet verschuldigd zijn? Wat is luister, wat zijn rijkdommen, indien ik ze met iemand, als PONIATOWSKY, niet deelen kan? Ach! mijne lieve vriendin, 'er zijn in de weereld verrukkelijke mannen! Zij zijn waarlijk zeldzaam, maar dit maakt hen nog van meerdere waarde; dit maakt hun bezit des te aangenaamer; dit voegt eene nieuwe bevalligheid bij hunne hoedanigheden. Zie daar zijne schets; maar wacht u voor het gevaar. Zie toe, dat hij niet te veel indruk op uw hart maake; want hij

is niet meer vrij. — Indien dit onheil mij gebeurde, zoude ik zekerlijk moeten zuchten, zonder hoop op uitkomst; maar zoo mijn ſtaat verergerde, gij zoude de wreedheid niet hebben, om mij te laaten ſterven; een kusch verzacht dikwils veel verdriet. — Ja, mijne goede vriendin, maar zij doet meer en meer het vuur der liefde ontbranden, en dan zoude mijne arme Gravin 'er door verteerd worden. — Ik moet dan de partij kiezen, om mij, nevens anderen, te trooſten. Indien PONIATOWSKY zulk een buitengewoon mensch is, ben ik zeker, dat ik de eenige niet ben, die hij bekoord zou hebben. Ik voorzie het gevaar voor de meeſte Dames van het Hof en in de Stad. — Spot niet, mijn geliefde, gij zoude 'er u kwalijk bij kunnen bevinden. — Vreest niets; ik ben meeſteresſe van mij zelve, ik kan mij bedwingen, als het noodig is. Ik heb PONIATOWSKY nu en dan gezien, ik heb hem beminnelijk, ja zeer beminnelijk gevonden; maar ik heb mijn hart gewend om mij te gehoorzamen, ik heb het bevolen om zig ſtil te houden; want een geheim voorgevoel zeide mij, voor wien deeze ſchoone vreemdeling beſtemd was; ik ben zeer te vreden, dat mijn voorgevoel mij niet bedrogen heeft. — Wel zoo! gij had PONIATOWSKY gezien, en 'er mij niets van gezegd? — En gij, Mevrouw, gij hebt PONIATOWSKY gezien, gij hebt hem ge-

gesproken; gij....., en dat alles, zonder mij 'er het minst in vertrouwen van mede te deelen? — Ik zie wel, dat wij elkander moeten verstaan; want wij hebben beiden ongelijk. — Ik zoude u kunnen bewijzen, dat ik alleen gelijk heb, indien gij geduld had, om mij aan te hooren. — Geduld, mijn waarde! Zijt gij vergeeten, zedert welken tijd ik in deeze deugd geoeffend ben? Spreek; ik zal mijn ongelijk erkennen, indien gij mij overtuigen kunt.

De Gravin begon te spreeken; de deur wierd geopend, en men zag het beminnelijk voorwerp van het gesprek deezer twee vrouwen binnen treden.

ZESTIENDE HOOFTSTUK.

Verandering van gedrag. Beschikkingen der liefde gedwarsboomd. Geveinsdheid.

PONIATOWSKY was een *Pool*, die van 's moeders wegen aan het geslacht der *Jagellons* vermaagschapt was. Hij had WILLIAMS in *Polen* gekend, en dewijl hij zeer schoon, en WIL-

LIAMS van zeer bedorven zeden was, had de nijd op hunne gemeenzame verkeering haare pijlen geworpen.

PONIATOWSKY, een beminnaar der vermaaken zijnde, gaf zig met drift over aan allen de geenen, welken het wellustig Hof van ELIZABETH aanbood. Wel dra was hij onder de minzieke vrouwen bekend.

CATHARINA vatte voor haaren nieuwen minnaar een nog veel sterker liefde op, dan zij voor SOLTIKOF gehad had, en zij gaf zig daar aan met weinig omzigtigheid over. Maar PONIATOWSKY had geenen rang aan 't Hof, en deeze omstandigheid hinderde de beide gelieven zeer, en belette hen, om elkander zoo dikwils en zoo gemakkelijk te zien, als zij wel verlangd hadden. Men tragte deezen hinderpaal uit den weg te ruimen, en vond 'er middel toe. BESTOUCHEF, die geene gelegenheid liet voorbij gaan, om alles, wat zijne haat tegen den Groot Hertog voldoen konde, te begunstigen, mengde zig in deezen list. Hij schreef aan den Graaf VAN BRUHL, toen eersten Staats-dienaar des Konings van *Polen*, en haalde hem door staatkundige redenen over, om het gezantschap van *Polen*, aan het Hof van *Petersburg*, aan den jongen PONIATOWSKY op te draagen. BRUHL stemde daar in toe, in weêrwil van eenige beletzelen, die

in den weg ſtonden; en PONIATOWSKY, zig naar *Polen* begeven hebbende, kwam wel dra met het caracter van Minister te rug.

Men leest in de *Geſchiedenis van* CATHARINA II (*), dat voor dit tijdſtip ELIZABETH, die van den minnehandel tusſchen deezen jongen *Pool* en de Groot Hertogin kennis gehad had, hem bevolen had *Rusland* te verlaaten; maar deeze opgave is van alle waarheid ontbloot. Noch BESTOUCHEF, noch BRUHL, zouden in deeze keuze niet hebben toegeſtemd, indien ELIZABETH dezelve afkeurde; en tot bewijs, dat deeze Vorſtin die keuze niet afkeurde, dient, dat zij PONIATOWSKY met veel onderſcheiding ontfing (†).

CATHARINA, meerder gehecht aan haaren minnaar, door het caracter, het welk hij bekleedde, en uit hoofde van dit zelfde caracter, minder ongerust omtrent het gevaar van hem te verliezen, gaf zig, zonder zig te ontzien, aan al de hitte van haare minnedrift over. WILLIAMS, PONIATOWSKY, en BESTOUCHEF, wierden meeſters van haaren geest, en zij liet zig door haare raadgevingen geheel en al beſtieren. De eer-

(*) Zie het *eerſte Deel*, *bladz.* 140. (*Nederd. Uitg.*).
(†) Zie *de Geſchiedenis van* PETER III, *bladz.* 50 *en* 79.

eerste, een even doorsleepen zeden-bederver, als hij tot in den grond bedorven was, bragt door zijne raadgevingen niet weinig te weeg, om aan CATHARINA die onvoorzigtigheid en toomlooze ongebondenheid in te boezemen, welke zij in haar gedrag betoonde. „ Veinzerije en dwang, zeide „ hij tot haar, zijn geschikt voor gewoone zie-„ len, zij voegen aan uwen rang, noch aan uw „ verstand niet. De meeste menschen zijn zwak; „ zij zwigten voor het klein getal van standvasti-„ ge en moedige caracters. Leg alle vrees af, „ en verklaar opentlijk, dat gij u persoonlijk be-„ ledigd zult achten door alles, wat men tegen „ hun, dien ik met mijne gunst vereeren zal, „ zoude durven bestaan. Met zoo te handelen, „ zult gij de stoutmoedigheid uwer vijanden zien „ verdwijnen; en wel dra zult gij naar uw goed-„ dunken kunnen leven."

CATHARINA had veel smaak in de raadgevingen van WILLIAMS, en volgde die naauwkeurig. Zij leefde, om zoo te spreeken, opentlijk met PONIATOWSKY, en niemand twijffelde, of hij was de vader van eene Princes, waar van zij toen beviel, en aan wien men den naam van ANNA PETROWNA gaf. Het is door een gevolg van deeze grondbeginzels, dat zij door haaren Gemaal in de armen van haaren minnaar verrast zijnde, in 't eerst zijne verwijtingen met bittere en hoo-

hoonende beschimpingen beantwoordde; vervolgens den gekscheerenden toon laatende vaaren, nam zij dien van onbeschaamdheid en bedreiging aan, ten einde haaren minnaar voor de gevolgen van dit voorval te bewaaren. „ Ja, zeide zij on„ beschaamdelijk, ik bemin PONIATOWSKY; „ en alles, wat gij ten deezen opzigte zeggen „ kunt, is de zuivere waarheid. Wel! wie kan „ mij beletten, om mij aan eene neiging van dien „ aart over te geven? Hebt gij mij de trouw, die „ ik u gezworen had, door uw gedrag niet te rug „ gegeven? Leeft gij niet, voor het oog van het „ geheele Rijk, met de Gravin VAN VORONT„ ZOF, dat verachtelijk vrouwspersoon, het welk „ gij boven uwe Gemalin verkiest? Denkt gij, „ dat ik alleenlijk in *Rusland* gekomen ben, om „ aan uwe eigenzinnigheden en verachting bloot „ te staan? Neen, ik begeer het juk te verbre„ ken, waar onder ik tot hier toe gezucht heb. „ Het is te vergeefsch, dat gij dreigt den Graaf „ te bederven, zijn caracter maakt hem ontref„ baar voor uwe aanvallen, en uwe poogingen „ zouden niemand, dan u zelven, schaden. Ik „ laat u vrijelijk met de Gravin leven, ik zal haar „ zelfs achting betoonen; maar onder voorwaar„ de, dat gij geen gerucht maakt van een voor„ val, welks ruchtbaarheid niet dan tot uwe „ schande en nadeel zoude kunnen uitloopen."

PETER, over deeze ſtoutheid verſlagen, en met haaren ſtaat verlegen, ging heen, zonder iets te zeggen. CATHARINA liet de Gravin VAN VORONTZOF ſpreeken, en ſprak zelve met haar, om door haar de bevrediging van den Groot Hertog te bewerken. Bij haare aanzoeken voegde zij de belofte van eene jaarwedde. De Gravin, die alleenlijk op haar fortuin bedagt was, deed alles wat men wilde; en de Groot Hertog, door haaren raad verleid, ſloot de oogen voor de minne-listen van CATHARINA.

Intusſchen was dit voorval zoo geheim niet, of het Hof wierd 'er van onderrigt. ELIZABETH kreeg 'er kennis van. De beide echtgenooten leefden van elkander verwijderd. ELIZABETH, door deeze minne-listen ontrust, zag haaren Neef en Nicht, wier gedrag van dag tot dag ongebondener wierd, met koelheid aan.

Eindelijk deed de ongenade van BESTOUCHEF de zaaken van gedaante veranderen. Toen deeze Gunſteling overtuigd wierd, dat hij, na de overwinning bij *Groot-Jaegersdorf*, het *Rusſisch* krijgsvolk uit *Pruisſen* had doen te rug trekken; nam men deeze gelegenheid waar, om de Keizerin te beduiden, dat hij de minne-listen van CATHARINA met PONIATOWSKY begunſtigd had; men onderrigtte haar zelfs van alle de listen, welke hij in 't werk geſteld had, om deezen

zen jongen *Pool* tot Afgezant te doen benoemen.

De ongenade van BESTOUCHEF had op den minnaar van CATHARINA, en op CATHARINA zelve, invloed. PONIATOWSKY, die aan het *Rusſisch* Hof geen ſteunzel meer vond, en die voor het Hof van *Polen* van geen nut meer zijn konde, wierd te rug geroepen; en CATHARINA, bij de Keizerin, en gevolgelijk bij de Hovelingen, in minachting geraakende, bragt eenige jaaren in eene bijna algemeene verlaating door.

Als toen in een zoort van eenzaamheid leevende, en aan de overdenkingen van haaren geest, en de trouwlooze raadgevingen van listige vrouwen overgegeven, was zij rijpelijk bedacht op middelen, om haaren Gemaal te bederven, en maakte dezelve in 't geheim gereed, om 'er t'eeniger tijd gebruik van te maaken.

Zij veranderde toen in uiterlijken ſchijn haar gedrag. Het einde van ELIZABETH ziende naderen, gevoelde zij noodig te zijn, om den nadeeligen indruk, dien haar ongeregeld gedrag gemaakt had, bij het Publiek te verzwakken; en ten minſten te doen gelooven, dat zij 'er berouw van had, zoo het haar niet mogelijk was zig voor onſchuldig te doen doorgaan. Volgens dit ontwerp deed zij zig voor, als de ſtilte en godsdien-

ſtigheid beminnende; men zag haar dagelijks in de Kerken voor de voeten der autaars nederknielende; maar zij deed niets anders, dan het getal haarer wandaaden met geveinsdheid vermeerderen; en zig in 't geheim aan haare minnedriften overgevende, bereidde zij te gelijker tijd, met haare geheime minnaars, den ondergang van haaren Echtgenoot.

ZEVENTIENDE HOOFTSTUK.

ORLOF, *Gunſteling van* CATHARINA.

Onder de lieden van laage afkomst, met welken CATHARINA, ten tijde, dat zij de geſtrengſte zeden en voorbeeldigſte godsvrucht voorwendde, tot uitvoering van haare geheime vermaaken en zamenſpanningen, gemeenſchap hield, telt men GREGORIUS ORLOF, die één der voornaamſte werktuigen der ontthrooning en van den moord van PETER was.

GREGORIUS GREGORIEVITZ ORLOF was van *Pruisſiſche* afkomst. Zijn Grootvader, genaamd ADLER, had, onder de regeering van

PE-

PETER DEN GROOTEN, onder de foldaaten van STRELITZ gediend; in 't jaar 1698 maakte hij zig aan eenen opstand schuldig; wierd verwezen om onthoofd te worden; en was zijn behoud alleenlijk verschuldigd aan de koelbloedigheid, waar mede hij de hoofden zijner medgezellen, die PETER zelf afsloeg, wegschoof, om zig plaats te maaken op het blok, waar op het zijne insgelijks bukken moest.

ADLER had een zoon, die insgelijks onder de *Russische* krijgsbenden diende, en onder de regeering van ELIZABETH tot den rang van Generaal Major bevorderd wierd, en benoemd tot Bevelhebber der Vesting, welke PETER DE GROOTE op het eiland van *Petersburg*, door de Rivier *Neva* gevormd wordende, had laaten bouwen. Hij had de zuster van den Generaal SINOWIEF getrouwd, bij welke hij zes kinderen had, allen zoons, JOAN, ALEXIS, GREGORIUS, THEODOOR, VOLODIMER, en een zesden, die zeer jong, en lang voor dat GREGORIUS zijn fortuin maakte, gestorven was.

ADLER, die zijne zoons in den dienst wilde voorthelpen, omhelsde den Godsdienst van 't Land, en deed hun dien ook omhelzen; en zijnen *Duitschen* naam ADLER, die een *Arend* beteekend, overzettende, liet hij zig ORELL noemen, van waar ongevoelig de naam van OR-

LOF

LOF gekomen is, onder welken dit geslacht bekend is.

GREGORIUS ORLOF diende in 't eerst met zijne broeders in een Regiment der Lijfwacht te voet, onder de regeering van ELIZABETH. De Gebroeders ORLOF, te *Petersburg* in de School der Cadets opgevoed, leerden de krijgs-oeffeningen, en het geen verder tot de krijgskunde behoort; maar men dacht in dit School nooit, om het hart en den geest der jonge lieden te vormen. Onder de Lijfwacht gekomen zijnde, gaven zij zig aan alle de buitenspoorigheden van het spel en van een wellustig leven over, die aan een bedorven en zedenloos Hof gedoogd wierden, en zelfs in den smaak waren. Hun vader niet in staat zijnde, om veel geld aan hun te kost te leggen, en nog minder om de aanzienlijke verliezen te boeten, welke zij vrij dikwils met spelen leden, namen zij hunnen toevlucht tot listen, en het Hof van ELIZABETH leverde hun ten deezen opzigte eene ruime gelegenheid op.

GREGORIUS ORLOF was een schoon manspersoon, maar door een wellustig leven uitgeput; en zoo al de laatste deezer hoedanigheden hem tot onmaatige verkwistingen deed vervallen, de eerste gaf hem zeer dikwils de middelen aan de hand, om daar in te voorzien. Bij de minzieke vrouwen in den smaak gekomen zijnde, betwistten zij el-

elkander daar in den voorrang. Het ging zoo verre, dat het onder deeze vrouwen tot de wellevenheid behoorde, de beeldtenis van ORLOF te draagen, en dat zij, die met hem geen omgang in het ſtuk van minnarijen gehad hadden, zig beijverden, om deeze ſchande te bewimpelen, door hoogmoediglijk eene beeldtenis te draagen, die het tegendeel ſcheen aan te duiden.

De naam van ORLOF was aan CATHARINA dikwils ter ooren gekomen. Beurtelings in de armen van Officiers en Hovelingen het genot der min genietende, had zij 'er geen enkelen gevonden, die de plaats, welke PONIATOWSKY in haar hart had open gelaaten, vervullen konde. De Lieutenant Generaal VILLEBOIS, de eenige, op wien zij een weinig haare verkiezing had laaten vallen, begon haar te verveelen; zij wilde den wel gemaakten ORLOF zien. Een geruchtmaakend voorval, het welk deeze jonge Officier had, vermeerderde haare nieuwsgierigheid. De Graaf PETER SCHUVALOF, Groot-Meeſter der Artillerie, de hoogmoedigſte en verwaandſte van geheel *Rusland*, wilde deezen zoo ſchoonen man, wien alle vrouwen aanbaden, tot zijnen Adjudant hebben. ORLOF nam zijn voorſtel aan, en wel dra wierd hij de minnaar van de Princes KOURAKIN, eene der ſchoonſte vrouwen aan 't Hof, en die de openbaare minnares van den Generaal was.

SCHU-

SCHUVALOF had zig niet verbeeld, dat hij, die aan alle de Hof-dames behaagde, hem een hart ontrooven konde, waar over hij eene volstrekte heerschappije vermeende te hebben; en dit moedig vertrouwen vermeerderde de waarde nog, welke hij in zijnen Adjudant stelde. Eene toevallige gebeurtenis opende hem de oogen. Hij betrapte ORLOF in de armen zijner minnares, joeg hem oogenblikkelijk weg, en dreigde hem, om hem naar *Siberiën* te doen verbannen.

Dit voorval, het welk veel gerucht maakte, beving het hart van alle de schoone Hof-dames met schrik. De vrees voor deeze doodelijke verbanning had ieders hoofd ontrust; men sprak van niets, dan van ORLOF, van zijn voorval, van de middelen, om hem voor de wraak van den Generaal te bevrijden, en meer dan één van haar zoude gaarne haaren echtgenoot in stilte hebben overgegeven, om deezen ongelukkigen jongeling te bewaaren voor het verschrikkelijk lot, het welk hem bedreigde.

De goedertierenheid van CATHARINA maakte aan al deeze vrees een einde. CATHARINA IVANOWNA, eene der kamer-jonkvrouwen van de Groot Hertogin, eene vertrouwelinge van haare minnarijen, en voor wien niets ondoenlijk was om den smaak en de eigenzinnigheid van haare meesteresse te voldoen, verhaastte het oogenblik,

ze-

zedert lang door de Groot Hertogin begeerd, en liet haar den schoonen ORLOF in 't geheim zien. Zij was verrukt over hem, zag hem dikwils wederom, vatte genegenheid voor hem op, beschermde hem onder de hand tegen de wraak van SCHUVALOF, geraakte met hem in kennis, schonk hem al haar vertrouwen, en ontdekte hem de ontwerpen, die zij tegen haaren Gemaal gesmeed had (*). Door middel van hem wierd de

za-

(*) De Heer RHULIERES zegt, *dat* ORLOF *toevallig bij den stoet van zekere openbaare plechtigheid de minnares herkende, welke hij aanbad.* J. CASTÉRA zegt, bij deeze gelegenheid, in zijne *Geschiedenis van* CATHARINA II, dat het zeer moeielijk is te gelooven, dat de Adjudant van Graaf PETER SCHUVALOF de Groot Hertogin niet kende, daar SCHUVALOF dikwils ten Hove kwam, en dat in *Rusland* een Adjudant altoos zijnen Generaal vergezelt. Dit alles laat zig ontknoopen door 't geen ik elders gezegd heb, en het welk zij, die het Hof in dit tijdstip gekend hebben, weeten. De geenen, aan wien CATHARINA geheime bijéénkomsten deed bepaalen, wierden daar toe door eene vrouw genoodigd, die verplicht zijnde de grootste omzigtigheid in acht te neemen, zig niet dan na verloop van zekeren tijd, en wanneer zij van des minnaars bescheidenheid zeker was, mogt laaten zien. De eerste bijéénkomsten geschiedden in het donker. Indien de minnaar beviel, en dat men op zijne bescheidenheid dacht te kunnen staat maaken, liet men zig zien: zoo niet, was het afgedaan.

veering gevormd; door hem en zijne broe-
erd dezelve grootendeels uitgevoerd, zoo
... elders beschreven vindt.

AGTTIENDE HOOFTSTUK.

Vervolg der geschiedenis van den Graaf B....

Wanneer de liefde eenmaal in het hart is ingeworteld, neemt zij een zeer gevaarlijken invloed op de reden, en herschept den wijsten en redelijksten mensch dikwerf in een kind. Het gedrag van den Graaf B..... strekt daar van ten bewijze. Het is buiten twijffel verbaazend, dat een man van gezond verstand zig van de eene duisterheid in de andere heeft kunnen laaten leiden; dat hij nooit voldoende onderzoek gedaan heeft, om tot kennis van de geheimen, die hem verleidden, te komen; dat hij nooit verdenkingen heeft opgevat, die in hersfens, welke slechts weinig redeneeren, natuurlijk moesten opkomen; maar de Graaf B..... was verliefd, en de liefde had zijn verstand ontsteld.

In *Siberiën* gekomen zijnde, had hij tijd, om de

de wonden, welke de liefde in zijn hart gemaakt had, te laaten uitbloeden; en zoo zijne minnedrift al ongeneeslijk was, het was ten minsten natuurlijk, dat zij sterk verflaauwde. Hij had kennis gemaakt met een man van groot verstand, wiens omgang geschikt was om hem te geneezen. Alle hoop verlooren hebbende, om immer te vinden, het geen hij eeniglijk gezogt had, was het hem aangenaam van de groote weereld afgescheiden te zijn, en zijn verblijf in *Siberiën* scheen hem draaglijk. De nieuwe denkbeelden, die zijn hoofd vervulden, verdreeven langzamerhand de oude, naar maate hij het voorledene meer en meer poogde uit de gedachten te stellen.

Zig geheel en al aan de schilderkunst overgevende, maakte hij daar in vorderingen, die hem zijn verdriet deeden vergeeten. In het begin was dit juist het tegendeel. Zoo dikwils hij het penceel opnam, kwam de beeldtenis van SOPHIA hem als voor het oog, en dikwils schilderde hij de trekken van SOPHIA, in plaats van het voorwerp, het geen hij voorgenomen had te schilderen.

Maar tijd en geduld deeden hunne uitwerking. De indrukzels, die hem kwelden, verlooren allengskens hunne levendigheid, en verdweenen eindelijk geheel en al. Op zekeren dag zat hij in zijne hut, wanneer hij het geschut hoorde afgaan;

hij vernam, dat 'er eene groote omwending in het Rijk bewerkt wierd; dat PETER III dood was; dat een groot getal bannelingen wierden te rug geroepen; en hij ontfing het volgend briefje:

„ De slag, die het Vaderland behouden moest, „ en die voor mijne rust en veiligheid noodzaake- „ lijk was, is eindelijk volmaakt geslaagd. Ik en „ alle mijne vrienden kunnen thans vrijelijk adem „ haalen. Haast u, mijn geliefde, om te *Peters-* „ *burg* te rug te komen. Gij wordt aldaar met „ ongeduld gewacht. "

Uwe toegenegene

CATHARINA.

De Graaf las het briefje, en dadelijk ontbrandde het vuur der liefde weder in zijnen boezem. Zij heeft dan, riep hij uit, u niet bedrogen. Ongetwijffeld heeft zij zig niet anders kunnen gedraagen. Zij konde u geene inlichting geven, voor dat haar ontwerp tot rijpheid gekomen, en gelukkiglijk uitgevoerd was. Ach! al te gelukkige B ...., zegen uw lot van naar *Siberiën* gezonden te zijn geworden. Gij hebt aldaar slechts eenigen tijd geleden, om tot een geluk te geraaken, het welk zoo lang het voorwerp uwer ontrustende verlangen heeft uitgemaakt; en het geen gij nog kortlings als eene onmogelijke zaak beschouwde.

De

De Graaf vertrok naar *Petersburg*; hij kwam aldaar; hij deed zig bij CATHARINA aandienen. Graaf, zijt gij het wel, zeide zij hem, of bedriegen mij mijne oogen? — Ja, Mevrouw, het is de Graaf B....., die zig voor u vertoonen durft. — Wat zijt gij veranderd! Zijt gij ziek geweest, of zijn het de vermoeienisſen van eenen veldtocht, die u in dien ſtaat gebragt hebben? Gij hebt het voorkomen van een oud man. — Zie daar het gevolg van een aanhoudend worſtelen met de geſtrengheid van mijn lot. — Hebt gij eene gevangenis doorgeſtaan? Hebt gij eenige wonden ontfangen? — Het een en ander, Mevrouw, en gij zijt daar van niet onbewust. — Ach! ja, de afmattingen van den oorlog kunnen een man van twintig jaaren tot eenen grijsaard maaken. — Verſchoon mij, Mevrouw; ik ben de Graaf B....., die, bij uw vertrek van *Stettin*, de eer gehad heeft u als Adjudant van den Prins uwen Vader te vergezellen. — Wel ja, ik nam u ook voor geen ander. — Volgens den brief, die uwe Majeſteit mij de genade gedaan heeft van mij te ſchrijven, moet zij weeten, dat ik geenen veldtocht heb bijgewoond. — Hoe is die brief in uwe handen gekomen? — Zou dezelve niet van u wezen, Mevrouw? — Die is van mij, maar ik heb dien gezonden aan iemand, die naar *Siberiën* verbannen was. — Ja, Mevrouw, en aldaar heb ik denzel-

ven ontfangen. — Waart gij nog in *Siberiën?* — Verschoon mij, Mevrouw, maar mij dunkt, dat uwe Majesteit wil kortswijlen. — Maar waarom wilt gij mij een geheim maaken van 't geen u wedervaaren is. — In waarheid, Mevrouw, ik vinde mij gedrongen mijn gezegde te herhaalen. — 'Er zit een geheim onder, het welk ik nieuwsgierig ben om opgehelderd te zien; gaat zitten, mijn oude vriend, en laaten wij de zaak ontwikkelen. De brief, dien ik ten uiterften verwonderd ben van in uwe handen te zien, is van mij. Dezelve was voor u niet geschikt, maar voor den Kanselier BESTOUCHEF, mijnen trouwhartigsten vriend, die, onder de regeering der Keizerin, het ongeluk gehad had, om naar *Siberiën* verbannen te worden, zonder die ongenade verdiend te hebben. Het is waarschijnlijk mijn schuld, dat hem die brief niet is ter hand gekomen. Ik zie, dat ik 'er geen opschrift op gezet had, en dat de geen, die met de bestelling belast was, zijne boodschap kwalijk gedaan heeft. — De brief is mij in *Siberiën* ter hand gesteld, en uit den inhoud had ik reden om op te maaken, dat die aan mij behoorde.

Hier zweeg CATHARINA eenigen tijd, en hield zig, of zij zig het gebeurde wilde herinneren; waar na zij tot den Graaf zeide: wel nu, die vergissing is zonder gevolg. Ik ben zeer te vreden, dat

dat die brief uwe te rug komst veroorzaakt heeft, die anderzints toch altijd zoude hebben plaats gehad; want, zoo dra ik den throon beklommen heb, gaf ik bevel, om allen, die zig in *Siberiën* in ballingſchap bevonden, te rug 'te roepen. Ik ben verrukt van u te zien, en het ſtaat alleenlijk aan u, om bij mij te blijven. Maar verhaal mij, op welke wijze gij naar *Siberiën* gezonden zijt.

Deeze vraag onthutſte den Graaf een weinig; maar hij herſtelde zig ſchielijk. — Gij weet, Mevrouw, zeide hij, wat 'er eenigen tijd voor uw vertrek van *Stettin* is voorgevallen. Men wilde, dat ik *Pruisſen* verliet: ik gehoorzaamde. Ik begaf mij naar *Petersburg*, ik wierd aan de deur van uwe kamer in arrest genomen, en oogenblikkelijk in ballingſchap weggezonden. — CATHARINA, na zig een oogenblik bedacht te hebben. — Dat ging gezwind; mijn lieve Graaf, gij hebt in uwe ballingſchap veel moeten lijden,

Deeze vraag van CATHARINA, met den toon van teederheid uitgeſproken, maakte den levendigſten indruk op den Graaf, en bragt hem buiten zig zelven. — Ach! Mevrouw, riep hij uit, eene liefde, als de mijne, doet alle verdrietelijkheden gemakkelijk vergeeten. — Ik weet, dat gij een zeer gevoelig hart omdraagt.

Hier bleef CATHARINA eenigen tijd, zonder iets te zeggen, en, als in eene diepe overpijnzing

weggezonken, waar na zij voortging. -- Wel nu, dit doet mij denken aan uwe vrouw; hoe vaart zij?

Op deeze onverwachte vraag, ſtond de Graaf beweegloos van verwondering. Hij geraakte eensklaps als buiten zinnen. Zijne lippen bewogen zig verſcheiden maalen; maar hij konde geen woord uitbrengen. CATHARINA hield zig, of zij dit niet bemerkte. Op dit oogenblik trad ORLOF binnen. CATHARINA ſtond op. De Graaf kwam weder tot zig zelf, en ſtond ook op. —— Wij zullen elkander nader zien, zeide CATHARINA tot hem.

De Graaf, verwonderd over het geen hij hoorde, en over de tegenwoordigheid van ORLOF, maakte eene diepe buiging, en ging heen, zonder iets te zeggen.

NEGENTIENDE HOOFTSTUK.

Einde der Geſchiedenis van den Graaf B....

De Graaf B.... keerde naar zijne herberg terug, ontrust door verſchillende gewaarwordingen,

gen, welke hij moeite had te ontwikkelen. Eindelijk overmeesterde hem de verontwaardiging. Hij zag in CATHARINA niets meer, dan een gedrocht van ondankbaarheid, veinzerije en hoogmoed. Hij herinnerde zig verscheide trekken van die SOPHIA, welke hem zoo beminnelijk scheen, en hij was verwonderd, dat hij een vrouw van zulk een valsch en hoogmoedig caracter had kunnen beminnen. De schrikverwekkende geschiedenis van CATHARINA, de manier, op welke zij den throon beklommen had, het ontthroonen en vermoorden van haaren Gemaal, deeden zig aan zijne verbeelding voor; het gordijn viel geheel en al. De herdenking, hoe veele jaaren hij aan deeze verachtelijke vrouw had opgeofferd, joeg hem een schrik aan. Hij besloot dat alles te vergeeten, en eene Stad, alwaar deeze trouwlooze vrouw leefde, voor altijd te verlaaten.

Vier en twintig uuren daar na was hij reeds verre van *Petersburg*. Hij nam den weg naar zijne Landgoederen, besloten hebbende aldaar te blijven, tot dat hij de herdenking van zijne deerniswaardige ontmoeting geheel zoude zijn kwijt geraakt. De reize was voor hem een nuttig verzet, en bij zijne aankomst was zijn geest vrij rustig. Na een leven vol kwellingen, en na verscheiden jaaren in de woestenijen van *Siberiën* te hebben doorgebragt, zag hij met groot genoegen de

plaatzen wederom, alwaar hij zijne eerste jaaren in de schuldelooze vermaaken der kindsheid had doorgebragt.

Men wist niet, wat 'er van hem geworden was; zijne te rug komst verwekte eene verwondering en onuitspreekelijke vreugde; hij was 'er een weinig over aangedaan, om dat zijn hart voor geene gevoeligheid meer vatbaar konde zijn. Na verloop van eenige dagen, toen hij een weinig rust genomen had, nam zijn oude Rentmeester, die zeer aan hem gehecht was, en die, hem wederziende, van vreugde geschreid had, hem ter zijde, en zeide hem, dat 'er op één van zijne Landgoederen een vrouw was, die hem in 't geheim had bekend gemaakt, dat zij zijne huisvrouw was. Dat zij zig egter niet het minst van zijne inkomsten had toegeëigend; maar dat zij stipt betaalde al wat zij genoot.

De onverschilligheid, waar mede de Graaf deeze tijding vernam, overtuigde den ouden Rentmeester, dat deeze vrouw wel eens de waarheid konde gesproken hebben. Des nachts gevoelde de Graaf eenige ongerustheid, en des anderen daags, bij het aankomen van den dag, deed hij een paard zadelen, en vertrok naar dit landgoed, alwaar men van zijne te rug komst nog niets wist. Hoe meer hij naderde, hoe meer zijne ongerustheid verdubbelde; nabij het huis gekomen zijnde,

stond

ſtond hij te beeven. Hij trad binnen, hield zig eenigen tijd in den tuin op, en wel dra vertoonde zig eene vrouw voor zijn gezicht. Den Graaf verneemende, gaf zij een gil, en viel in flaauwte. Hij nam haar in zijne armen, en leide haar in het groen neder.

Na verloop van eenigen tijd, kwam zij weder bij, en den Graaf aanziende, zeide zij: „ Zijt „ gij het wel, mijn lieve Graaf? Ach! welke „ verwondering hebt gij mij veroorzaakt, gedoog „ dat ik mij een oogenblik herſtelle." De Graaf beijverde zig om haar geruſt te ſtellen, wanneer zij voortvoer dus te ſpreeken. „ Graaf, ik heb „ u bedrogen. Eene woedende hartstocht, die „ zig van mijn hart meeſter maakte, en waar aan „ ik met geene mogelijkheid konde wederſtaan, „ heeft mij deezen misſlag doen begaan. Deeze „ wreede hartstocht heeft mij de vrijheid mijner „ daaden niet overgelaaten; zij beval, en ik ge„ hoorzaamde. Ik moet u eene bekentenis doen, „ en zoo zeer ik tot heden het oogenblik gevreesd „ hebbe, het welk mij daar toe in de gelegen„ heid ſtellen zoude, zoo zeer verkwikt het mij „ thans dit oogenblik geboren te zien. Hoor „ deeze bekentenis, en handel vervolgens, zoo „ als gij gepast zult oordeelen. Het denkbeeld „ van uwe hand te bezitten, is nog het eenige, „ dat mijn geluk volmaaken kan; maar ik ben

„ zedert zoo langen tijd; ongelukkig, dat ik daar
„ aan reeds gewoon ben. De tijd heeft in mij
„ die verfchrikkelijke hartstocht verminderd, die
„ alle mijne onheilen berokkend heeft, en ik zal
„ thans kragt genoeg hebben, om uit uwen mond
„ het vonnis te hooren, het geen mijn lot beflis-
„ fen zal. De beguicheling is voorbij. . Ik zal
„ in mijn leven niet meer gelukkig zijn, of ik
„ moet mijn geluk aan uwe vrije keuze verfchul-
„ digd wezen. — Ik ben het, die u te *Stettin*
„ de geheime bijéénkomften voorftelde; het is
„ met mij, dat 's Vorften Kapellaan u getrouwd
„ heeft. "

Op dit verhaal ftond de Graaf onbeweeglijk, en als onverfchillig.

„ Wel hoe! vervolgde deeze vrouw, gij zwijgt
„ ftil; uwe toorn barst in geene bittere verwijtin-
„ gen uit? Gij antwoord niets?.... Ik was te
„ *Stettin* gekomen om mijne zuster te zien, en
„ had mijn intrek aan 't huis van den Vorst: ik
„ moest aldaar flechts een maand verblijven; maar
„ op het oogenblik van mijn vertrek, dacht mij,
„ dat *Stettin* de eenige plaats in de weereld was,
„ alwaar ik zoude kunnen leven, en dat alle an-
„ der verblijf mij den dood zoude veroorzaaken.
„ Ik ftelde mijne reize van dag tot dag uit; en
„ dit was mij des te gemakkelijker, om dat ik
„ aan 't huis van den Vorst bemind was, en dat

„ ik

„ ik de Princes SOPHIA tot mijne teedere vrien-
„ dinne had. In 't eerst scheen eene verwarde
„ gevoeligheid mij aan *Stettin* te verbinden. Wel
„ dra bemerkte ik, dat de tegenwoordigheid van
„ den Graaf B..... de eenige oorzaak was, die
„ mij dit verblijf deed verkiezen.

„ Ik had geen begrip van de liefde en van der-
„ zelver vermogen; ik gaf mij onbedachtelijk
„ aan haare ingevingen over; ik wierd eene slavin
„ der liefde. Ik bereikte slechts vijftien jaaren,
„ ik verstond de konst van veinzen niet, ik kon-
„ de geene hartstocht verbergen, die als woe-
„ dende door haare fakkels mijn hart beroerde.
„ Het doorzigtig oog van mijne zuster bemerkte
„ wel dra, wat 'er in mijnen geest omging. Zij
„ overlaadde mij met vraagen; maar ik was al te
„ beschroomd, om haar de waare oorzaak van
„ mijne kwelling te erkennen. Langzamerhand
„ gelukte het haar mij onder verschillende voor-
„ wendzels gerust te stellen.

„ De liefde ontsteldt de reden en het oordeel.
„ Mij dacht, dat ik aan hem, dien ik beminde,
„ niet onverschillig was, en dewijl ik geenen
„ stap van zijn kant bemerkte, had ik de zwak-
„ heid, om zijn al te ingetogen gedrag aan be-
„ schroomdheid toe te schrijven.

„ De Princes SOPHIA, die reeds veel door-
„ zigt had, raadde spoedig de reden van mijne

„ kwaal,

„ kwaal, en zij was behendig genoeg, om mij
„ dezelve te doen bekennen. Zij verbeeldde zig
„ ook, dat de Graaf B...,. al te beſchroomd
„ was, en zette mij aan, om van mijn kant den
„ eerſten ſtap te doen.

„ Mijne liefde was brandend; alle mijne zin-
„ tuigen waaren buiten hun ſpoor. De liefdedrift
„ gaf mij moed en kragten genoeg om eenen ſtap
„ te waagen, die zedert lang mij onbegrijpelijk
„ toeſcheen. Ik bepaalde eene zekere bijéénkomst,
„ die gelukte, en mij alle genoegen en vreugde
„ verſchafte. Het overige is u bekend.

„ Eene twcede bijéénkomst wierd door mijne
„ zuster ontdekt. Ik was verpligt haar alles te
„ bekennen; en deeze bekentenis bragt haar bui-
„ ten zig zelve. Ik heb ontegenſpreekelijke be-
„ wijzen, dat de Graaf op de Princes ſmoorlijk
„ verliefd is, en dat hij dus voor u geene op-
„ rechte liefde hebben kan. Deeze verzekering
„ was een doodſteek voor mijn hart; maar dee-
„ ze ontdekking, in plaats van mijne liefde te
„ doen verflaauwen, maakte dezelve nog gewel-
„ diger. Onder voorwendzel van eene ongeſteld-
„ heid, kwam ik niet meer uit mijne kamer. In
„ dien tijd bedagt ik, om mij door de banden
„ van een geheim huwelijk aan u te verbinden.

„ Ik had nog niet overlegd, hoe ik mij ge-
„ draagen zoude, om aan den minnaar, dien ik

„ be-

„ bedrogen had, de waarheid te ontdekken. Ik
„ deed verſcheidene poogingen, maar altijd vrug-
„ teloos. Eindelijk beſloot ik de beguicheling
„ te laaten voortduuren, tot dat ik eene gunſtige
„ gelegenheid gevonden zoude hebben, of dat ik
„ koelbloedigheid genoeg had, om een ontwerp
„ te vormen. Een ontrustend gevoel verſcheur-
„ de mijne ziel; ik verlangde en vreesde het
„ oogenblik, dat de zaak aan 't licht kwam.
„ Eindelijk, na veele kwellingen, bied zig dit
„ oogenblik op 't onverwagtst aan. Graaf, dit
„ hart is voor u, en zal het altoos zijn, zelfs
„ dan, wanneer gij deeze hand, die ik u aan-
„ biede, mogt weigeren. Mijn geluk beſtaat,
„ om met u als uwe Gemalin te leven. Bekrag-
„ tigt gij den band van vereeniging, dien wij
„ geſloten hebben?" —

Ik bekrachtige dien, zeide de Graaf, zig in haare armen werpende, en traanen van teedere liefde ſtortende. B.... vergat SOPHIA, en leefde gelukkig met zijne echtgenoote, die de zuster van de Gravin C.... was.

TWIN-

TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

ORLOF *verkrijgt den titel van Gunsteling, en wil met* CATHARINA *trouwen. Zijn gedrag jegens den Groot Hertog.*

Toen CATHARINA den throon beklommen had, wierd GREGORIUS ORLOF met gunsten overladen. Men gaf hem ten Hove eene prachtige kamer, alwaar men niets vergeeten had, het geen gemak aanbrengen, of den smaak vleijen konde; en hij had vrijheid, om zig bij de Keizerin te vervoegen, zoo dikwils hij het goed vond.

Onderscheidingen en eerbewijzingen genoot hij, zelfs eer hij ze begeerde. Hij wierd tot Graaf verheven, tot algemeen Opzigter van alle de Vestingwerken, tot Bevelhebber van de adelijke Lijfwacht, tot Lieutenant-Colonel van het Regiment der Lijfwacht te paard benoemd; en bij vervolg tot Voorzitter in de hoogste Kamer over de talrijke Volkplantingen, welke de Keizerin op eene meenigte plaatzen van haar uitgestrekt Rijk had aangelegd, waar door zij de woestenijen wilde trach-

trachten te bevolken en te bebouwen. In één woord, hij wierd de voornaamste man in het Rijk. Bij deeze gunstbewijzen voegde CATHARINA dagelijks aanzienlijke geschenken, dan eens in geld, dan eens in kostbaarheden, in kasteelen of in landgoederen. Zij kogt voor hem het fraai Paleis van den Bankier STEGELMAN, het welk haar veertig duizend roebels kostte; en dit Paleis naar des Gunstelings smaak niet zijnde, liet hij het afbreeken, en naar zijne zinnelijkheid herbouwen. De landgoederen van *Robscha* en *Gatschira*, die aan PETER III toebehoord hadden, wierden hem geschonken, en hij liet op dezelve heerlijke Sloten bouwen. Hij kogt verbaazende eigendommen in *Lyfland* en *Esthland*, en deeze groote aankoopen beletteden hem niet, om aanzienlijke sommen in de voornaamste Banken van *Europa* te plaatzen.

'Er ontbrak aan deezen Gunsteling niets meer, dan met CATHARINA de kroon te deelen, welke hij haar bezorgd had; en daar naar dorst hij staan. Om daar in te slaagen, vervoegde hij zig bij den Kanselier BESTOUCHEF, die door CATHARINA uit de ballingschap, waar toe ELIZABETH hem verwezen had, was te rug geroepen, en nog stem in den Raad had. BESTOUCHEF beloofde deezen Gunsteling behulpzaam te zijn, en het voorstel wierd in den vollen Raad,

in

in tegenwoordigheid der Keizerin gedaan. ORLOF en zijne aanhangers meenden, dat alle de Raaden gereed zouden zijn, om het ontwerp met zoo veel onderwerping als eerbied goed te keuren. Hij bedroog zig. Het voorstel wierd door een diep stilzwijgen gevolgd. Eindelijk stond één der oudste Raaden op, en zeide:

„ Dewijl ik zie, dat niemand mijner Amptge„ nooten wil spreeken, zal ik het doen. Uwe „ Majesteit veroorloove mij aan haar te zeggen, „ dat wij met genoegen zien, dat onze Vorstin„ nen zig Gunstelingen verkiezen; maar wij kun„ nen niet gedogen, dat lieden, die in de daad „ onze gelijken zijn, in 't openbaar pogingen „ zouden aanwenden, om onze meesters te wor„ den. " — CATHARINA, die over deeze stoute verklaaring zeer in haar schik was, nam dadelijk zijne partije; zij nam het voorstel, en scheurde het aan stukken, zeggende: „ En ik ben ook „ van dat gevoelen. "

Het gedrag van ORLOF, met opzigt tot den jongen Groot Hertog, en deszelfs Opvoeder den Graaf PANIN, liep niet minder in 't oog. Zeer vermogend zijnde door de posten, welke hij bekleedde, verwijderde hij den Prins zorgvuldig van de kennis der staats-zaaken, en benam hem alle de gelegenheden, om zig bij het volk, het welk hij te eeniger tijd regeeren moest, op eene

voor-

voordeelige wijze bekend te doen worden. Hij hield hem in zulk een naauwen band, dat hij zijne onschuldigste uitgaven bespiedde en dwarsboomde. De Groot Hertog was gewoon, om op groote feestdagen vijftig roebels te geven aan de Weduwe BASDEDON, die zijne minne geweest was. ORLOF, dit vernomen hebbende, maakte een misdrijf van deeze daad van dankbaarheid, en bragt de Keizerin in het begrip, dat de Vorst arbeidde, om zig door het uitdeelen van aanzienlijke sommen een partij te maaken. Men verbood hem het doen van geschenken; en zijn Opzigter kreeg last, om hem daar toe geen geld te geven.

Dit verbod, het welk met de grootste gestrengheid wierd uitgevoerd, bragt den Prins dikwils in eene groote verlegenheid. Een Generaal bood hem op zekeren dag twee Officiers aan, verzoekende dezelven in zijn Regiment der Lijfwacht te plaatzen, en hun eenig geld, ter hunner toerusting, voor te schieten. Ik wil hen wel plaatzen, antwoordde de Groot Hertog, maar 't is mij onmogelijk om hun geld te geven, want men heeft mijnen Opzigter verboden, om mij daar toe penningen te verschaffen. De Generaal bleef aanhouden, zeggende, dat zonder deezen bijstand deeze twee braave lieden van de eer, om hem te dienen, ontzet zouden worden; en zij verzogten den

Prins om de zaak aan zijnen Opzigter open te leggen. De Groot Hertog nam aan, om 'er met den Graaf PANIN over te ſpreeken. De ſomme, waarom het te doen was, bedroeg twee honderd roebels. PANIN weigerde dezelve. Eindelijk deed de Prins den voorſlag, om hem die ſomme voor te ſchieten, op het geen hem voor zijne kleine vermaaken was toegelegt. PANIN ſtemde daar in toe, en de Prins bragt het geld aan den Generaal, hem het diepst geheim aanbeveelende, ten einde zijnen Opzigter in geene ongelegenheid te brengen.

Na de omwenteling, die, om zoo te ſpreeken, ORLOF tot den opvolger van PETER III maakte, had hij zig meeſter gemaakt van alles, wat den laatstgemelden had toebehoord. Onder deezen buit bevond zig de *Pruisſiſche* monteering, welke FREDERIK II aan den ongelukkigen Keizer ten geſchenke gegeven had. Deeze monteering maakte op zekeren dag het voorwerp der beſchimpingen van de knechts van ORLOF, en zij trokken dezelve beurtelings aan, wanneer een hoefſmit, een *Pruisch* van geboorte, en die in dienst van den Gunſteling was, in de kamer kwam, alwaar deeze rol geſpeeld wierd. De goede *Pruisch*, gramſtoorig wordende, om dat hij de monteering zijner natie zag beſpotten, bragt dit aan de knechts ernſtig onder 't oog; deezen

dee-

deeden niets dan 'er om lachen, en verdubbelden hunne befchimpingen. De fmit, zig niet langer kunnende weêrhouden, wreekte de eer van zijne natie, door met een fterke hand eenige klappen onder deeze fpotters uit te deelen. De knechts beklaagden zig aan hunnen meefter, die, zonder eenigen omflag van een rechts-geding, den armen fmit oogenblikkelijk naar *Siberiën* deed vervoeren. De laatstgemelde kreeg gelegenheid om te ontfnappen, en kwam, met behulp van eenig geld, te *Petersburg* te rug. Bij zijne komst, vervoegde hij zig bij den Graaf VAN SOLM, *Pruisfisch* Afgezant, die beloofde hem te befchermen, en eenige dagen daar na hem als buitengewoon Bode naar *Berlin* zond.

EEN EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Ontrouwigheden van ORLOF. *Jaloersheden. Onbefchaamdheid van den Gunfteling. Zamenfpanningen tot zijn bederf.*

ORLOF was aan de Keizerin zoodanig niet verknocht, dat hij om haar alle andere vrouwen uit

zijne zinnen ſtelde. Hij had zig met twee vriendinnen, die tevens nabeſtaanden van hem waaren, zeer naauw verbonden, zonder daar van veel geheim te maaken. De Keizerin verweet hem zulks; ORLOF was daar over zeer geſtoord. In de hitte van een zeer hevigen twist, behandelde hij zijne doorluchtige minnares op dezelfde manier, als een kruijer eene vrouw van zijn zoort, voor wien hij niets anders dan weêrzin en verachting gevoelt, behandelen kan.

ORLOF had de onbeſchaamdheid gehad, om zijne beeldtenis in 't koper te doen ſnijden, op eene manier, die bij het volk den ongunſtigſten indruk maaken moest. Men zag op deeze plaat den val van PETER III, en de drie gebroeders ORLOF, onder de gedaante van eenen driehoofdigen arend, verbeeld, de kroon en ſcepter van *Rusland* uit een onweder reddende, en dezelve aan CATHARINA aanbiedende. De Groot Hertog vooral betuigde zijne verontwaardiging, op het zien van deeze onbeſchaamde print-verbeelding, die eindelijk verboden wierd.

De haat van het Hof en van de Stad, tegen deezen hoogmoedigen Gunſteling, was ten top geſtegen, en men verlangde naar niets zoo zeer, dan naar eene gelegenheid, om zig van hem te ontdoen. Eene pest, die in 't jaar 1771 de Stad *Moscou* verwoestte, en onder de inwooners op-

roer

roer en wanhoop veroorzaakte, bood eene gelegenheid aan, waar van men gretiglijk gebruik maakte. Na dat alle de maatregelen, welke men genomen had, vruchteloos waaren afgeloopen, begaf TSCHITSCHERIN, Opperhoofd der Rijksregeering, zig naar den Raad van 't Hof, en betoogde met nadruk de noodzaakelijkheid, om aan 's Volks misnoegen, het welk uittermaaten groot en in de daad gevaarlijk wierd, paalen te ſtellen. Het was dienſtig, dat 'er iemand naar *Moscou* gezonden wierd. De meeſte leden van den Raad ſloegen Prins ORLOF voor. Men overreedde deezen trotſchen en hoogmoedigen geest, dat hij alleen in ſtaat was, om de rust te herſtellen, en middelen tot beteugeling van het kwaad uit te vinden. Men ſtelde hem den roem voor oogen, dien hij ſtond te verwerven, en het recht, het welk hij daar door op de erkentelijkheid des Volks verkrijgen zoude. Hij vertrok.

Zijne vijanden hoopten hem niet weder te zullen zien; maar hij nam een bekwaam Heelmeeſter, TODE genaamd, met zig, die hem voor de pest bewaarde, en wien het gelukte, om de woede van deeze bezoeking te beteugelen. Na verloop van eenigen tijd, kwamen zij beiden gezond en behouden te *Petersburg* te rug, met den roem, dat zij in hunne zending volkomen geſlaagd waaren.

De Hovelingen zagen hem met weêrzin, en de arme TODE wierd voor zijne zorgen flecht beloond. Hij verwagtte eene groote belooning, maar ontfing 'er geene, en het was zelfs niet dan met veel moeite, en na twee jaaren lang bij den Raad daar toe aanzoek gedaan te hebben, dat hij twee honderd roebels ontfing, om hem fchadeloos te ftellen wegens het verlies van zijne kleederen en linnen, welke men verbrand had, alvoorens hem in *Petersburg* weder te laaten binnen komen. Een lid van den Raad zeide hem opentlijk, dat hij veel gemakkelijker eene fchadeloos-ftelling en belooning verkreegen zoude hebben, indien hij voor het behoud der gezondheid van ORLOF zoo veel zorg niet gedraagen had.

Deeze gelegenheid, om zig van ORLOF te ontdoen, mislukt zijnde, zogten zijne vijanden eene andere. Deeze bood zig fchielijk aan, en zij bedienden 'er zig met zoo veel behendigheid van, dat de uitflag niet fcheen te zullen mislukken. In 't jaar 1772 wierd 'er geraadpleegd over 't houden eener bijéénkomst te *Folckfan*, om over den vrede met de *Turken* te handelen. De vijanden van ORLOF droegên voor, dat het nuttig zoude zijn, om een man van gewicht, en die in 't Rijk in groote achting ftond, aan den Minister, met deeze zending belast, toe te voegen.

Men

Men ſtelde Prins ORLOF voor; de Keizerin ſtemde daar in toe, en deed aan haaren Gunſteling gevoelen, dat, indien het hem gelukte, na eenen zoo verderffelijken oorlog, aan het volk den vrede weder te bezorgen, dien het zelve zoo vuuriglijk verlangde, hij een nieuw recht op haare dankbaarheid verkrijgen zoude, en den roem vergrooten, dien hij in andere omſtandigheden reeds verworven had. De eerzucht verdoofde in den geest van ORLOF alle bedenkelijkheid; hij nam deeze nieuwe zending aan.

CATHARINA leide hem aanzienlijke ſommen voor zijne verteeringen en vermaaken toe; vier en twintig bedienden met eene rijke liverei, kostbaare kleederen en rijdtuigen, waar van één alleen een millioen roebels kostte, wierden hem door de Keizerin gezonden. De Generaal LOEVE wierd tot zijnen Kamerheer benoemd; men gaf hem tot Pagie zekeren TIRSENHAUSEN, een rijk Edelman uit *Lyfland*, die, even zeer als hij, de weelde en pracht beminde, en die, geduurende een wijl verblijf, door hem te *Parys* gehouden, zig beroemd had, dat hij nooit twee maalen het zelfde kleed aantrok.

ORLOF vertrok met deezen treffelijken ſtoet, en begaf zig met de Keizerin naar *Sarskoi-Selo*, van waar hij zijne reize naar de plaats zijner beſtemming vervolgde. 'Er viel op deeze reize nog

een hevige twist tusſchen de twee gelieven voor. ORLOF, die veel van Mevrouw SINOEVIN, eene Hof-dame, hield, begeerde, dat zij de reize mede zoude doen; de Keizerin wilde zulks niet; en 'er wierden zelfs geene beledigende uitdrukkingen geſpaard, ten opzigte van CATHARINA, die, om alle ruchtbaarheid daar van voor te komen, bij het affcheid neemen van ORLOF zig voordeed, als of zij hem de aangenaamſte dingen zeide.

Het geen de vijanden van ORLOF verlangd en voorzien hadden, gebeurde. Hij gedroeg zig op de vredes-bijéénkomst met zoo veel hoogmoed en onbeſchaafdheid, dat de Afgezanten opſtonden, en niet meer met hem handelen wilden. Hij behandelde den Gevolmagtigden van de *Porte* met eene ongehoorde beestachtigheid; hij ſtiet hem ruw te rug, en gaf hem een ſlag in 't aangezicht. Zeker iemand hem hebbende onder 't oog gebragt, hoe onvoorzigtig en ſchadelijk voor de belangen der ſtaats-zaaken deeze lompe behandeling was. *Zoo moet men*, zeide hij, *een volk van dit zoort behandelen; men koomt 'er niet mede te recht, dan door middel van ſlagen.*

Den Generaal ROMANZOF, die het bevel over het *Rusſisch* leger voerde, behandelde hij niet beter; hij had aanhoudende geſchillen met hem, en dreef de onbeſchoftheid tot die hoogte, dat

hij

hij hem eens een ſchotel met ingelegde vruchten naar het hoofd ſmeet. Dit buitenſpoorig gedrag mishaagde aan ieder een, en de zittingen der vredes-bijéénkomst wierden afgebroken.

Terwijl ORLOF te *Tockſan* zijne pracht en onbeſchaafdheid ten toon ſpreide, ſpanden PANIN en TZERNITSCHEF te *Petersburg* te zamen, om hem te bederven. PANIN wagte het oogenblik af, dat de Groot Hertog, tegenwoordige Keizer, als Hertog van *Holſtein*, door den Keizer en het *Duitſche* Rijk, meerderjaarig verklaard moest worden, en hij nam alle mogelijke voorzorgen, ten einde zijn ſlag niet misſen zoude. Dit tijdſtip daar zijnde, wierd de Acte van meerderjaarigheid gezonden. Dadelijk geleidde PANIN zijnen ouden voedſterling naar de Keizerin, bood haar de Acte aan, en gaf haar den Prins over, wiens opvoeding zij hem hadde toevertrouwd. CATHARINA, ongemeen bewogen over eene vertooning, die haar te binnen bragt, dat zij eenen throon verlaaten moest, die aan haaren zoon toebehoorde, omhelsde den laatstgemelden, bewees hem alle zoorten van liefkoozingen, en zette hem aan, om van haar eenige gunst te verzoeken, welke zij in haare macht had hem toe te ſtaan. De Groot Hertog, niet minder bewogen dan de Keizerin, verzogt van haar geene andere gunst, dan haare vriendſchap, en dat zij den Prins OR-

met dankbaarheid eenen post aanneemen, zoo geſchikt om inbeelding en eerzucht te vleijen; hij bedroog zig. De Graaf beminde boven al een eenvoudig en wijsgeerig leven, hij verkoos het boven den luiſter van een bedorven Hof. Niet alleen weigerde hij het aanbod, maar leide zelfs zijne posten neder, en begaf zig naar zijne Landgoederen in *Lyfland.*

WASILSCHIKOF, een *Rus* van geboorte, maakte zoo veel zwaarigheid niet; hij nam de voorſlagen van PANIN aan, wierd denzelfden dag tot Kamerheer der Keizerin benoemd, en in de wooning van ORLOF gehuisvest.

Deeze onverwachte verandering, en de verheffing van een man van geen geboorte, en tot hier toe onbekend, maakten in *Petersburg* een groot opzien. De Generaal POHLMAN, die te *Petersburg* met de zaaken van ORLOF belast was, was 'er voornamelijk over verwonderd, en hij zond hem dadelijk een Bode, om hem van het gebeurde kennis te geven. Op deeze tijding was ORLOF als door een blikſemſlag getroffen. Zijne vrienden raadden hem, om oogenblikkelijk naar *Petersburg* te vertrekken, in de hoop, dat zijne tegenwoordigheid de zaaken zoude doen veranderen. Hij ſtemde daar in toe, en vertrok in ſtilte van de vredes-bijéénkomst, alwaar hij met zoo veel luiſter en pracht was aangekomen. Hij ging in

in een rijdtuig (*kibikke*) zitten, zonder bedienden, zonder van iemand affcheid genomen te hebben, en reisde dag en nacht. Hij meende, zonder verhindering, te *Petersburg* aan te komen; maar men was van zijn oogmerk onderrigt, en toen hij aan het laatfte posthuis kwam, nam men hem, in naam der Keizerin, in arrest, en men toonde hem het bevel, om zig naar zijn landgoed *Gatfchina* te begeven. ORLOF, gewoon alle de beveelen van het Hof te trotfeeren, wilde zig hier tegen verzetten en zijne reize vervolgen; maar men liet hem door foldaaten naar *Gatfchina* brengen.

Op dit landgoed gekomen zijnde, was hij door woede en wanhoop, door de flordigheid zijner kleederen, en door den langen baard, dien hij had laaten groeien, zoo mismaakt van gedaante, dat zijne eigene bedienden hem niet herkenden. Aldaar gaf hij zig aan alle de buitenfpoorigheden van toorn en ongeduld over; hij fchold en floeg allen, die hem dorften naderen, en wel dra zag hij zig door ieder één verlaaten. De Generaal POHLMAN ging hem alleen bezoeken, en gaf hem bericht van alles wat 'er omging. Hij zette hem aan om zig ftil te houden en geduld te oeffenen, hem verzekerende, dat de Keizerin niet op hem verftoord was; hem voorhoudende, dat, zoo hij al den rang, waar van hij verftooten was, niet

mogt

mogt te rug bekomen, hem geen minder luisterrijk lot te beurt zoude vallen.

Intusschen beraadde men zig ten Hove over de middelen om ORLOF te bevredigen, en over het gedrag, het welk men ten zijnen opzigte behoorde te houden. Na veele raadpleegingen, behielden zijne vijanden dermaaten de overhand, dat men besloot iemand naar hem te zenden, om hem te vraagen wat hij liever verkoos, of eene reize te doen, onder voorwendzel van de baden te gaan gebruiken, of anders zig bij het leger te begeven. Het kwam 'er alleen op aan te bepaalen, wien men met deeze boodschap belasten zoude. De Graaf TZERNITSCHEF, Voorzitter in den Raad van oorlog, en de grootste vijand van ORLOF, nam dit op zig. Toen ORLOF hem zag verschijnen, wierd hij geheel onverduldig, en gaf zig aan alle de buitenspoorigheden der woede over. Men konde niets dan verwijtingen en beledigende uitdrukkingen van hem tot antwoord krijgen.

Geduurende deeze onderhandeling, regende het ten Hove klagten tegen den in ongenade vervallen Gunsteling. ROMANZOF schreef, dat hij door zijn trotsch en onbeschoft gedrag de eenige oorzaak was, dat de Afgevaardigden tot den vrede gescheiden waaren, zonder iets te hebben uitgericht; en de Priesters, die nooit nalaaten om zig met alle woelingen te bemoeien, droegen hem

als

als een godloos en heiligschendig mensch voor. Eindelijk besloot de Keizerin, om hem voor altijd van het Hof verwijderd te houden. Men kwam over een, om aan deeze Vorstin voor te draagen, dat, vermits de gezondheid van ORLOF geheel en al ontsteld was, hij rust noodig had, en dat haare Majesteit hem noodwendig diende toe te staan, om zig van staats-zaaken te onthouden. Dienvolgende schreef CATHARINA hem een brief, waar bij zij hem te kennen gaf, dat zij vernomen hebbende, hoe zeer zijne gezondheid verzwakt was, hem toestond, om in vreemde Landen de baden te gaan gebruiken. ORLOF schreef een zeer bedaard en aandoenlijk antwoord, waar bij hij verzekerde, dat hij volmaakt gezond was; dat hij met de waarneeming zijner zaaken wilde voortgaan; en dat, indien de Keizerin hem een mondgesprek verleenen wilde, hij haar persoonlijk zoude overtuigen van de valschheid der berichten, die men haar ten zijnen opzigte gegeven had.

CATHARINA oordeelde niet geraaden hem te zien. Zij zond hem een tweede bevelschrift, met eenen gunstbrief als Prins des Rijks, en den titel van *Hoogheid*, hem tevens toestaande, om één van haare lusthuizen tot zijn verblijf te verkiezen. ORLOF verkoos *Sarskoi-Selo*, alwaar hij met eene koninglijke pracht leefde.

OR-

ORLOF, zig derwaarts begevende, verloor de hoop niet, om eenigen invloed te herwinnen, en slaagde daar in ook. De Keizerin schreef hem den twintigsten Mey 1773, dat zij de herstelling zijner gezondheid vernomen hebbende, hem toestond, om op nieuw zijne zaaken waar te neemen. Deeze vrijheid was van geen langen duur. Hij gedroeg zig met zoo veel onvoorzigtigheid, dat het zijne vijanden gemakkelijk viel de Keizerin te overtuigen, hoe onwaardig hij haare gunsten was. Men verhaald, dat hem, op zekeren tijd aan tafel zittende, van wegen CATHARINA een rol, met nieuw geslagene goude imperiaalen, ten geschenke overhandigd wierd. Op het zien van deeze rol barste hij in een lach uit, en gaf dezelve aan den Generaal POHLMAN, die tegen over hem aan tafel zat. POHLMAN meende, dat het was om dezelve weg te sluiten. Neen, neen; riep de Prins uit, ik geef ze u ten geschenke, en hij ging op nieuw aan 't lachen. Men liet niet na deeze onbeschaafde daad aan de Keizerin mede te deelen, die ORLOF verontschuldigde, door te zeggen: men konde van dit geld geen beter gebruik maaken. Het was uit het gedrag der Keizerin gemakkelijk te zien, dat zij ORLOF betreurde, en dat zij, met denzelven te verwijderen, alleenlijk voor de staatkunde, en de aanhoudende aanzoeken van PANIN en zijne aanhange-

ren

ren gezwicht had. Den laatstgemelden op zekeren tijd het evengemelde voorval willende herinneren, antwoordde hem CATHARINA in een gemelijken luim: „ Och, mijn God! zijt dan te „ vreden, gij hebt uw oogmerk bereikt; gij hebt „ hem van 't Hof doen verbannen; maar nooit „ zult gij hem uit mijn hart verbannen; ik zal „ hem een aanzienlijker gefchenk zenden, en ik „ hoop, dat hij het beter zal aanneemen en meer „ erkentelijk zijn." In de daad, zij zond hem kort daar na een zilver tafel-fervies van twee honderd en vijftig duizend roebels, het welk zij voor hem te *Parys* had laaten maaken. Zijne ongenade verminderde de gunften van 't Hof niet, ten aanzien van zijn geflacht. Toen hij verwijderd was, was zijn broeder ALEXIS ORLOF Admiraal der zeemagt, welke zig in den *Archipel* bevond. De Keizerin had hem tot deezen post benoemd, op de verzekering, die door den Raad bevestigd wierd, dat niemand haar eenige rekenfchap van haar gedrag of daaden konde afvorderen. Zoo dra de Prins in ongenade vervallen was, fchreef de Keizerin een brief aan ALEXIS ORLOF, waar bij zij hem berichtte, dat het wangedrag van zijnen broeder haar genoodzaakt had hem van 't Hof te verwijderen; en hem tevens verzekerde, dat deeze gebeurtenis geenen ongunftigen invloed, noch op zijn lot, noch op dat van zijne

andere broeders hebben zoude; en dat zij niet zoude nalaaten hun ontwijffelbaare bewijzen van haare vriendschap te geven.

Zoo lang WASILSCHIKOF den titel van Gunsteling der Keizerin had, behield ORLOF steeds met zeer veel grond de hoop, om zijne eerste gunst te herneemen. Maar toen POTEMKIN in deszelfs plaats kwam, verdween die hoop voor altijd. Toen koos hij de partij, om zig naar *Reval* te begeven, en vroeg aan de Keizerin verlof, om het Keizerlijk Slot *Catharinenthal*, een vierde van een mijl van deeze Stad af gelegen, te mogen betrekken. Dit wierd hem toegestaan; maar zig in dit verblijf spoedig verveelende, wilde hij eene reize naar vreemde Landen doen. Hij vertrok met den Generaal BAUER, wiens caracter met het zijne veel overéénkomst had. Hij doorreisde *Duitschland*, en verwaardigde zig niet, om zig bij verscheiden Hoven te doen aanbieden, vindende dezelve allen zonder den minsten smaak. Hij begaf zig vervolgens naar *Frankryk*, en bevond zig te *Versailles*, den vijf en twintigsten Augustus 1775, den dag van het huwelijk van Mevrouw CLOTILDE. 'Er was eene groote dans-partij in de zaal van den Schouwburg: ORLOF verscheen aldaar op de achteloosste manier, met een rok van grof laaken, en plaatste zig zoodanig, dat hij bij de Koninglijke Familie moest

moest gemerkt worden; willende door deeze trotschheid den opſchik der Hovelingen en de pracht van 't Hof een beſpottelijk aanzien geven.

Bij zijne te rug komst begaf hij zig weder naar *Petersburg*; maar alles was zoodanig veranderd, dat hij op geenen invloed meer hoopen konde. Hij wierd ten Hove ontfangen, maar zonder de minſte gemeenzaamheid en vertrouwen, en als een onverſchillig perſoon. Hij begaf zig vervolgens naar *Moscou*, alwaar zijne broeders waaren, en leefde aldaar gerust met zekere Jufvrouw SINOWIEF, met wien hij getrouwd was, wanneer de jaloersheid van POTEMKIN, die bij de Keizerin in blaakende gunst ſtond, hem nieuwe onheilen, en eindelijk den dood berokkende. POTEMKIN vreesde, dat, indien hij verpligt was zig van het Hof te verwijderen, deeze oude Gunſteling, die altijd in 't geheim nog bemind wierd, het kwalijk uitgedoofd vuur weder zoude kunnen doen ontvlammen, en van zijne afwezigheid gebruik maaken, om zijne oude rechten weder te herneemen. Men maakte van eene ongeſteldheid van ORLOF gebruik, om hem eenen drank in te geven, die hem niet van 't leven, maar van zijne zinnen beroofde; hij wierd gek. Eene tweede gifte van dien drank voltooide het geen men begonnen had, en hij ſtierf midden onder de zwaarſte pijnen.

DRIE EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Begin der Geschiedenis van POTEMKIN. *Zijn geslacht, zijne geboorte, zijne opvoeding, zijn inborst. Het aandeel, het welk hij aan de omwenteling had.*

Het geslacht van POTEMKIN is uit *Polen* herkomstig. Het zette zig in *Rusland* neder, en leefde aldaar onbekend tot de verheffing van den geen, van wien wij thans spreeken zullen. Alles wat men 'er van heeft kunnen ontdekken, bestaat hier in, dat een broeder van des laatstgemelden Grootvader is geweest Afgezant van PETER I aan 't Hof van *Londen*.

De vader van POTEMKIN was ALEXANDER genaamd, en was Kapitein in een Regiment, het welk in bezetting lag; een rang, die hem niet veel aanzien gaf; want onder de beide Keizerinnen, die voor CATHARINA II geregeerd hebben, was de staat van eenen krijgsman weinig geacht. Een Colonel, wanneer hij niet van een oud en aanzienlijk geslacht was, wierd bijna niet aangezien; en nog veel minder een Officier van

een

een Regiment in bezetting leggende. ALEXANDER POTEMKIN, na zeer langen tijd in dienst geweest te zijn, leide den dienst neder met den rang van Major, en leefde van een maatig inkomen, dan eens te *Moscou*, dan eens op een klein landgoed in de nabuurſchap van *Smolensko*. De moeder van POTEMKIN ſproot, even als haar man, uit een niet zeer oud en niet zeer gelukkig geſlacht.

POTEMKIN had twee zusters, waar van de eene getrouwd was met zekeren SAMOÏLOF, die eerst Officier van een Regiment was, vervolgens zig in den burger-ſtand begaf, en Raadsheer was, toen hij overleed. Uit dit huwelijk wierden twee kinderen geboren; CATHARINA NICOLAJEUNA, getrouwd met den Generaal Major DAVIDOF; en Graaf ALEXANDER NICOLAITZ SAMOÏLOF, die bij den dood van CATHARINA II, Geheim-Raad, Procureur Generaal, Kamerheer, en Ridder van alle de *Rusſiſche* ordes was.

De andere zuster van POTEMKIN trouwde met een *Duitſcher*, ENGELHARD genaamd, die in den rang van Major ſtierf, eer zijn broeder deszelfs fortuin maakte. Uit dit huwelijk wierden vijf dochters en één zoon geboren. De laatstgemelde is Lieutenant Generaal in *Rusſiſchen* dienst. De oudſte dochter trouwde met den Graaf DE BRANIKY, in de geſchiedenis van *Po-*

len zoo bekend; de tweede met Prins GEORGE GALITZIN, Lieutenant Generaal in *Rusſiſchen* dienst; de derde met den Lieutenant Generaal SCHEPELOF; de vierde met den Graaf SCHAWROUSKY, Afgezant; en de laatſte met den Lieutenant Generaal MICHAÏLA SURGEJET POTEMKIN, en na zijn dood met den Raad USUPOF.

Behalven deeze Neeven en Nichten, vindt men nog drie gebroeders POTEMKIN, die zijne verre nabeſtaanden waaren, allen in *Rusſiſchen* dienst zijnde. MICHAÏLA SURGEJET POTEMKIN, van wien wij zoo even ſpraken, was 'er één van.

GREGORIUS ALEXANDROVITZ POTEMKIN wierd in de maand *September* 1736 geboren, op het kleine landgoed van zijnen vader, twintig verſten van *Smolensko* gelegen, en hij bragt aldaar zijne eerſte jaaren door. Zijn vader, die niet rijk was, beſtemde hem tot den Kerkelijken ſtand; ten welken einde hij hem in een openbaar ſchool beſtelde, alwaar jonge lieden, tot dien ſtand geſchikt, onderwezen wierden. Aldaar verkreeg de jonge POTEMKIN eenige kundigheden in de Godgeleerdheid.

Na verloop van eenigen tijd bemerkte zijn vader, dat hij meer geſchikt was voor den krijgsdienst, dan voor den Kerkelijken ſtand; hij ging van zijn eerſte voorneemen af, en zond hem naar

Pe-

Petersburg, alwaar hij, dôor de aanbeveelingen van zijne naastbestaanden en van eenige vrienden, onder het Regiment der Lijfwacht te paard wierd ingeschreven. Deeze inschrijving was toen de gewoone toevlucht van den armen *Russischen* adel, die geene middelen bezat, om aan hunne huisgezinnen het noodig onderhoud te bezorgen. De kinderen, eenmaal ingeschreven zijnde, wierden op hun beurt bevorderd, en waaren zomtijds nog zeer jong, wanneer zij reeds tot aanzienlijke rangen verheven waaren, terwijl zij, die het voorrecht deezer inschrijving niet genóoten hadden, verplicht waaren om, in dit Regiment komende, den dienst der gemeenen te moeten doen. Dewijl eene groote meenigte Edellieden in deeze krijgsbende deel nam, was de dienst niet zwaar, en de jonge lieden hadden tijd, om zig op eenige studiën toe te leggen. POTEMKIN studeerde in het school der Cadets. Het is waarschijnlijk, dat hij aldaar even onkundig gebleven zoude zijn, als de meesten zijner medgezellen, zoo niet één van zijne meesters, die alle gelegenheden waarnam om hem te doen uitmunten, in 't bijzonder werk van hem gemaakt had. Dit gaf de eerste gelegenheid tot de verheffing van POTEMKIN; en schoon de dankbaarheid geene deugd was, welke zijn hart beminde, behandelde hij deezen meester, aan wien hij zoo veel verplichting had, steeds

met onderscheiding, en bewees hem veele weldaaden.

POTEMKIN had het school der Cadets verlaaten, en diende in het Regiment der Lijfwacht. Hij had den tijd, welken hij had moeten besteeden om zig bekwaam te maaken, in weelde doorgebragt, en deed dit nog. Hij was daar voor bekend, toen het ontwerp, om CATHARINA den throon te doen beklimmen, gevormd en uitgevoerd wierd.

Zijn ongeregeld gedrag had hem bij de zamenzweerers, die allen, uitgenomen PANIN en den Veld-Marschalk RAZUMOFSKY, lieden zonder geboorte, zonder eer en zonder zeden waaren, bekend doen worden. POTEMKIN was voornamelijk de vriend van de gebroeders ORLOF, die hem gemakkelijk overhaalden tot eene partij, waar mede voor het tegenwoordige geld te winnen, en voor het toekomende fortuin te hoopen was. CATHARINA zag hem bij GREGORIUS ORLOF, en nog in een ander huis, alwaar de zaamgezworenen bij elkander kwamen.

POTEMKIN had geen deel aan het ontwerp der omwenteling; hij wierd daar toe slechts gebruikt in den tweeden rang, maar hij bragt veel toe tot het bewerken van den opstand. In den nacht voor de ontthrooning, arbeide hij met ijver, om alle de aanhangers van CATHARINA,

die

die zig in het Regiment, waar onder hij diende, bevonden, bij één te verzamelen; hij boezemde hun ijver en moed in, en betoonde veel werkzaamheid, om den goeden uitslag te bevorderen. Men moet daar uit niet besluiten, dat POTEMKIN waarlijk moed had; 'er was ook juist niet veel moed noodig, om zig voor aan te stellen in een zaak van dien aart, waar in men door eene talrijke en machtige partij ondersteund wierd, en in geval van mislukken, zonder gemerkt te worden, tot de boven drijvende partij konde overgaan. Den agt en twintigsten Juny, toen CATHARINA zig aan het kwartier van het Regiment der Lijfwacht *Ismaïlof* vertoonde, wierd zij door haare aanhangers ontfangen, die aan haar den eed van trouwe afleiden, en de nieuwe Vorstin naar de andere Regimenten der Lijfwacht vergezelden. Bij deeze gelegenheid onderscheidde zig POTEMKIN boven zijne medgezellen; hij was één der geenen, die uitriepen, *lang leeve* CATHARINA, *Keizerin van geheel Rusland!* waar door het ontwerp van PANIN, die voorneemens was om PAUL PETROVITZ tot Keizer, en CATHARINA alleenlijk tot Regentesse te doen uitroepen, begon verijdeld te worden. Hij bevond zig ook bij ORLOF, in de Kerk van *Casan*, toen deeze het zelfde geroep deed, en hij ondersteunde het zelve met alle de aanhangers van

CATHARINA, welken hij had bij één verzameld, tot groote verwondering van PANIN, die in dit geheim niet deelde.

POTEMKIN, moedig op den goeden uitslag deezer gewichtige onderneeming, waar aan hij zig vleide veel deel gehad te hebben, verliet de persoon der Keizerin dien geheelen dag niet, doende alles, wat hij konde, om door haar opgemerkt te worden, in de hoop van eene belooning te ontfangen, geëvenredigd aan den dienst, door hem bewezen. Toen CATHARINA te paard naar *Peterhof* vertrok, aan het hoofd der bezetting van *Petersburg*, welke eene vrij aanzienlijke krijgsbende uitmaakte, was POTEMKIN onder het getal der geenen, die tot haare Lijfwacht behoorden. Des anderen daags begaf hij zig naar *Oranjenboom*, met den Generaal Major ISMAÏLOF en GREGORIUS ORLOF, dien men reeds als den waaren Gunsteling beschouwde, om PETER, tot het doen van afstand, te verplichten. Toen PETER die doodelijke Acte geteekend had, bragt men hem in een open rijdtuig naar *Peterhof*, en POTEMKIN hielp mede zijne wacht uitmaaken.

Daags na de krooning van CATHARINA wierd hij tot den rang van Officier verheven; de Keizerin benoemde hem te gelijker tijd tot Edelman van haare kamer, en leide hem eene jaarwedde

van

van twee duizend roebels toe. Deeze jaarwedde wierd gegeven aan allen, die in de omwenteling het zelfde deel als POTEMKIN gehad hadden. De voornaame hoofden ontfingen zeer aanzienlijke jaarwedden.

VIER EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Reize van POTEMKIN. *Zijne eerste vriendschap met* CATHARINA.

Drie dagen na de omwenteling wierd POTEMKIN naar *Stockholm* afgezonden, om aan den Graaf OSTERMAN, toen *Russisch* Afgezant aan dit Hof, van het voorgevallene bericht te geven. De komst van CATHARINA tot den throon wierd door Prins GALITZIN, dien men, kort daar na, met den last van deeze zending deed vertrekken, aan het Hof van *Zweden* plechtiglijk bekend gemaakt. Deeze reize was de eenige, die POTEMKIN buiten *Rusland* deed; maar in weêrwil van derzelver gering aanbelang, sprak hij daar over, geduurende zijn geheele leven, met eene belachelijke snorkerij, zig voordoende als iemand,

mand, die tien jaaren lang als een verlicht waarneemer gereisd had.

Onder het Regiment der Lijfwacht onderscheidde men POTEMKIN van zijne medgezellen, door zijn fraai voorkomen en cierlijke gedaante, hem door de natuur geschonken. Zijne gestalte was boven de gewoone, en alle de deelen van zijn lichaam waaren juist geëvenredigd. Hij had in zijne houding en manieren iets deftigs, en te gelijk iets bevalligs; en zijn uitzicht, dat doordringend was, gaf eenen levendigen en driftigen geest te kennen.

Zijn uitzicht wierd des te vuuriger door zijne bruine kleur, en door de roodheid, waar mede zig zijne wangen kleurden, wanneer de tegenwoordigheid van eenig voorwerp hem naar het zelve deed haaken.

Bij deeze voorrechten der natuur wist POTEMKIN die der konst te voegen. De cierlijkheid en netheid deeden zig over zijn geheele persoon opmerken, en wanneer, in tegenwoordigheid der Keizerin, eenige krijgsoeffening verricht wierd, en men hem de krijgseer bewees, konde CATHARINA zig niet wederhouden, om een geruimen tijd het oog op hem te vestigen. POTEMKIN, die dit wel dra bemerkte, wierd toen vervuld met alles wat liefde en eerzucht op het vuurigst kunnen inboezemen; en deeze gesteldheid

heid maakte hem in 't oog der Keizerin nog belangrijker.

De Keizerin, die een liefhebster der vermaaken was, had ondervonden, dat niets aan dezelve meer hinderde, dan luisterrijke rang en grootheid. Zij wilde het vermaak als een eenvoudig mensch genieten, en zij had daar toe een uitgezocht gezelschap van mannen en vrouwen opgericht, het welk zij dikwils bij zig deed komen; en waar in zij de regels der volmaaktste gelijkheid deed in acht neemen. Aldaar kende men noch Keizerin, noch Prins, noch Graaf; elk droeg aldaar zijn doopnaam, en de Beheerscheresse van geheel *Rusland* droeg aldaar geenen anderen naam dan dien van CATHARINA. Aldaar verdweenen ook alle hinder en dwang. Men kortswijlde, men boertte, men spotte; vrolijke en dikwils koddige onderwerpen veraangenaamden het gezelschap, en nooit hield men zig met zaaken bezig, die een weinig ernstig waaren. In dit gezelschap bezorgde zig CATHARINA de genoeglijkste vermaaken en de vertrouwdste vrienden; na de vrolijke tooneelen, die aldaar vertoond wierden, deed zij de geenen, wien het gelukt was haar eene opwatting, smaak of drift in te boezemen, in stilte bij zig komen, om hen in den tempel der liefde in te leiden; ten naasten bij als de Sultan, welke aan die geene van zijne vrouwen, die hij op zeker

het oogenblik de beminnelijkfte vindt, een neusdoek zendt.

POTEMKIN, die wist dat 'er zulk een gezelfchap in wezen was, gevoelde zeer wel, dat het beste middel, om in zijne oogmerken te flagen, daar in beftond, dat hij van het zelve mede-lid wierd. Hij deed zijn best, om met één van deszelfs leden in vriendfchap te geraaken; hij flaagde daar in, verbond zig door naauwe vriendfchap met denzelven, en verzogt, om in het gezelfchap te worden ingeleid. Dit viel niet moeielijk. Men was altijd welkoom, wanneer men een fraai manspersoon in dit gezelfchap voorftelde; en de zorg van de meefte leden ftrekte niet alleen om de Keizerin te vermaaken, maar ook om haar voorwerpen aan te bieden, die gefchikt waaren om haare vermaaken te doen verwisfelen, en de ééntoonigheid en verveeling, die eindelijk in dit zoort van gezelfchappen geboren worden, wanneer men 'er van tijd tot tijd geene nieuwe voorwerpen in ziet verfchijnen, uit dit vrolijk gezelfchap te verbannen. Voorts wist men, dat de Keizerin dikwils vermaak gefchept had, om, zoo meenigmaal de gelegenheid zig daar toe aanbood, op POTEMKIN het oog te vestigen; dus moest het voorftel, zonder te kunnen misfen, gunftigen ingang vinden. Dit gebeurde ook. POTEMKIN wierd in het gezelfchap van gelijkheid aangenomen. De

eer-

eerste keer, dat hij aldaar verscheen, betoonde CATHARINA die vrolijkheid en goeden luim, welke de zekerheid en hoop op een nieuw en aannaderend vermaak aankondigen. Zij ontfing den nieuwen vriend op de vleiendste en vrolijkste manier; en de nieuwe vriend, wiens hart zedert lang van inbeelding en eerzucht brandde, wierd op CATHARINA smoorlijk verliefd. Men speelde kleine spelen, waar in men panden gaf. De hand van CATHARINA raakte dikwerf die van haaren nieuwen vriend aan. Hunne knieën drukten nu en dan elkander, bij het geven of aanneemen der panden; en wanneer zij scheidden, waaren zoo wel van de eene als van den ander de hartstochten gaande gemaakt.

Het vleide de Keizerin, dat men op haar verliefd was; ieder man, van welke laage afkomst hij ook wezen mogt, konde de hoop voeden van het niet te vergeefsch te zijn; 'er was niets meer noodig, om die liefde aan den gang te helpen; en van den gemeenen soldaat tot den Generaal, van den Vorst tot den matroos, had ieder één voor de aanlokkende Vorstin eene vuurige liefdedrift, of veinsde dezelve te hebben. Veelen stellen, dat POTEMKIN onder het getal dier geenen was, die eene liefdedrift voordeeden, waar aan hun hart geen deel had; anderen gelooven, dat hij waarlijk verliefd was. Wij zullen die vraag niet

niet beslissen; het menschelijk hart is ten deezen opzigte zulk een duister doolhof, het is zoo gemakkelijk zig zelven te bedriegen, de inbeelding neemt zoo dikwils de gedaante der liefde aan, dat men CATHARINA van haare magt en grootheid, en POTEMKIN van alle eerzuchtige hoop, die in den goeden uitslag deezer liefde zoo veel belang stelde, zoude hebben moeten ontbloot zien, om over den aart van haare minnedrift een gezond oordeel te vellen. Maar het zij die liefdedrift in het hart, dan wel alleen in het hoofd van POTEMKIN huisvestte, trachte hij met geen minder ijver naar alle de middelen om dezelve te voldoen, en het geen men in het vervolg deezer geschiedenis leezen zal, kan tot bevestiging van eene en andere stelling dienen.

VIJF EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Groote ontwerpen van POTEMKIN. *Geschil met* ORLOF. *Rottingslagen gegeven. Verzoening. Vertrek naar 't leger.*

POTEMKIN was zeker, dat hij aan de Keizerin behaagde; maar zijne eerzucht hield zig niet voldaan

daan over die vluchtige gunstbewijzen, welke CATHARINA aan den eerstkomenden, ja zelfs tot aan de trommelslagers van het Regiment haarer Lijfwacht, betoonde; hij begeerde eene bestendige en duurzaame liefde, eene waare minnedrift; hij wilde in de daad Gunsteling worden met een onbepaald vermogen. Echter was hij zoo na niet aan het bereiken van zijn oogmerk, als hij zig wel verbeeldde. CATHARINA bleef steeds aan GREGORIUS ORLOF gehecht; en deeze Gunsteling, aan wien men zulke groote verpligting had, was niet voorneemens om zijnen post af te staan. POTEMKIN, vol van eigenliefde en verbeelding, verwaardigde zig niet, om op deeze hinderpaalen acht te geven; en zig van de overwinning verzekerd houdende, veroorloofde hij zig in 't openbaar vrijheden, welke de Keizerin gedoogde, maar die ORLOF met den grootsten weêrzin zag. Men verhaalt, dat POTEMKIN zig op zekeren tijd naar GREGORIUS ORLOF begeven hebbende, om hem, als naar gewoonte, een bezoek te geven, hij hem met ALEXIS ORLOF alleen vondt. De twee gebroeders namen deeze gelegenheid waar, om zig over hem te wreeken; zij zogten twist met hem, en eindigden met hem rottingslagen te geven, welke hij, door zijne ongemeene lafhartigheid, ontfing, zonder eenig blijk van verdeediging te betoonen.

Dit gebeurde maakte een verschillenden indruk op de geenen, die 'er bij betrokken waaren. CATHARINA, die 'er de reden van wist, had wel verlangd om aan den martelaar van haare bevalligheden te betuigen, hoe haar dit ongelukkig voorval leed deed; maar de vrees voor ORLOF wederhield haar. In den beginne aan haare Gunstelingen te veel gezag toestaande, eindigde zij met hen te vreezen, en deeze groote Opper-Vorstin van zoo veele volken was aanhoudend de speelbal van de eigenzinnigheden haarer minnaars. Zij vergenoegde zig voor dit oogenblik, met die gemeenzaame gezelschappen, waar in POTEMKIN niet wilde, noch konde verschijnen, niet meer te doen bijéénkomen. Langzamerhand stelde zij ORLOF te vreden. Men leide het geschil bij, en de Gunsteling, alle wraakzucht ter zijde stellende, wilde wel gedogen, dat POTEMKIN bij CATHARINA zijn hof bleef maaken. Maar POTEMKIN, minder edelmoedig en meer beledigd, behield in zijn hart een verlangen om wraak te neemen, waar aan hij voorneemens was te voldoen, zoo dra hij 'er eene gelegenheid toe vinden mogt, waar bij niets gewaagd wierd. Echter oordeelde hij voorziehtig, om zig naar de omstandigheden te schikken, veinsde de rottingslagen te vergeeten, en zig met de gebroeders ORLOF te verzoenen; de bittere gevoeligheden, welke hem de

her-

herdenking van dit voorval veroorzaakte, vergoedende door het vleiend denkbeeld, dat men hem als mede-minnaar vreesde. Het zoort van voldoening, welke CATHARINA hem bezorgt had, door die gemeenzaame gezelschappen niet meer te houden, vleide hem des te meer, vermits hij in dit gedrag een zeker bewijs van den indruk, dien hij op haar hart gemaakt had, meende te bespeuren.

Om op eenmaal wel te slagen, nam hij een middel bij de hand, het welk een denkbeeld geeft van de gevoelens, die men van CATHARINA had. Ik vrees mijnen mede-minnaar niet, zeide hij in 't openbaar, en ik weet wel, dat met mijne natuurlijke lichaams-hoedanigheden, de post van eersten Gunsteling mij niet missen kan. Hij wist, dat deeze gesprekken aan CATHARINA zouden worden overgebragt, en dat zij, wel verre van 'er zig door beledigd te achten, zig integendeel ten sterksten zoude vinden aangezet door een verlangen, om van deeze hoedanigheden de proef te neemen.

Van tijd tot tijd ontfing POTEMKIN van CATHARINA bijzondere blijken van haare genegenheid en gunst, welke geschikt waaren, om hem zijne treurige ontmoeting te vergoeden. Hij wierd tot Kamerheer benoemd, een gewichtigen post aan het *Russisch* Hof, welke hem den rang van

Generaal Major en den titel van *Excellentie* gaf; hij wierd vervolgens tot tweeden Kapitein van de Lijfwacht te paard aangesteld. Hij bezat reeds deeze twee posten, in het begin van den *Turkschen* oorlog, in 't jaar 1768.

Deeze oorlog verschafte aan POTEMKIN eene gunstige gelegenheid, om zig, geduurende eenigen tijd, van het Hof te verwijderen. Hij vertrok naar het leger met zeer sterke brieven van aanbeveeling aan den Generaal ROMANZOF. Deeze Generaal, zonder immer eenige krijgsverrigting van aanbelang aan POTEMKIN toe te vertrouwen, bemerkte, als een doorsleepen Hoveling, dat hij te eeniger tijd een man van gewicht stond te worden, en hij liet geene gelegenheid voorbij gaan, om zijne zoogenaamde kundigheden in den krijgsdienst te verheffen. Zulke voordeelige berichten deeden hem tot Generaal Major benoemen. De lastbrief der Keizerin, zijnde van de maand July 1769, bragt uitdrukkelijk mede, dat hij tot deezen rang bevorderd was, *uit hoofde van de dapperheid en groote kundigheden in het krijgswezen, welke hij bij alle gelegenheden betoond had.*

Deeze nieuwe rang vleidde den hoogmoed van POTEMKIN, maar was voor hem niet voldoende. Zijne heerschzugt vormde veel verhevener oogmerken. Wij hebben gezien, dat hij tegen

zijn

zijn zin met de gebroeders ORLOF verzoend was. Zijne hoogmoed had zig niet gebogen, dan om dat zij aan 't Hof alles vermogten. Te deezer tijd bragten die zelfde redenen hem op het denkbeeld, om zig aan hun zoo ſterk te verbinden, als hem mogelijk was, en hij liet vooral niets onbeproefd, om in de gunst van GREGORIUS meer en meer in te dringen. Niet in de gelegenheid zijnde om regelrecht te werken, nam hij zijn toevlucht tot listen. Hij wist, dat de Generaal Veld-Marſchalk GALITZIN, in het leger waar bij hij zig bevond, in misverſtand met ORLOF was. Om den haat des Hovelings te voeden, nam hij op zig deezen Generaal te beſpieden en zwart te maaken; en POTEMKIN, die ſlechts oppervlakkige kundigheden van den krijgsdienst, en geene kennis van de konst des oorlogs had, bedilde en hekelde doorgaans de krijgsverrichtingen van deezen Generaal, één der geoeffendſten, die *Rusland* te dier tijd had. Hij diende aan ORLOF berichten aan, ſtrekkende om te bewijzen, dat het leger door de misſlagen van GALITZIN wel dra verloren zoude zijn. Hij dagt misſchien, door deezen list, den laatstgemelden te doen te rug roepen, en tot een verhevener rang op te klimmen. Hij bedroog zig. Men vergenoegde zig om zijne lasteringen met geld te beloonen; en eenige voorzichtige lieden raad-

den hem, om zig daar van bij vervolg te onthouden.

Dit viel in de zes laatste maanden van den jaare 1769 voor. Zedert dien tijd, tot aan het einde van deezen oorlog, hoorde men van hem niet meer spreeken. Geduurende al den tijd, dat hij bij 't leger was, bragt hij zijne dagen ongekleed door, en scheen altijd in diep gepijns te zijn weggezonken.

ZES EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Terug komst van POTEMKIN *te* Petersburg. *Listen, door hem gebruikt, om zijn oogmerk te bereiken. Ongenade van* WASILSCHIKOF. POTEMKIN *veinst Monnik te willen worden. Gewaande gekheid.*

In den jaare 1772, wierd GREGORIUS ORLOF eindelijk van den post van Gunsteling ontzet, zoo als wij gezien hebben, en door WASILSCHIKOF, volgens de keuze van PANIN, dadelijk opgevolgd. POTEMKIN, die de tegenwoordigheid van ORLOF als de eenige belemmering van zijn ge-

geluk beschouwde, oordeelde, dat het tijd wierd, om aan de uitvoering zijner ontwerpen te arbeiden. Hij begaf zig naar den Graaf ROMANZOF, en deelde hem zijn verlangen mede, om naar *Petersburg* te rug te keeren. De Generaal beloofde hem, om hem als Bode te zullen zenden, tot het overbrengen van de tijding der eerste overwinning, die 'er mogt voorvallen. Deeze overwinning gebeurde kort daar na. POTEMKIN vertrok, en ROMANZOF vergat niet, om zig in zijne vriendschap aan te beveelen. Deeze aanbeveeling had geene gelukkige gevolgen, want ROMANZOF en POTEMKIN wierden naderhand onverzoenlijke vijanden. Men weet de reden van deezen haat niet wel. Zommigen zeggen, dat POTEMKIN vernomen had, dat ROMANZOF, des avonds voor zijn vertrek, zig had uitgelaaten zeer blijde te zijn, dat hij ontlast was van iemand, die, in plaats van hem tot iets nuttig te zijn, hem in alles in den weg liep. Anderen beweeren, dat de naijver van POTEMKIN de eenige oorzaak van deeze afkeerigheid was.

POTEMKIN, te *Petersburg* aangekomen zijnde, wierd door de Keizerin, die hem, uit hoofde zijner groote kundigheden in den krijgsdienst, dadelijk tot den rang van Lieutenant Generaal verhief, met de grootste vriendelijkheid ontfangen. Tot deezen nieuwen rang verheven, en bij

de Keizerin wel gezien zijnde, was het natuurlijk, dat hij het Hof bijwoonde. Hij begaf zig aanhoudend derwaarts, en scheen zeer te vreden. Maar eensklaps kwam hij 'er niet, dan zeer zeldzaam, zig onverschillig betoonende omtrent alles wat aldaar omging; vervolgens wierd hij droefgeestig, en verscheen 'er in 't geheel niet meer. Toen vormde hij het ontwerp van eene list, om zijn oogmerk te bereiken, en speelde de rol, die wij thans verhaalen zullen.

CATHARINA deed zig onderrichten, wat 'er van hem geworden was, en zij vernam, dat hij aan zijne vertrouwde vrienden, en in 't bijzonder aan den Prins BORACKINSKY en den Heer SCHKURIN, gezegd had, dat hij smoorlijk verliefd was geworden. Men voegde 'er bij, dat hij ongemeen veranderd was, en dat de beduchtheid, van zijne verlangen niet vervult te zullen zien, hem in eenen staat bragt, die naar gekheid zweemde.

CATHARINA geloofde waarlijk aan de geweldige liefdedrift, die POTEMKIN voor haar had; zij was 'er zeer te vreden over, en vleide 'er zig zelfs mede. Ik begrijp niet, zeide zij aan haare vertrouwelingen, hoe POTEMKIN zig aan zulke uitersten kan overgeven. Ik heb hem nooit gezegd, of zijne wenschen mij al dan niet aangenaam waaren, en de goedheden, die ik hem steeds be-

betoond heb, zouden hem veel eer hoop dan vrees hebben moeten inboezemen. De vrienden van POTEMKIN haastten zig, om hem van deeze gezegden bericht te geven, en zij gaven hem tevens te kennen, als het nieuws van den dag, dat de gunst van WASILSCHIKOF begon te daalen. Toen twijffelde POTEMKIN niet meer, of 't zoude hem wel dra gelukken deszelfs plaats te vervullen; maar hij wilde, dat men hem zogt, en dat hij zelf de voorwaarden voorſchreef. Zie hier, hoe hij zig daar omtrent gedroeg.

Hij begaf zig naar het Klooſter van St. ALEXANDER NEVFSKY, niet verre van *Petersburg* af gelegen, verklaarende, dat hij, een weêrzin in de weereld hebbende, beſloten had Monnik te worden. Aldaar ſpeelde hij zijne rol wonderbaarlijk. Hij hield zig ziek; zijn geest ſcheen verwilderd; zijne geſprekken hingen niet aan elkander; zijn gedrag was buitenſpoorig. Hij had ſlaapeloosheden, mijmeringen, verrukkingen, vervoeringen; en onder de losſe woorden, welke hij te midden der doolingen van zijnen geest voortbragt, wierd de naam van CATHARINA met de verſchillende geluiden van zwakheid, van woede, van teederheid of van mistrooſtigheid, dikwerf herhaald; dikwils ook met loffpraaken, die door de geweldigſte en ongelukkigſte liefdedrift ſcheenen te worden ingeboezemd.

Het Hof en de Stad waaren wel dra vol van deeze gebeurtenis, en men zeide overal, dat POTEMKIN op de Keizerin zoo ſmoorlijk verliefd was, dat hij 'er gek van geworden was. CATHARINA zelve ſprak 'er met mededogen over; men vermaakte zig, met haar het goed gedrag van deezen jongman, tot op het oogenblik van zijn toeval, te herinneren; men ſprak van zijne perſoonlijke verdienſten, en men verlangde, zoo men zeide, dat de Keizerin het zig aantrok, om deezen zoo beminnelijken jongman, wien de indruk haarer bevalligheden tot eenen zoo deerniswaardigen ſtaat gebragt had, troost te verſchaffen.

CATHARINA, daar in met de meeſte vrouwen gelijk ſtaande, was 'er grootsch op, dat zij met zulk eene levendige drift bemind wierd; het deed haar genoegen, om van hem en zijnen ſtaat met haare vertrouwdſte vriendinnen dikwils te ſpreeken, en zij beſloot eindelijk om iemand naar hem te zenden, ten einde te trachten hem weder bij zijn verſtand te doen komen. Eene der vriendinnen van de Keizerin, de Gravin DE BRUCE (*), wierd

(*) De Gravin DE BRUCE was de zuster van den Veld-Marſchalk ROMANZOF. Zij is beroemd door haare minnarijen en beminnelijk caracter; zij overleed te *Moscou*, in 't jaar 1780, na de ongenade der Keizerin te hebben onder-

wierd met die boodfchap belast. POTEMKIN weigerde in 't eerst haar te fpreeken; zij bleef aanhouden. Hij weigerde op nieuw. Maar een Monnik, die zijn vertrouweling was, deed hem begrijpen, dat hij door deeze halftarrige weigering gevaar zoude kunnen loopen, om geheel en al in vergetenheid te geraaken; zoo dat hij zig overgaf, en toeftemde, om met de afgezondene vrouw te fpreeken.

De Gravin vond POTEMKIN zoo ziek niet, als 'er het gerucht van geloopen had; zij vond hem zittende, naar den fmaak opgetooid, hebbende alleenlijk het treurig en denkend voorkomen van eenen kwijnenden minnaar. Wanneer zij hem het oogmerk haarer zending had bekend gemaakt, bleef hij eenigen tijd ftom, als iemand, die op het verneemen van een onverwagt geluk, door verbaasdheid getroffen is. Eindelijk ftond hij op met de vertooningen van eene ongemeene vreugde, doorliep in aller ijl de kamer, wierp alles, wat hij in handen kreeg, in de hoogte, en hief de oogen ten hemel, onder een aanhoudend gefchreeuw. Waart gij getuige, zeide hij tot de Gra-

dervonden, uit hoofde van zekere minnarijen, die tusfchen haar en KOSAKOF, den Gunfteling van CATHARINA, hadden plaats gehad.

Gravin, waart gij getuige van mijn geluk, op den dag, toen ik in het gezelfchap der Keizerin wierd toegelaaten? —— De Gravin hem geantwoord hebbende, dat zij tot dit gezelfchap behoorde, en dat zij zig zeer wel den avond, waar van hij fprak, herinnerde; wat zijt gij gelukkig, riep hij uit, met dagelijks deeze aanbiddelijke Keizerin te zien, dagelijks bij haar te zijn, dezelfde lucht met haar in te ademen! Vervolgens zig eensklaps als een woedend mensch aanftellende, zeide hij, ik zoude u den dolk wel in 't hart willen duuwen, zoo jaloers ben ik over uw geluk.

Hij had deeze woorden met zoo veel drift uitgefproken, dat de Afgezante der liefde, verfchrikt zijnde, oogenblikkelijk de kamer uitliep, en aan de Keizerin ging zeggen, dat POTEMKIN zoo gek was, dat men hem moest vast binden.

Elk ander mensch zoude van de gelegenheid, die zig tot bereiking van zijn oogmerk aanbood, hebben gebruik gemaakt; maar dit was voor zijne eerzucht niet voldoende; hij wilde 'er langs andere wegen, dan zijne voorzaaten, toe geraaken, en zijne verheffing alleen aan zig zelf verfchuldigd zijn. Hij gevoelde wel, dat de Keizerin reeds veel geneigdheid voor hem hebben moest, dewijl zij tot een daad van dien aart had kunnen befluiten; deeze opmerking deed hem

niet

niet voorbaarig zijn, hoopende, dat hij haar bewegen mogt, om zelve hem te komen zien.

Intusschen sprak men steeds, en meer dan ooit, van het ongeluk, POTEMKIN overgekomen. De Monnikken, die een groot voordeel poogden te trekken uit de gunst, waar toe hij komen wilde, lieten niet na, om aan deeze geruchten geloofbaarheid te geven, en hunne verhaalen op te cieren met alles, wat het belang en mededogen met den zieken vermeerderen konde. Zij zeiden dikwils, al gekscheerende, dat de Keizerin alleen hem geneezen konde, en dat het gezicht van haare bevalligheden genoegzaam zijn zoude, om deezen ongelukkigen uit zijnen deerniswaardigen staat te redden.

PANIN, zig over het lot van WASILSCHIKOF ontrustende, tragte het onweder af te wenden, het welk hem bedreigde, en besloot, om deswegens vertoogen aan CATHARINA te doen. Hij sprak haar vrijmoedig aan. In den loop van het gesprek, het welk hij met haar over dit onderwerp hield, konde zij haare genegenheid voor POTEMKIN niet verbergen, en verklaarde, dat zij het verlies van een man van die verdiensten met smart zien zoude. PANIN wilde haar doen gevoelen, dat hij zulk een gunstig denkbeeld van de krijgs - kundigheden van POTEMKIN niet voedde, en dat hem niet onbewust was, dat 'er andere redenen buiten zijne verdiensten waaren, waar

waar aan hij zijne overhaaste bevordering verschuldigd was. Indien uwe Majesteit, voegde hij 'er bij, hier alle omstandigheden wel wil overwegen, zal zij begrijpen, dat het oneindig voordeeliger voor haar is, om haaren tegenwoordigen Gunsteling, die een man van een zedig caracter is, en wien men niets verwijten kan, te behouden, dan in zijne plaats te stellen een doorsleepen mensch, die noodwendig te eeniger tijd voor het Rijk en voor haar zelve gevaarlijk zoude moeten worden, en daar door aan geheel *Europa* een schandelijk schouwspel van wispeltuurigheid en van een ongeregeld gedrag te geven.

ZEVEN EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

CATHARINA *geeft aan* POTEMKIN, *in zijn Klooster, een bezoek. Voorgewende onwilligheid. Nieuw verblijf. Nieuw bezoek. Men wordt het eens.*

De vrijmoedige en gewaagde vertoogen van PANIN maakten geenen indruk op den geest van CATHARINA. Zij hield aan met dagelijks naar zij-

zijnen ſtaat te doen verneemen, en haare liefdedrift van dag tot dag vermeerderende, konde zij het genoegen, van hem te zien, niet wederſtaan, en bedagt een voorwendzel, om zig naar het Klooſter te begeven, werwaarts hij de wijk genomen had.

POTEMKIN ſpeelde zijne rol wonderbaarlijk. Zijn gezicht en geſprekken waaren verwilderd; dan eens ſprak hij CATHARINA aan met al de warmte van minnedrift; dan eens, veinzende te vergeeten, dat hij in haare tegenwoordigheid was, ſprak hij van haar met overdrevene verrukkingen, en als een wanhoopig minnaar, die het gebruik der reden verlooren heeft. CATHARINA, wier hart zedert lang verliefd was, wierd op het zien van POTEMKIN nog meer verliefd, en toen het mededogen zig onder de liefde mengde, trooſte zij hem in de teederſte uitdrukkingen; zij verzekerde hem, dat zij hem beminde, dat zij hem toeſtond haar ook te beminnen, en verzogt hem om weder ten Hove te komen. Zij twijffelde niet, of hij zou dit voorſtel aanneemen; maar de heerschzugtige en doorſleepen Hoveling, ziende dat hem zijn buit niet ontglippen konde, vermeende nog tegenſtand te moeten doen, om de begeerten der verliefde CATHARINA meer en meer te doen ontvlammen, en zig van haar hart volſtrekt meeſter te maaken. In plaats van zig naar

haar

haar verzoek te ſchikken, begaf hij zig in een zoort van *hermitage*, nam het Monnikken gewaad aan, en veinsde het vast beſluit genomen te hebben van de weereld vaarwel te zeggen.

CATHARINA, van dit beſluit onderricht, zond hem verſcheiden lieden, om hem daar van te doen af zien. Hij hield vol, en verklaarde telkens, dat niets hem van beſluit konde doen veranderen. Alle deeze zwaarigheden ontſtooken de liefdedrift van CATHARINA dermaaten, dat zij haare rust en vrolijkheid ſtond te verliezen. Droefgeeſtig en mijmerende, onophoudelijk op POTEMKIN denkende, ſcheen zij geen ander genoegen meer te ſmaaken, dan om met haare vertrouwde vriendinnen over hem te ſpreeken. Deeze lieten niet na om eene hartstocht te roemen, waar van zij de gevolgen voorzagen; zij zetteden CATHARINA aan, om zelve eene nieuwe pooging bij POTEMKIN te beproeven, en om alles aan te wenden, wat een bemind voorwerp op den geest van een verliefden minnaar vermag, ten einde hem van beſluit te doen veranderen. CATHARINA, wien deeze raad uittermaaten vleide, veinsde eenigen tijd zig daar tegen te verzetten; men wierp haar tegen, haare rust, haaren welvaart, haare gezondheid, de genegenheid, die men voor haar had, de ſmart van alle haare vrienden, die haar aan droefgeeſtigheid ten prooi zagen overgegeven;

men

men hield haar voor, dat haar plicht vorderde, om voor haare vrienden, voor haare onderdaanen, welken zij gelukkig maakte, en die haar zelve wenschten gelukkig te zien, behouden te blijven. Eindelijk fcheen zij aan deezen raad het oor te leenen, en volgde de neiging van haar hart. Zij ging op nieuw haaren geliefden *Hermiet* bezoeken.

POTEMKIN verwagtte dit bezoek. Hij wederftreefde als nog; hij hield aan de Keizerin voor, hoe veel gerucht zijne liefde-drift en derzelver gevolgen, aan het Hof en door de Stad gemaakt hadden; hij vreesde de befchimping, welke de Hovelingen niet zouden nalaaten op hem te werpen; hij vreesde hunne fpotternijen. Hij gevoelde, dat zijn ftaat aan 't Hof noodwendig tot vermindering van zijn geluk ftrekken zoude, en eindelijk op de Keizerin zelve indruk zoude maaken. CATHARINA, door deezen tegenftand fteeds meer verhit, wilde in alle die redenen niet treden. Eindelijk, na veele onderhandelingen, verklaarde POTEMKIN, dat hij niet weder ten Hove verfchijnen konde, dan op eene voorwaarde; te weeten, dat de Keizerin hem in zulk een verheven rang zoude plaatzen, dat de befchimpingen der Hovelingen op hem geen vat meer hebben konden. Alles wierd toegeftaan.

AGT EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

POTEMKIN *wordt tot Gunsteling verklaard. Zijne bevordering. Zijn invloed.*

WASILSCHIKOF wierd van het Hof verwijderd; POTEMKIN volgde hem in zijne wooning en in zijnen post op. Tot dien verheven staat gekomen zijnde, welken hij zoo vuuriglijk verlangde, zal het hem, indien hij van de zwakke oogenblikken van haar, welke hij onder zijn juk gebragt had, een geschikt gebruik weet te maaken, gemakkelijk vallen, om zijn gezag en rijkdommen in korten tijd aanzienlijk te vermeerderen. Men bemerkte ook wel dra, dat hij de konst, om uit zijnen post alle mogelijk voordeel te trekken, volmaakt bezat. Nimmer verhief zig eenig Gunsteling tot die hoogte, en dat in zoo weinig tijds. Hij begon, waar de vermogendste Gunstelingen, die CATHARINA gehad heeft, ORLOF en SUBOF, eindigden. Dadelijk deed hij zig tot Opper-Generaal benoemen; en in 't begin van den vrede met de *Turken*, die kort daar na gesloten wierd, droeg de Keizerin hem de waardig-

digheid van Graaf op, en ſtond hem toe, om haar Pourtrait te draagen; het hoogſte gunstbewijs onder de regeering van CATHARINA, het welk zij nimmer dan aan vier Hovelingen vergunde; te weeten, aan GREGORIUS ORLOF, ALEXIS ORLOF, POTEMKIN en SUBOF.

Het bevelſchrift, uit kragte van het welk deeze bevordering geſchiedde, bragt mede: „ dat de „ Opper-Generaal POTEMKIN tot deeze waar„ digheid verheven wierd, vermits hij, door een „ groot aantal goede raadgevingen, tot bevorde„ ring van den vrede veel had toegebragt, en dat „ tot erkentenis van de dienſten, welken hij door „ zijnen moed en arbeid in de laatſte oorlogen „ bewezen had, de Keizerin hem een degen gaf, „ met diamanten bezet, en daar bij het geſchenk „ van haar Pourtrait, als een blijk van haare te„ vredenheid, voegde."

POTEMKIN bleef op die hoogte tien jaaren lang. Hij zoude wel verlangd hebben tot gewichtiger ampten op te klimmen, en CATHARINA zoude de zwakheid gehad hebben daar in toe te ſtemmen, indien zij niet gevreesd had den hoogmoed van de Grooten des Rijks te kwetſen. Zij hadden met veel weêrzin onder de regeering van ELIZABETH gezien, dat de eerſte posten, in het Burgerlijk en Krijgs-wezen, gegeven wierden aan jongelingen van ruim twintig jaaren, die noch

oordeel, noch kundigheden hadden, en aan welken men echter boven lieden van verſtand en ondervinding, die den Staat groote dienſten gedaan hadden, den voorrang gaf. CATHARINA wist, welk ongenoegen deeze handelwijze gegeven had, en dit denkbeeld wederhield haar nog.

In 't eerst had POTEMKIN geenen buitengewoonen invloed op de ſtaats-zaaken, vooral in vergelijking van den invloed, dien hij bij vervolg verkreeg. Maar hij bezat al het vertrouwen van CATHARINA, en hij beſloot zig daar van te bedienen, door zig bij haar zoo noodzaakelijk te maaken, dat zij hem voor de ſtaats-zaaken niet misſen konde, zelfs dan wanneer zij moede was hem tot Gunſteling te hebben. Zijne eerſte zorg beſtond, om allen de geenen, die hem hinderlijk zijn konden, of ten minſten zijn gezag verminderen, uit den weg te ruimen. Dit moet alleen verſtaan worden van lieden van een zeer verheven rang, want ten opzigte van die geenen zijner vijanden, die beneden hem waaren, vergenoegde hij zig met dezelven te verachten.

De beide ORLOFS, en de Graaf PANIN, waaren de geenen, voor wien hij 't meest te vreezen had. Hij hield niet op met hen bij de Keizerin verdacht te maaken, en dewijl hij bemerkt had, dat haar de inbeelding beheerschte, om aan de geheele weereld te doen gelooven, dat zij alleen,

en

en zonder de hulp haarer Staats-dienaars, regeerde; liet hij geene gelegenheden voorbij gaan, om haar deeze drie menſchen als heerschzugtigen af te ſchilderen, die, niet te vreden van in het beſtuur des Rijks te deelen, aan geheel *Europa* wilden doen zien, dat zij de voornaamſte raderen van het Staats-bewind waaren, en dat de regeering van CATHARINA van hun al derzelver luiſter ontleende. Hij voegde 'er bij, dat het noodig was, om iemand tegen hun te ſtellen, die het vertrouwen der Keizerin volmaaktelijk bezat, die moeds genoeg had, om zig tegen hunne oogmerken te verzetten, en die aan haar perſoon genoegzaam verknocht was, om haar al den roem toe te eigenen, dien hij door zijne kundigheden en vermogens zoude verwerven.

POTEMKIN deed haar tevens gevoelen, dat hij alle de noodzaakelijke vereischten bezat, om dit tegenwigt te bewerken. Hij taste CATHARINA in haar zwak aan. Zonder te onderzoeken, of de verdenkingen, die men haar inboezemde, al dan niet gegrond waaren, geloofde zij alles. POTEMKIN was al te beminnelijk om haar te bedriegen. Langzaamerhand verminderde de invloed deezer drie lieden, en eindelijk verviel dezelve geheel en al.

Op dit ontwerp, uit eene heerschzugtige ſtaatkunde voortgeſproten, volgde een ander, het

welk zijnen inborst duidelijk ten toon ſpreide. Hij wist, dat CATHARINA haaren zoon PAUL, den tegenwoordigen Keizer, nooit bemind had, en dat zij zelfs, van zijne geboorte af aan, eene afkeerigheid voor hem had betoond. Deeze Prins was toen in de jaaren der jongelingſchap, en zijn aanwezen begon belangrijk te worden. PAUL had recht tot den throon; hij mogt bedacht zijn, om dat recht te doen gelden. Het viel POTEMKIN gemakkelijk, om gevaarlijke ontwerpen in hem te vooronderſtellen, en nog veel gemakkelijker, om de oorzaak 'er van toe te ſchrijven aan de opvoeding, welke de Graaf PANIN hem gaf, en aan de grondbeginzels, die hij hem inboezemde.

CATHARINA, die haaren man had doen van kant helpen, konde haaren zoon in ſtaat oordeelen, om over den dood van hem, dien hij geloofde zijn vader te zijn, wraak te neemen. Zij kende de geneigdheid der *Rusſen* tot de omwentelingen, de gemakkelijkheid, waar mede men dezelve in dit Land bewerkte, en welke zwakke middelen daar toe dikwerf voldoende zijn. De vrees maakte zig van haaren geest meeſter. Niets was toen natuurlijker, dan middelen, tot voorkoming van het gevreesd onheil, te zoeken, en POTEMKIN was gereed dezelve aan de hand te geven. Men moet, zeide hij, het gezag der geenen,

nen, die den Vorst omringen, beperken, hem zelfs met zaaken van weinig belang bezig houden, hem van alles, wat eenige betrekking tot den wapenhandel heeft, verwijderen, hem altijd met eene gestrengheid behandelen, die hem in de vrees van eenen onderdaan houdt, en op hem bestendig het oog doen houden door lieden, die de werktuigen zijn van eenen man, genoeg verstand en gezag bezittende, om de Keizerin van alles, wat 'er om gaat, te onderrichten, zonder de waardigheid van Opper-Vorsten, of het moederlijk gezag, immer daar door te krenken.

Dit valsche zaad schoot diepe wortelen, en bragt doodelijke vruchten voort. Zedert dat POTEMKIN in gunst geraakt was, betuigde CATHARINA opentlijk eene verwijdering jegens haaren zoon; deeze verwijdering duurde tot aan haaren dood, en ging zelfs tot haat over. Men verzekert, dat zij het ontwerp vormde, om zig van hem te ontdoen, toen hij nog maar een kind was. Dit gerucht had reeds veel veld gewonnen, toen men op zekeren tijd vernam, dat de jonge Prins gevaarlijk ziek was. Op deeze tijding verzamelde zig eene meenigte volks voor het Paleis, roepende, dat hij vergeven was, en eischende om hem te zien. CATHARINA, die het gevaar bespeurde, nam hem in haare armen, en toonde hem, boven van een bordes, aan het volk, het

welk toen voldaan was, en afzakte. PAUL is zijn leven aan dit voorval verschuldigd; CATHARINA gevoelde daar door, wat zij te vreezen zoude hebben, indien deeze Prins kwam te sterven.

NEGEN EN TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Het gezag van POTEMKIN *vermeerdert meer en meer. Zijn onbetamelijk gedrag omtrent de Grooten van het Rijk.*

Het was aan POTEMKIN gelukt, om de voornaamste lieden, die zig tegen zijne oogmerken verzetten konden, van de Keizerin te verwijderen. Het was hem zelfs gelukt, om de onverschilligheid, die tusschen moeder en zoon heerschte, in eenen stelligen haat te veranderen. Van dit oogenblik âf aan, was zijn gezag onbepaald, en hij liet niet na, om aan ieder één, en vooral aan hun, die met de eerste waardigheden van den Staat bekleed waaren, 'er het gewicht van te doen gevoelen. Voor hem had ORLOF, al wat ten Hove verscheen, met onverschilligheid behandeld; maar deeze Gunsteling was, om zoo te spree-

ſpreeken, gelijktijdig met de Keizerin te voorſchijn gekomen, men was zedert lang aan zijne geaartheid gewend, en hij had zig altijd met zoo veel ligtzinnigheid gedraagen, dat men geneigd was hem zijne gebreken te vergeven. WASILSCHIKOF, die de geringheid zijner verdienſten gevoelde, had zig met veel zedigheid gedraagen. Alle deeze omſtandigheden maakten, dat het gedrag van POTEMKIN des te ſterker in 't oog viel. Dagelijks maakten lieden van den eerſten rang hun hof bij hem; onophoudelijk was hij omringd door eene meenigte Hovelingen van allerlei zoort, door Princen, door Graaven, door Generaals, die het oogenblik beſpiedden, om hem te kunnen naderen. Dikwils weigerde hij de gunst om zig te vertoonen, en wanneer hij die gunst verleende, geſchiedde het altijd, met een oog van verachting op de geheele weereld te werpen, het geen alle deeze laage Hovelingen wel verdienden. Wanneer hij in den zin had, om dit zoort van gehoor te geven, deed hij de lieden van het eerſte aanzien binnen komen, terwijl men hem aankleedde. Als dan, zonder zig over iets te bekreunen, ſprak hij eenige woorden tot hun, of vermaakte zig om met zijne bedienden te kortswijlen, zonder zig te verwaardigen om acht op hun te ſlaan. Indien het hem gebeurde, dat hij aan iemand hunner een vriendelijk woord toevoegde, of in eenig ge-

meenzaam gesprek trad, wierd deeze behandeling als eene groote gunst aangemerkt, en die 'er het voorwerp van was, stelde 'er zoo veel roem en verbeelding in, als of hij dit onthaal van wegen de Keizerin zelve ontfangen had. Met dit al, wanneer men in deeze oogenblikken van gunst wel op hem lette, zag men in zijne manieren en gesprekken den hoogmoed altijd doorsteeken. Hij was, even als zijne voorzaaten, in het Paleis der Keizerin, en beneden haare kamer, gehuisvest. Zomtijds, wanneer de Hovelingen zig in zijne wooning bevonden, om hem op te wagten, ging hij, in zijn japon, naar de Keizerin, en liet alle de groote Heeren aldaar zoo lang wagten, als zij goed vonden. Zomwijlen kwam CATHARINA zelve in haar nachtgewaad bij hem, en de grooten, die begreepen wat dit zeggen wilde, maakten eene diepe buiging, en gingen heen. Op die wijze leefden de Gunstelingen van CATHARINA, voor en na POTEMKIN; maar het was in den laatstgemelden iets bijzonders, dat hij dien gemeenzaamen toon met haar, en dien onbescheiden toon met de Hovelingen, tot het einde van zijn leven behield, en dat hij, schoon geen Gunsteling meer zijnde, echter meester bleef.

DERTIGSTE HOOFTSTUK.

Verlegenheid van CATHARINA *met de verheffing van* POTEMKIN. *Hij wordt tot Prins des Rijks benoemd, en met de voornaamste Ridder-Ordes van* Europa *vercierd.*

In weêrwil van het groot verlangen van CATHARINA, om aan POTEMKIN eenen post te geven, waar in hij het onbepaald gezag, het welk hij in de voornaamste gedeelten van het bestuur bezat, opentlijk zoude kunnen uitoeffenen, scheen zulks nog niet mogelijk te zijn. Het opperbevel over de legers, de vlooten, het tuighuis; de posten van Voorzitter in het bestier van oorlog, van het zeewezen en der buitenlandsche zaaken, wierden bekleed door mannen, die, of door hunne wezentlijke verdiensten, of door een veeljaarigen dienst, of om eenige andere reden, achtenswaardig waaren, en welken men niet verwijderen konde, om een jong aankomend mensch in hunne plaats te stellen. Men moest dus het oogenblik afwagten, dat men hem één of meer van deeze posten met schik konde opdraagen. Intusschen gaf

gaf men hem, om zijne inkomsten te vermeerderen, het Gouverneurschap van *Novogorod*, het welk hij langen tijd behield, en bij vervolg niet nederleide, dan om het tegen aanzienlijker posten te verwisselen.

POTEMKIN echter, aan wien CATHARINA beloofd had hem in een zoo hoogen rang als ORLOF te plaatzen, drong op de uitvoering deezer belofte aan. De hinderpaalen, zoo even opgenoemd, niet gedogende, om hem één der eerste posten van het Rijk te geven, nam men zijn toevlucht tot buitenlandsche waardigheden. De gewichtigste was die van Prins. Aan niemand droeg CATHARINA immer deeze waardigheid op; zij gaf aan de Vorsten van het *Duitsche* Rijk, boven die van *Rusland*, op eene blijkbaare wijze den voorrang. Om haaren minnaar te voldoen, schreef zij in het begin van 1776, aan den Prins GALITZIN, haaren Afgezant te *Weenen*, om aan Keizer JOSEPH II, in een afzonderlijk daar toe verzogt gehoor, na hem van haare gevoelens van vriendschap verzekerd te hebben, te verzoeken, dat hij POTEMKIN tot de waardigheid van Vorst des Rijks verheffen wilde. JOSEPH II, die aan de zaak gewicht wilde bijzetten, verzekerde (het geen niemand geloofde) dat hij tot een grondbeginzel had aangenomen, om deeze waardigheid niet dan zeer zeldzaam te schenken, en dat hij de-

zelve reeds aan twee lieden, hem door zijne moeder aanbevolen, geweigerd had. Echter, voegde hij 'er beleefdelijk bij, ben ik verheugd, dat zig deeze gelegenheid mij aanbiedt, om aan de Keizerin van *Rusland* een blijk te geven van mijne vriendschap jegens haar, te meer, om dat de groote hoedanigheden van den Graaf POTEMKIN dit verzoek volkomen wettigen. GALITZIN vaardigde oogenblikkelijk een Bode naar *Petersburg* af, om dit groot nieuws aan CATHARINA te berichten; en in de maand Maart van het zelfde jaar wierd de Gunstbrief uitgevaardigd. Kort daar na kondigde een bevelschrift van de Keizerin door het geheele Rijk deeze groote gebeurtenis aan, en verplichtte alle de *Russen*, om aan den nieuwen Prins den titel van *Hoogheid* te geven. Zedert dien tijd wierd POTEMKIN bij uitneemenheid *Prins* genoemd, schoon 'er andere *Duitsche* Princen in *Rusland* waaren, en dat ORLOF in dit opzigt boven hem een ouderen rang had.

Wij hadden moeten opmerken, dat POTEMKIN reeds de twee *Russische* Ordes van St. ANDREAS, St. ALEXANDER NEVSKY en St. ANNA van *Holstein* had ontfangen. Maar deeze Ordes gaven hem in *Rusland* geenen hoogeren rang, dan hij reeds bezat. Hij was op dit zoort van eereteekenen zoo gezet, dat hij zelfs verzogt

om

om de zulke, die hij niet verkrijgen kon. Het was bijzonderlijk in de eerste zes maanden van het jaar 1776, dat hij alle listen in 't werk stelde, om zig dezelve aan te schaffen, waarschijnlijk om dat hij voorzag, dat zijn voorspoed ten einde liep, en dat hij de plaats, die daar door ledig stond te worden, met linten vullen wilde. De Orde van den *zwarten Adelaar*, was de eerste, die hem vergund wierd. FREDERIK II, die dezelve zeer zeldzaam schonk, maakte geene zwaarigheid, om ze te verleenen aan iemand, wiens aanzien den invloed van *Pruisfen*, waar boven *Oostenryk* zig begon te verheffen, in *Rusland* konde doen aanwasfen. Hij had geene moeite, om van *Denemarken* de Orde van den *Olyphant* te verkrijgen. Dit Hof had te veel verplichting aan de Keizerin, om haar een zaak van dien aart te weigeren. De Bode, die dezelve overbragt, was teffens belast met eenen brief van den Graaf VAN BERNSTORF aan POTEMKIN, waar bij de *Deensche* Staats-dienaar den nieuwen Ridder verzogt, om tot bescherming van de goede verstandhouding, die tusschen de beide Hoven heerschte, wel te willen medewerken. Men ontmoette meerdere zwaarigheden, om hem de Orde van St. SERAPHIN te doen verkrijgen, nademaal het Hof van *Zweden* ten hoogsten misnoegd was over de partijdigheid, welke het *Rusfisch* Hof, ten aanzien

van

van *Denemarken*, betoonde. Men bepaalde zig eerst tot geheime onderhandelingen, en men zoude waarschijnlijk niet geslaagd zijn, indien de *Fransche* Afgezant niet op zig had genomen deeze zaak te bewerken. Wij weeten niet, in welk tijdstip POTEMKIN met de Ordes van den *witten Adelaar* en van St. STANISLAUS vereerd wierd. Misschien ontfing hij die eerder, dan de *Russische* Ordes; want in dien tijd was men gewoon, om de *Poolsche* Ordes als beneden die van *Rusland* te beschouwen. Maar hoe weinig kennis POTEMKIN, en de geenen, welken hij in dit zoort van zaaken gebruikte, van vreemde Landen hadde, kan daar uit blijken, dat men goed vond te *Weenen*, te *Versailles* en te *Londen*, de Ordes van het *Gulde Vlies*, van den *Heiligen Geest* en van de *Kousseband*, te verzoeken. Men liet zelfs niet af, toen men vernam, dat de Godsdienst een hinderpaal opleverde tot het verleenen van de twee eerstgemelde, en dat de laatste bepaald was tot zulk een klein getal van Leden, dat men 'er *Engeland* ter naauwer nood van voorzien konde; en men vervolgde zijne aanzoeken, om de drie Vorsten over te haalen tot het schenden der wetten van hun Land, ten behoeven van een onbescheiden gelukzoeker. Men slaagde niet, en deeze poogingen dienden alleen, om de zwakheid van CATHARINA, en de belache-

lachelijke inbeelding van haaren Gunsteling meer en meer kenbaar te maaken.

EEN EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

POTEMKIN *wordt de rol van Gunsteling moede. Hij ontdoet 'er zig van, zonder zijn gezag en invloed te verliezen.* SAVADOUSKY *wordt Gunsteling. Geheime listen.*

Het was aan POTEMKIN, door zijne slinksche wegen, gelukt, de Gunsteling van CATHARINA te worden; in 't jaar 1776 hield hij op dit te zijn, om dat hij het zoo wilde. Doorsleepenheid en veinzerije hadden hem aan dien post geholpen, en het geheele Hof, uitgenomen CATHARINA, had toen reeds zijnen inborst en waare oogmerken doorgrond. Alle omstandigheden waaren hem gunstig; hij bereikte zijn oogmerk, vestigde zijn geluk op vaste gronden, en maakte zig noodzaakelijk. Daar toe was juist geen zeer groot vernuft noodig, de zwakheid van CATHARINA bewerkte meer dan de helft. Op het oogenblik, waar van wij spreeken, wierd hij zijn rol moede.

Hij

Hij ontdeed 'er zig van op eene wijze, die dès te meer zijne doorsleepenheid bewijst, om dat het noodig was lieden te bedriegen, die de streeken van 't Hof verstonden, en in 't bijzonder den Graaf PANIN, die eene groote kennis van het menschelijk hart met veel doorzicht zamen paarde. Zie hier, welk het ontwerp van POTEMKIN was.

Hij wilde zijn aanzien bij de Keizerin behouden, ten einde des te meer invloed in de staatszaaken te hebben. Hij wilde den post van Gunsteling, in den eigentlijken zin gezegd, nederleggen, en tot opvolger in deezen post aan de Keizerin iemand voordraagen, diè hem geen nadeel konde toebrengen. Maar dit alles moest het voorkomen hebben, als of CATHARINA hem als Gunsteling verliet; dat hij slechts voor de noodzaakelijkheid zwigte; en dat de Keizerin, vol van mededogen en dankbaarheid, hem poogde schaadeloos te stellen, door toe te staan al wat hij verzogt. De zaaken wierden in dier voegen behandeld. POTEMKIN, zig te *Moscou* bevindende, werwaarts hij de Keizerin vergezeld had, die aldaar het feest van den vrede ging vieren, klaagde over lichaams-ongesteldheid. CATHARINA was daar ongerust over. Deeze omstandigheid bragt te weeg, het geen hij verlangde; dit was het begin der verandering, welke hij had voorbereid.

Omtrent deezen tijd nam de Keizerin, op aanraading van den Generaal ROMANZOF, twee Geheimschrijvers bij zig, die tot hier toe in des laatstgemelden Kanselarije gearbeid hadden. Een van hun, SAVADOUSKY genaamd, behaagde aan CATHARINA. Zij gaf dit zelfs in vertrouwen aan eenige lieden te kennen. Deeze nieuwe liefde-drift wierd spoedig bekend, en gaf gelegenheid tot verscheidene ontwerpen. POTEMKIN was de laatste niet, die zulks vernam. Men onderzogt naar hem, op wien nu nieuwlings het oog gevallen was; men bevond, dat het een gewoon slag van een mensch was, en onbekwaam in alle opzichten, om den Prins schade toe te brengen, zoo lang hij 'er door anderen niet toe verleid wierd; en men was over deeze keuze te vreden.

SAVADOUSKY was de zoon van eenen Geestelijken uit de *Ukraine*; hij was een man zonder caracter van zig zelf, en die altoos het werktuig van anderen geweest is. Zijne geheele verdienste bestond in *Latijn* te kennen, en het *Russisch* tamelijk wel te schrijven. Hij is, behalven POTEMKIN, de eenige onder de Gunstelingen der Keizerin, die, na zijne ongenade, verscheiden aanzienlijke posten behouden heeft. Hij geniet thans nog een inkomen van vier en twintig duizend roebels.

Men

Men kwam te *Petersburg* te rug; de gewaande ziekte van POTEMKIN verergerde ſteeds; maar zijn ijver, om de Keizerin in ſtaats-zaaken te dienen, was daarom, zoo hij verzekerde, niet minder blaakend. Mijne gezondheid, zeide hij, vordert ſlechts een weinig rust, en zal wel dra herſteld zijn.

Intusſchen had hij lieden bij de Keizerin, die zeer veel tot lof van SAVADOUSKY ſpraken. De vijanden van den Prins, waar van de Gebroeders ORLOF en PANIN de voornaamſten waaren, te vooren verdeeld geweest zijnde, vereenigden zig thans, en ſtelden het overſchot van hunnen invloed te werk, om zijnen ondergang te berokkenen, het geen zij mogelijk oordeelden. De Keizerin, die eene derde partij uitmaakte, was in verlegenheid. Aan de eene zijde zag zij eenen Gunſteling, die nog beminnelijk, maar ziek was; eenen vriend, die haar goeden raad gegeven had, die haar zulks nog wilde geven, en brande van verlangen, om zig aan haaren dienst op te offeren; aan den anderen kant, een wel gemaakt jongman, vol van kracht en gezondheid. POTEMKIN zelf ſcheen den laatstgemelden niet ongenegen te zijn, en dit was veel. Voor 't overige was hij vreemd in listen, en zedig als alle de Gunſtelingen, die hunnen loopbaan beginnen. Tusſchen deeze twee menſchen werden gevonden PANIN

en de Gebroeders ORLOF, vrienden van de Keizerin, altoos gereed, om haar in de moeielijkſte gevallen van raad en daad te dienen. Zij raadden opentlijk, om POTEMKIN weg te zenden, en SAVADOUSKY in zijne plaats te neemen. CATHARINA deeze zaak van alle kanten overwegende, meende haar eigen oordeel en hart te moeten volgen. Zij begreep niet, dat de zaak beſtuurd wierd door de geheime aanleidingen van POTEMKIN, door de bewegingen van zijn hart, het welk voor de beide Gunſtelingen even ſterk ſprak, door de listen van PANIN en ORLOF, onder den dekmantel van vriendſchap verborgen. De uitſlag was zoodanig, als zij allen verlangden. Ieder één was te vreden. Bij vervolg alleenlijk begrepen de vijanden van POTEMKIN, dat zij ſlechts de werktuigen zijner ontwerpen geweest waaren, en dat hij alleen zijn oogmerk bereikt had.

TWEE EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

POTEMKIN *verwijdert zig van 't Hof. Hij koomt te rug. Hij behoudt zijnen invloed. Schets van zijne rijkdommen.*

POTEMKIN had zijn doel bereikt; hij was geen Gunsteling meer; maar hij behield alle de voordeelen, aan deezen post verknocht, en bleef zelfs in het Paleis de wooning der Gunstelingen betrekken. Zij, die vermeenden, dat hij geheel en al in ongenade vervallen was, beschouwden deeze laatstgemelde omstandigheid als een slecht voorteeken. Eindelijk kreeg hij een weêrzin in 't Hof, en was op eene verandering van zijnen staat bedacht. Men heeft voorgegeven, dat men hem onder de hand geraden had, zig voor eenigen tijd van *Petersburg* te verwijderen; maar niets is minder waarachtig. De Keizerin zelve begon hem te vreezen, en zij alleen zoude hem dien raad hebben kunnen geven. Zulks zoude zeer kwalijk zijn opgenomen door een hoogmoedig man als hij, die de hebbelijkheid had aangenomen om te beveelen, die onophoudelijk raad gaf, en ze aan

niemand vroeg. Uit zig zelf vormde hij het ontwerp, om eene reize naar de plaats te doen, alwaar hij het Gouverneurfchap bekleedde. Hij verzogt daar toe verlof van de Keizerin, en verkreeg zulks zonder bedenken. In de maand Juny vertrok hij van *Sarskoë-Selo;* de Keizerin nam affcheid van hem, in tegenwoordigheid van het geheele Hof, en betoonde hem de vleiendfte blijken van toegenegenheid. Zijne reize geleek naar die van een Opper-Vorst, die zijne Staaten doorreist, om de hulde zijner onderdaanen te ontfangen. Overal ontfing men hem onder eerebogen, met zang- en fpeeltuig, en plechtige aanfpraaken. Overal, waar hij doortrok en zig ftil hield, zag hij niets dan feeften ter zijner eere, bij welke hij zig dikwils niet verwaardigde tegenwoordig te zijn. Het caracter van het *Rusfisch* volk vertoonde zig hier duidelijk, zoo als bij alle zoortgelijke gelegenheden.

In het midden van alle deeze feeften, van alle deeze vertooningen des volks, was POTEMKIN niet bedacht iets te doen, waar door hij het zelve te gemoet kwam. Na verloop van eenigen tijd, kwam hij te *Petersburg* te rug, alwaar hij zijne tegenwoordigheid oordeelde noodzaakelijk te zijn. 'Er was reden om te denken, dat de Keizerin, in zijne afwezigheid, zijne wooning aan SAVADOUSKY geven zoude; maar POTEMKIN had

daar toe geen verlof gegeven, en de Keizerin durfde het uit zig zelve niet doen. Hij betrok die wooning weder na zijne te rug komst.

Echter verlangde CATHARINA wel, dat hij deeze wooning verliet. Om hem daar toe te bewegen, kogt zij voor honderd duizend roebels het Paleis van ANITZISCHKOF, en schonk hem het zelve. POTEMKIN vondt, dat het al te karig van huisraad voorzien was; men gaf hem daar toe vier en twintig duizend roebels; maar hij bewaarde het geld, en bleef in zijne oude wooning tot de maand February 1777. Toen betrok hij eenige vertrekken in een huis, behoorende tot de *Hermitage*, en bleef aldaar naderhand altijd.

Eene reden, die hem tot dit huis bewoog, bestond daar in, dat het zelve gaanderijen had, die met het zomer-paleis gemeenschap hadden, en dat hij zig in stilte bij de Keizerin, en zij bij hem begeven konde: eene belangrijke omstandigheid, om overtuigd te zijn, dat zijn invloed steeds dezelfde was.

Wij hebben tot dus verre uitgesteld, om van de rijkdommen van POTEMKIN te spreeken, ten einde alles, wat daar toe betrekkelijk is, bij één te verzamelen, van het begin af, dat hij Gunsteling wierd, tot het einde van den jaare 1777. Al wat tot deezen buitengewoonen man betrekking

had, het zij ten aanzien der ſtaats-zaaken, het zij met opzigt tot zijne huisſelijke zaaken, was bij het geheele Hof bekend, om dat 'er altoos lieden tusſchen beiden waaren. Maar wat zijne geldmiddelen betrof, deeze waaren minder bekend, om dat zij dikwils tusſchen hem en de Keizerin alleen afgehandeld wierden. CATHARINA, die zig ſchaamde over de onmaatige verkwistingen, waar toe haare zwakheid, jegens deezen Gunſteling, haar deed vervallen, ſprak nimmer over dit ſtuk, dan in eenige oogenblikken van kwaaden luim of misnoegen; en POTEMKIN, uit zijnen aart geheim en wantrouwende, verrichte zelf de zaaken, die daar toe betrekking hadden, en ſprak met niemand over de geheime geſchenken, welke hij van de Keizerin ontfing. Al wat wij ten deezen opzigte vermelden, is getrokken uit echte Geſchriften of Verhaalen, door geloofwaardige lieden opgegeven. Het eenige, dat men ons zoude kunnen verwijten, zoude zijn, dat wij niet naauwkeurig hebben aangewezen alle de ſommen, welke CATHARINA hem in ſtilte gaf, en de ſchulden, die hij van tijd tot tijd maakte. De ſommen, door hem ontfangen, alvoorens hij tot Gunſteling verklaard wierd, hoe aanmerkelijk zij ook waaren, konden aan de uitgaven, welke hij toen deed, niet voldoen. Toen zijn invloed wel gevestigd was, moeſten zijne rijkdommen aanmer-

merkelijk vermeerderen. Hij was de eerſte der Gunſtelingen van CATHARINA, wien zij eene jaarwedde van honderd vier en veertig duizend roebels toeleide, die maandelijks betaald wierden. Zijne opvolgers kreegen even veel. Toen hij van deezen post afſtand deed, gaf CATHARINA hem in ſtilte eene zeer aanzienlijke jaarwedde, welke hij des te gemakkelijker verkreeg, om dat hij de ſlimheid had van haar te doen gelooven, dat zij het was, die hem verliet, zonder dat hij iets misdaan had. Men meent, dat deeze jaarwedde honderd duizend roebels bedroeg. Het geen hij van zijne ampten en van zijn Gouverneurſchap trok, was zeer aanzienlijk, maar maakte ſlechts een klein gedeelte van zijne inkomſten uit. In 't jaar 1777, bragten zijne landgoederen hem zeventig duizend roebels op, en in de volgende jaaren nog veel meer. CATHARINA had hem zes duizend boeren gegeven, welken zij door den Graaf JAGUSCHINSKY voor hem had laaten koopen. Ter zelfder tijd kreeg hij agt honderd boeren in *Lyfland*, welken hij eenigen tijd daar na weder verkogt. De plaats van Gunſteling open gevallen zijnde, zoo als wij in 't vervolg verhaalen zullen, ſchonk CATHARINA hem honderd duizend roebels. Dit geſchenk zoude, benevens veele anderen, geheim gebleven zijn, zoo niet de betaaling uit eene Rijks-kas geſchied was, en in de reke-

ningen gebragt. De nieuwe Gunſteling gaf hem eene gelijke ſomme.

Onder de inkomſten van deezen Vorst moet men ook rekenen honderd duizend roebels, welke de Keizerin hem alle jaaren gaf, op den verjaardag zijner geboorte, en eene gelijke ſomme op zijnen feestdag. Hij ontfing deeze beide ſommen gezet, zedert het jaar 1775, tot aan zijnen dood toe. Het is hier de plaats om eene bijzonderheid te verhaalen, die in 't jaar 1780 voorviel. De Keizerin, eenig geſchil met POTEMKIN gehad hebbende, korte dagen voor den verjaardag zijner geboorte, zond hem het gewoone geſchenk niet, maar alleenlijk een gedachtenis, met kostelijke geſteenten omzet, waar van de waarde misſchien dertig duizend roebels beliep. POTEMKIN was over deeze verwisſeling zoo gramſtoorig, dat hij zig niet verwaardigde de Keizerin te bedanken, en haar zelfs zijn ongenoegen op eene zeer onbeſchaafde manier betoonde. CATHARINA, om vrede te hebben, zond hem de honderd duizend roebels, en liet hem de gedachtenis boven dien.

POTEMKIN had niet noodig deeze ſommen te beſteeden tot onderhoud van zijn huis- en hofhouding, en tot de kostbaare feeſten, welke hij dikwils gaf. Alle deeze uitgaven wierden door de Keizerin betaald. Hij wierd door de livereiknechts van 't Hof bediend; alle de rijdtuigen

waa-

waaren ter zijner beſchikking, op welke plaats hij zig ook bevond; de Keizerlijke kas betaalde jaarlijks honderd duizend roebels voor zijne tafel. Deeze ſommen waaren in het begin voor hem voldoende; maar bij vervolg maakte hij telken jaare aanmerkelijke ſchulden voor zijne tafel, en de Keizerin betaalde ze. Voeg hier bij, dat alle de wijnen, die hij vroeg, aan hem, uit de kelders der Keizerin geleverd wierden.

DRIE EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

CATHARINA *krijgt een tegenzin in* SAVADOUSKY. SORITZ *wordt door* POTEMKIN *voorgeſlagen en aangenomen.* KORSAKOF *volgt hem op, maar wordt ſchielijk weggezonden.*

In den aanvang van het jaar 1777 begon CATHARINA een tegenzin in SAVADOUSKY te krijgen; zij verlangde eenen nieuwen Gunſteling, en durfde hem niet verkiezen, zonder 'er met POTEMKIN over te ſpreeken; zoodanig had hij haar onder zijn bedwang. Zij ſprak 'er hem over; en hij ſtelde haar SORITZ voor, een Officier van de Hus-

Husfaren. Hij wierd zonder bedenking aangenomen; en tweemaal honderd duizend roebels betaalden, zoo als wij gezien hebben, den dienst, welken hij daar door aan den een en ander bewees.

SORITZ bleef niet langer dan een jaar in deezen post. De hoogmoedige POTEMKIN deed hem al te zeer zijn hoog gezag gevoelen; zij kreegen gefchil. POTEMKIN gaf bevel, dat hij zoude worden weggezonden, en dit gebeurde ook. Bij deeze gelegenheid heeft SORITZ, die nog leeft, en met fchulden overlaaden is, aan de geheele weereld verhaald het dubbel gefchenk, het welk POTEMKIN ontfangen had, toen hij hem bij de Keizerin had binnen geleid.

Zedert dien tijd verkoos POTEMKIN zelf bijna alle de Gunftelingen van CATHARINA, uitgenomen de geenen, welken zij alleenlijk in 't geheim zag, en zonder hun eenigen rang te geven. Zelfs wanneer hij afwezig was, en dat CATHARINA het waagde, om 'er zelve een te kiezen; oordeelde de nieuw benoemde zig nooit zeker van zijnen post, ten waare hij de goedkeuring van den Prins had; hij liet niet na 'er hem onderdaaniglijk om te verzoeken, en het wierd niet toegeftaan, dan mits betaalende honderd duizend roebels, als naar gewoonte.

Op SORITZ volgde KORSAKOF, Kapitein

O der

der Kurasſiers, die in de maand Juny 1778 op dezelfde wijze benoemd wierd, en in deezen post ſlechts bleef tot het einde van het volgende jaar. KORSAKOF was een ſchoon mansperſoon, maar van een zeer bekrompen verſtand, en zonder kundigheden, even als zijn voorzaat. POTEMKIN verkoos de zulken, om dat hij wel wist, dat, zoo dra de natuurlijke behoeften voldaan waaren, de Gunſteling verveelend en ondraaglijk zoude voorkomen, en dat hij dienvolgende geene vermindering in zijnen invloed zoude kunnen bewerken. Men verhaalt van KORSAKOF eene bijzonderheid, die zijne diepe onkunde bewijst. Wanneer de Keizerin eenen nieuwen Gunſteling nam, liet zij doorgaans geſchied- en ſtaatkundige boeken in zijne kamer brengen, ten einde hij zig bekwaamen zoude, om met haar over die onderwerpen te ſpreeken. KORSAKOF, deeze voorzorge ziende, verbeeldde zig, dat de Keizerin over zijne verdienſten zoude oordeelen, naar het groot aantal boeken, welken hij in zijne boekereije zoude hebben. Hij liet een boekverkooper van *Petersburg* komen, en vroeg hem boeken, om een groot vak te vullen, het welk hij hem toonde. Hij beval hem voornamelijk aan, dat de boeken net gebonden moeſten zijn, en de één zoo groot als de ander. De boekverkooper bood hem verſcheide werken aan; maar men konde het niet

eens

eens worden, om dat zij van eene verschillende hoogte waaren. Eindelijk begaf zig KORSAKOF zelf naar de winkel van den boekverkooper, om te zoeken wat hem dienen mogt. Na een langen tijd gezogt te hebben, vond hij een lange reeks van gebondene boeken, bestaande in eene meenigte afdrukken van het zelfde werk, en van dezelfde uitgaaf. Waarachtig, zeide KORSAKOF, deeze reije boeken ziende, waar toe zullen we nog langer zoeken? Zie daar juist, wat ik benoodigd heb. Die boeken zullen mijne kassen verwonderlijk vullen; en hij kogt alle deeze boeken.

VIER EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

POTEMKIN *mengt zig in staats-zaaken. Ontwerp, om de* Turken *uit* Europa *te verjaagen, en het oude* Griekſche *Rijk weder op te richten.*

Wij hebben niet meer dan dertien jaaren van POTEMKIN's leeftijd nog te doorloopen, en dit gedeelte is buiten tegenspraak het gewichtigste. Zedert dat deeze Gunsteling over de Keizerin mee-

ster

ſter geworden was, had hij zig buiten zaaken van gewicht gehouden. Wij hebben de ſtaats-zaaken van *Rusland* met ſtilzwijgen voorbij gegaan, om dat deeze Prins 'er geen het minſte deel in nam. Het ſchijnt, dat hij tot een grondbeginzel genomen had, om zig met geene zaaken te bemoeijen, die geene betrekking tot zijne belangen en tot het door hem gevormd ontwerp hadden. De zorge van binnen- en buitenlandſche zaaken liet hij aan anderen over. Maar wanneer hunne daaden of de voorſtellen van vreemde Hoven met zijne denkbeelden ſtreeden, rekende hij het Vaderland niets, en zijn wil alleen moest boven drijven.

Tot hier toe had hij op de ontwerpen van het Rijks-kabinet ſtil gezwegen, om dat hij nog niet bedagt had, hoe hij zig voor 't vervolg eenen ſtaat vormen zoude, die vast en voor wisſelvalligheden beveiligd was. Maar zedert het jaar 1778, wierd POTEMKIN een man van gewicht in de ſtaatkundige Jaarboeken van *Rusland*, en zelfs in de Geſchiedenis van *Europa*. Een enkel toeval ſchijnt hem het denkbeeld, om een gewichtige rol te ſpelen, te hebben ingeboezemd.

VOLTAIRE vond op zekeren tijd goed aan CATHARINA, als met een geest van voorzegging, te ſchrijven, dat zij de bezittingen, door de *Turken* overweldigd, te eeniger tijd aan dezelven

ven ontneemen, en het oude *Griekſche* Rijk weder oprichten zoude. Dit denkbeeld behaagde haar; zij toonde den brief aan den Prins, die de voorzegging zeer beäamde, en toen vermeende, dat niets gemakkelijker dan de uitvoering was. Het beſluit van dit geſprek tusſchen de Keizerin en POTEMKIN was, dat men *Europisch Turkyen* overmeeſteren zoude. CATHARINA zag in dit ontwerp een buitengewoon voedzel voor haare onbeperkte heerschzugt. POTEMKIN zag daar door de gelegenheid, om in deeze landſtreeken een onafhangelijk Rijk op te richten, waar van hij meeſter zoude zijn, en waar door hij, met behulp van een talrijk leger, zig voor den opvolger van CATHARINA geducht zoude kunnen maaken. Men rekende het menſchen-bloed, dat vergoten moest worden, in dit ontwerp als niets.

Maar POTEMKIN had niets van het geen tot de uitvoering van groote ontwerpen noodig is. Hij meende door eene aanmerkelijke kragt, welke hij echter den moed niet had om onmiddelijk zelf te doen gelden, te kunnen ſchrik aanjaagen, en hij verzuimde de gemakkelijkſte middelen, waar van hij zig met eenen beteren uitſlag zoude hebben kunnen bedienen. Hij verſpilde onbedachtelijk millioenen, die tot de uitvoering van zijne ontwerpen zouden hebben kunnen dienen; dompelde *Rusland* in eene grondelooze diepte van ſchul-

ſchulden; vermeerderde op eene verſchrikkelijke wijze het getal der bank-briefjes; en met dit al bereikte hij zijn oogmerk niet.

POTEMKIN verloor, geduurende zijn geheele leven, dit ontwerp niet uit het oog, ſchoon de zaak dikwils onmogelijk ſcheen, en hij was doorſleepen genoeg, om den ijver der Keizerin voor deszelfs uitvoering ſteeds op dezelfde hoogte te houden. Zij ſtelde het aan haare Staats-dienaaren voor, met verklaaring teffens, dat zij vastelijk beſlooten had het ter uitvoer te brengen. De verſtandigſten deeden 'er het zwijgen toe. Zij dagten waarſchijnlijk, dat dit ontwerp, waar van men den Prins de uitvinding toeſchreef, in een oogenblik van overdrevenheid gevormd was, en dat een bedaard indenken het wel dra zoude doen vervallen. Anderen preezen de groote oogmerken der Keizerin ten ſterkſten, hielden haar de gemakkelijkheid der uitvoering voor, en ſterkten haar dus in haar beſluit. De vreemde Ministers te *Petersburg* waaren zoo overtuigd van de onmogelijkheid der zaak, dat verſcheiden van hun langen tijd in het denkbeeld ſtonden, dat men 'er niet bedaard op had doorgedacht, dit gerucht als een ſprookjen beſchouwden, en 'er hunne Hoven geen bericht van gaven. Dus gaf de droom van een onbeampt perſoon gelegenheid tot ſtaatkundige onderneemingen, die voor het menschdom verderffelijk waa-

ten; dus brengen de geringste oorzaaken dikwerf de verschrikkelijkste gebeurtenisfen voort.

VIJF EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

Geheim ontwerp, door FREDERIK II *voorgesteld, door* POTEMKIN *afgekeerd. Men zoekt twist met de* Turken, *en men tracht het te verzwakken en te ontrusten. Geboorte van eenen Prins, dien men oordeelde bestemd te zijn, om te* Constantinopolen *te heerschen.*

Terwijl men bezig was, om over de middelen tot uitvoering van dit groot ontwerp te raadplegen, wierd aan het Hof een ander aangeboden, met eerlijkheid en goede trouw ten eenemaal strijdig, maar het welk, naar alle waarschijnlijkheid, zoo veel bloed en geld niet kosten zoude, dan het eerstgemelde. FREDERIK II, het hoofd van een Huis, het welk, in weêrwil van alle betuigingen van vriendschap, in weêrwil van alle verbonden, de eeuwige vijand van het Huis van *Oostenryk* zijn zal, had, gedurende den oorlog over de

Beier-

Beierſche erfvolging, een ontwerp geſmeed, geſchikt om aan dit Huis nieuwe onlusten te berokkenen. Het doelwit was, om *Zweedsch Finland* aan *Rusland* te geven, *Zweedsch Pomeren* aan *Pruisſen*, *Noorwegen* aan *Zweden*, *Lubeck* en *Hamburg* aan *Denemarken*, en een verdeedigend Verbond met *Rusland* en de *Porte* te ſluiten. Dit ontwerp, het welk voor de meeſte Kabinetten van *Europa* een geheim was, wierd door FREDERIK aan de Hoven van *Conſtantinopolen* en *Petersburg*, als in deeze zaak het meeſte vermogen en het grootſte belang hebbende, mede gedeeld. De *Porte*, die zedert lang alle veerkracht verloren had, en wiens beſluiten altijd langzaam en kwalijk ingericht zijn, antwoorde geene partij te kunnen kiezen, zonder het Hof van *Frankryk* geraadpleegd te hebben. Het Hof van *Petersburg* gaf een weigerend antwoord. FREDERIK had 'er POTEMKIN over laaten ſpreeken, maar deeze, hoe bekrompen zijn verſtand ook was, gevoelde wel, dat een Verbond met den *Turk* de weg niet was, om hem uit *Europa* te verjaagen, en ontraadde dit ontwerp aan de Keizerin.

Deeze omſtandigheid zette POTEMKIN aan, om op de uitvoering van zijn begunſtigd ontwerp aan te dringen. Hij vreesde, dat een lang verwijl CATHARINA mogt doen te rug gaan, en hij maakte de eigenliefde van deeze Vorſtin gaande,

door haar voor te houden, dat het voor haar veel roemrijker zijn zoude een groot ontwerp, door haar zelve gevormd, uit te voeren, dan eene lijdelijke en tweede rol te ſpelen in de uitvoering van iets, het welk door een ander was bedacht. Dit deed de gewenschte uitwerking; CATHARINA, daar door gaande gemaakt, riep uit: gij hebt gelijk; waarlijk deeze man geeft mij ſteeds goeden raad.

Van dit oogenblik af aan, verviel de invloed van *Pruisſen* aan 't Hof van *Petersburg* geheel en al; en men kan verzekeren, dat alstoen de grondſlagen gelegd wierden van het Verbond tusſchen de twee Keizerlijke Hoven, waar van *Rusland* zoo wel wist gebruik te maaken, en het welk zoo duidelijk tot nadeel van *Oostenryk* uitliep.

Men verzuimde niets, om de uitvoering van het begunſtigd ontwerp gereed te maaken. POTEMKIN was geen man, om de middelen daar toe uit te denken. Hij belastte 'er eenige van zijne aanhangeren, en eenige Raaden van de Keizerin mede; maar alles kwam weder tot hem, als tot het middenpunt, en het was door hem alleen, dat de Keizerin werkte. Men begon met de *Turken*, en de volken, aan hunne heerſchappij onderworpen, op allerleije wijze te ontrusten. Maar dewijl POTEMKIN, die alles beſchikte, geen vast ontwerp gevormd had, was men dikwils verplicht

plicht achter uit te deinzen, na zeer kostbaare optochten gedaan te hebben. In 't jaar 1778 bouwde men, in het Landſchap *Azof*, op de grenzen van *de Krim*, de Steeden *Catharinoslau*, *Cherſon* en *Mariopol*, waar van men wapenplaatzen, en te gelijk Steeden van koophandel maaken wilde (*). Men wilde daar door den koophandel van *Turkyen* benadeelen, en aan de Regeering van dit Land ſchrik aanjaagen. Te gelijker tijd verſpreidde men hier en daar, in *de Krim*, zendelingen, die hun best deeden, om de *Grieken* en *Armeniërs* tegen de Regeering op te zetten, die hun groote beloften deeden, en eindelijk aanzetteden, om hun Land te verlaaten, om zig te *Catharinoslau*, te *Mariopol*, en in den omtrek van deeze laatstgemelde Stad neder te zetten. De ſchrik, welken de *Rusſiſche* wapenen in deeze Gewesten, geduurende den laatſten oorlog, verſpreid hadden, was nog zoo groot, dat de *Chan* der *Tartaaren* geene maatregelen durſde neemen, om de opentlijke verhuizing van zijne onderdaanen te beletten.

In

(*) CATHARINA deed omtrent honderd en vijftig Steeden van dit zoort bouwen, waar van zeer weinige eenige aanmerking verdienen. De meeſte kunnen met een groot Dorp in *Frankryk* in geene vergelijking komen.

In 't jaar 1779, beviel de Groot Hertogin van eenen Prins, wien men den naam van CONSTANTYN gaf. Deeze omstandigheid, hoe weinig ook op zig zelve beduidende, scheen een goed voorteeken voor de Keizerin en voor POTEMKIN. Men beeldde zig in, dat deeze nieuwe CONSTANTYN bestemd was, om te eeniger tijd te *Constantinopolen* te heerschen, en de jonge Prins droeg langen tijd den naam van *de Star van het Oosten.*

Deeze geboorte was de voorbode van eene nieuwe werkzaamheid tegen de *Turken.* POTEMKIN liet een gedenkpenning slaan, op welks eene zijde men zag de Kerk van St. SOPHIA te *Constantinopolen*, die thans eene *Turksche Mosquée* is, boven van welke de halve maan viel, die zig afscheide.

ZES EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

De zaaken in de Krim. *Verdrag tot uitlegging van dat van* 1774. *Onafhangelijkheid der Tartaaren.*

Bij het Vredes-Verdrag, met de *Porte* in 1774 gesloten, had de Keizerin de onafhangelijkheid

der

der *Tartaaren* van *de Krim*, van *Cuban*, en anderen verzekerd. De *Chan* van *de Krim* was daar over zoo voldaan geweest, dat hij een Gezantschap naar de Keizerin gezonden had, om haar te bedanken. Toen had de Staatkunde van het *Russisch* Kabinet zig bepaald, om aan de *Turken*, wanneer zij wierden aangevallen, eene sterkte te ontneemen (*). Deeze onafhangelijkheid verminderde de magt van *Turkyen* zeer. Maar *Rusland* liet het daar niet bij. Men had moeite beginnen te maaken, betrekkelijk den koophandel in de *Zwarte Zee*, de rechten der Vorsten en inwooners van *Moldaviën* en *Wallachyën*, het recht der *Tartaaren* in *de Krim*, om zelve hunnen *Chan* te verkiezen, de bepaling der grensscheidingen, en zelfs het zoogenaamd recht, om in het Land der *Tartaaren* krijgsvolk te onderhouden. Dit laatste geschil was, in 't jaar 1778, door POTEMKIN opgeworpen, die daar door de verhuizing der *Grieksche Christenen* wilde begunstigen, en den *Chan* SCHAHIN-GUIREY, die zig aan *Rusland* verkogt had, ondersteunen.

De

(*) Gewoonlijk was de *Chan* der *Tartaaren*, in geval van oorlog, verpligt, om vijftig duizend man ruiterij aan de *Porte* te leveren. Tegenwoordig bevat *de Krim* misschien geen vijftig duizend zielen. In 't jaar 1785, telde men 'er slechts zeventien duizend manspersoonen.

De *Turken* beklaagden zig zedert lang; hun misnoegen was ten top geftegen, wanneer POTEMKIN, in 't jaar 1779, hun liet voorftellen, als een middel tot vereeniging, om aan het Verdrag van 1774 eene verklaaring te geven. Het fcheen vreemd zulk eene verklaaring, na verloop van vijf jaaren, voor te flaan. De *Porte* echter ftemde 'er in toe. Dezelve voorzag toen niet, dat deeze ftap de voorbode was van nieuwe onderneemingen, welken *Rusland* in den zin had. Het oogmerk van het *Rusfisch* Hof, in het doen van deezen voorflag, was, om niet alleen aan de *Turken* alle hoop te beneemen van immer op de *Tartaaren* te kunnen rekenen, maar ook om de onafhangelijkheid der laatstgemelden zoodanig te verzekeren, dat de dankbaarheid hen bewegen zoude, om de *Rusfen* met alle hunne magt bij te ftaan.

Wij zullen eenige aanmerkingen, raakende dit verklaarend Verdrag, opgeven. De *Chans* worden daar bij tot onafhangelijke Vorften verklaard, niet verpligt zijnde, om aan eenige menfchelijke magt rekenfchap van hun gedrag te geven. De groote Sultan wordt niet meer aangemerkt, dan als hun Hoofd in 't ftuk van Godsdienst, in zijne betrekking van eerften *Kalif* der *Mahomedaanfche* Kerk, en hij vermag zig met de ftaats-zaaken der *Tartaaren* op geenerhande wijze bemoeijen.

jen. De *Porte* doet plechtigen afſtand van alle rechten en aanſpraken hoe genaamd, die dezelve op de benden der *Tartaaren* zoude kunnen maaken. De *Rusſen* beloven hun krijgsvolk binnen den tijd van drie maanden uit het Land te zullen doen te rug trekken. *Turkyen* erkend SCHAHIN GUÏREY voor *Chan* van *de Krim*. Men ſtaat hem eene kleine landſtreek af, van *Oczakof* afhangende, onder voorwaarde van 'er geene nieuwe gebouwen aan te leggen. *Rusland* verleent eene geheele vergiffenis aan de *Saporoges-Koſakken*. Men ſtaat aan de *Rusſen* de vrije vaart toe in de *Zwarte Zee* en in de andere zeën, even als aan de *Engelſchen* en *Franſchen*. De *Turken* mogen de oeffening van den *Griekſchen* Godsdienst in *Moldaviën* en *Wallachyën* niet meer ſtooren; zij zijn gehouden de goederen, in deeze Landen aan de Kloosters en aan bijzondere perſoonen ontnomen, te rug te geven, en dezelve wederom te brengen op den voet, welke bij den vrede, in 't jaar 1739 te *Belgrado* geſloten, was bepaald. De bijzondere perſoonen, aan wien *Rusland* in deeze landſtreeken, toen dezelve aldaar het bewind voerde, goederen gegeven heeft, zullen in het bezit daar van blijven. Deeze twee Vorſtendommen zullen aan eene gemaatigde ſchatting onderworpen zijn, die alle twee jaaren naar *Conſtantinopolen* gebragt zal worden. De *Porte*

zal de Gevolmagtigden der Vorsten van *Moldaviën* en *Wallachyën* gunstig ontfangen. Eindelijk zal het *Ottomannisch* Hof behoorlijke schaâvergoeding geven aan die inwoonders van *Morea*, wier goederen men heeft weggenomen.

Wij zijn in alle deeze bijzonderheden van dit Verdrag getreden, om dat POTEMKIN voorgaf 'er de bewerker van te zijn, en dat wij hebben willen toonen, dat niet alleen de *Turken* veel daar bij verloren, maar dat de *Russische* Ministers daar door den grondslag leiden tot eene vredebreuk, welke zij in den zin hadden.

De *Chan* der *Tartaaren*, door de onafhangelijkheid, die men hem verzekerde, verleid, zond een nieuw Gezantschap naar *Petersburg*, om de Keizerin te bedanken. Wij zullen bij vervolg zien, hoe zeer hij zig bedroog. Dit oogenschijnlijk geluk was van korten duur, en deeze gewaande vrijheid verkeerde wel dra in eene verschrikkelijke slavernije.

ZE-

ZEVEN EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

Oorlog over de erfvolging van Beyeren. *De Koning van* Pruisſen *en de Keizer bekuipen de beſcherming van* POTEMKIN. Rusland *blijft onzijdig.*

In het begin van den jaare 1779 bleef de oorlog over de erfvolging van *Beyeren* nog voortduuren, en 'er was geene waarſchijnlijkheid, dat de vrede, die kort daar na te *Teſchen* geſloten wierd, zoo nabij was, als zij waarlijk was. De ſtaatkunde der belanghebbende Mogendheden ſcheen hen toen te noodzaaken, om de hulp van *Frankryk* en *Rusland* te zoeken. *Oostenryk* en *Pruiſſen* bejaagden vooral de gunst van 't Hof van *Petersburg*, die den een of ander in den oorlog onderſteunen, of aan den een of ander voordeelige voorwaarden van vrede bezorgen konde. De beide Mogendheden, om hun oogmerk te bereiken, ſchroomden hunne waardigheid niet, en bij gevolg ook die van het Rijk, in de waagſchaal te ſtellen; want om *Rusland* te winnen, moest men POTEMKIN in zijn belang krijgen. Het was moeielijk hem dingen aan te bieden, welke hij niet

niet reeds had. Men verzekert, dat het Hof van *Weenen* door deszelfs Afgezant, den Graaf VAN KAUNITZ, hem eene aanzienlijke somme gelds deed ter hand stellen. Wij kunnen voor de waarheid hier van niet instaan; maar wij gelooven, dat deeze somme verdeeld zal zijn onder de lieden, die bij den Prins in eenig aanzien stonden. Om POTEMKIN om te koopen, was meer geld noodig geweest, dan het Hof van *Weenen* in staat was hem aan te bieden. Daarenboven was 't onnoodig, dat dit Hof hem trachte om te koopen; want POTEMKIN, in zijn ontwerp tegen de *Turken*, de hulp van *Oostenryk* meer noodig hebbende, dan die van *Pruissen*, moest natuurlijk voor de eerstgemelde geneigd zijn. De laatstgemelde moest integendeel alle zijne poogingen aanwenden, om den Prins te winnen. FREDERIK II ongenegen zijnde, om aanzienlijke sommen voor onzekere voordeelen op te offeren, bepaalde zig, om hem ten kosten van anderen beloften te doen. Hij wist, dat de Prins lust had gehad, om Hertog van *Coerland* te worden; hij stelde hem voor, om hem in dit ontwerp behulpzaam te zijn, indien hij nog in dezelfde gedachten verkeerde. Hij bood zelfs aan, om tot schadeloos-stelling van den Hertog BIRON mede te werken, en hem alle zoorten van voordeelen in zijne *Silesische* bezittingen te bezorgen.

In het begin was POTEMKIN met het voorſtel zeer wel ingenomen. De Graaf VAN STACKELBERG, *Rusſisch* Afgezant te *Warſchauw*, ſtelde het den Koning van *Polen* voor, die antwoorde, als naar gewoonte, dat hij alles zoude teekenen, het geen de Keizerin begeerde. Maar POTEMKIN, ziende dat hij geen Hertog van *Coerland* worden konde, zonder aan den Koning van *Pruisſen* krijgsvolk tegen *Oostenryk* te leveren, zag van dit ontwerp af.

CATHARINA, zoo door FREDERIK als door JOSEPH II aangezogt zijnde, vroeg den Prins om raad. Het is 't belang van *Rusland*, antwoorde POTEMKIN, dat *Oostenryk* en *Pruisſen* zig zoo veel mogelijk verzwakken, en, indien het mogt gebeuren, dat ééne van deeze twee Mogendheden op 't punt geraakte om te bezwijken, dan zoude de roem der Keizerin vorderen, om aan dezelve de behulpzaame hand te bieden. Overeenkomſtig deezen raad, beſloot CATHARINA, dat zij eene bloote aanſchouwſter van deezen oorlog blijven zoude; maar men weet niet, wat 'er gebeurd zoude zijn, indien de vrede te *Teſchen*, waar aan POTEMKIN geen deel had, zoo kort daar op niet geſloten was geworden. Misſchien, dat de overdreven ijver voor het *Oostersch* ontwerp alle andere aanmerkingen verdoofd zoude hebben, en *Rusland*, ten voordeele van *Oos-*

ten-

tenryk, doen besluiten; misschien ook, dat het lokaas van het Hertogdom van *Coerland* dit ontwerp zoude verijdeld hebben, en den evenaar naar den kant van *Pruissen* doen overhellen.

Het wispeltuurig gedrag van POTEMKIN, bij deeze gelegenheid, bewijst wel, dat hij zeer weinig staatkunde en gezond verstand had. Hij verkoos de ver af zijnde en onzekere voordeelen van een ingebeeld ontwerp, waar van de uitvoering oneindige sommen gelds en moeiten kosten moest, boven het zeker bezit van een schoon Land, het welk hem, in zijne gesteldheid veel nuttiger, dan het *Oostersch* ontwerp, worden konde. POTEMKIN, Hertog van *Coerland* zijnde, zoude gemakkelijk, met het *Russisch* goud en manschappen, een klein leger hebben kunnen oprigten, het welk hem tot geheel iets anders, dan tot het verjaagen der *Turken*, zoude hebben kunnen dienen. Door dit leger ondersteund, en voor alle ontrusting van den kant van *Pruissen* en *Oostenryk* beveiligd, zoude het hem gemakkelijk gevallen hebben, om zig onafhangelijk van *Polen* te maaken. Hij konde zelfs, gelijk hij bij vervolg verlangde, Koning van *Polen* worden; want, indien CATHARINA het gewild had, zoude PONIATOWSKY toen zoo wel van deeze kroon afstand gedaan hebben, als hij 't bij vervolg deed.

AGT

AGT EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

Reize van JOSEPH II, *en van den Kroonprins van* Pruisfen, *naar* Rusland. *Gedrag van den laatstgemelden bij deeze gelegenheid.* POTEMKIN *wil in de gefchiedenis der gewapende neutraliteit eene rol fpelen.*

Het jaar 1780 was in *Rusland* merkwaardig, door het bezoek van twee Vorften, die te *Petersburg* kwamen. Wij zouden van deeze bezoeken even min gefproken hebben, als van die, welke de Koning van *Zweden* bevoorens gedaan had, indien deeze niet, ten minften gedeeltelijk, door POTEMKIN bewerkt waaren geworden.

JOSEPH II was de eerfte. POTEMKIN had CATHARINA in 't hoofd gebragt, om eene reize naar haare nieuwe *Poolfche* bezittingen te doen. Men gaf van deeze reize bericht aan den Keizer, hem een mondgefprek te *Mohilau* voorflaande, alwaar men hem al verder moest voorftellen, om CATHARINA naar *Petersburg* te vergezellen. JOSEPH ftemde met vermaak daar in toe. Hij dacht in deeze reize een middel te zien, om zijne heersch-

heerschzugtige ontwerpen omtrent *Duitschland* uit te voeren, en *Pruissen* te verlaagen. Maar dit was het niet, waar op CATHARINA bedacht was. POTEMKIN gevoelde, dat zijn ontwerp tegen de *Turken* eene volmaakte verstandhouding met *Oostenryk* vorderde. Hij deelde dit ontwerp aan JOSEPH II mede, en verzogt hem om dadelijken bijstand tot de uitvoering. Hij beloofde hem *Wallachyën* tot eene belooning, en deed hem voor 't vervolg hoop opvatten op de ruiling van *Beyeren*, het voorwerp zijner wenschen. JOSEPH II, verre van het voorstel af te wijzen, maakte zelf, gedurende zijn verblijf in *Rusland*, een ontwerp tot de uitvoering. Hij verzogt alleenlijk, dat men nog eenigen tijd wagten zoude. CATHARINA en POTEMKIN waaren over de goede geneigdheden van den Keizer zoo zeer te vreden, als over het voorstel, het welk hij hun deed, om den Aartshertog FRANÇOIS met de Princes ELIZABETH van *Wirtemberg* in het huwelijk te doen treden, ten einde de twee Keizerlijke Huizen door bloedverwantschap te verbinden.

FREDERIK, zig over deeze bijéénkomst van JOSEPH II met CATHARINA ongerust maakende, zond den Kroonprins naar *Petersburg*, dadelijk zoo dra de Keizer vertrokken was. Deeze daad konde staatkundige redenen hebben; maar

zij

zij ſtrookte weinig met de waardigheid van deezen Vorst; en de gevolgen gaven hem grond, om 'er berouw over te hebben. FREDERIK WILLEM wierd met alle de eerbewijzingen, aan zijnen rang verſchuldigd, ontfangen; maar opmerkzaame lieden beſpeurden wel dra, dat koele ſtaatigheid, in plaats van een levendig belang, het welk aan het bezoek van JOSEPH geest en leven hadde bijgezet; in deeze wijze van ontfangen doorſtraalde. POTEMKIN was van dat alles de bewerker. Wanneer 'er over ſtaats-zaaken geſproken wierd, zeide CATHARINA hem rond uit het ontwerp, het welk zij tegen de *Turken* had, 'er bij voegende, dat zij zeer in haar ſchik zoude zijn, wanneer zijn Oom, de Koning, deeze onderneeming door zijne wijsheid, en zelfs met zijn vermogen, begunſtigde, bijaldien zijne ſtaatkunde zulks gedoogde. De Kroonprins was waarſchijnlijk niet gelast, om één ſtellig antwoord te geven. Hij verliet het Hof van *Petersburg*, vrij misnoegd, zoo als men meende te beſpeuren; maar hij maakte bijzondere vriendſchap met den Groot Hertog.

Wij kunnen niet nalaaten een woord te zeggen van eene groote ſtaatkundige gebeurtenis, waar in de meeſte Mogendheden van *Europa* deel naamen, en welke, in 't jaar 1780, te *Petersburg* begon, om dat POTEMKIN daar in een zoort van rol ſpelen wilde. Zij betreft de gewa-

pende neutraliteit (*). Het Hof van *Londen* deed alle moeite, om CATHARINA van dit ontwerp af te brengen, en om haar over te haalen, ten einde zig voor *Engeland* te verklaaren. Dienvolgende kreeg de Ridder HARRIS, tegenwoordig Lord MALMESBURY, toen Afgezant te *Petersburg*, last, om al wat mogelijk was aan te wenden, ten einde POTEMKIN om te koopen. Men bepaalde de sommen niet, welke hij daar toe noodig mogt hebben, en hij besteedde 'er, zoo men beweert, vijftig duizend ponden sterling toe (†). POTEMKIN ontfing het geld. Maar het

(*) CATHARINA hield staande, dat zij de oorzaak van de gewapende neutraliteit was. In het begin der geschillen tusschen *Zweden* en *Rusland*, dat is, omtrent het einde van het jaar 1780, schreef GUSTAAF II aan zijnen Afgezant te *Petersburg*, dat hij het was, die deeze neutraliteit gevormd had. In de daad, noch de Keizerin, noch de Koning van *Zweden*, maar wel de *Fransche* Minister VERGENNES, is 'er de uitvinder van. Hij gaf 'er het eerste denkbeeld van op aan den Koning van *Zweden*, en het voorstel daar toe wierd zoo in 't geheim aan de Keizerin van *Rusland* gedaan, dat zij meende, dat 'er nog niemand op gedacht had.

(†) Een vreemd Minister te *Petersburg* ontfing bevel van zijn Hof, om den Graaf PANIN te toetsen, over het geen 'er, met opzigt tot de gewapende neutraliteit, omging, en hem bericht te geven van de hinderpaalen, welken

het zij, dat hij deeze zaak, als met zijn geliefkoosd ontwerp in geen verband ſtaande, verwaarloosde, het zij dat hij geene ſchranderheid genoeg bezat, om de poogingen van PANIN, die geen vriend van *Engeland* was, te verijdelen; de gewapende neutraliteit had niettemin plaats. PANIN en VERGENNES waaren door vriendſchap verbonden. De eerſte arbeidde, om het ontwerp van zijnen vriend te doen gelukken. Toen de Keizerin hem zijne gedachten vroeg, antwoordde hij, dat zig nimmer iets had aangeboden, het welk roemrijker voor haar was, dan het tot ſtand brengen van deeze gewapende neutraliteit. 'Er was niets meer noodig, en voor dit maal wierd POTEMKIN niet gehoord.

NE-

ken het Hof van *Londen* in de onderhandelingen in den weg leide. De Minister gehoorzaamde, en verklaarde aan den Graaf bewust te zijn, dat POTEMKIN ter deezer zaake vijftig duizend roebels van *Engeland* ontfangen had. Hoe kunt gij, antwoordde PANIN, zoo ligtgeloovig zijn omtrent alles, wat men u vertelt. Zijt verzekerd, mijn Heer, dat men den Prins POTEMKIN met geen vijftig duizend roebels omkoopt. De Minister begreep, wat PANIN zeggen wilde; hij nam nieuwe berichten in, en vernam, dat de Prins eene veel aanzienlijker ſomme ontfangen had.

NEGEN EN DERTIGSTE HOOFTSTUK.

LANDSKOY *wordt Gunsteling.* POTEMKIN *keurt deeze keuze goed. Bedriegerije.*

Zedert het wegzenden van KORSAKOF, tot in het midden van den jaare 1780, was de post van Gunsteling onvervuld gebleven. Omtrent deezen tijd wierd LANDSKOY aan de Keizerin voorgesteld. Hij was een zeer schoon mansperfoon, die toen niet meer dan Ruiter was in het Regiment der Lijfwacht. Hij had op zekeren dag de wacht voor de deur der Keizerin, wanneer de Generaal TOLSTOY bij deeze Vorstin binnentrad. De Generaal, over zijne schoone gedaante getroffen, sprak 'er al spottende met CATHARINA over. Zij begeerde hem te zien, was over hem te vreden, en nam hem in haaren bijzonderen dienst. POTEMKIN had geen deel aan deeze keuze; maar de vrienden van den nieuwen Gunsteling raadden hem om deszelfs goedkeuring te verwerven. Hij maakte zijne opwagting bij den Prins, verklaarde hem, dat de Keizerin haar oog op hem gevestigd had, verzogt hem deeze keuze

te

te willen bekragtigen, en beloofde zig volkomen naar zijnen wil te zullen gedragen, geduurende al den tijd, dat hij in gunst zoude blijven. POTEMKIN, misnoegd dat hij niet geraadpleegd was, ontfing hem in 't eerst zeer onvriendelijk, en beklaagde zig opentlijk, dat de Keizerin eene keuze had durven doen, zonder 'er vooraf met hem over te fpreeken. LANDSKOY herhaalde zijne beloften van onderwerping, en noodigde den Prins uit, om van hem te vorderen het geen hij gepast zoude oordeelen. Toen wierd POTEMKIN meer gematigd, en beloofde hem zijne befcherming, mits hij, zoo dra hij ingehuldigd zoude zijn, hem tweemaal honderd duizend roebels gaf. LANDSKOY ftemde daar in toe, en de zaak was gevonden. Een gefchil, het welk eenige jaaren naderhand onder hen ontftond, bragt de voorwaarden van deeze overeenkomst aan den dag.

Deeze fchraapzugt van POTEMKIN was boven maaten, en bewoog hem in het daar aan volgende jaar, om eene bedriegerije te pleegen, welke men voorzeker opentlijk een fchelmftuk genoemd zoude hebben, indien de daader een min vermogend man, dan hij, geweest was. Hij zond aan den Prins WOESEMSKY, Schatbewaarder van het Rijk, een bevelfchrift, door de Keizerin eigenhandig onderteekend, waar bij zij gelastte, om de fomme van honderd duizend roebels aan

POTEMKIN toe te tellen. WOESEMSKY betaalde het geld, en gaf 'er des anderen daags aan de Keizerin bericht van. Deeze, zig niet herinnerende een dergelijk bevelschrift te hebben afgegeven, verzogt om het te zien. Men vertoonde het haar, zij herkende haare onderteekening, en herinnerde zig, aan POTEMKIN eene handteekening op een wit papier gegeven te hebben, waar boven hij eene Ordonnantie moest schrijven, welke geschikt was, om op de plaats, alwaar hij Gouverneur was, te worden afgekondigd. Dit voorval maakte eene vijandschap tusschen den Prins en den Schatbewaarder, het geen niet te verwonderen is; maar men moet waarlijk verbaasd staan, dat POTEMKIN, na een trek van dien aart, het vertrouwen van CATHARINA heeft kunnen behouden, als of 'er niets gebeurd was.

Zij gaf hem zelfs, in dit jaar, een nieuw blijk van haare te vredenheid, door hem tot haaren Adjudant Generaal te benoemen, een post, die zijn gezag niet vermeerderde, maar die aan het Publiek toonde, dat hij steeds haar vertrouwen bezat. De dienst van den Adjudant Generaal duurde agt dagen. Geduurende dien tijd was hij verpligt, om in het Paleis der Keizerin zijn verblijf te houden. Als dan was hij, om zoo te spreeken, de Gouverneur van 't Slot; alle berichten wierden aan hem gedaan, en elk krijgsman, die

zig

zig in 't Paleis bevond, was aan zijne beveelen onderworpen. Schoon POTEMKIN, zoo dikwils hij zijnen dienst deed, gewoonlijk met de Keizerin at, had hij echter in zijne kamer eene tafel, voor twaalf persoonen, gedekt.

VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

Geschillen over den rang tusschen CATHARINA *en* JOSEPH II. POTEMKIN *herstelt de goede verstandhouding. Misnoegen van den Groot Hertog en de Groot Hertogin. Bevrediging. Reize van den Groot Hertog naar* Weenen.

In weêrwil van de beloften, welke JOSEPH II 's jaars te vooren gedaan had; oordeelde POTEMKIN redenen te hebben, om over hem te onvreden te zijn. Deeze Keizer had, overeenkomstig het oude stelzel van den Prins VAN KAUNITZ, het ontwerp gevormd tot een Verbond tusschen *Oostenryk* en *Rusland*. De onderhandelingen waaren slechts begonnen, toen zij van den kant van *Rusland* geheel en al wierden afgebroken.

POTEMKIN dagt, in de ontwerpen van den Keizer te veel ijver te befpeuren, om zijne macht in *Duitschland* te vergrooten, en te veel koelheid voor het ontwerp van *Rusland* tegen de *Turken.* Maar het was voor de onderhandelingen allermeest fchadelijk, dat bij deeze gelegenheid het Hof van *Weenen* den rang boven *Rusland* beweerde te hebben. Waarfchijnlijk had de Keizer het oogmerk niet, om zig te plaatzen boven de Keizerin van *Rusland*, wier onderfteuning hij, met uitfluiting van zijne vijanden, die dezelve mede beöogden, trachte te verkrijgen; maar de oude ftijl van het Hof van *Oostenryk* kende aan dit Hof den voorrang toe boven alle andere Hoven der weereld; en deeze uitdrukkingen mishaagden CATHARINA. POTEMKIN wierd gelast te verklaaren, dat de Keizerin van *Rusland*, zig boven geenen anderen Vorst ftellende, ook geen ander Vorst zig boven haar verheffen moest. Zoo dra JOSEPH II van deeze verklaaring kennis had, fchreef hij aan POTEMKIN, om deeze zwaarigheid uit den weg te ruimen, en flaagde daar in; want in de maand September van het jaar 1781, ftond POTEMKIN nog in de belangen van *Oostenryk.* JOSEPH II achte zig gelukkig, door de goede verftandhouding tusfchen hem en het Hof van *Rusland* herfteld te zien, en zoude zig bereid getoond hebben tot alles, wat men van

hem

hem zoude hebben mogen vorderen; maar men dagt niet meer aan het Verbond tusschen de twee Hoven. POTEMKIN had geoordeeld, dat, om den ijver der Bondgenooten niet te laaten verflaauwen, men geen Verbond moest maaken, dan op het oogenblik, dat het op de uitvoering der voorwaarden aankwam.

Wij gaan thans over om te spreeken van eene gebeurtenis, die eigentlijk in 't jaar 1780 begon, maar waar van de gevolgen zig tot in het jaar 1782 uitstrekten. De Groot Hertog en de Groot Hertogin, door den Kroonprins van *Pruissen* en den Hertog van *Wirtemberg*, Broeder van de Groot Hertogin, aangezet zijnde, betoonden eenig misnoegen over de verbintenissen, die tusschen *Rusland* en *Oostenryk* op 't tapijt waaren. POTEMKIN, die zijne spions had, kreeg daar van wel dra bericht, en nam deeze gelegenheid waar, om nieuwe verdenkingen op den Groot Hertog te werpen. CATHARINA vond het zeer slecht, dat men haare staatkundige ontwerpen dorst te laaken; maar 'er was eene uitlegging aan te geven. De Graaf PANIN, zig steeds beijverende, om de goede verstandhouding tusschen de Keizerin en haaren Zoon te bewaaren, trachte hen te verzoenen, of ten minsten eene openbaare vijandschap voor te komen, en dit gelukte hem. Moeder en Zoon, zonder eenigen haat tegen el-

kander te betoonen, hernamen hunne oude koelheid. PANIN slaagde in deeze omstandigheid des te gemakkelijker, om dat CATHARINA en POTEMKIN zig in dit oogenblik van JOSEPH II verwijderd hadden. Toen de verzoening bewerkt was, schreef de Keizer naar *Petersburg*, om den Groot Hertog en de Groot Hertogin over te haalen eene reize naar *Weenen* te doen. Hij vervoegde zig tot dit einde bij POTEMKIN, en deeze in het begrip staande, dat JOSEPH niet nalaaten zoude, om den Groot Hertog van *Pruissen* af te brengen, en hem het gewigt van het ontwerp tegen de *Turken* te doen gevoelen, bewerkte, dat tot deeze reize besloten wierd.

EEN EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

POTEMKIN *laat de briefwisseling van den Groot Hertog te* Petersburg *bespieden, en onderschept dezelve.* BIBIKOF *wordt gebannen.*

De betrekkingen, welke te dier tijd tusschen de Keizerin, den Prins POTEMKIN en den Groot Hertog plaats hadden, bewogen den laatstgemelden,

den, om naauwkeurige berichten in te neemen omtrent alles, wat in zijne afwezigheid te *Petersburg* zoude voorvallen. De Adjudant BIBIKOF, die aan den Groot Hertog zeer gehecht was, wierd gelast eene geheime briefwisfeling met den Prins KURAKIN, die de vriend van den Groot Hertog was, en hem op zijne reize vergezelde, te onderhouden. BIBIKOF, die zijne brieven nooit aan de post toevertrouwde, en dezelve door buitengewoone boden verzond, fchreef alles over in dier voegen als hij het zag. Hij verbergde niets van aanbelang, en ontzag POTEMKIN niet. Hij gebruikte geene cijffers, en vergenoegde zig met de lieden, van welken hij fprak, door teekenen, die al te klaar waaren, uit te duiden. POTEMKIN, bij voorbeeld, noemde hij *éénoog*, en de Prins, fchoon anders een fchoon mansperfoon, had waarlijk deeze mismaaktheid. Zommige van deeze brieven vielen in handen der fpions van POTEMKIN, en wierden aan hem toegezonden. Een Bode van BIBIKOF wierd te *Nerva* in arrest genomen. Men maakte zig meefter van de brieven, welken hij bij zig had, en zond ze aan den Prins. Deeze brieven behelsden de fcherpfte uitdrukkingen. POTEMKIN geraakte in woede tegen BIBIKOF, en maakte zig tot eene verfchrikkelijke wraakneeming gereed. In de maand April 1782, eenigen tijd na de ontdekking deezer briefwisfeling,

ling, zond POTEMKIN zijnen Neef SARVITOF naar BIBIKOF, ten einde hem te noodigen, om in het gezelschap van den Prins te komen. BIBIKOF, die in deeze noodiging geen list vermoedde, nam, hoe weinig lust hij 'er ook toe had, het voorgeslagen gezelschap van POTEMKIN aan; maar de Neef, in plaats van hem bij zijnen Oom te brengen, bragt hem bij den Procureur Generaal VOESEMSKY, die hem deed gevangen neemen. Dadelijk benoemde men eene Commissie om hem te vonnissen. Dezelve bestond uit den Veld-Marschalk Prins GALITZIN, den eersten Staats-dienaar PANIN, en den Procureur Generaal VOESEMSKY. Deeze drie naamen deeden het Publiek gelooven, dat BIBIKOF zig aan eenige zwaare misdaad schuldig gemaakt had, maar het geheim wierd wel dra bekend. Men wilde het zelve vrugteloos blinddoeken. Het voorwendzel, het welk men maakte, was zoo lomp, dat het bij niemand ingang vond. Men wilde doen gelooven, dat BIBIKOF een minnehandel met zekere Hof-dame gehad hadde. Maar hoe konde men zig verbeelden, dat men, aan een zoo zedenloos Hof, als dat van CATHARINA, drie der eerste Staats-persoonen benoemd zoude hebben, om over een minnehandel te vonnissen. Eindelijk wierd BIBIKOF naar *Astrakan* gebannen, alwaar hij eenigen tijd daar na overleed; en men kan zig

den

den indruk verbeelden, dien deeze gebeurtenis op den geest van den Groot Hertog maakte.

TWEE EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

POTEMKIN *zet zijn ontwerp tegen de* Turken *voort.*

In 't jaar 1782 deed POTEMKIN nieuwe poogingen, ter uitvoering van zijn ontwerp tegen de *Turken.* Het ontbrak de nieuwe Steeden van *Cherson* en *Catharinoslau* aan inwooners. Hij deed honderd huisgezinnen naar deeze Landstreeken, en in 't bijzonder naar *Cherson*, voeren. Deeze huisgezinnen wierden uit *Duitschland* en *Lyfland*, het meest bevolkt gewest van het *Russisch* Rijk, gehaald. De eerstgemelden waaren, uit verschillende Staatendommen van *Duitschland*, welken men eigentlijk het Keizerrijk noemt, even als voorheen (*), door beloften gelokt; an-

(*) In 't jaar 1763 deed de Keizerin een Manifest afkondigen, waar bij zij de vreemdelingen uitnoodigde, om zig

anderen waaren, om zoo te spreeken, met geweld weggevoerd. Deeze ongelukkigen hadden landgoederen verlaaten, alwaar zij, schoon met moeite, leefden; de hoop van in het toekomende gelukkiger te zijn, zoo verleidend voor alle menschen en voor behoeftigen, gevoegd bij het lokaas van eene geldsomme voor hunne reize, had hen van hunne haardsteeden afgetrokken. Het is zeker, dat POTEMKIN het oogmerk had, om een gepasten welvaart aan deeze ongelukkigen te bezorgen; niet uit menschlievenheid, want dit gevoel was aan zijn hart onbekend; maar, om door de verbeelding van geluk, de inwooners van nabuurige Landstreeken, en in 't bijzonder de *Tartaaren* van *de Krim*, uit te lokken. Maar zijne verkwistingen, de wanorde, die in zijne zaaken heerschte, en de onbedrevenheid in de waare middelen om gelukkig te slagen, deeden dikwerf zijne beste ontwerpen mislukken. Men had aan dee-

ze

---

zig in haare Staaten te komen nederzetten, en hun allerleie zoorten van voordeelen beloofde. Maar behalven eenig geld tot de reize, hield men aan niemand woord. Tot in 't jaar 1769 hadden omtrent vijf en twintig duizend menschen de zwakheid hunne haardsteeden te verlaaten, om naar *Rusland* te vertrekken. Verscheiden, tot de uiterste elende vervallen zijnde, wilden naar hun Vaderland te rug keeren, maar men benam 'er hun de middelen toe.

ze nieuwe Colonisten bouwstoffen, beesten en koopmanschappen beloofd, voor de eerste tijden van hun verblijf in 't Land. Zij vonden van dat alles bijna niets; en het geen zij vonden was slecht of bedorven.

In het zelfde jaar gaf CATHARINA aan POTEMKIN een nieuw blijk van haare bijzondere achting. Zij rigtte de Ridder-orde van St. VLADIMIR op, geschikt tot belooning van hun, die gewichtige diensten aan den Staat bewezen hadden, en verkoos hem tot eersten Ridder van die Orde.

DRIE EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

Nieuwe bedriegerije van POTEMKIN. *Hij begeeft zig naar* Cherson. *Zijn gedrag op deeze plaats. Hereeniging van* de Krim *en andere Landen met het* Rusſisch *Rijk. Wreedheden.*

POTEMKIN had reeds aan de Keizerin gezegd, dat om alles, wat tot de uitvoering van hun ontwerp noodzaakelijk vereischt wierd, voor te bereiden, het onvermijdelijk was, dat hij eene reize naar *Cherson* deed. CATHARINA stemde daar

in

in toe, en gaf hem honderd duizend roebels tot het doen van deeze reize. Deeze fomme kwam hem al te middelmaatig voor; hij verklaarde, dat hij fchulden had, en *Petersburg* niet verlaaten konde, zonder dezelve te betaalen. Het viel gemakkelijk naar te gaan, dat dit flechts een voorwendzel was. Want welke fchuldeisfcher van POTEMKIN zoude zijn vertrek hebben durven belemmeren? Hij was daar van wel overtuigd, en deeze omftandigheid was niet gefchikt om hem te ontrusten; maar het was een middel om zijne onverzaadelijke geldzugt te voldoen. CATHARINA gaf hem driemaal honderd duizend roebels om zijne fchulden te betaalen; en hij vertrok in de maand September 1782.

Te *Cherfon* aangekomen zijnde, zette hij met ijver de onderhandelingen voort, die eenigen tijd bevoorens door *Rusfifche* zendelingen, met den *Chan* der *Tartaarfche* benden, met de hoofden der volken van *Cuban*, en de Czaars van *Cartalemiën* en *Irmetiën* waaren aangelegd. Wij zullen in de gefchiedenis van het volgende jaar van deeze onderhandelingen fpreeken. Wij zullen ons bepaalen om hier te zeggen, dat hij zorge droeg om zig aanzienlijke fommen te doen overmaaken, ten einde in deeze onderhandelingen gelukkiglijk te flagen.

Het jaar 1783 is het merkwaardigst tijdperk van het

het leven van POTEMKIN. Alles was tot de uitvoering van het ontwerp gereed gemaakt, en de staatkundige werking van het Kabinet van *Petersburg* ging met eene gezwindheid voort, waar van de andere Hoven geen voorbeeld opleveren. De Prins was van *Cherson* te rug gekomen, alwaar de onderhandelingen volkomen geslaagd waaren. Men had aan den *Chan* en aan de andere hoofden der *Tartaarsche* benden voortreffelijke beloften gedaan; en zij hadden toegestemd, om den eigendom van alle door hen bestuurde Landen ten eeuwigen dage aan *Rusland* af te staan. 'Er viel niets meerder te doen, dan het volk onder het juk te brengen. Om dit laatste te bewerken, deed POTEMKIN, in het begin des jaars, versterkingen van krijgsvolk naar de grenzen der overheerde Landen trekken. Vervolgens deedt hij een Manifest opstellen, beschaafde het zelve, en bood het aan de Keizerin aan, die het goedkeurde. Dit Manifest was op dezelfde wijze ingericht, als die onder de voorige regeeringen in 't licht verscheenen waaren. Men sprak daar bij op elken rege van menschlievenheid en weldaadigheid, en deeze groote woorden waaren het kenmerk der verschrikkelijkste wreedheden (*). Wij zullen een uit-

(*) Men voerde ook bijna dezelfde taal, toen 'er over de verdeeling van *Polen* en de overweldiging van *Courland*

uittrekzel van dit ftuk, het welk grootendeels het werk van POTEMKIN is, opgeven.

„ Onmiddelijk na den roemrijken oorlog, dien „ wij tegen de *Turken* gevoerd hebben, zegt de „ Keizerin, zouden wij *de Krim*, welke wij in „ ons bezit hadden, aan onze Staaten hebben „ kunnen hechten; maar wij hebben onze rech- „ ten opgeofferd aan het vuurig verlangen, het „ welk wij hadden, om onze vriendfchap met de „ *Porte* te bevestigen. In weêrwil van deeze ge- „ wichtige opoffering, zijn wij met onze wen- „ fchen bedrogen uitgekomen. Wij hadden de „ *Tartaaren* vrij en onafhangelijk gemaakt; maar „ de natuurlijke onrustigheid van deeze volken, „ gevoegd bij drijfveeren, waar van ons de oor- „ fprong niet onbewust is, bedreigden den on- „ dergang van een gebouw, het welk onze wel- „ daadige poogingen, ten besten van dit volk, „ hadden opgericht. De *Chan* der *Tartaaren*, „ door eene vrije keuze verkoren, was genood- „ zaakt de vlucht te neemen, om plaats te maa- „ ken voor eenen overheerfcher, die het verblind „ en talrijkst gedeelte van het volk onder het juk

„ wil-

gehandeld wierd. In onze befchaafde tijden, zegt GUSTAAF III, is het uit menschlievenheid en wijsgeerte, dat men Verbonden fchendt, Staatendommen verdeelt, oproeren verwekt, en overheerfchingen wettigt.

„ wilde brengen, waar van wij het verlost had„ den. Wij zouden de vruchten van onze over„ winningen, en de schadeloosstelling voor de „ opofferingen, welke wij bij den laatsten vrede „ gedaan hadden, verloren hebben, indien wij „ het klein getal der weldenkenden, die de zoe„ tigheden van hun nieuw aanwezen smaakten, „ niet onder onze bescherming genomen hadden. „ Wij zonden een gedeelte van ons krijgsvolk „ naar *de Krim*, alwaar het zelve zig beijverde, „ om de goede zaak te ondersteunen, en de *Eu*„ *ropeaanen* tot hunnen plicht te rug te brengen. „ Met hulp van den Almachtigen, hebben wij „ eene vredebreuk met de *Turken* ontweken, en „ de *Porte* overgehaald, om de onafhangelijk„ heid der *Tartaaren*, en de verkiezing van „ SCHAHIN GUÏREY, op nieuw te bevestigen. „ Intusschen openbaarde zig wel dra eene nieuwe „ beweging."

Men ziet uit dit staaltje, met welke onbeschaamdheid men de menschlievenheid, den ijver voor den welvaart der volken, de liefde voor den vrede en de goede verstandhouding, voordeedt op een oogenblik, dat men bezig was met de volken onder het juk te brengen, en hun bloed te vergieten, om aan eene buitenspoorige heerschzugt te voldoen. CATHARINA zegt vervolgens: „ dat, „ vermits de onlusten in *de Krim* eene meenigte

„ van menschen, wier verlies niet te waardeeren
„ was, en ten minsten twaalf millioenen roebels
„ gekost hadden; dat, vermits bovendien de *Tur-*
„ *ken* in het Eiland *Taman* waaren ingerukt, en de
„ inwooners van dit Eiland voor onderdaanen van
„ de *Porte* verklaard hadden; zij, door eene op-
„ rechte liefde tot bevestiging en handhaaving van
„ den vrede aangespoord, op eenmaal alle de
„ verschillen wilde voorkomen, die, met opzigt
„ tot de zaaken van *de Krim*, zouden kunnen
„ ontstaan, en dienvolgende besloten had, om
„ het Schier-Eiland van *de Krim*, het Eiland
„ *Taman*, en het geheele Gewest *Cuban*, met
„ haar Rijk te vereenigen."

POTEMKIN vertrok met dit Manifest, het welk den agtsten April (*oude stijl*) te *Petersburg* in 't licht verscheen, naar 't leger. Zoo dra hij aldaar aangekomen was, had SCHAHIN-GUÏREY de onbeschaamdheid, om het Oppergezag, het welk hem niet toebehoorde, en alleenlijk, volgens de keuze des volks, door hem wierd uitgeoeffend, aan de Keizerin van *Rusland* te verkoopen. Na deeze verfoeijelijke en ongerijmde overeenkomst, deed POTEMKIN den wil der Keizerin, of liever dien van hem zelven, aan de *Tartaaren* kenbaar worden. Hij gaf aan verscheiden zendelingen last, om hen tot de onderwerping over te haalen; hij gebruikte de kragt der

wapenen, wanneer de welſpreekenheid niet voldoende was, en bragt alzoo in korten tijd het Schier-Eiland van *de Krim*, het Eiland *Taman*, en het geheele Gewest *Cuban*, te onder. Vervolgens gaf hij aan de *Rusſiſche* Generaals bevel, om den eed van trouwe, door de inwooners der verſchillende Landſtreeken, alwaar zij het bevel voerden, te doen afleggen, en haastte zig, om den Prins DASCHKOF naar *Petersburg* af te zenden, ten einde de Keizerin van deeze gelukkige voortgangen bericht te geven. In dit bericht liet hij zig dus uit: „ deeze onderwerping der *Tar-* „ *taarſche* volken, aan den ſcepter van uwe Ma „ jeſteit, is gebeurd te midden der vreugdekree- „ ten, en der betuigingen van het genoegen van „ alle die volken, die van de vastheid van hun- „ nen vrede en welvaart thans verzekerd zijn."

Maar wel dra vernam men, hoe POTEMKIN hen misleid had. De vaderlands-gezinden in deeze Landſtreeken verzamelden hunne vrienden bij elkander, en ſtelden alle hunne pogingen te werk, om het juk van *Rusland* af te ſchudden; beſloten hebbende, om, indien zij hunne oude onafhangelijkheid niet konden te rug bekomen, zig liever wederom onder de heerſchappije der *Ottomannen* te begeven. POTEMKIN was zoo dra daar van niet onderricht, of hij nam maatregelen, om deezen opſtand, zoo als hij ze noem-

„ van menschen, wier verlies niet te waardeeren „ was, en ten minsten twaalf millioenen roebels „ gekost hadden; dat, vermits bovendien de *Tur-* „ *ken* in het Eiland *Taman* waaren ingerukt, en de „ inwooners van dit Eiland voor onderdaanen van „ de *Porte* verklaard hadden; zij, door eene op- „ rechte liefde tot bevestiging en handhaaving van „ den vrede aangespoord, op eenmaal alle de „ verschillen wilde voorkomen, die, met opzigt „ tot de zaaken van *de Krim*, zouden kunnen „ ontstaan, en dienvolgende besloten had, om „ het Schier-Eiland van *de Krim*, het Eiland „ *Taman*, en het geheele Gewest *Cuban*, met „ haar Rijk te vereenigen."

POTEMKIN vertrok met dit Manifest, het welk den agtsten April (*oude stijl*) te *Petersburg* in 't licht verscheen, naar 't leger. Zoo dra hij aldaar aangekomen was, had SCHAHIN-GUÏREY de onbeschaamdheid, om het Oppergezag, het welk hem niet toebehoorde, en alleenlijk, volgens de keuze des volks, door hem wierd uitgeoeffend, aan de Keizerin van *Rusland* te verkoopen. Na deeze verfoeijelijke en ongerijmde overeenkomst, deed POTEMKIN den wil der Keizerin, of liever dien van hem zelven, aan de *Tartaaren* kenbaar worden. Hij gaf aan verscheiden zendelingen last, om hen tot de onderwerping over te haalen; hij gebruikte de kragt der

wapenen, wanneer de welſpreekenheid niet voldoende was, en bragt alzoo in korten tijd het Schier-Eiland van *de Krim*, het Eiland *Taman*, en het geheele Gewest *Cuban*, te onder. Vervolgens gaf hij aan de *Rusſiſche* Generaals bevel, om den eed van trouwe, door de inwooners der verſchillende Landſtreeken, alwaar zij het bevel voerden, te doen afleggen, en haastte zig, om den Prins DASCHKOF naar *Petersburg* af te zenden, ten einde de Keizerin van deeze gelukkige voortgangen bericht te geven. In dit bericht liet hij zig dus uit: „ deeze onderwerping der *Tar-*
„ *taarſche* volken, aan den ſcepter van uwe Ma
„ jeſteit, is gebeurd te midden der vreugdekree-
„ ten, en der betuigingen van het genoegen van
„ alle die volken, die van de vastheid van hun-
„ nen vrede en welvaart thans verzekerd zijn."

Maar wel dra vernam men, hoe POTEMKIN hen misleid had. De vaderlands-gezinden in deeze Landſtreeken verzamelden hunne vrienden bij elkander, en ſtelden alle hunne pogingen te werk, om het juk van *Rusland* af te ſchudden; beſloten hebbende, om, indien zij hunne oude onafhangelijkheid niet konden te rug bekomen, zig liever wederom onder de heerſchappije der *Ottomannen* te begeven. POTEMKIN was zoo dra daar van niet onderricht, of hij nam maatregelen, om deezen opſtand, zoo als hij ze noem-

de, te dempen. Hij gaf aan den Prins PROSOROUSKY bevel, om de voornaamste muitemaakers te doen in arrest stellen, en hen, zonder den omslag van een rechtsgeding, van kant te helpen. PROSOROUSKY had moeds genoeg om te antwoorden, dat hij het moorden niet verstondt. POTEMKIN vervoegde zig bij zijnen broeder PAUL POTEMKIN, die meer inschikkelijk was. Zoo dra hij het bevel ontfangen had, deed hij dertig duizend *Tartaaren* worgen, zonder vrouwen of kinderen te spaaren.

Deeze verschrikkelijke moord bevestigde *Rusland* in het bezit van deeze Landstreeken, en *Oostenryk*, *Turkyen* en *Frankryk*, die zig daar tegen hadden behooren te verzetten, zagen zulks met koelen bloede aan; maar *Oostenryk* was het reeds met *Rusland* eens. *Frankryk*, het welk geene staatkunde noch veêrkracht meer bezat, was, met opzigt tot de zaaken van *de Krim*, door JOSEPH II in slaap gewiegd. Zedert lang zag de Koning met onverschilligheid, dat aan het gezag der *Turken*, zijne Bondgenooten, de gevoeligste nadeelen wierden toegebragt. De Keizerin had gemeend deeze onverschilligheid te moeten vergoeden in den persoon van SAINT-PRIEST, *Franschen* Afgezant aan het *Russisch* Hof. Dadelijk na het in bezit neemen van *de Krim*, gaf zij hem de Ridder-orde van St. ANDREAS, en deed

deed hem een gefchenk van honderd duizend roebels, en eene aanzienlijke meenigte van kostbaare gefteenten voor hem en voor zijne gemalin.

VIER EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

POTEMKIN *doet een Verbond met* Oostenryk *fluiten. Mondgefprek met den Koning van* Zweden. *Verdrag van koophandel met* Turkyën.

POTEMKIN dagt, even gelijk de geheele weereld, dat *Rusland*, wegens de zaaken van *de Krim*, in langduurige gefchillen zoude worden ingewikkeld. Men meende in 't algemeen, dat de *Porte* aan *Rusland* dadelijk den oorlog verklaaren zoude (*). POTEMKIN kwam zulks voor,

(*) De *Turken* ftonden verbaasd en waaren in onzekerheid. Het grootfte gedeelte der leden van den *Divan*, en de algemeene woede des volks, fcheenen eene oorlogs-verklaaring onvermijdelijk te maaken; maar de Koning van *Zweden* deed de ongelukkige gevolgen van den laatften oorlog, en de verbaazend fterke band van vereeniging tusfchen

voor, door met *Oostenryk* het verdeedigend Verbond te sluiten, waar over men zedert eenigen tijd handelde. Men beloofde aan den Keizer alles wat hij begeerde, betrekkelijk zijne twee geliefkoosde ontwerpen, de verruiling van *Beyeren*, en de verkiezing van eenen *Roomsch* Koning, zoo dat het Verdrag spoedig gesloten wierd. Men haastte zig om het sluiten van dit Verbond bekend te maaken, op dat de *Turken* 'er kennis van zouden hebben; maar het Verdrag zelf wierd geheim gehouden (*). Het was gemakkelijk te raaden, dat het geheel en al ten nadeele der *Turken* was ingericht.

Turkyën was de eenige Mogendheid niet, die men te vreezen had. De Koning van *Zweden* kon-

---

Rusland en *Oostenryk*, in stilte aan de *Turksche* Staats-leden voor oogen stellen. Deeze aanmerkingen verdoofden de billijke verontwaardiging der *Turken*.

(*) Dit Verdrag is nooit gedrukt geworden. Men maakte in 't algemeen aan de vreemde Ministers wijs, dat dit Verbond slechts de vernieuwing was van het oud Verbond tusschen de Hoven van *Weenen* en *Petersburg*. Toen de Koning van *Pruissen* 'er de tijding van bekwam, gelastte hij aan den Graaf VAN GOERTZ, zijnen Afgezant te *Petersburg*, om aan de *Russische* Regeering te vraagen, of de geheime Artikelen van 't jaar 1746 ook vernieuwd waaren. Men vondt de vraag al te sterk, en nam de vrijheid, om 'er niet op te antwoorden.

konde *Rusland* van eenen anderen kant aantasten, en schoon hij minder machtig dan *Turkyën* was, konde hij echter in de nabuurschap der Hoofdstad eene afwending maaken. POTEMKIN oordeelde noodig, om deezen Vorst te winnen, hij deelde zijne gedachten aan CATHARINA mede, en stelde haar de middelen voor om wel te slagen. CATHARINA schreef aan den Koning van *Zweden*, dat zij van oogmerk was eene reize naar *Finland*, tot op de grenzen van *Zweden*, te doen, en dat, vermits deeze reize hun eene gelegenheid verschaffen zoude, om elkander, zonder veel moeite, persoonlijk te kennen, zij hem noodigde, om zig naar *Frederiksham* te begeven. Alvoorens deeze brief was afgezonden, had het *Ottomannisch* Hof aan den Koning van *Zweden* geschreven, om hem te verzoeken, het getal van deszelfs vijanden niet te vermeerderen. De *Porte* had hem herinnerd, dat hij, zedert vrij langen tijd, onderstand van *Frankryk* trok, om *Turkyën* te ondersteunen, bij aldien het door de *Russen* mogt worden aangevallen. GUSTAAF, die de onderneemingen van CATHARINA met geen goed oog aanzag, gevoelde, dat, zoo hij 'er zig al niet tegen verzette, hij dezelve ten minsten niet moest goedkeuren. Hij dacht door een voorwendzel het mondgesprek te ontwijken, het welk CATHARINA hem voorstelde, en antwoordde, dat hij door

eenen val, welken hij gedaan had, aan den arm zwaar bezeerd zijnde, het genoegen niet konde hebben om haar te *Frederikshaam* te zien. Dit antwoord deed de Keizerin begrijpen, dat het meer dan ooit van gewicht was om deezen Vorst in haar belang te krijgen. Zij schreef hem, dat, vermits hij zig niet naar *Frederikshaam* begeven konde, zij oordeelde verplicht te zijn, om hem te *Stockholm* te komen bezoeken. Van twee kwaaden verkoos GUSTAAF het minste. De reize van CATHARINA naar *Stockholm* zoude aan *Zweden* aanzienlijke sommen gekost hebben, daar integendeel GUSTAAF voorzag, dat zijne reize naar *Frederikshaam* hem zoude betaald worden. Hij vertrok dus naar deeze Stad, wondt, voor het uiterlijk oog, zijn arm in een doek, bleef drie dagen bij CATHARINA, vergat den onderstand der *Franschen* en *Turken*, en stemde, overeenkomstig het verlangen van de Keizerin en van POTEMKIN, toe in het houden van eene volmaakte onzijdigheid, in gevalle van eene vredebreuk tusschen *Rusland* en de *Porte*. Bij zijn vertrek deed hem CATHARINA honderd duizend roebels voor de kosten van zijne reize ter hand stellen.

Na alle de onrechtvaardigheden, welken de *Turken* van den kant van *Rusland* hadden ondervonden, zal men verbaasd staan, dat POTEMKIN de onbeschaamdheid had hun voor te slaan,

om

om het Verdrag van koophandel te sluiten, waar van in de overeenkomst van 1779 gemeld wierd. Men kan niet wel bepaalen, of dit voorstel van den kant van den Prins gekscheerende gedaan wierd, dan of hij alleenlijk hunne denkbeelden, omtrent het geen 'er omging, toetzen wilde. Dit is zeker, dat het *Ottomannisch* Hof alle deeze kwaade bejegeningen met de grootste gemaatigdheid verdroeg; en dat het zelve, meer getrouw aan zijne verbintenissen, dan gewoonlijk de Hoven zijn, die met hun handelen, zig bereid betoonde, om dit Verdrag te sluiten. POTEMKIN maakte van de onkunde der *Turken*, in 't stuk van koophandel, gebruik. Hij liet onder de geenen, die aan het Verdrag moesten arbeiden, geld uitdeelen; zoo dat de uitslag der onderhandelingen alleenlijk voor den koophandel der *Russen*, en voor dit volk in 't algemeen, voordeelig was.

Het zoude kunnen schijnen, dat wij van dit Verdrag, het welk reeds in de maand Juny te *Constantinopolen*, door BULGAKOF, *Russisch* Afgezant aan dit Hof, en een afhangeling van POTEMKIN, geteekend was, reeds eerder hadden behooren te spreeken; maar de uitwisseling der bekragtigingen eerst op het einde van September plaats gehad hebbende, begon de uitvoering niet dan in dit tijdstip, en tot hier toe was het zelve vatbaar om groote veranderingen te ondergaan,

en zelfs om vernietigd te worden. Wij zullen van dit Verdrag geen uittrekzel opgeven, om dat POTEMKIN aan deszelfs zaamenſtelling in 't geheel niet arbeidde. Wij zullen alleenlijk melden, dat hij daar door aan de *Turken* nieuwe voordeelen ontweldigde, nieuwe middelen voorbereidde, om hen te ontrusten, en het zaad van eenen verſchrikkelijken oorlog ſtrooide, dien hij vuuriglijk verlangde, en die ook eenigen tijd daar na uitbarſte.

VIJF EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

Ontwikkeling der ontwerpen van POTEMKIN. *Onderwerping van den Czaar van* Cartaliniën. *Listen van* POTEMKIN *in* Egypten. *Nieuwe ontwerpen.*

Wij hebben gezien, dat POTEMKIN, het ontwerp vormende, om de *Turken* uit *Europa* te verjaagen, het doelwit had, om in hunne Gewesten een onafhangelijk Koningrijk op te richten, waar van hij, onder den naam van *Rusſiſchen* Landvoogd, het hoofd zijn zoude. Van langzaamer-

merhand ontwikkelden zig zijne oogmerken. Hij wilde, dat de grenspaalen van dit Koningrijk zig tot het gebergte *Caucasus* zouden uitstrekken. Dienvolgende deedt hij de heerlijkste beloften aan de Vorsten van *Imeretiën*, *Catalinïën* en *Derbent*, en zondt hun aanzienlijke geschenken. Zijn doelwit was hen over te haalen, om zig onder de bescherming van *Rusland* te begeven. De zaak was met goed overleg bedagt; want de grenspaalen van het nieuwe Koningrijk zouden van ééne zijde eene vaste beveiliging gehad hebben, niet alleen door het gebergte *Caucasus*, het welk een natuurlijk bolwerk oplevert, maar ook door alle de Volkplantingen, aan geene zijde van het gebergte, tusschen de *Zwarte* en *Kaspische Zee*, gelegen, en waar mede *Rusland* steeds in vriendschap geweest was. Men zoude niemand meer te vreezen gehad hebben, dan de *Lesgiers*, een woest en oorlogzugtig volk, het welk in geene onderhandeling treden wilde, en waar op nimmer te rekenen viel. Maar POTEMKIN wilde dit volk van honger doen vergaan, zoo dra hij meester van *Georgiën* en *Derbent* zoude zijn geworden; en dit zoude hem hebben kunnen gelukken. Het ontwerp viel kwalijk uit. HERACLIUS, Czaar van *Cartaliniën*, was de eenige, die toestemde, om zig aan *Rusland* te onderwerpen. De Generaal PAUL POTEMKIN, broeder van den

Prins,

Prins, begon de onderhandelingen, en bragt ze ten einde. POTEMKIN liet de Acte van onderwerping aan de Keizerin aanbieden, op den verjaardag van haare komst tot den throon. Men deedt oogenblikkelijk afkondigen: „ Dat de Kei„ zerin, op den verjaardag van haare komst tot „ den throon, de Acte geteekend had, waar bij „ het Verdrag, met zijne Hoogheid HERA„ CLIUS II, Czaar van *Cartaliniën* en *Kachet*, „ gesloten, bekragtigd wierd; een Verdrag, waar „ bij de Czaar, voor hem en zijne opvolgers, „ erkende de bescherming en opper-heerschap„ pije van haare Keizerlijke Majesteit, en van „ haare opvolgers tot den *Russischen* throon, „ over de Vorsten en volken van *Cartaliniën* en „ *Kachet*."

De Czaar had den eed van trouwe afgelegd, niet alleen aan de Keizerin, maar zelfs aan haaren opvolger; eene daad, die den Groot Hertog een reeks van onheilen berokkende, welken POTEMKIN met onverschilligheid aanschouwde, zonder zig aan derzelver afwending te laaten gelegen leggen.

Van eenen anderen kant strekten de listen van POTEMKIN zig tot in *Egypten* uit, niet om de *Russische* heerschappije, of liever de zijne, zoo verre uit te breiden; maar om aldaar onlusten te verwekken, die geschikt waaren, om de *Porte*

in

in nieuwe onaangenaamheden in te wikkelen. Zie hier waarſchijnlijk, hoe hij redeneerde: indien de *Turken*, tot het uiterſte gedreven zijnde, den oorlog aan *Rusland* verklaaren, en dat men zoo gelukkig is, om eenen opſtand in *Egypten* te verwekken, zullen zij verpligt zijn een gedeelte van hunne magt, tot demping van denzelven, te beſteeden, en daar zij voor het overige onder de vereenigde magten der beide Keizerrijken noodwendig moeten bezwijken, zullen zij geen tijd hebben, om het krijgsvolk, door hen naar zulke afgelegene Landſtreeken verzonden, ter hunner verſterking te rug te roepen.

Dienvolgende zondt hij zendelingen naar *Egypten*, die last hadden om geld uit te deelen, en het misnoegen aan te hitzen. Het gelukte hun eenen opſtand te verwekken; maar die aan *Rusland* geen voordeel toebragt, om dat de *Turken* de voorzigtigheid hadden den oorlog nog te ontduiken.

Wij moeten nog ſpreeken van een ander ontwerp, door POTEMKIN in 't jaar 1783 gevormd, het welk, in weêrwil van alle zijne poogingen, niet gelukte; maar echter door hem nimmer wierd uit 't oog verloren. Hij was met de Keizerin overeengekomen, dat hij alle zijne vermogens zoude aanwenden, om de Hospodaars van *Moldaviën* en *Wallachyën* over te haalen, ten einde hem hunne Staaten, tegen betaaling van

eene

eene aanzienlijke jaarwedde, af te ſtaan. De Landen, waar van wij in het voorgaande Hoofdſtuk gesproken hebben, moeſten voor altoos aan de Keizerin toebehooren, en POTEMKIN zoude 'er niet meer dan Landvoogd over geweest zijn. Maar met opzigt tot *Moldaviën* en *Wallachyën* was men overeengekomen, dat hij 'er het volſtrekt Opperhoofd van wezen zoude. Wel te verſtaan, dat het hem ſpoedig gelukt zou zijn, ook van de eerstgemelde meeſter te worden.

De onderhandelingen wierden aangevangen. Zedert den eerſten *Turkſchen* oorlog hadden de Hospodaars van *Moldaviën* dikwils de partij der *Rusſen* gekozen. De overeenkomst van den Godsdienst der beide volken, en de dwingelandije, welke de *Moldaviërs* meenigwerf van den kant der *Turken* ondervonden, hadden tot deeze handelwijze veel toegebragt. *Wallachyën* was in het zelfde geval; maar de Hospodaars van dit Gewest, nabuuren zijnde van de *Oostenrykſche* bezittingen, hadden het laatstgemelde Hof ſteeds meer gunst toegedraagen. Echter zoude POTEMKIN, door kragt van geld en beloften, in zijn oogmerk geſlaagd zijn, indien het Hof van *Weenen* ten deezen opzigte geene vertoogen gedaan had. Toen liet hij af, uit vrees van eenen Bondgenoot te verliezen, van wien hij nog zeer gewichtige dienſten verwagtte.

ZES

ZES EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

Nieuwe gunstbewijzen aan POTEMKIN *toegeſtaan. Zijn groot vermogen. Zijn onvoorzigtig gedrag.*

Wij hebben gezien, dat, vooral in het jaar 1783, POTEMKIN de voornaame drijfveêr was van het ſtaatkundig werktuig des *Rusſiſchen* Rijks. Na de groote gebeurtenisſen, die plaats hadden gehad, was het natuurlijk, dat CATHARINA dacht, dat hij, die dezelve had doen geboren worden, eene buitengewoone verdienſte had. Zoo zij dit al niet geloofde, zoo zij bemerkte, hoe nadeelig haare nieuwe veroveringen voor haar waaren; zij moest ten minſten, om zig niet ſtrijdig met zig zelven te betoonen, het Publiek doen gelooven, dat POTEMKIN, in voorige jaaren, gewichtige dienſten aan het Rijk en aan haar zelve bewezen had, en dat men hem daar voor dankbaarheid verſchuldigd was. Hoe meer zij de blijken van over hem voldaan te zijn herhaalde, hoe moeielijker het voor haar wierd zig te verbeelden, dat hij 'er nog geene ontfangen had. Daarenbo-

ven moest men ook die lieden ontzien, welke grootere of langere dienften, dan hij, bewezen hadden. Echter meende CATHARINA, naar het geen hij verrigt had, dat niets beletten konde, hem de eerfte rangen in den krijgsdienst op te draagen. Zij gaf 'er alleenlijk eene wending aan, die haar in ftaat ftelde, om het ongenoegen voor te komen van hun, die in 't geval zijn zouden, om zig over eenig ongelijk te beklaagen. Zij benoemde hem juist niet tot Veld-Marfchalk, maar tot Voorzitter in den Raad van oorlog, een post, die in de daad den rang en het gezag van Veld-Marfchalk gaf. Om hem deeze waardigheid op te draagen, moest men verfcheiden lieden voorbij gaan, die oudere rechten hadden, of meenden te hebben. Dusdanige waaren BROUNE, PETER PANIN, WOLKHOUSKY, ALEXIS ORLOF, BRUCE, IVAN SOLTIKOF, NICOLAAS SOLTIKOF, REPNIN, en anderen.

Deeze benoeming van POTEMKIN viel voor in January 1784. Toen benoemde de Keizerin hem ook tot Landvoogd van *de Krim*, en de verdere overheerde Gewesten, uitmaakende het Land, waar aan men, zedert de verovering, den naam van *Taurië̈n* gegeven had. Dewijl POTEMKIN daarenboven Gouverneur Generaal was van *Catharinoslau* en *Soratof*, bevondt hij zig meester te zijn van een veel uitgeftrekter Land, dan

dan verfcheiden Koningrijken, bij elkander genomen.

Bovendien was POTEMKIN toen lid van den Grooten Raad, Overfte der ligte Ruiterije en van alle de geregelde krijgsbenden, Overfte van de Lijfwacht te paard, en Lieutenant Colonel der Lijfwacht van *Preobrachensky*.

POTEMKIN voerde als Veld-Marfchalk het bevel over het krijgsvolk, het welk te vooren onder het gezag van hem, als Opper-Generaal, geftaan had. Maar dit leger wierd verfterkt met het krijgsvolk, het welk men in de nieuwe bezittingen gebruikte. POTEMKIN had reden, om aan de Keizerin te zeggen, dat het noodzaakelijk was een aanzienlijk leger in deeze Landftreeken, en vooral in *Cuban*, te onderhouden; ten einde de misnoegden, die zig aldaar in grooten getale bevonden, door de fchrik in toom te houden, en altijd in ftaat te zijn, om de veelvuldige bewegingen in de nabuurige Gewesten te dempen. Maar deeze zijne gezegden kwamen met zijn hoofdoogmerk niet overéén. Alle zijne pogingen ftrekten, om over een aanzienlijker leger, dan te vooren, het bevel te voeren. Als Generaal had hij reeds een groot gezag; maar als Opperhoofd van den Raad van oorlog was hij des te meer in ftaat dit gezag merkelijk te vergrooten. Het hing van hem af, om het leger in onderfcheidene krijgsben-

den te verdeelen, en het volk tot ieder van die benden uit te kiezen. Het ſtond derhalven aan hem, om het beste volk te neemen voor de plaatzen, alwaar hij Gouverneur was. Hij bezat ook het hooge rechtsgebied over het geheele leger; onder zijne beveelen wierd alles verrigt, wat tot de betaaling en uitrusting betrekking had; het geen hem in de gelegenheid ſtelde, om groote voordeelen te bezorgen aan het krijgsvolk, het welk onmiddelijk onder zijne beveelen ſtond.

Nochthans zullen wij bij vervolg zien, dat hij uit deeze gelegenheid alle de voordeelen niet trok, welke hij ter uitvoering zijner ontwerpen 'er van had kunnen trekken. In de daad, een groot gedeelte van het leger maakte zijne krijgsbende uit, maar dezelve was zoo ſlecht ingericht, als alle de overige; en hij droeg zelfs geen zorg, om die voltallig te houden. Doch het houden van een talrijk leger was moeielijk overéén te brengen met den ſmaak tot verſpillingen, en den drift om ſchatten te verzamelen. POTEMKIN bewees door zijn gedrag ten deezen opzigte op nieuw, dat wellust en gierigheid zijne heerſchende driften waaren, en dat zijne heerschzugt, hoe groot die ook wezen mogt, bij hem aan deeze beide gebreken ondergeſchikt was. Maar deeze twee driften waaren de eenige hinderpaalen niet, die in den weg ſtonden, om het leger in goeden ſtaat te houden.

Al

Al was POTEMKIN zonder gebreken geweest; hij zoude daarom dit niet beter hebben uitgevoerd, om dat het hem aan kundigheden en vermogens ontbrak. Hij vaardigde willekeurige beveelen uit, en eene groote meenigte nieuwigheden, zonder te overwegen, of zij nuttig zouden zijn, dan niet. Maakte men eenige aanmerkingen op zijne gegevene beveelen, dan wierdt men op eenen trotschen toon veracht, ten minsten; wanneer hem zulks geen geld bezorgde.

ZEVEN EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

Gedrag van POTEMKIN *met opzigt tot het leger. Charaſter van den* Rusſiſchen *ſoldaat.*

Dewijl POTEMKIN aan het hoofd van het geheele *Rusſiſche* leger was, behoort het verhaal der gewichtige veranderingen, die in dit leger voorvielen, tot de geſchiedenis van deezen minnaar van CATHARINA, en wij zullen 'er beknoptelijk de voornaamſte punten van opgeven.

In 't jaar 1784 was het *Rusſiſch* leger op den volgenden voet zaamgeſteld: tien bataillons Gre-

nadiers, honderd twee en dertig bataillons Fusiliers, zes bataillons Jagers, twee bataillons Fusiliers van *Orenburg*, en twee van *Siberiën*. Zij waaren verdeeld in negen honderd zes en dertig compagniën, en moesten honderd zes en veertig duizend en zestien mannen voetvolk uitmaaken, zonder de Officiers. Echter maakten zij, door elkander gerekend, niet meer uit, dan omtrent vier en tachtig duizend twee honderd veertig mannen. De krijgsbenden van *Orenburg* en *Siberiën* bestonden 'sjaars te vooren nog uit vijf tot acht bataillons. POTEMKIN verminderde dezelve, om het overige krijgsvolk te versterken, en liet aan elk van haar slechts twee bataillons, welken hij voldoende oordeelde, om deeze uitgestrekte Gewesten te dekken.

De Ruiterije bestondt uit dertig escadrons Kurasfiers, honderd veertien escadrons Carabiniers, zeventig escadrons Dragonders, honderd en twee escadrons ligt Voetvolk, en tien escadrons *Siberische* Dragonders, die te zamen niet meer dan dertig duizend mannen uitmaakten. Daar bij moet men nog rekenen het onregelmaatig krijgsvolk, waar van wij het toenmaalig getal niet kunnen opgeven, en de Lijfwacht, bestaande uit drie regimenten Voetvolk, en één regiment Ruiterije, maakende in 't geheel tien duizend mannen, maar die zedert lang in verre na niet voltallig waaren.

Waar-

Waarschijnlijk gebeurde toen de verandering in de kleeding van het krijgsvolk. Volgens een bevelschrift van POTEMKIN moesten de soldaaten het hair gesneden draagen, zonder poeder; ligte en nette helmen, die hen tegen de zon en regen beschermden, korte kamizoolen, lange broeken, en halve laarzen. Het Voetvolk had groene en roode, en de Ruiterije blaauwe en roode monteering. De Regimenten waaren door de epaulettes onderscheiden. Wij hebben het krijgsvolk in verschillende Landen beschouwd, maar vinden ons verpligt te erkennen, dat geen der legers in *Europa* netter en voordeeliger kleeding heeft. Indien de *Russische* soldaaten beter geoeffend waaren, en dat zij eene behoorlijke krijgstucht en betere Officiers hadden, zouden zij het beste krijgsvolk van geheel *Europa* zijn. Zedert lang aan eene allereenvoudigste levens-manier gewoon zijnde, zijn hunne behoeften zeer beperkt. Zij staan de vermoeijingen van tochten en veldslagen veel beter door, dan de soldaaten van alle andere volken op den aardbodem. Zij verrichten den aanval en het gevecht koelbloedig, en treden den dood, zonder te verbleeken, te gemoet. Deeze laatstgemelde hoedanigheid koomt uit hunne Godsdienstige denkbeelden voort. De woorden, *Heere, hebt deernis met mij!* zijn het wezentlijke gedeelte van deezen Godsdienst. Zij spreeken ze

dikwils uit met een grooten drift, terwijl zij het teeken van het kruis maaken; als dan naderen zij den dood zonder vrees en ongerustheid. Deeze eenvoudige Godsdienst koomt aan de geenen, voor wien zij ſtrijden, zeer te ſtade. Dewijl het *Rusſisch* volk zeer weinig beſchaafd is, redeneeren de ſoldaaten zeldzaam, en wederſtaan bijna nooit de beveelen hunner Opperhoofden. Eene enkele uitzondering valt hier op; namelijk, wanneer een Stad bij het inneemen zal geplonderd worden. Ongelukkig dan de Officier, die de ſchraapzugt en wreedheid van den ſoldaat beteugelen wil! Hij wordt bijna altijd het ſlagtoffer van zijnen ijver voor de krijgstugt en menſchelijkheid. De *Rusſen* hebben tegen de *Polen*, *Turken* en *Tartaaren* altijd met voordeel geſtreden. Tegen de *Zweden* gelukte hun dit niet zonder overmagt. Men weet nog niet, wat zij tegen wel geoeffende en aan het oorlogen gewoon zijnde krijgsbenden zouden kunnen uitrigten. In den zevenjaarigen oorlog had FREDERIK II te weinig manſchappen tegen hun aan te voeren, om uit de voordeelen, welken zij op hem behaald hebben, te kunnen oordeelen.

AGT EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

Staatkunde van het Rusſisch *Hof.* POTEMKIN *doet een nieuw Verdrag met de* Turken *ſluiten. Ontwerpen door hem, met opzigt tot de nieuwe Wingewesten, voorgeſlagen. Herhaalde opgave van zijne rijkdommen.*

Aan den eenen kant was het verlagend voor de *Turken*, die tot hier toe de beſchermers der veroverde Gewesten geweest waaren, derzelver bezitneeming door de *Rusſen* goed te keuren; aan den anderen kant beſchouwde het *Rusſisch* Hof, in deszelfs ſtelzel van overheerſching, deeze goedkeuring als eene zaak van volſtrekte noodzaakelijkheid. Het zelve had tot een grondbeginzel aangenomen, dat zij, wier bezittingen men overweldigen wilde, daar in plechtiglijk behoorde toe te ſtemmen; op die wijze had men den ongelukkigen PETER III gedwongen, om van zijne kroon afſtand te doen; op die wijze dwong men STANISLAUS AUGUST en de hoofden der *Poolſche* natie, om in de drievoudige verdeeling van hun Vaderland toe te ſtemmen; zoo ook Hertog PETER

en de Staaten van *Courland*, om dit Hertogdom aan CATHARINA af te ſtaan. Allen teekenden zij bijzondere Acten van afſtand of toeſtemmirg, welke men zorge droeg, dat afgekondigd wierden. De oude dwingelanden hadden de onbeſchaamdheid niet, om zig zoo te gedraagen. Zij maakten zig meeſter van de Landen, die hun dienſtig waaren, zonder den ſluijer der rechtvaardigheïd over hunne geweldenarijen te willen heen werpen. In onze beſchaafde eeuw ſteelt men onder ſchijn van recht, men moordt met menschlievenheid, men bandt met toegevenheid; alle konſten hebben eene meerdere volmaaktheid gekregen.

POTEMKIN gelastte BULGAKOF, om aan den Grooten Heer, van wegen de Keizerin, een Verdrag van vrede en vriendſchap voor te ſlaan. De *Porte*, getrouw aan deszelfs ſtelzel van gemaatigdheid, ſtemde daar in toe. Dit Verdrag wierd in de maand January te *Conſtantinopolen* geſloten, en in April bekragtigd. Het bevat niet meer dan drie Artikelen, waar bij alle voorige Verdragen van waarde gehouden worden, uitgenomen voor zoo veel de onafhangelijkheid van *de Krim* betreft.

Het ſcheen, dat POTEMKIN zig door dit Verdrag de handen gebonden had, zoo dat hij niets meer tegen de *Turken* zoude kunnen ondernee-

men.

men. Maar dit was zoo niet. Men had toen rust noodig; men wist wel, dat, indien de wangunst bij vervolg nieuwe woelingen aanrechtte, men wel voorwendzels vinden zoude, om de goede verstandhouding te stooren, en de *Turken* door deeze of geene belediging aan den gang te helpen.

Het bezit der nieuwe Wingewesten vorderde gewichtige beschikkingen, ten aanzien van derzelver inwendige gesteldheid. Men moest aldaar het Regeerings-bestuur in orde brengen. Men wilde de Steeden en Dorpen, die 'er reeds waaren, op den *Russischen* voet brengen; men wilde 'er nieuwe bouwen; men moest zig tot dat einde nieuwe inwooners aanschaffen. POTEMKIN boodt aan de Keizerin ontwerpen aan, die tot deeze dingen betrekking hadden, en zij keurde die des te ligter voor goed, om dat zij in derzelver uitvoering een nieuw middel meende te vinden, tot vergrooting van haaren naam en roem. POTEMKIN ontfing drie millioenen roebels tot het goedmaaken der noodzaakelijke onkosten. Wij zullen wel dra zien, of hij die getrouwelijk tot dit einde besteedde. Wij zullen ons bepaalen, om alhier op te merken, het geen misschien aan de meesten onzer leezers niet ontsnapt zal zijn; namelijk, dat, wanneer men alle de sommen, welken POTEMKIN getrokken heeft, om in het bezit

zit van deeze Gewesten te geraaken, of tot derzelver zoogenaamde verbetering, bij elkander rekende, men bevinden zoude, dat dezelve voldoende geweest zouden zijn, om alle deeze Landschappen te koopen, en derzelver inwooners waarlijk gelukkig te maaken.

Wij zullen op nieuw in aanschouw neemen de rijkdommen, welken POTEMKIN, zedert 't jaar 1777, verkregen had. Wij hebben gezien, wat hij van de Keizerin, van *Engeland*, van de Keizerlijke Thesaurie, en van de drie Gunstelingen, die in zijne plaats gekomen waaren, ontfangen had. Men moet daar bij voegen de inkomsten van zijne ampten; zijne jaarwedde als gewezen Gunsteling; de geschenken, welken hij jaarlijks op zijnen feest-dag, en op zijnen geboorte-dag, van de Keizerin ontfing; de inkomsten van zijne goederen, en de renten der aanzienlijke sommen, welken hij uitgezet had. Bij het teekenen van het Verdrag, waar van wij zoo even spraken, gaf de Keizerin hem honderd duizend roebels, en hij had zelfs nog meer ontfangen op het oogenblik der in bezit-neeming van de nieuwe Wingewesten.

In 't jaar 1775 kogt hij voor viermaal honderd en vijftig duizend roebels aan Landerijën, en betaalde ze met gereed geld, tot groote verbaazing van de geheele weereld. Maar eenigen tijd daar na deedt hij eene geldhandeling, die meer in zijn

cha-

character viel, dan deeze ſtipte betaaling. Een koopman had van de regeering te ontfangen tweemaal honderd duizend roebels voor gedaane leverantiën, en verzogt te vergeefsch om zijne betaaling. Eindelijk vervoegde hij zig bij POTEMKIN. Men was het ſpoedig eens. De Prins bezorgde hem betaaling, maar men was te gelijker tijd overeen gekomen, dat hij hem voor dezelfde ſomme het Paleis van ANITZSCHKOF koopen zoude. Maar om den verkrijger niet belast te laaten met een huis, het welk voor denzelven te zwaar viel, overreedde hij de Keizerin, om het voor hem te koopen voor dezelfde ſomme van tweemaal honderd duizend roebels. Op die manier vondt elk zijne rekening, uitgenomen de Keizerin, die twee maalen betaalde, en voor tweemaal honderd duizend roebels niets meer had dan een Paleis, waar van zij geen gebruik konde maaken, en het welk zij bevoorens ſlechts voor honderd duizend roebels gekocht had.

Wij zullen dit Hoofdſtuk eindigen met eene berekening der rijkdommen van POTEMKIN, welke opgemaakt is door geloofwaardige lieden, en nimmer tegengeſproken is geworden. Volgens deeze berekening heeft POTEMKIN, van het oogenblik van zijne verheffing tot in 't jaar 1784, in zilver, landerijën en kostbaarheden van de Keizerin ontfangen omtrent zestien millioenen roebels, zonder

der de inkomsten van zijne ampten, en de geheime geschenken, door de Hoven en bijzondere persoonen aan hem gedaan, daar bij te rekenen.

NEGEN EN VEERTIGSTE HOOFTSTUK.

Dood van LANDSKOY. *Bittere droefheid van* CATHARINA. *Gedrag van* POTEMKIN *bij deeze gelegenheid.* JERMOLOF *wordt Gunsteling. Spot-printen op het Hof.*

In de laatste maanden van het jaar 1784 konde men aan het ontwerp tegen de *Turken* niet veel arbeiden. LANDSKOY stierf in de maand Juny. Deeze gebeurtenis sloeg CATHARINA zoodanig ter neder, dat zij 'er langen tijd ziek van was, en dat haar hoofd bij tusschenpoozen verwilderd scheen. Deeze gesteldheid belette haar, om gewichtige besluiten te neemen. Veele lieden dagten toen, dat POTEMKIN zeer wel in zijn schik was, dat CATHARINA zig in deezen staat bevondt, en dat hij 'er gebruik van zoude maaken, om de uitvoering zijner ontwerpen door te zetten. Men bedroog zig; POTEMKIN was hoope-

peloos over de geest-gesteldheid van CATHARINA. Hij gevoelde, hoe zeer hij haar gezag en naam benoodigd had, om zijn begonnen werk te voltooijen. Hij vreesde vooral, dat zij mogt komen te sterven, eer hij zijn doel bereikt had; en hij oordeelde nog niet op de helft van den loopbaan te zijn, welken hij voorgenomen had af te loopen.

Met deeze overdenkingen en vrees vervuld, verzuimde hij niets, om CATHARINA op te beuren en te vertroosten. De festijnen, de danspartijën, de schouwtoneelen van allerleije zoort, wisselden elkander ten Hove af. POTEMKIN drong ook, met dit oogmerk, aan op de komst van een Gezantschap van den Czaar van *Imeretiën*, om de Keizerin te bedanken voor de geschenken, welken hij van haar ontfangen had, en over de bescherming, die zij hem verleend had. Maar deeze plechtigheid, die, op eenen anderen tijd, den hoogmoed en verbeelding van CATHARINA op eene zigtbaare wijze zoude gevleid hebben, maakte toen geen indruk op haaren geest. Zij was met eene koele onverschilligheid daar bij tegenwoordig.

In het begin van 't jaar 1785 hernam CATHARINA haare gewoone vrolijkheid. Om haar in den grond te geneezen, en eene weder-instorting voor te komen, oordeelde POTEMKIN noodig te

te zijn, om haar eenen nieuwen vriend te befchikken. Hij vondt dien onder de Onder-Officiers van de Lijfwacht te voet. Zijn naam was JERMOLOF; hij was een fchoon mansperfoon, en van een zagten inborst. Hij was niet ontbloot van verftand, en had op de reizen, welken hij gedaan had, eenige kundigheden verkregen. POTEMKIN benoemde hem tot Adjudant, en boodt hem aan de Keizerin op een feftijn aan, het welk hij met dit oogmerk gaf. CATHARINA bejegende hem zeer vriendelijk, en ontfing hem uit de hand van POTEMKIN.

De gefchiedenis der Gunftelingen van CATHARINA, zedert POTEMKIN, levert niet veel gewigtigs op, dewijl zij, om zoo te fpreeken, niet meer waaren dan de lijdelijke werktuigen van den wil des laatstgemelden. Bij gelegenheid van JERMOLOF, zullen wij eene bijzonderheid verhaalen, die hem betrof, en aan POTEMKIN niet vreemd was.

In 't jaar 1785 was te *Petersburg* een gezelfchap van Hovelingen opgericht, die in geeftigheden poogden uit te munten. Die geenen van hun, welke teekenen konden, fchepten vermaak in het vervaardigen van caricatuur-teekeningen en andere aartigheden op de overige Hovelingen, op de vreemde Ministers, ja op de Keizerin zelve. 'Er kwam eene zekere Lijst van Spot-printen in

't

't licht, waar in men de voornaamste trekken van het huisselijk leven van CATHARINA, van haare vrienden, en van de vreemde Ministers aanwees. De Graaf VAN GOERZ, *Pruisfisch* Afgezant, was de eenige, die gunstig behandeld wierd. POTEMKIN inzonderheid wierd daar bij vertoond op eene wijze, welke de eerbaarheid niet gedoogt te verhaalen. Een van deeze plaaten vertoonde een reeks van Onder-Officieren der *Russische* Lijfwacht. Voor dezelven zag men Koning STANISLAUS AUGUST, op den slinker arm een pak met linten van onderscheidene Ridder-Ordes draagende, welken hij gereed stondt uit te deelen. Hij scheen alleenlijk op het bevel van POTEMKIN te wagten, die in 't verschiet JERMOLOF aan hem met den vinger aanwees. CATHARINA kende wel dra de naamen van alle de Leden van dit Spot-gezelschap; maar hun getal was zoo groot, en 'er waaren onder hen lieden van zulk een groot gewicht, dat het gevaarlijk geweest zoude zijn hen te straffen. De Keizerin vergenoegde zig, om uit achting, zoo zij zeide, voor de vreemde Ministers, alle de afdrukken, die men vinden kon, in 't openbaar te laaten verbranden.

VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

Ongelegenheden, door het bezit der nieuwe Wingewesten veroorzaakt.

Van het jaar 1785 af, begon men te gevoelen, welke ongelegenheden uit het bezit van een gedeelte der nieuwe Wingewesten voortvloeide. Zonder eigentlijk in oorlog te zijn, was men verpligt, om bij aanhoudenheid in *Cuban* een leger van veertig duizend mannen te onderhouden, om tegenſtand te bieden aan de onderneemingen der verjaagde of vluchtende *Tartaaren*, als mede van verſcheiden moedige volken, die uit ſchuilhoeken, den *Rusſen* onbekend, op 't onverwagtst te voorſchijn kwamen, en met woede op hun aan vielen. Deeze volken overrompelden zomtijds de *Rusſiſche* leger-liniën, en drongen tot op het grondgebied van den Czaar HERACLIUS door, alwaar zij alles te vuur en te zwaard verwoestten. De gevechten, die men hun leveren moest, waaren altijd bloedig, en zeldzaam behielden de *Rusſen* de overwinning. Een van hunne ſchoonſte Regimenten wierd in één van deeze gevechten in de

de pan gehakt, zoo dat 'er slechts eenige weinige manschappen van overig bleven. Maar deeze gevechten waaren de eenige oorzaak niet van de versmelting deezer Regimenten. Langduurige en moeielijke tochten, de guure luchtstreek, en de verandering van voedzel maakte dikwils een groot gedeelte van het krijgsvolk weg, eer zij op de plaats hunner bestemming waaren aangekomen. Deeze onheilen veroorzaakten eene groote meenigte aanwervingen, om het leger voltallig te maaken, of ten minsten in staat te stellen van zig te kunnen staande houden en verdeedigen. In weêrwil van alle deeze ongelegenheden, volhardde POTEMKIN bij het bewaaren der *Russische* krijgs-liniën langs de Landstreek *Cuban*. Hij had alle reden om zoo te handelen; want eenmaal den misslag begaan hebbende, om zig van deeze Gewesten meester te maaken, was men verplicht vol te houden, de uitvoering van het ontwerp door te zetten, en de grensscheidingen zorgvuldig te bewaaren, indien men zig niet wilde bloot stellen, om de *Tartaaren*, en de zwervende volken van dien omtrek, hunne ijsselijke stroperijen tot in het Landvoogdijschap van *Astracan* te zien uitvoeren. Op die wijze had POTEMKIN verbaazende geldsommen besteed, om eenen afgrond op te delven, waar in een groot gedeelte zijner vaderlandsche jeugd versmoorde.

In het jaar, waar van wij hier ſpreeken, moest het leger, volgens den ſtaat, door POTEMKIN opgegeven, uit het navolgende krijgsvolk beſtaan: veertig bataillons Grenadiers; honderd twintig bataillons Fuſiliers, waar van vier den naam van het *Regiment van Cherſon* droegen; vier en twintig bataillons Jagers; twee bataillons van *Orenburg* en twee van *Siberiën*. Alle deeze krijgsbenden maakten te zamen negen honderd vier en veertig Compagniën uit, die zoo onvoltallig waaren, als 's jaars te vooren. De ruiterije was gebleven in den ſtaat, dien wij reeds hebben opgegeven.

EEN EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

Ondeugd en laagheid van POTEMKIN.

Wij zullen alhier aan twee van die afgrijzelijke daaden eene plaats vergunnen, welken men in het leven van POTEMKIN dikwils ontmoet, en wier volledige optelling langwijlig en verveelend zijn zoude. Wij hebben gezien, hoe hij ORLOF deedt omkomen; zie hier een trek ten naaſten bij

van gelijken aart. Prins PETER MICHAILOVITZ GALITZIN was een man, die het voorrecht van eene schoone gedaante met kundigheden en moed zamen paarde. 'Er was niets meer noodig, om hem bij POTEMKIN verdagt te maaken; hij verbeeldde zig, dat hij het oogmerk had om *Regeerend Gunsteling* te worden, en hij was uittermaaten bevreesd voor eenen mededinger van dien aart, die vermogens bezat, kennis van de krijgskunde had, en daarenboven aan de aanzienlijkste lieden in het Rijk vermaagschapt, of door vriendschap verbonden was. GALITZIN, die openhartig was, liet zig voorts onbewimpeld, omtrent het gedrag van POTEMKIN, uit. Deeze gezegden wierden hem overgebragt, en dikwils door de overbrengers op eene vuilaartige wijze verdraaid. POTEMKIN vatte tegen GALITZIN zulk eenen geweldigen haat op, dat hij besloot zig van hem te ontdoen. Om daar toe te geraaken, kogt hij een Officier om, of liever een schelm, in monteering gekleed, die twist met GALITZIN zogt, en hem verraderlijk vermoordde, onder voorwendzel van een tweegevecht met hem te houden. Zommigen beweeren, dat deeze schandelijke daad bedreven wierd door den Generaal SCHEPLOF, die met eene Nicht van POTEMKIN getrouwd was; anderen zeggen, dat hij daar toe eenen onbekenden moordenaar had uit-

gekozen. Wat daar ook van zij, GALITZIN wierd, ingevolge de beveelen van POTEMKIN, vermoord.

De tweede bijzonderheid, waar van de jaloersheid van POTEMKIN al mede de geheime beweegreden was, bewijst ten vollen, welk eene laage ziel deeze Hoveling was.

De Graaf SCAUROUSKY, Groot-meester van het Hof, en Broeder van de Keizerin CATHARINA I, Gemalin van PETER I, had een zoon, van wien de grootste verwagting was, en aan wien hij de geschiktste opvoeding deedt geven. Toen hij zijne studiën geëindigd had, gaf zijn vader hem een opzichter, om hem te vergezellen op de reizen, welken hij ging onderneemen; waar na hij te *Petersburg* te rug kwam.

De jonge SCAUROUSKY voegde bij eene fraaije gestalte, beminnelijke hoedanigheden, en meer dan gemeene kundigheden. Hij trok den aandacht van de geheele weereld tot zig; en POTEMKIN wierd wel dra daar over jaloers. De voorzigtigheid vorderde, dat hij aan den Prins ontzag betoonde; en dit deedt hij ook. POTEMKIN scheen door deeze blijk van achting getroffen. Hij ontfing hem met vriendelijkheid, en verzogt hem zijne bezoeken te herhaalen, en lid te worden van een gezelschap, het welk alle avonden ten zijnen huize bij één kwam. Dit gezelschap

ſchap beſtondt grootendeels uit ſpeelers. Echter konde de jonge Graaf zig niet ontſlaan, om van tijd tot tijd aldaar te verſchijnen.

Eenigen tijd voor zijne te rug komst te *Petersburg*, had SCAUROUSKY het ongeluk gehad van zijnen vader te verliezen, en bevondt zig aan zig zelven overgelaaten. Verſcheide Nichten van POTEMKIN, die met hem, of in zijne nabijheid, woonden, leidden 'er zig op toe, om aan den jongen Graaf den lust tot het ſpel, en andere vermaaken, die haar eigen waaren, in te boezemen. Zij ſlaagden naar wensch. Hij verſpilde langzamerhand het gereed geld, het welk zijn vader hem had nagelaaten, en het grootſte gedeelte van dit geld kwam in handen der Nichten van den Prins. Men moest tot geld-leeningen toevlucht neemen. Aan de eene zijde, wilde POTEMKIN beletten, dat de Keizerin den Graaf niet zag; aan den anderen kant, maakte hij den laatstgemelden wijs, dat zijne vriendſchap hem ſpoedig de gelegenheden bezorgen zoude, om de eerſte posten aan het Hof te bekleeden. De jongeling, met deeze hoop vervult, wilde niets anders, dan het geen POTEMKIN en zijne Nichten wilden. Men ſtelde hem voor, om zig door den band van bloedverwantſchap aan het geſlacht te verbinden, en hij nam den voorſlag met genoegen aan.

Kort daar op liep het gerucht te *Petersburg*,

dat de Graaf met Mejufvrouw ENGELHARD, Nicht van POTEMKIN, gehuuwd was. Hoe voordeelig deeze verbindtenis ook voor hem scheen, beklaagden de fatsoenlijke lieden hem, dat hij in de handen van eene vrouw gevallen was, wier zeden ten uiterften ongeregeld waaren; en men vreesde, dat dit huwelijk niets anders, dan een ftrik zoude zijn, wanneer men in aanmerking nam, dat POTEMKIN zelf met zijne Nicht leefde.

Men bedroog zig niet. Hoe meer SCAUROUSKY dacht, dat zijn geluk naderde, hoe verder hij 'er van af geraakte. Bij het fluiten van de huwelijkfche voorwaarden, droeg men zorg, den bruidegom te doen opmerken, dat, om zijne dankbaarheid aan POTEMKIN te betoonen, het gevoeglijk was, dat hij aan deszelfs Nicht, met wien hij in 't huwelijk ftondt te treden, eene gifte van alle zijne goederen deedt. Hij ftemde daar in toe, en de gifte wierd in behoorlijke orde gemaakt. Het huwelijk wierd voltrokken; maar die vereeniging was niet van langen duur. De nieuw getrouwde vrouw vondt duizend voorwendzels, om zig van haaren Echtgenoot te verwijderen. De liefde, welke zij voor hem gehad had, verdween, zoo dra zij in het bezit van zijne fraaije landgoederen was. Alle de vertoogen van haaren man en zijne vrienden waaren vruchteloos. Dewijl

de *Rusſiſche* wetten geene echtſcheiding gedoogden, verliet zij haaren man, en keerde weder in de armen van POTEMKIN, die haar met vreugde ontfing, en met haar de vruchten van deeze bedriegerije ſmaakte. SCAUROUSKY vondt, dat hij bedrogen, bedorven, en aan de verachting en beſpotting der Hovelingen bloot geſteld was; 'er was voor hem geen ander middel overig, om uit zijnen deerniswaardigen ſtaat te geraaken, dan de beſcherming te verzoeken van den deugniet, die 'er hem in gedompeld had. Hij verzogt hem om middelen tot zijn beſtaan; en POTEMKIN, die hem verre af wilde hebben, bezorgde hem een Gezantſchap naar *Italiën*.

TWEE EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

POTEMKIN *neemt deel in het Bondgenootſchap der* Duitſche *Vorſten.*

In 't jaar 1785 wierden de geheime onderneemingen van POTEMKIN, welke tegen de *Turken* gericht waaren, met nadruk doorgezet, wij ſtellen uit om daar van te ſpreeken, tot het oogen-

blik, wanneer het geen wij daar van te zeggen hebben, met andere gebeurtenisfen in een natuurlijk verband zal ftaan.

In dit jaar nam POTEMKIN alleenlijk deel aan eene ftaats-zaak in *Europa;* en dit deedt hij zelfs niet, dan op eene zijdelingfche manier, en als in het voorbij gaan. Ik bedoel het Bondgenootfchap der *Duitfche* Vorften, die in het midden van 't jaar 1785 plaats had, en waar van FREDERIK II de bewerker was. JOSEPH II, die in tijds onderricht wierd van al het geen daar aan was vooraf gegaan, berekende dadelijk alle de hinderpaalen, welken dit verbond in zijne uitgebreide ontwerpen zoude te weeg brengen. Dienvolgende meende hij al wat mogelijk was te moeten aanwenden, om de gevolgen af te keeren; en hij fchreef aan POTEMKIN, dat het oogenblik gekomen was, om de beloften te vervullen, welken *Rusland* ten voordeele van *Oostenryk* gedaan had. Sommige lieden houden ftaande, dat CATHARINA, door de raadgevingen van POTEMKIN, of liever van de geenen, die onder zijne beveelen ftonden, geleid, zeer weinig gearbeid had tot onderfteuning van de ontwerpen van haaren Bondgenoot, en dat het geen zij ten deezen opzigte gedaan heeft, flechts in ijdele vertooningen beftondt. Zij verlangde in de daad, zoo men zegt, dat het *Duitfche* Bondgenootfchap paalen ftelde aan de ont-

wer-

werpen tot vergrooting, welke een nabuur, als JOSEPH, onophoudelijk vormde. Anderen verzekeren, met veel meer waarschijnlijkheid, dat POTEMKIN alle de streeken van staatkunde te werk stelde, om het *Duitsche* Bondgenootschap te verlammen; maar dat de geveinsde staatkunde van *Rusland* tegen het vast besluit der verbondene Vorsten niet konde opwegen. Wat daar ook van zij, dit is zeker, dat, toen dit Verbond geteekend was, het Hof van *Rusland*, en vooral POTEMKIN, zig vergenoegde met den Keizer te beklaagen, en van de verbondene Vorsten kwaad te spreeken.

POTEMKIN, dit Verbond niet hebbende kunnen tegen houden, oordeelde, dat het ten minsten noodig was, den Keizer dienst te doen, door alles aan te wenden om te beletten, dat andere Vorsten daar bij niet toetraden; want het bestondt alleenlijk uit FREDERIK II, AUGUST III, en GEORGE III, als Keurvorst van *Hanover*. CATHARINA vervoegde zig bij de *Duitsche* Vorsten van den tweeden rang, en spaarde noch beloften, noch bedreigingen, om hen van het toetreden tot dat Verbond af te brengen. Maar deeze Vorsten vonden, in de drie verbondene Vorsten, een zeer aanzienlijken steun tegen de aanvallen der beide Keizerlijke Hoven. De vertogen wierden hun op eenen hoogen en beledigenden toon gedaan; zij had-

hadden moeds genoeg om dezelve met trotschheid en ſtandvastigheid te beantwoorden. Eene bijzonderheid, die men als zeker, bij deeze gelegenheid, verhaalt, zal een denkbeeld geven van den geest, die in deeze onderhandelingen heerschte. ROMANZOF kreeg in last, om den Hertog van *Tweebrugge* over te haalen. Deeze Vorst gaf een weigerend antwoord. ROMANZOF beantwoordde hem dit wederom op eene onbeſchaafde en hoonende manier. „ Mijn Heer de Graaf, " zeide hem de Hertog toen, zijne rotting opligtende, „ indien ik in u den Afgezant der *Rusſiſche* „ Keizerin niet eerbiedigde, ik zoude u zeer „ ſchielijk het haazenpad doen kiezen. "

DRIE EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

Middelen, door POTEMKIN *te werk geſteld, om zijne inkomſten te vermeerderen. Onmenſchelijkheid. Onbedagtzaamheid. Bedriegerije. Ontwerp van eene reize naar* Cherſon.

POTEMKIN had het oogmerk, om de goederen, welken hij in het Landſchap *Mohilof* bezat, te

te verbeteren, om 'er aanzienlijker inkomften van te trekken. Het oprichten van handwerken, en het vestigen van nieuwe bewooners, fcheenen hem meest gefchikt om daar in te flagen; maar hij wilde niet, dat het hem geld kostte; en zie hier, hoe hij zig daar in gedroeg. Hij maakte de Keizerin wijs, dat het noodig was, de nieuwe Gewesten, bij het gebergte *Caucafus*, met koopliedên, werklieden, en in 't algemeen met bekwaame en befchaafde bewooners, te bevolken. CATHARINA, onbewust, dat geene menfchelijke maatfchappije in deeze Landftreeken beftaan konde, en POTEMKIN, wien zij als een groot vernuft befchouwde, niet durvende wederftreeven, noch hem zelfs onderhouden over de aanzienlijke fommen, die dit ontwerp kosten zoude, CATHARINA ftemde toe in alles wat hij begeerde. Omtrent het midden van 't jaar 1785, liet zij een bekendmaaking afkondigen, waar bij zij de voordeeligfte beloften deedt aan alle vreemdelingen, die zig in deeze Landftreeken zouden gaan nederzetten.

Maar POTEMKIN had vastelijk befloten, om geen mensch meer naar deeze Gewesten te laaten gaan. Hij fchreef aan eenige Ministers bij de vreemde Hoven, om allen, die daar toe lust mogten hebben, ten zijnen behoeven aan te neemen, hen te zenden naar *Dubrouna*, een aanzienlijk Dorp

Dorp aan de *Nieper*, en de hoofdplaats zijner bezittingen in het Landschap *Mohilof*, en hun paspoorten te geven, en zoo veel geld, als zij volstrekt benoodigd hadden. De Afgezanten leenden de hand aan deeze haatelijke oogmerken, en haalden een groot aantal huisgezinnen over. De meesten waaren kousfen-weevers uit *Frankenland*. Men stelde hun eene kleine somme gelds voor hunne reize ter hand, en zondt hen naar *Dubrouna*, alwaar zij omtrent in het midden van 't jaar 1786 aankwamen. POTEMKIN droeg zorg, om niet alleen alle de kosten der reizen tot aan *Caucasus*, maar zelfs van het bouwen van huizen en werkplaatzen, door de Keizerin te laaten betaalen.

Maar POTEMKIN hield het geld, dat tot de laatstgemelde einden geschikt was, en de ongelukkige slachtoffers hunner ligtgeloovigheid vonden te *Dubrouna* niets van het geen men hun beloofd had; zij vonden noch toebereidzels, om zig ter neder te zetten, noch zelfs de hoop, dat men hun die immer bezorgen zoude. Een groot aantal kwam van ellende en wanhoop om; anderen poogden het Land heimelijk wederom te verlaaten. Door een valsch gevoel van eer, durfden zij in hun Vaderland niet te rug keeren, uit vreeze van aldaar een voorwerp van bespotting te worden. Zij begaven zig naar *Petersburg*, al-

waar zij zig uit hunnen nood poogden te redden. Zij dienden zig aan het huis van den eersten dienaar van POTEMKIN aan, vroegen om recht, en wierden met ijdele beloften weg gezonden. Zij waagden het schoorvoetende, om tot in het voorpaleis van POTEMKIN te naderen, smeekten al beevende om zijne bescherming en hulp; zij ondervonden niets dan versmaading. Zommigen dorsten hunne stem verheffen, en verwijtingen doen hooren; zij raakten hunne vrijheid kwijt. Anderen, door het voorbeeld hunner medgezellen wijzer geworden, verdoofden hun ongenoegen, en tragtten met moeite zoo veel te winnen, dat zij 'er het leven bij konden gaande houden.

Wij hebben gezien, dat POTEMKIN, kort na het in bezit neemen van *Tauriën*, van de Keizerin drie millioenen roebels ontfangen had, om aldaar nieuwe inrichtingen te vestigen. De Keizerin, zoo wel als 't volk, niet beter weetende, geloofden, dat ten minsten een gedeelte van deeze somme besteed was tot het einde, waar toe dezelve gegeven was; maar in het begin van 1786 vernam men het tegendeel.

Omtrent deezen tijd bekroop CATHARINA de lust, om *Cherson*, en haare nieuwe Wingewesten, zelve te gaan bezigtigen. JERMOLOF, die met POTEMKIN in onmin geraakt was, bevestigde haar in dit voorneemen, en bewoog haar,

om

om 'er den Prins dadelijk kennis van te geven. POTEMKIN ftondt over dit befluit in 't eerst verbaasd; maar hij herftelde zig wel dra, en, tegen alle verwagting, keurde hij zelfs die reize goed. Wanneer alles tot het vertrek gereed was, oordeelde POTEMKIN gepast te zijn, om aan de Keizerin te erkennen, dat hij de drie millioenen roebels, door haar aan hem toevertrouwd, voor zig gehouden had. Ik vondt toen, zeide hij, eene gunftige gelegenheid, om zeer goedkoop landerijën en diamanten te koopen; mijn oogmerk is die fomme te rug te geven, maar het is mij onmogelijk, om ze op dit oogenblik te vinden. Indien de Keizerin het goed vindt, voegde hij 'er bij, zal ik die fomme van de Keizerlijke fchatkist ter leen opneemen, en ik beloove u dezelve ftipt weêrom te geven.

Men verbeeldt zig misfchien, dat CATHARINA, toornig zijnde, deeze belachelijke verontfchuldigingen afwees. Maar neen. Overtuigd zijnde, dat zij bedrogen was geworden, overtuigd, dat men haar op nieuw bedriegen wilde, ftemde zij in deeze fchikking toe; en in weêrwil der vertogen van JERMOLOF, verbeterde zij den misflag, dien zij begaan had, wanneer zij eene zoo aanzienlijke fomme aan deezen oneerlijken Gunfteling toevertrouwde; door hem op nieuw eene gelijke fomme ter handen te ftellen,

en

en zij gelastte den Opper-schatbewaarder, om aan POTEMKIN drie millioenen roebels ter leen te verstrekken. Hij ontfing dezelve, maar sprak nimmer van weêrom geven.

Verscheiden lieden houden staande, dat hij slechts de helft van deeze somme ten nutte van *Tauriën* gebruikte, en dat hij het overige voor zig hieldt. Maar het koomt ons voor, dat men zig ten deezen opzigte bedrogen heeft; want drie millioenen roebels waaren misschien niet voldoende voor de kosten der verblindende beguichelingen, welke hij op de plaatzen, waar hij Gouverneur was, aan de Keizerin aanboodt.

VIER EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

Oneenigheden tusschen POTEMKIN *en* JERMOLOF. *Character van den laatstgemelden. Hij wordt weggezonden.* MOMONOF *volgt hem op.*

POTEMKIN en JERMOLOF waaren met elkander in onmin, gelijk wij gezegd hebben. De laatstgemelde bezat te veel eerlijkheid en openhartigheid, om met een man, als POTEMKIN,

langen tijd in vriendschap te blijven. De fraaiheid van zijne gestalte, en de zagtheid van zijn character, hadden hem bij CATHARINA bemind gemaakt; maar hij had geen verstand genoeg, noch kennis van het menschelijk hart, om het langen tijd uit te houden. Hij scheen met ijver voor het Vaderland, en voor den roem der Keizerin, bezield te zijn; maar hij slaagde in zijne ontwerpen niet. De middelen, die hij bezigde, waaren de verstandigste niet, en zijne daaden waaren weinig overdagt. Hij maakte zig tot het werktuig van hun, die POTEMKIN's ondergang bedoelden. Al te doorsleepen zijnde, om, wanneer de zaak kwalijk uitviel, hunne eigene veiligheid in gevaar te stellen, wagtten zij zig wel, om hem raad te geven; maar zij hielden niet op met hem aan te hitzen. Met dit al zoude JERMOLOF voor den Opper-Gunsteling zeer gevaarlijk hebben kunnen worden, indien hij niet met overijling was te werk gegaan.

Men had hem bericht gegeven van de klagten van den gewezen *Chan* SCHAHIN-GUÏREY, aan wien POTEMKIN niet alleen zijne jaarwedde onthield, maar dien hij zelfs liet mishandelen, om hem langs dien weg te noodzaaken *Rusland* te verlaaten. JERMOLOF nam bij de Keizerin de partij voor deezen ongelukkigen Vorst, en bragt haar onder 't oog, dat hij, op die wijze mishande-

delende de geenen, die op haare bescherming rekenen konden, aan haaren roem en verkregen naam van rechtvaardigheid en grootmoedigheid den doodsteek gaf. Bij deeze gelegenheid sprak hij van het verkeerd bestuur van POTEMKIN, en wilde de Keizerin doen gevoelen, hoe verderffelijk de gevolgen daar van zouden kunnen zijn.

Veele lieden hebben dit gedrag van JERMOLOF beschouwd, als een bewijs van zijne ondankbaarheid, omtrent den bewerker van zijn fortuin; anderen hebben het verdeedigd, en daar in een handtastelijk blijk gezien van zijne braafheid en vaderlands-liefde. Wij kunnen niet beslissen, wier oordeel het beste is. Om dit te doen, zoude men het character van deezen Gunsteling in den grond moeten kennen, en hij heeft al te schielijk het tooneel verlaaten, om hier over wel te kunnen oordeelen.

De Keizerin leende het oor aan zijne vertoogen. Zij durfde POTEMKIN met koelheid behandelen, en hem zelfs verwijtingen doen. In 't eerst beschouwde POTEMKIN die verandering met onverschilligheid; maar wel dra bespeurde hij, dat de gevolgen verderffelijk voor hem worden konden. Waarschijnlijk was hij nog onzeker, of hij omwegen gebruiken wilde om zig te wreeken, of tot een geruchtmaakende stap overgaan, toen JERMOLOF hem de gelegenheid verschafte, om

de laatstgemelde partij te kiezen. Deeze onvoorzigtige Gunfteling dacht, dat hij hem geheel en al meefter was, en zijne zegepraal opentlijk konde doen blijken. In 't jaar 1786, op den verjaardag der krooning van de Keizerin, zag men hem te *Petersburg*, het zedig gedrag, door hem tot dus verre gehouden, eensklaps afleggende, een hoogmoedigen en trotfchen toon aanneemende, en zelfs POTEMKIN met verachting behandelende. Hoe bedroog zig JERMOLOF? Hij had een al te voordeelig denkbeeld van CATHARINA; hij meende, dat zij door een verlangen, om haare onderdaanen wel te doen, bezield wierd; en hij wist nog niet, hoe deeze vrouw aan den wil van POTEMKIN verflaafd was.

Deeze dag was de eerfte en laatfte van zijne openbaare zegepraal. Twee dagen daar na kwam POTEMKIN des morgens, als een woedend mensch, in de kamer van de Keizerin, en ftelde haar, zonder omwegen, en in de hardfte bewoordingen, voor, om, of hem, of JERMOLOF, oogenblikkelijk van het Hof te verwijderen. Indien gij mij verwijdert, zeide hij, moogt gij beiden mijne wraak dugten; indien gij integendeel ten mijnen voordeele befluit, zweere ik hier, u bij aanhoudenheid met ijver en trouwe te zullen dienen, en u eenen Gunfteling te bezorgen, die voor de geenen, welken gij tot dus verre gehad hebt,

hebt, in 't geheel niet zal behoeven te zwigten.

CATHARINA, verſchrikt zijnde, gedroeg zig met de grootſte lafhartigheid; zij ſtemde oogenblikkelijk toe in het wegzenden van JERMOLOF. POTEMKIN was daar mede nog niet te vreden. De gemakkelijkheid, waar mede hij zijn oogmerk bereikt had, deedt hem vreezen, dat JERMOLOF haar even gemakkelijk wederom tot tegenovergeſtelde gedachten brengen mogt. Om deeze veranderlijkheid voor te komen, verklaarde hij aan de Keizerin, haare kamer niet te zullen verlaaten, ten ware zij aan JERMOLOF bevel zondt, om het Paleis te ruimen, zig onverwijld naar zijne landgoederen te begeven, en vervolgens te vertrekken, om vreemde Landen door te reizen.

CATHARINA ſtemde in alles toe, of liever zij gehoorzaamde POTEMKIN, en gaf de gemelde beveelen. De geſteldheid van JERMOLOF, bij het ontfangen van dien last, is moeielijk te beſchrijven. Hij deedt eene zwakke poging, om wederom in gunst te worden aangenomen, en vroeg verlof, om van de Keizerin afſcheid te neemen. Maar POTEMKIN gedoogde dit niet, en dit verlof wierd geweigerd. Op die wijze jaagde zij iemand weg, die, eenige uuren te vooren, haar deedt vergeten alles wat rondom haar was.

Op de tijding van deeze gebeurtenis, was het

geheele Hof ten uiterften verbaasd. De vijanden van POTEMKIN geloofden wel, dat CATHARINA, in het eerfte oogenblik van zwakheid, in alles hadde kunnen toeftemmen; maar zij dagten, dat zij, tot haar zelve gekomen zijnde, hem zoude doen in arrest neemen, zijn proces doen opmaaken, en JERMOLOF te rug roepen. Niets van dit alles gebeurde, en POTEMKIN had beleid genoeg, om alle de ontwerpen, die tegen hem gefmeed wierden, te verijdelen.

Intusfchen dagt hij aan de belofte, door hem aan de Keizerin gedaan. Hij ftelde haar verfcheide perfoonen voor in de plaats van JERMOLOF; maar CATHARINA, die ditmaal geene overhaafte keuze doen wilde, weigerde ze allen. Eindelijk ftelde hij 'er een voor, genaamd MOMONOF, Kapitein van de Lijfwacht te voet. Hij benoemde hem dadelijk tot zijnen Adjudant, eene omftandigheid, welke fchijnt te bewijzen, of dat POTEMKIN zeker was, dat hij aan de Keizerin behaagen zoude, of dat hij vastelijk befloten had haar geenen anderen te laaten neemen. Hij gaf haar eene zeer voordeelige fchets van deezen jongman; maar dewijl het noodig was, dat zij hem zag, kwam men overéén, dat POTEMKIN haar, door deezen Adjudant, eene afgezette teekening, een mansperfoon verbeeldende, zenden zoude. De Keizerin zou dus de gelegenheid hebben, om

MO-

MOMONOF te bezigtigen, en het geen zij van die teekening zeggen zoude, zoude hij als haar oordeel omtrent deezen Officier aanmerken. Dit gebeurde alzoo. MOMONOF bragt de teekening. CATHARINA bekeek den brenger, wierp een oogwenk op de teekening, en ze hem te rug gevende, zeide zij: „ de teekening is fraai, maar „ de kleur is leelijk. " In de daad, MOMONOF was een schoon mansperſoon, maar had eene geele kleur. In weêrwil van dit dubbelzinnig oordeel, wierd MOMONOF dadelijk tot Gunſteling verklaard.

VIJF EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

Bewegingen van het leger op last van POTEMKIN. *Verdenkingen, welke hij aan* CATHARINA *tegen den Groot Hertog inboezemt. Reize van* POTEMKIN.

In de zes laatſte maanden van 't jaar 1786 gaf POTEMKIN bevel, dat het geheele *Rusſisch* leger van ſtandplaats moest veranderen. Een zeer groot gedeelte trok naar *Kiof*, naar *Cherſon*, en

in 't algemeen naar die Landstreeken, welke CATHARINA op haare reize moest doortrekken. POTEMKIN maakte opentlijk en met veel nadruk bekend, dat CATHARINA II, en JOSEPH II, die de Keizerin, op een gedeelte van haare reize, moest vergezellen, te *Kiof* een leger van honderd duizend mannen, onder bevel van den Graaf ROMANZOF, zouden aantreffen; dat een leger van gelijk aanzien zig, onder zijn bevel, te *Cherson* zoude bevinden, en dat eindelijk eene derde krijgsbende van zestien duizend mannen verdeeld zoude worden, en onder het bevel staan van zijnen Neef den Lieutenant Generaal SAMOÏLOF. Alle deeze snorkerijen konden slechts onkundigen bedriegen. Het leger was, zedert het jaar 1785, bijna niet vergroot geworden.

Maar POTEMKIN had belang, om de Keizerin te doen gelooven, dat zij zulk een groot aantal krijgsvolk had, en dit gelukte hem. Het is zeker, dat het uitgelezen gedeelte der *Russische* oorlogsbenden naar de grenzen van *Turkyën* gezonden wierd, en dat een zwak gedeelte zig bezig hield met de oproerige *Tartaaren* van het gebergte *Caucasus* te bestrijden. POTEMKIN gaf verscheidene voorwendzels op, om deeze tochten der legerbenden te wettigen, maar hij verbergde de waare beweegreden. Aan de Keizerin zelve gaf hij een voorwendzel op, dat des te verachte-

lij-

lijker was, om dat hij geen belang had de waarheid voor haar te verbergen, en om dat hij daar door het misverstand deedt aanwasfen, het welk tusfchen haar en den Groot Hertog bij aanhoudenheid plaats had. Hij zeide haar, dat haare eigene veiligheid vorderde, om, geduurende haare afwezigheid, haar krijgsvolk van haaren zoon verre af te houden.

Niets was trouwloozer en onrechtvaardiger, dan dit voorwendzel; de Groot Hertog was niet van oogmerk, om eene omwenteling te bewerken. Men kan wel naargaan, dat dit in 't geheim gezegd wierd. Hij durfde zijne zoogenaamde verdenkingen niet weereldkundig maaken. Hij deedt afkondigen, dat deeze tochten niet dan veranderingen van bezetting waaren, die jaarlijks behoorden plaats te hebben, volgens eene krijgswet, door hem eenigen tijd te vooren afgekondigd, en dat zijn oogmerk was daar door te beletten, dat de foldaaten op ééne en dezelfde plaats niet te veel kennisfen maaken zouden. Zie hier de waare redenen van alle deeze veranderingen.

Voor eerst, dewijl zijne vijanden onophoudelijk aan CATHARINA gezegd hadden, dat het leger in den droevigsten staat was, wilde hij haar het tegendeel doen zien. Niets was gemakkelijker; want CATHARINA, die niets van de krijgskunde verstondt, beschouwde een leger met een op-

oppervlakkig oog, zoo als een vrouw dit doen kan. In de tweede plaats, wilde hij voor het oog van den *Duitschen* Keizer eene vertooning maaken van alle de magt van *Rusland*, ten einde hem in de belangen deezer Mogendheid tegen de *Turken* te doen deel neemen. Hij zoude in dit laatstgemelde oogmerk moeielijk geslaagd zijn, indien JOSEPH II, aan wien men, in weêrwil van alle zijne gebreken, eenen werkzaamen en waarneemenden geest niet ontzeggen kan, de vrijheid gehad hadde, om alles opzettelijk naar te gaan. Maar POTEMKIN ontweek dit onderzoek zeer behendig. Hij droeg zorge, dat JOSEPH, in het gezelschap van CATHARINA, altijd zoo met staatkunde en vermaaken wierd bezig gehouden, dat hij de krijgsverrichtingen, die door de beste krijgslieden, en bij gevolg door het kleinste getal, uitgeoeffend wierden, slechts als het bedrijf van een toneel beschouwde. Eindelijk een derde reden van POTEMKIN was, om aan de *Turken*, door het gezigt van alle de *Russische* krijgsbenden, op hunne grenzen bij één verzameld zijnde, schrik aan te jaagen. De listen van POTEMKIN te *Constantinopolen* waaren tot die hoogte gestegen, dat men aan eene aanstaande vredebreuk niet meer twijffelde, een gevolg, meer van wanhoop dan van staatkunde. Schoon hij deezen oorlog zeer verlangde, en dat dezelve tot

de

de uitvoering van zijn groot ontwerp noodzaakelijk was, was hij natuurlijk bedacht, om dien te verwijderen van de Gewesten, alwaar CATHARINA en JOSEPH zig geduurende eenigen tijd moesten ophouden; en hij meende, dat een groot getal krijgsvolk, alzoo bij één verzameld, de *Turken* zoude doen denken, dat het oogenblik nog niet daar was, om met voordeel eenen aanval te doen.

Deeze staatkunde gelukte hem voor het oogenblik; de *Turksche* Regeering bleef nog eenigen tijd lang getrouw aan deszelfs beginzels van gematigdheid, en was eenigermaaten verplicht om dit te doen, vermits het *Turksch* leger tot den oorlog nog niet bestand was.

De verzameling der legers, op de grenzen van *Turkyën*, was het eenige niet, het geen de *Russen* verwonderde. Zij waaren ook verbaasd over den optocht van verscheiden Regimenten naar *Cuban*. In de daad, de kleine oorlogen, die elkander in deeze Landstreeken opvolgden, veroorzaakten aldaar een geduurigen aanmarsch van krijgsvolk, die gewoonlijk alle jaaren plaats greep; maar deeze scheen daar in buitengewoon te zijn, dat men, om dezelve te bewerkstelligen, een groot aantal gewichtige plaatzen geheel ontbloot en zonder verdeediging gelaaten had.

POTEMKIN liet op de plaatzen, alwaar hij Gouverneur was, groote toebereidzelen maaken,

om

om de Keizerin te ontfangen. Zedert lang deedt hij, met onmaatige kosten en geweldige middelen, aan dit, door uiterlijken schijn, verblindend werk arbeiden. Toen alles ten naasten bij was afgewerkt, wilde hij zien, of de beguicheling volkomen zoude zijn. Dienvolgende verzogt hij, om zig derwaarts te begeven. De Keizerin stemde daar in toe, en gaf hem honderd duizend roebels voor de kosten van deeze reize.

Den negentienden October 1786 vertrok hij van *Petersburg;* maar in plaats van den weg regelrecht te neemen, reisde hij door *Lyfland* en *Polen.* Te *Riga*, alwaar hij nooit geweest was, wierd hij met alle de eerbewijzingen, welken men aldaar voorheen aan den Groot Hertog betoond had, ontfangen. In *Polen* ging hij aan zijne Nicht, de Gravin BRANIKA, die zijne begunstigde minnares was, een bezoek geven; en na eenige dagen bij haar verbleven te zijn, begaf hij zig in een rijdtuig naar de plaatzen, alwaar hij Gouverneur was.

ZES EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

Het aandeel van POTEMKIN *in de ſtaatkundige onderneemingen van* Rusland. *Hij doet de* Turken *eene beledirging aan. Hij onttrekt hun hunne Bondgenooten, en berokkent hun vijanden.*

In 't jaar 1786 nam POTEMKIN, zonder daar van het voorkomen te hebben, een groot aandeel in de ſtaatkundige onderneemingen van *Rusland*. Wij zullen van dezelven ſlechts uit dit oogpunt ſpreeken. Uitgebreidere opgaven behooren tot de geſchiedenis van dit Land. De listen van POTEMKIN in *Turkyën* bleeven ſteeds voortduuren, maar op eene meer of min blijkbaare manier, naar maate van de omſtandigheden, en wierden alleenlijk nu en dan afgebroken door de openbaare beledigingen, die BULGAKOF en LASCHKAROF zig tegen de *Ottomanniſche* Regeering veroorloofden. De eerstgemelde vooral gedroeg zig toen met zoo veel onbeſcheidenheid, dat, omtrent op het einde van het jaar, het Kabinet van *Conſtantinopolen* zig verplicht vondt, eenen Bode naar *Pe-*

Petersburg af te zenden, om te vraagen, of het beledigend gedrag van den *Rusſiſchen* Afgezant al dan niet een gevolg was van de beveelen der Keizerin, en om aan de laatstgemelde te verklaaren, dat de Groote Heer niet zoude toeſtaan, dat men eenen *Rusſiſchen* Conſul te *Varna* plaatſte, zoo als BULGAKOF dit vorderde (*). Dewijl POTEMKIN afwezig was, ſtelde men het geven van een beſlisſend antwoord eenigen tijd uit, onder voorwendzel, dat men berichten moest inwinnen; maar in de daad, om de gedachten van den Prins, aangaande deeze zaak, te verneemen: hij raadde om niets te antwoorden, en men antwoordde ook in het geheel niet. De Keizerin drong niet te min aan op het plaatzen van eenen Conſul te *Varna*, en de *Porte* had de inſchikkelijkheid om te beloven, dat hij in de oorlogen der *Rusſen*, tegen de benden der *Tartaaren*, onzijdig blijven zoude.

Om de *Turken* meer en meer verdriet aan te doen,

(*) *Varna* is de eenige *Turkſche* Haven, aan de *Europeeſche* Kusten van de *Zwarte Zee*, die in ſtaat is ſchepen te bergen. Indien de koophandel van *Rusland* in deeze Gewesten aanzienlijk geweest was, zoude het van aanbelang geweest zijn eenen Conſul te *Varna* te hebben; maar het is klaar, dat BULGAKOF minder op dit voordeel dagt, dan om in de *Zwarte Zee* eenen naauwkeurigen opmerker van der *Turken* onderneemingen te hebben.

doen, arbeidde POTEMKIN, om hunne oude vrienden, of liever hunne voormaalige vrienden, die reeds in onzekerheid en besluiteloos waaren, geheel en al aan hun te onttrekken. Met dit oogmerk had hij, in 't jaar 1785, met den Graaf VAN SEGUR, over het aangaan van een Verdrag van koophandel met *Frankryk*, gehandeld; en dit Verdrag wierd den laatsten dag van 't jaar 1786, na het vertrek van POTEMKIN, te *Petersburg* gesloten (*). Dus gelukte het aan POTEMKIN, het Kabinet van *Versailles*, van wegen deszelfs schranderheid zoo lang beroemd, over te haalen, om door dit Verdrag zijne zwakheid, zijne ontrouw jegens zijne oude Bondgenooten, en den val van zijne staatkunde, aan den dag te leggen.

POTEMKIN had zig niet bepaald, om aan de *Turken* hunne Bondgenooten te ontwringen, hij had hun ook, zoo als wij gezien hebben, den haat van den *Duitschen* Keizer berokkend. 'Er was

(*) De woedende drift, om Verdragen van koophandel aan te gaan, scheen toen eene besmettelijke ziekte geworden te zijn. 'Er waaren weinige Afgezanten in *Rusland*, die de voordeelen van dit zoort van Verdragen aan hunne Hoven niet hadden doen zien. De geschenken, die men deedt, om dit zoort van onderhandelingen tot stand te brengen, waaren verbazend groot.

was niets meer noodig, dan deezen Vorst tot eene openbaare vredebreuk met hun te bewegen. Om daar in te slagen, betoonde men zig bereidvaardig tot alles, wat hem genoegen geven konde, en men leide voor al eene groote partijdigheid tegen *Pruisfen* aan den dag. De gelegenheid, om deeze partijdigheid te toonen, boodt zig aan omtrent het einde van den jaare 1786, dat is, in het begin der regeering van FREDERIK WILLEM II, eenen Vorst, dien POTEMKIN, CATHARINA en JOSEPH II minder geducht oordeelden, dan zijne Voorzaten. De geschillen tusschen den Stadhouder en de *Hollanders* waaren uittermaaten hevig. De Koning van *Pruisfen* meende zijnen Schoonbroeder te moeten onderfteunen; maar alvoorens de wapenen op te vatten, wilde hij den weg van onderhandeling beproeven, en, om daar aan meerder klem bij te zetten, verzogt hij de bemiddeling der Keizerin van *Rusland.* Men vroeg de gedachten van POTEMKIN. Hij antwoordde, dat men, om den Keizer in de belangen van *Rusland* tegen de *Turken* te houden, geenerhande verbindtenis met *Pruisfen* moest aangaan, en dat, vermits de *Hollanders*, ter gelegenheid van hunne geschillen met de *Engelschen* en met JOSEPH II, de bemiddeling der Keizerin reeds hadden afgeslagen, en om de waardigheid van deeze Vorstin aan de Gemeenebest-

ge-

gezinden niet te wagen, men aan den Koning van *Pruisſen* een weigerend antwoord behoorde te geven. Men gedroeg zig letterlijk naar deezen raad.

ZEVEN EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

Reize van CATHARINA *naar haare nieuwe Wingewesten. Middelen, door* POTEMKIN *gebezigd, om haar, nopens den waaren ſtaat van die Gewesten, te misleiden.*

Met het jaar 1787 begint de geſchiedenis der reize van de Keizerin naar *Tauriën*. Men heeft over deeze gebeurtenis reeds zoo veel geſchreven, dat, het geen men 'er van zoude kunnen zeggen, ſlechts het voorkomen van eene herhaling hebben zoude. Wij zullen ons vergenoegen, om dezelve te beſchouwen in haare betrekkingen tot het leven van POTEMKIN. Misſchien zullen wij hier en daar eenige omſtandigheden verhaalen, die aan alle onze Lezers niet volkomen bekend zullen zijn.

Wij zullen ons niet ophouden met de beweegredenen, die, volgens de verbeeldingen van zom-

mige Schrijvers, CATHARINA tot het ondernee- men van deeze reize deeden besluiten. Wij wee- ten, dat 'er van den kant van deeze Vorstin in het begin niets meerder was, dan een algemeen ver- langen, om deeze Landstreeken te bezigtigen. Zij sprak daar van een woord in het voorbij gaan. JERMOLOF vatte haar bij dit denkbeeld, en on- dersteunde het met al zijn macht, om dat hij in de uitvoering den zekeren val van POTEMKIN meende te voorzien; maar, tegen alle verwag- ting, was het POTEMKIN zelf, die op deeze reize aandrong, en 'er de toebereidzels toe maak- te. Tien millioenen roebels wierden tot deeze zaak bestemd; maar wij zijn zeer geneigd om te gelooven, dat deeze aanzienlijke somme niet vol- doende was tot de zwaare kosten, die hier door veroorzaakt wierden.

CATHARINA, die altijd ontweek om haaren zoon bij zig te hebben, gelastte hem, om den tijd van haare afwezigheid met zijne Gemalin en dochters, deels te *Petersburg*, deels op haare Lusthuizen, door te brengen. Het zoude gevoeg- lijk geweest zijn, om, geduurende deezen tijd, een gedeelte van het Staats-bewind, ten minsten het Gouverneurschap van *Petersburg*, aan den Groot Hertog toe te vertrouwen; maar deeze Prins had het verdriet, om boven hem den voor- rang te zien geven aan den Graaf BRUCE, een man,

man, ontbloot van kundigheden en aanzien, die echter tot Gouverneur Generaal van *Petersburg* benoemd wierd. Dit alles was befchikt door POTEMKIN, die aan den Groot Hertog nog eene veel grootere verdrietelijkheid voorbereidde.

Hij had geoordeeld, dat het gevaarlijk zijn zoude, om, geduurende de afwezigheid der Keizerin, alle de kinderen van den Groot Hertog bij hunnen vader te laaten. Hij deelde zijnen argwaan aan de Keizerin mede, die dadelijk befloot, dat de twee zoons van den Groot Hertog haar op haare reize zouden vergezellen. Men gaf tot een voorwendzel voor dit befluit op, de teedere liefde van CATHARINA jegens haare kleinkinderen; maar door dit doorfchijnend gaas was ligtelijk op te merken de vrees der dwingelanden, die zulke panden met zig neemende, zig beveiligd oordeelden.

Een zeker toeval bragt dit ontwerp in wanorde, de jonge Princen wierden ziek, en konden alleenlijk een gedeelte van de reize afleggen. Op nieuwejaarsdag nam CATHARINA affcheid van de lieden, die ten Hove bleven, en van de Afgezanten (*). Men vertrok den tweeden January

(*) Behalven de Staats-dienaaren en de Raaden, die de Keizerin vergezelden, nam zij met zig verfcheiden per-

ry naar *Sarskoë-Selo*, onder het losfen van 't geschut, en men bleef tot den zevenden op dit Lusthuis. Van deezen dag begint eigentlijk de geschiedenis van deeze reize, die met alle mogelijke gemakken verricht wierd. (*). Des morgens ten negen uuren begaf men zig op weg; men leide veertig, vijftig, of ten hoogften zestig verften af. Men gebruikte het middagmaal in een wel ingericht huis (†). Ten drie uuren vertrok men we-

foonen van de Kanfelarije, en vooral die betrekking hadden tot de buitenlandfche zaaken. — De Graaf VAN COBENZEL, Afgezant van den Keizer; FITZHERBERT, Afgezant van *Engeland*; en de Graaf VAN SEGUR, Afgezant van *Frankryk*, waaren mede op deeze reize.

(*) De Keizerin deedt haar Portrait en dat van MOMONOF, in reis-gewaad, maaken, en, tot groote verbaazing van de geheele weereld, 'er afteekeningen van plaatzen in de vertrekken der *Hermitage*. Men had de onbefchaamdheid, om dezelve in 't koper te laaten fnijden, en aan den konftenaar verlof te geven, om ze als twee tot elkander behoorende ftukken te verkoopen.

(†) Om een denkbeeld te geven van de verkwisting, die op deeze reize plaats had, zullen wij aanmerken, dat men bij elke maaltijd zig van nieuw linnen bediende, het welk men, na gebruik, aan den eigenaar van 't huis, of aan iemand anders, gaf. Alle de Keizerlijke huizen, als mede die van de bijzondere perfoonen, alwaar de Keizerin moest ftil houden, wierden van nieuw huisraad voorzien. In de Landftreeken, in welken men geene huizen aantrof, die

weder, en na nog vijftig of zestig verften te hebben afgelegd, kwam men op de plaats, waar de nacht moest worden doorgebragt. Op de grenzen van elk Landfchap, kwamen de Gouverneur Generaal en de Gouverneur met hun gevolg de Keizerin opwagten, en vergezelden haar door het geheele Gewest. In de Steden, die een weinig van aanzien waaren, hield zij zig eenige dagen op. De toebereidzels, welken men ter haarer ontfangst gemaakt had, en de nieuwsgierigheid, om deeze buitengewoone vertooning te zien, trokken eene groote meenigte lieden naar deeze plaatzen, en gaven aan dezelve een voorkomen van vrolijkheid en werkzaamheid, die aan de meefte inwooners deezer Landftreeken onbekend is.

Smolensko was de eerfte plaats, alwaar de Keizerin zig, geduurende eenigen tijd, ophield. Het is een Stad, die een vrij aanzienlijken koophandel drijft, en de Hoofdftad is van het Landfchap van denzelfden naam. Men had befloten aldaar flechts eenigen tijd door te brengen; maar men hield 'er zig langer op, dewijl MOMONOF door eene keelziekte wierd aangetast, het gewoon ongemak der Gun-

die ruim genoeg waaren, had men in aller ijl kleine Paleizen opgeflagen, welken men eenige maanden daar na weder afbrak.

Gunstelingen van CATHARINA, in de laatste jaaren van haar leven. Dewijl alles gereed gemaakt was, om haar te ontfangen, veroorzaakte deeze vertraaging eene vermeerdering van onkosten van vijf duizend ducaaten daags.

Van *Smolensko* ging men naar *Kiof*, alwaar de Gravinnen BRANIKA en SCAUROUSKY, Nichten van POTEMKIN, de Keizerin opwagtten, en een groot getal vreemdelingen van aanzien, en vooral *Polen* van het gedeelte, dat aan *Rusland* behoort, gekomen waaren, om mede hunne opwagting te maaken.

POTEMKIN kwam bijna ter zelfder tijd aan. Hij hield zig bezig met alle vermaaken te verschaffen, waar van de weelde hem het denkbeeld konde ingeven: vermaaken, die zulke aanzienlijke sommen gelds kostten, dat POTEMKIN alleen in staat was zulk eene verkwisting te doen. Het eene festijn volgde, om zoo te spreeken, zonder tusschenpoozing, op het ander; elke dag bragt een nieuw voort. De verteering, welke POTEMKIN, in zijn huis te *Kiof*, geduurende een maand, maakte, zoude voor de oude Groot Hertogen, die voorheen in deeze Stad hun zetel hielden, voldoende geweest zijn, om, geduurende eene geheele regeering, prachtiglijk te leven.

Onder de merkwaardige gebeurtenissen, die, geduurende het verblijf van CATHARINA te

Kiof,

Kiof, plaats hadden, telt men een Gezantschap, het welk zij van wegen de *Kiogizen*, een zwervend volk, zig in den omtrek van de *Kaspische Zee* onthoudende, ontfing, en de monstering van het schoone Regiment Kurassiers van POTEMKIN, welke in tegenwoordigheid van deeze Vorstin geschiedde. CATHARINA dagt bij deeze gelegenheid kennis in de krijgskunde te vertoonen, gaf bevel, dat dit Regiment voortaan den naam van deszelfs Overste zoude draagen: eene zaak, tot hier toe ongehoord in *Rusland*, alwaar alle de Regimenten hunne naamen van de Steden en Landschappen van het Rijk ontleenden. Verscheiden weeken verliepen 'er op deeze wijze; de lente kwam aan, en men konde de reize te water doen.

De toebereidzels tot deeze reize waaren zedert lang gemaakt. POTEMKIN had noch geld, noch het leven van menschen gespaard, om de rotsen, die zig tot in den *Nieper* uitstrekten, te doen slechten, het geen den afloop der rivier, tot aan de bekende watervallen, zoo veel mogelijk bevorderd had. De vloot bestondt uit vijftig schepen van verschillende zoorten. De voornaamste waaren zeven roeischepen, voor de Keizerin en haar gezelschap geschikt. Elk roeischip had groote en kleine vertrekken, die met alle de rijkdommen van konst en weelde verciert waaren.

De reize begon bij den aanvang van het schoone jaargetijde, en dadelijk begonnen de werktuigen, wier betooverende uitwerking niemand dan de Keizerin bedroog, zig te vertoonen. De konst vermeerderde, naar maate men de plaatzen naderde, alwaar POTEMKIN Gouverneur was. Op eenigen afstand van den oever meende men Dorpen te zien; maar de huizen en klokken waaren alleenlijk, even als toneel-cieradiën, op planken geschilderd. Andere Dorpen, die nader aan den weg lagen, waaren opzettelijk en zedert kort gebouwd, en scheenen bewoond te zijn; maar deeze zoogenaamde inwooners waaren met geweld, van vijftig tot tachtig mijlen verre, derwaarts gevoerd. Des avonds waaren zij verplicht hunne gewaande woonplaatzen te verlaaten, en den geheelen nacht te loopen, om op andere gelijkzoortige Dorpen, welke de Keizerin des anderen daags moest bezigtigen, dezelfde rol te speelen. Men had aan alle deeze ellendelingen eene belooning toegezegd; doch men gaf hun niets. Verscheiden van hun stierven van wanhoop, ziekten of ellende. Talrijke kudden vee wierden insgelijks des nachts van de eene plaats naar de andere gevoerd, en de Keizerin bewonderde dikwils vijf of zes maalen het zelfde.

De wegen, welke de Keizerin afleggen moest, waaren zeer fraai; maar zij waaren eenige dagen

te vooren gereed gemaakt, en zulks in zoo grooten haast, dat zij van geen duur zijn konden. In de Steden wierd CATHARINA door POTEMKIN gebragt in zeer groote Magazijnen, welken zij zag, dat vol met zakken lagen. Maar in plaats van graanen, was 'er in die zakken niets dan zand. De huizen, in welken zij kwam, waaren van treffelijk huisraad voorzien. Maar dat alles was in voorraad gereed gemaakt, en van verre af met zeer groote kosten aangebragt. Men had alle deeze goederen bij kooplieden genomen, onder voorwaarde, dat zij die te rug zouden neemen, wanneer men ze niet meer noodig hadde, en dat men hun vergoeden zoude, het geen 'er aan bedorven was. Maar niemand dagt aan de vervulling deezer beloften; men gaf niets weêrom, en men betaalde niets.

Toen de vloot een weg, van niet veel aanbelang, had afgelegd, wierp men het anker voor *Kanief*, werwaarts STANISLAUS AUGUST, Koning van *Polen*, zig onder zijnen ouden naam van PONIATOWSKY begeven had. Volgens de *Poolsche* wetten konde de Koning niet uit het Land vertrekken, zonder de toestemming der Staaten, of bij vervolg van den aanblijvenden Raad. Men had deeze zwaarigheid afgesneden, door de bijéénkomst te bepaalen aan den *Nieper*, die bij *Kanief* de scheiding tusschen *Rusland* en *Polen* maakt.

Men is niet zeker, of POTEMKIN den Koning deedt komen, om de *Asiatische* pracht van het Keizerlijk Hof te vergrooten, of wel, dat de Koning aan den Prins verlof verzogt, om de Keizerin een bezoek te geven, en een mondgesprek met haar te houden. Dit is zeker, dat CATHARINA aan den Koning een geschenk deedt van honderd duizend roebels, om hem, wegens de kosten van zijne reize, schadeloos te stellen, het geen het eerstgemelde denkbeeld scheen te bevestigen.

De bijéénkomst deezer Vorstelijke persoonen was zeer merkwaardig. Zij hadden elkander niet gezien, zedert dat PONIATOWSKY, Afgezant van *Polen*, te *Petersburg* geweest was, in welk tijdperk CATHARINA een zeer laage rol speelde. Toen waaren hunne betrekkingen minder schitterend, maar veel aangenaamer. Men zoude zig ongetwijffeld de zoete oogenblikken, welken men te zamen had doorgebragt, met vermaak herinnerd hebben; maar CATHARINA, den Koning ontmoetende, in tegenwoordigheid van POTEMKIN, van MOMONOF, en verscheiden anderen, was een weinig belemmerd, en PONIATOWSKY scheen van zijnen kant geheel onthutst De stijfheid echter, die daar uit voortsproot, verdween langzamerhand, na de eerste plichtpleegingen; en het gezelschap wierd vrolijker. De Koning, van tafel opstaande, nam de waaijer en handschoenen der Kei-

Keizerin uit de hand van een Pagie, en boodt ze haar aan. CATHARINA, om des Konings wellevenheid te beantwoorden, nam zijn hoed uit de hand van zijn Pagie, en boodt hem dien van gelijken aan. PONIATOWSKY, die de kroon van *Polen* aan CATHARINA verschuldigd was, en die haar daar voor nog niet bij monde had kunnen bedanken, nam deeze gelegenheid waar, welke hem daar toe gunstig scheen. Zijn hoed uit de hand der Keizerin ontfangende, zeide hij haar: ach! Mevrouw, gij hebt 'er mij een gegeven, die veel fraaijer is. De arme Koning moest toen hebben kunnen denken, dat de door hem bedoelde hoed reeds verscheiden maalen was afgeknaagd door haar zelve, die hem dit geschenk gegeven had; maar hij verwagtte misschien niet, dat zij hem te eeniger tijd denzelven misschien geheel en al ontneemen zoude.

PONIATOWSKY maakte kennis met POTEMKIN, en was uittermaaten over hem voldaan; het geen zekerlijk het gezegde wettigt van eene vrouw, met welke hij leefde. *Gij zijt*, zeide zij hem bij deeze gelegenheid, *de beminnelijkste persoon, dien ik ken, maar de ondraaglijkste Koning, dien men bedenken kan.*

Door de goedheden der Keizerin, en de vriendschap van POTEMKIN, aangemoedigd, dorst STANISLAUS AUGUST zaaken voorslaan, die

voor

voor hem van het grootste belang waaren. Hij vroeg voornamelijk, de verzekering der erfvolging van de kroon van *Polen* in zijn geslacht, of ten minsten de bestemming van één zijner Neeven, om hem op te volgen. Hij verzogt ook verlof, om eenen Rijksdag der zaamverbondenen bij één te roepen, en aldaar voor hem eene vermeerdering van rechten, welke hij ten voordeele van *Rusland* zoude doen strekken, en aanzienlijker inkomsten te vraagen. Eindelijk gaf hij ook te kennen, dat hij, ten voordeele zijner Natie, de vrije vaart van den *Nieper* tot aan de *Zwarte Zee* verlangde.

PONIATOWSKY wist, dat, om in *Rusland* iets te verkrijgen, men beginnen moest met POTEMKIN aan zijne zijde over te haalen; maar hij was niet rijk genoeg, om deezen Gunsteling, die hem tienmaal meer geld geven kon, dan hij zelf bezat, om te koopen. Echter deedt hij eenige pogingen, om zijne dankbaarheid aan den Prins te betoonen, en boodt hem aan, om van zijne bezittingen in *Polen* een leen te maaken, van gelijken aart als het Hertogdom *Courland*. POTEMKIN antwoorde met eene eenvoudige beleefdheid, dat, indien hij het voorgeslagene verlangd had, hij niet noodig hadde des Konings aanbod af te wagten, maar hem beveelen hadde kunnen geven. Voorts weet men, dat de Gunsteling an-

de-

dere oogmerken had, dan een leen te bezitten, het welk van *Polen* afhangelijk was. En bovendien waaren 'er andere omstandigheden, die niets minder dan gunstig waaren voor de oogmerken van STANISLAUS AUGUST. De Graaf BRANIKA, die altijd een vijand van den Koning geweest was, had POTEMKIN, die zijn vrouws Oom was, aan zijne zijde overgehaald. Het viel hem niet moeielijk, om de weinige genegenheid, welke het Hof van *Rusland* voor PONIATOWSKY had, te doen verdwijnen. Zedert lang beschouwde dit Hof *Polen* als een Land, waar van men schielijke en oogenblikkelijke voordeelen trekken kon; maar men vergat dit Koningrijk, zoo dra 'er moeite en kosten gedaan moesten worden, om aan het zelve eenige voordeelen te bezorgen. Voor 't overige waaren CATHARINA en POTEMKIN toen alleenlijk bezig met hun ontwerp omtrent het *Griekſche* Rijk, en alles, wat daar toe niet betrekkelijk was, scheen hun van weinig aanbelang te zijn.

Men stelde geen belang in de verzoeken van PONIATOWSKY; maar men antwoorde hem op eene wijze, die zoo staatkundig beschaafd was, dat de ligtgeloovige Koning het Hof der Keizerin verliet, zig wel te vreden houdende, dat hij zoo volmaakt geslaagd was. Voor zijn vertrek gaf hij te *Kanief* een treffelijk festijn aan POTEMKIN

en

en aan de andere Hovelingen. De Keizerin was daar bij niet tegenwoordig. Zij oordeelde het misschien beneden haare waardigheid, om in een vreemd Land van eenen Koning, als STANISLAUS AUGUST, een festijn te ontfangen. Men bewonderde op dit feest vooral een vuurwerk, het welk de rotsen aan de oevers van den *Nieper* geheel in vuur vertoonde; een schouwspel, het geen de Keizerin van het schip, waar op zij verbleven was, volmaakt zien konde.

Van *Kanief* af, was de reize der Keizerin te water zeer gevaarlijk. Het is onbegrijpelijk, hoe men op zulke vaartuigen, die door onbedrevene matroozen bestuurd wierden, zijn leven durfde wagen. Een geweldig onweder vergrootte het gevaar. Alle de schepen geraakten uit elkander. Het roeischip der Keizerin was op het punt om te vergaan. CATHARINA konde dien dag eerst des avonds om negen uuren haar middagmaal houden.

Eindelijk, na deeze gevaaren te hebben doorgeworsteld, kwam men den dertigsten April te *Krementschuk*, eene Stad, aan de oevers van den *Nieper*, in het Landschap *Catharinoslau* gelegen. CATHARINA bragt aldaar eenige dagen door, en bezigtigde aldaar een gedeelte der ligte ruiterije. Een brief, dien zij uit deeze Stad aan YEROPKIN, Gouverneur Generaal van *Moscou*,

schreef,

schreef, strekt ten bewijze, hoe zeer het aan POTEMKIN gelukt was haar te misleiden.

„ Ik ben deezen morgen hier aangekomen, „ schreef zij. Ik heb aldaar het derde gedeelte „ der schoone ligte ruiterije gevonden. Het is „ het zelfde krijgsvolk, waar van eenige weet-„ nieten hebben durven zeggen, dat het niet dan „ op het papier aanwezig was. Niets is waar-„ achtiger, dan hun aanzijn, en dat met eene „ volkomenheid, waar toe geene krijgsbenden „ het nog gebragt hebben. Ik bid u, zulks aan „ de nieuwsgierigen te zeggen, en u op mijnen „ brief te beroepen, op dat men voortaan geen „ verkeerd oordeel velle, en leere recht te doen „ aan hun, die mij en het Rijk met ijver dienen. „ De boomen spruiten hier reeds uit, en men ge-„ voelt hier eene warmte, die wij in het begin „ van de maand Mey te *Moscou* niet ontwaar wor-„ den. De Stad is veel levendiger dan *Kiof.* Het „ huis van den Gouverneur Generaal, alwaar ik „ mijn intrek genomen heb, staat in de nabijheid „ van een alleraangenaamst eiken bosch, en een „ voortreffelijken tuin. De vertrekken zijn groot, „ en zeer wel gerangschikt. Een groot aantal „ *Polen* hebben ons hier gevolgd, alwaar reeds „ een groote toevloed van menschen is. In dit „ Landschap ziet men overal eene groote werk-„ zaamheid; dit verschaft mij een waar genoe-

„ gen.

„ gen. Ik denk den derden Mey te rug te kee-
„ ren, en mijne reize te water, tot aan de wa-
„ tervallen van den *Nieper*, te vervolgen."

POTEMKIN, die overal getracht had de Land-
ſtreeken, alwaar hij Gouverneur was, en welken
de Keizerin moest doortrekken, aangenaam te
maaken, had middel gevonden, om *Krement-
ſchuk* aanmerkelijk te verfraaijen. Een maand
voor de aankomst der Keizerin, had men met
groote kosten, bij de wooning van den Gouver-
neur, een tuin aangelegd, die eenigen tijd daar
na verdween.

Vier dagreizen van *Krementſchuk* af, ontmoet-
te CATHARINA Keizer JOSEPH II, die reeds
te *Cherſon* geweest, en weder van daar vertrok-
ken was, om bij haar te komen, onder den naam
van den Graaf VAN FALKENSTEIN. Zedert
lang was de Keizer tot deeze bijéénkomst genoo-
digd. Eerst had hij het beloofd, naderhand ge-
weigerd. Eindelijk had hij zig, op de dringende
aanzoeken van de Keizerin en van POTEMKIN,
laaten overhaalen. CATHARINA en JOSEPH
vervolgden de reize gezamentlijk. De verſchei-
denheid van voorwerpen, die zig onder weg aan
hun opdeeden, en de feſtijnen, die POTEMKIN
hun overal gaf, beletten hen niet den tijd te vin-
den, om elkander over ſtaats-zaaken te onderhou-
den. Wij zullen daar van bij vervolg ſpreeken.

Op den weg naar *Cherſon* ontmoetten de twee Vorſten krijgsvolk, dat zeer wel gekleed was, en vooral *Koſakken*, die hun de vertooning van veele krijgsoeffeningen verſchaften. Na een tocht van eenige dagen kwamen zij te *Cherſon* aan. CATHARINA ſtondt verbaasd over de fraaiheid der omleggende ſtreeken. Lusthuizen in een goeden ſmaak, en aangenaame tuinen, kondigden wel gezetene eigenaars aan. Maar de meeſte deezer huizen waaren ſlechts cieraden voor dat oogenblik. 'Er ſtonden geene wezentlijke, dan die in de nabijheid der Stad waaren. De Keizerin prees en bewonderde alles wat zij zag. JOSEPH II was minder mild in loftuitingen. Hij had alles van nabij gezien, en dikwils gezegd: *het is wel jammer, dat zoo veele fraaije dingen niet lang kunnen ſtand houden;* en in de daad, een maand daar na, waaren alle deeze ſchoone huizen niet meer aanwezig.

CATHARINA was nog veel meer opgetogen, toen zij binnen *Cherſon* kwam. Zij zag aldaar ſchoone huizen en eene groote meenigte volks. De Keizerlijke gebouwen waaren met eene buitengewoone pracht verciert, en de fraaiheid van het huisraad beantwoordde aan de uiterlijke vertooning. Een voorbeeld zal voldoende zijn, om zig daar van een denkbeeld te vormen. De throon, die in het Admiraliteits-huis voor de Keizerin was

gereed gemaakt, had veertig duizend roebels gekost. De tegenwoordigheid van het Hof had een groot aantal kooplieden naar deeze Stad gelokt. Om het getal der koopwaaren te vergrooten, had men eene aanzienlijke meenigte van *Moscou* en *Warſchauw*, op het goed vertrouwen van POTEMKIN, doen komen. Daar door had men aan deeze Stad het voorkomen van eene koopſtad gegeven. Na het vertrek der Keizerin vergat men zoo wel de koopwaaren, als de geenen, die ze bezorgd hadden. CATHARINA vertrok van *Cherſon*, na verloop van zes dagen, en zij zoude aldaar langer gebleven zijn, zonder de ontrustende tijdingen, welken JOSEPH II, ten aanzien van den opſtand in de *Oostenrykſche Nederlanden*, ontfing.

CATHARINA, JOSEPH en POTEMKIN begaven zig met een niet zeer talrijk gevolg naar *de Krim*. De feſtijnen en beguichelende vertooningen waaren dezelfde als te vooren, op eenige veranderingen na, welken de omſtandigheden noodzaakelijk maakten; en CATHARINA ontmoette aldaar niet minder aangenaame verrasſingen. Op zekeren avond te *Sevastopol* aangekomen zijnde, nam zij haar intrek in een Paleis van uiterlijke pracht, het welk deszelfs uitzicht had op de haven, die, ten aanzien der ligging, misſchien de fraaiſte van *Europa* is. Dit Paleis, van

hout

hout gebouwd, was eerst, zedert eenige weeken, aanwezig. *Zoo* dra de Keizerin en JOSEPH II zig in het zelve bevonden, zagen zij een treffelijk vuurwerk afsteeken, het welk eindigde, met eene zeer talrijke oorlogs-vloot op de treffendste wijze te verlichten. Deeze vloot bestondt uit koopvaardij-schepen en oude vaartuigen, welken men van alle kanten had doen komen, en die zoodanig opgemaakt en geschilderd waaren, dat zij het voorkomen van oorlog-schepen hadden. Eenige weeken daar na viel het treffelijk Paleis geheel in duigen.

Ter deezer plaatze gaf CATHARINA, gevoelig aan de oplettenheid en ijver van POTEMKIN, aan denzelven den bijnaam van den *Tauriër*, en gelastte den Raad, om eene lofreden, ter eere van POTEMKIN *den Tauriër*, te doen opstellen, en door het geheele Rijk af te kondigen. Na een kort verblijf in *de Krim*, keerden de reizigers naar *Cherson* te rug: zij bleven aldaar niet lang. POTEMKIN geleide hen naar *Pultava*, alwaar hij hun door twee legers den beruchten slag liet vertoonen, die op deeze plaats, in het jaar 1709, voorviel, waar bij PETER I de overwinning behaalde (*), en die het lot van den onge-luk-

(*) De verjaaring van deezen dag wierd altijd den agtsten July in *Rusland* gevierd; maar onder de regeering van

lukkigen KAREL XII beslistte. Alle de andere omstandigheden deezer reize behelzen niets buitengewoons, en zijn te vinden in andere verhaalen, die deswegens voor handen zijn. JOSEPH II haaste zig om naar zijne Staaten te rug te keeren, ten einde spoedige maatregelen tegen de *Nederlanders* te neemen, wier opstand van dag tot dag ernstiger wierd. CATHARINA deedt eene plechtige intrede te *Moscou;* vervolgens keerde zij, na eene afwezigheid van zes maanden, naar *Petersburg* te rug. POTEMKIN volgde haar derwaarts niet. In weêrwil van de groote werkzaamheden, welken hem deeze reize veroorzaakt had, was hij steeds bezig geweest, om te *Constantinopolen* de groote gebeurtenis voor te bereiden, die hem tot zijn oogmerk brengen moest. Waarschijnlijk verwagte hij van dag tot dag den aanvang van den oorlog, die wel dra moest uitbarsten, en oordeelde noodig, om in de Landstreeken te blijven, alwaar de groote strooperije gebeuren moest.

AGT

CATHARINA, toen GUSTAAF III, Koning van *Zweden*, zig op dien dag te *Petersburg* bevondt, had zij de kieschheid, om dit feest, het welk hem eene onaangenaame nagedachtenis herinnerd zoude hebben, niet te doen vieren. Zedert dit tijdstip, wierd dit feest alleenlijk in de Kerken, maar nimmer ten Hove, gevierd.

AGT EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

Staat van het Rusfisch *leger in het begin van den tweeden oorlog tegen de* Turken. *Zeemagt.*

Alvoorens te fpreken van den oorfprong van den *Turkfchen* oorlog, en van de gefchiedenis van deezen oorlog in dit jaar, zal het niet geheel te onpas zijn iets te zeggen van den ftaat, waar in zig de *Rusfifche* legers toen bevonden. Wij zullen gelegenheid hebben, om verfcheiden tegenftrijdigheden op te merken in de berekeningen, welken POTEMKIN ten deezen opzigte aan de Keizerin en aan het volk deedt. Hij gaf aan CATHARINA eene lijst, die eigentlijk niets meer behelsde, dan de naamen der Regimenten, en dienvolgende van weinig aanbelang was. Op het einde van het jaar gaf hij een ftaat, die het getal der manfchappen inhieldt. Wij zullen op dit ftuk eenige aanmerkingen maaken, die eene onmiddelijke betrekking op POTEMKIN hebben. Op deezen ftaat maakten alle de *Rusfifche* krijgsbenden negen divifiën uit. De derde, onder bevel

van den Prins zelven ſtaande, was veel aanzienlijker dan de anderen; want zij bevatte drie vijfde gedeelten van het leger. Zij bevondt zig te *Catharinoslau*, in *Tauriën*, *Cuban* en *Caucaſus*, en beſtondt uit agt en twintig Regimenten zoo zwaare als ligte Ruiterije, drie krijgsbenden *Koſakken*, vijf en dertig Regimenten voetvolk, vijf krijgsbenden Jagers, en honderd twintig ſtukken geſchut, zonder de ſtukken der Regimenten daar bij te rekenen. Het zoogenaamd getal van het geheele leger bedroeg een en zestig duizend agt honderd en negentien mannen Ruiterije, zonder de *Koſakken*, en tweemaal honderd dertien duizend en twee mannen Voetvolk, zonder de Lijfwacht, de Kanonniers en de Bataillons, die in bezetting lagen. Niets was meer verdicht dan deeze ſtaat, POTEMKIN had een anderen, die naauwkeurig was. Volgens denzelven bedroeg het getal der manſchappen tweemaal honderd negen en vijftig duizend vijf honderd en negen en twintig mannen, de Kanonniers daar onder gerekend; maar zonder de Lijfwacht. Onder dit getal was ook begrepen alles wat tot de voer- en karrelieden behoorde, en dit gedeelte was toen in het *Rusſisch* leger aanzienlijker, dan in eenig ander. Dit gedeelte 'er af neemende, bleven 'er tweemaal honderd agt en twintig duizend en honderd een en zestig ſtrijdbaare mannen. Van dit getal moeſten wor-

worden afgetrokken vier en dertig duizend drie honderd vier en dertig mannen, die tot aanvulling der Regimenten bewaard bleven, en vijf duizend mannen, die ingefcheept moeften worden. Na dit alles bleven 'er honderd agt en tagtig duizend agt honderd en zeven en twintig mannen overig. Maar in het begin van den oorlog was het leger nog zoo aanzienlijk niet. Men dacht toen in *Rusland*, dat in het begin van eenen veldtocht, de dood, het wegloopen en ziekten, tweè zevende van een leger deeden verfmelten. Deeze twee zevende aftrekkende, dat is omtrent vier en vijftig duizend mannen, bleven 'er, in het begin van den tweeden *Turkfchen* oorlog, niet meer dan honderd vijf en dertig duizend ftrijdbaare mannen overig.

POTEMKIN gevoelde wel, dat het, met eene macht van zoo weinig aanzien, moeielijk zoude vallen eenen oorlog vol te houden, waar van men niet voorzien konde, hoe lang dezelve duuren zoude. Dienvolgende ftelde hij aan de Keizerin het doen van eene nieuwe werving voor, waar in het gevaar haar gemakkelijk deedt toeftemmen. Men weet niet, welke middelen hij bezigde, om haar, nopens deezen ftaat van zaaken, gerust te ftellen. Hij had ongetwijffeld listen noodig, na haar eenige maanden te vooren zoo fchaamteloos misleid te hebben; maar in deeze omftandig-

heid zelfs misleide hij haar nog. Hij liet een ſtaat opmaaken, volgens welken hij alleenlijk zes en zestig duizend vier honderd en vijf en dertig mannen noodig had, om het leger voltallig te maaken, benevens de Kanonniers, uitgenomen echter het volk tot de vlooten. Deeze berekening was baarblijkelijk valsch; want op die wijze zoude het leger, met de aan te wervene manſchappen, niet meer dan tweemaal honderd een duizend vier honderd en vijf en dertig mannen bedragen hebben, terwijl volgens den ſtaat, dien hij in 't begin van 't jaar gegeven had, al het krijgsvolk, daar onder gerekend de *Koſakken*, de Lijfwacht, de Kanonniers, en de in bezetting liggende Regimenten, een getal van driemaal honderd duizend mannen moeſten uitmaaken.

Op den ſtaat der nieuw aan te wervene manſchappen, werden bovendien, in de diviſie van *Catharinoslau*, gevonden de *Lyflandſche* Jagers, die zedert twee jaaren op de lijst ſtonden, ſchoon zij niet meer aanwezig waaren; en 'er was ook op gebragt het Regiment der Carabiniers van den Groot Hertog, van de diviſie van den Graaf RAZUMOFSKY. tien Regimenten Carabiniers van die van den Graaf ROMANZOF, en zestien Regimenten ligt Paardenvolk van zijne diviſie, die geheel voltallig waaren, en geene aanwervingen noodig hadden.

Dee-

Deeze ſtaat van aanwerving wierd aan den Raad gezonden, met een bevel van de Keizerin, om alles te doen wat noodig was, tot het bewerkſtelligen van deeze ligting van volk.

Behalven dit gebrek van manſchappen, het welk aan het verkeerd beſtuur van POTEMKIN moest worden toegeſchreven, waaren bovendien in het leger andere ongeregeldheden ingeſlopen, ſtrijdig met den geest des volks en met de krijgskunde; zoo dat het ten eenemaal in wanorde was. Zoo had hij, bij voorbeeld, een aantal Jagers en Grenadiers benoemd, veel te groot naar evenredigheid van het geheele leger. Hij had verſcheiden Regimenten op eene niet zeer gemakkelijke manier gekleed; hij had zelfs de raazende drift tot nieuwigheden zoo verre uitgeſtrekt, dat hij de ruiterije in voetvolk veranderde. Dewijl hij zig nimmer uitliet, wat hem tot deeze zonderlinge daaden bewoog, zoude het moeielijk zijn de redenen 'er van op te geven. Kundige lieden hebben beweerd, dat hij aanzienlijke ſommen tot vergrooting van het leger ontfangen hebbende, en een groot gedeelte 'er van voor zig zelven hebbende te rug gehouden, vervolgens de kleeding of beſtemming der Regimenten veranderde, om dezelve voor nieuwe krijgsbenden te doen doorgaan. In 't eerst hadden de ſoldaaten moeite, om zig naar deeze veranderingen te ſchikken; maar zij

gewenden 'er zig ſpoedig aan, en deeden dezelfde dienſten als te vooren. Wanneer men naar de verdere veranderingen, welken POTEMKIN in het leger maakte, oordeelde, was het moeielijk te gelooven, dat hij ernſtig op het voeren van den oorlog dagt. Hij had geene levensmiddelen voor het volk, geen voeder voor de paarden, en de Hospitaalen waaren in den ſlechtſten ſtaat. In weêrwil van alle deeze ongeregeldheden, zette hij zijne oogmerken voort, en behaalde met een leger van dien aart roemrijke overwinningen. Men worſtelde met allerleije zoorten van behoeften, maar men ſloeg den vijand.

In 't geheim ſmeede men listen, of vervolgde de geenen, die begonnen waaren. Met verſmaading verwierp POTEMKIN de bemiddeling der vreemde Mogendheden, die zig tot het bewerken van eene ſchikking aanboden; en met een ſchatkist, die ſlecht geſteld was, en een leger, dat aan alles gebrek had, gelukte het hem zig in ſtaat te ſtellen, om zelf de voorwaarden van den vrede voor te ſchrijven. Men moet deezen voordeeligen uitſlag aan zijn verſtand niet toeſchrijven, maar aan dien geest van arglistigheid, wreedheid, bedorven zeden en woestheid, waar toe de dwingelanden, die alle gevoel van eer en menſchelijkheid hebben uitgeſchud, alleen in ſtaat zijn.

Indien de ſtaaten van het leger te velde, welken

ken POTEMKIN aan de Keizerin zondt, onnaauwkeurig en leugenachtig waaren, die der zeemacht, waar mede hij beweerde de *Turken* in de *Zwarte Zee* te moeten bevechten, waaren met de waarheid niet meer overeenkomſtig. Hij had de vloot bij één gebragt. De oevers van de *Zwarte Zee*, die aan *Rusland* behoorden, maakten een gedeelte uit van de plaatzen, alwaar hij Gouverneur was. CATHARINA gevoelde wel, dat 'er groote geldſommen noodig waaren, om eene vloot ter zee te brengen, waar 'er te vooren nimmer een geweest was Deeze aanmerking ſchrikte haar niet af. POTEMKIN had haar wijs gemaakt, dat deeze vloot onmisbaar was, om hun oogmerk te bereiken, en zij had toegeſtemd, om al het geld te geven, het welk hij ten dien einde vorderde. Hij richte deeze nieuwe zeemacht op, en droeg zorge, om 'er overal met grootſpraak van te doen gewagen. Hij ſtelde te *Cherſon* een Collegie van Admiraliteit aan, en liet zig tot Opper-Admiraal benoemen, tot merkelijk hartzeer van den Groot Hertog, die tot hier toe deezen titel in *Rusland* alleen gevoerd had.

POTEMKIN handelde met de vloot, zoo als hij met het leger gedaan had. Hij bepaalde zig tot het uiterlijke, verwaarloosde het wezentlijke, en behieldt een groot gedeelte van het geld voor zig zelven. Deeze vloot, waar van men zoo veel op-

ophef maakte, bestondt in het begin van den oorlog alleenlijk uit negentien schepen, die in onderscheidene havens verspreid lagen, en voornamelijk te *Cherson* en *Sevastopol*, alwaar de Keizerin, eenige maanden te vooren, geloofd had eene aanzienlijke vloot te zien. Vier van deeze schepen waaren elk van zes en zestig stukken; drie van vijftig; tien van veertig; en twee van zes en dertig. Zie daar de geheele vloot; want men konde 'er niet bij rekenen zeven andere schepen, die op de timmerwerven van *Cherson* en *Tagaurog* nog onafgemaakt lagen. 'Er was nog tijd, geld en manschappen noodig, om dezelve in staat te brengen om dienst te kunnen doen.

Het zal niet geheel te onpas zijn, om thans ook iets van de *Turksche* zeemacht te zeggen. In het begin van October 1786 beliep zij op vijf en tachtig schepen van allerlei zoort, waar van alleenlijk zestien nog niet volkomen kant en klaar waaren. Alle deeze schepen voerden met elkander omtrent agt honderd vijftig stukken geschut. Wij zullen bij vervolg zien, aan wiens kant de overwinning, tusschen zulke ongelijke machten, oversloeg.

NEGEN EN VIJFTIGSTE HOOFTSTUK.

De oorlog barst uit. Middelen, door POTEMKIN *te werk gesteld, om de vrede-breuk te bewerken. Eerste veldslagen.*

Eindelijk kwam het oogenblik aan, waar naar POTEMKIN zoo zeer gehaakt had. De oorlog barste uit. Wij weeten, dat deeze oorlog, zedert lang, door *Rusland* was voorbereid, en de reize van den *Duitschen* Keizer naar *Cherson* was daar toe betrekkelijk. De Keizerin en POTEMKIN waaren met hem in onderhandeling getreden. Zij hadden zijne hulp tegen de *Turken* verzogt, en hadden hem gevleid met de zekerheid van zijne twee geliefde ontwerpen, de ruiling van *Beyeren*, en de benoeming van zijnen Neef FRANS tot de waardigheid van *Roomsch* Koning.

JOSEPH had schijnen in twijffel te staan. Aan de eene zijde, was hij door de beloften van *Rusland* verblind geworden; maar aan den anderen kant, had hij, in weêrwil der pogingen van POTEMKIN, den slegten staat der legers, en der nieuwe Wingewesten, doorgrond; het geen hem

een

een zeer ongunſtig denkbeeld, nopens den uitſlag van deezen oorlog, gegeven had. Met dit al geloofde hij zoo vastelijk aan de beloften, welken de Keizerin hem gedaan had, om hem in de uitvoering zijner ontwerpen in *Duitschland* behulpzaam te zijn; het kwam hem van zoo veel gewicht voor, om het Verbond van *Rusland* tegen de Princen van de *Duitſche* Rijks-verbindtenis in ſtand te houden; eindelijk, hij was voor POTEMKIN, die alle zijne ontwerpen konde doen mislukken, zoo bevreesd, dat hij aan de Keizerin geen enkel woord liet blijken van de ongunſtige aanmerkingen, door hem gemaakt.

Eindelijk, de tijding van den opſtand in de *Nederlanden* vernomen hebbende, had hij die gelegenheid te baat genomen, om te verklaaren, dat hij in de omſtandigheden, in welken hij zig bevondt, in geenen aanvallenden oorlog deel konde neemen; maar dat, indien *Rusland* wierd aangevallen, hij het zelve met zijne hulp onderſteunen zoude.

Dadelijk na zijne te rug komst in zijne Staaten, had hij aan de Keizerin en aan POTEMKIN geſchreven, en hun zijne beduchtheid betuigd, dat de maatregelen, door hem, tot herſtel der rust in de *Nederlanden*, genomen, verijdeld mogten worden, vermits die onlusten wierden aangeſtookt en gevoed door andere Mogendheden, en voor-

vooral door de leden van de verbindtenis der *Duitſche* Vorſten, die het oogmerk hadden om hem te verzwakken. Hij herhaalde te gelijker tijd de belofte, welke hij gedaan had, om zig met *Rusland* in eenen oorlog tegen de *Turken* niet te mengen, dan alleen ingevalle de laatstgemelden aanvallers zijn mogten. Deeze belofte voldeedt aan POTEMKIN, die de middelen in zijne magt had, om aan de zaaken zoodanige wending te geven, als hij goed vondt. Hij kwam met CATHARINA overéén, dat zij op het een en ander hem zouden antwoorden; dat zij de onlusten in de *Nederlanden* als van zoo weinig gewicht beſchouwden, dat naar hun inzien ſlechts een zeer klein gedeelte van zijn krijgsvolk, tot demping van dezelve, voldoende zijn zoude; dat zij overtuigd waaren, dat geen Vorst onderneemen zoude deeze onlusten te voeden of te vergrooten; maar dat, zoo zulks gebeurde, de Keizerin beloofde alle haare kragten te beſteeden, om de vijanden van den Keizer op dezelfde wijze, als die van *Rusland*, te behandelen.

POTEMKIN had ook den Heer DE BULGAKOF van *Conſtantinopolen* te *Cherſon* doen komen, om van den loop der zaaken aan het *Turkſche* Hof, of liever van den uitſlag der listen en eisſchen van POTEMKIN, bericht te geven. Deeze Gezant had in *Egypten*, te *Smirna* en in *Molda-*

daviën, zamen gespannen, om in die Landen eenen algemeenen opstand te verwekken. In de daad, men had zig altijd tot het doen van pogingen bepaald; maar de onafgebrokene oplettenheid, die voor de *Ottomannische* Regeering noodig was, om de listen der *Russische* zendelingen te verijdelen, had de gemoederen der *Turken* veel verbitterd.

Voor 't overige hadden de aanstookers van onlusten zig niet bepaald om het misnoegen aan te zetten. In het midden van den vrede, ligte men te *Constantinopolen*, en in de Landschappen, *Grieken* op, en voerde dezelven, onder schijn van Godsdienst, naar *Rusland*. In de havens van *Turkyën* had men de Tol-bedienden bij aanhoudenheid bedrogen, het zij omtrent het getal der schepen, bij de Verdragen bepaald, het zij omtrent de invoering van zekere koopwaaren.

De *Russische* Afgezant had zelfs de stoutheid gehad, om zig met het bestuur des Rijks te bemoeijen. Wanneer 'er gewichtige posten van regeering begeven moesten worden, had hij lieden voorgeslagen, die in bezolding van *Rusland* stonden, en had zig beledigd geoordeeld, dat men zijne keuze niet had aangenomen. Wanneer eenige amptenaaren aan den *Russischen* Gezant mishaagden, of dat zij niet alles deeden, wat hij voor de belangen van *Rusland* van hun vorderde,

eisch-

eischte hij op een hoogen toon, dat zij oogenblikkelijk zouden worden afgezet. Eindelijk had men niets verzuimd, om de verontwaardiging en gramschap van den *Divan* gaande te maaken. Dit gedrag van BULGAKOF, en zijne onderhoorigen, droeg de goedkeuring van POTEMKIN weg. Maar dewijl alle deeze beledigingen de vredebreuk, welke POTEMKIN verlangde, nog niet hadden kunnen te weeg brengen, gaf hij aan BULGAKOF nieuwe beveelen, om nog meer te doen, dan hij gedaan had.

Naauwlijks was hij te *Constantinopolen* te rug gekomen, of hij gaf aan de *Porte* eene groote lijst op, waar bij hij, in naam der Keizerin, nieuwe eisschen deedt, en de vorderingen vernieuwde, waar van men plechtiglijk had afgezien, of niet meer gesproken had. Zie hier de merkwaardigste punten van deeze opgave.

BULGAKOF eischte onder anderen een haven, in de nabijheid van *Constantinopolen*, alwaar men een timmerwerf zoude oprichten, die alleenlijk tot het kalefaaten der *Russische* schepen zoude moeten dienen; het plaatzen van een *Russischen* Consul te *Varna*; de vrijheid, om te *Constantinopolen* eene Kerk te bouwen, waar in men, overeenkomstig de *Griekssche* plechtigheden, en met klokken-gelui, den Godsdienst zoude oeffenen; de erkentenis van den Czaar HERACLIUS,

als onderdaan van *Rusland;* de onderwerping der *Tartaaren*, wier strooperijën het *Russisch* grondgebied ontrustten; eene duidelijke verklaaring omtrent de toebereidzelen tot den oorlog, welken de *Porte* maakte; eindelijk den geheelen afstand van *Bessarabiën*, als het eenig middel, om de geschillen te doen eindigen, die, met opzigt tot de bepaaling der grensscheidingen, ontstaan waaren. Men besloot, met te verklaaren, dat de Keizerin een spoedig en stellig antwoord vorderde.

De toon alleen van deeze opgave, al had zij tot zaaken van weinig aanbelang betrekking gehad, zoude eene waare belediging geweest zijn. Maar een schielijk antwoord te vorderen op zaaken van het grootste gewicht, tot zommigen van welken eene overweeging van verscheiden dagen vereischt wierd, was niets anders, dan de onbeschaamdheid ten hoogsten top te voeren. Echter had het *Turksche* Hof bedaardheid genoeg, om op deeze trotsche behandeling geene aanmerking te maaken. Na verloop van eenige dagen, beantwoorde men die opgave met eene achtbaarheid, welke de rechtvaardigheid van eene goede zaak, en het gevoel van eene macht, die geducht genoeg was, om voor geene dreigementen te vreezen, inboezemen. Wij zullen hier alle de antwoorden niet vermelden, welken de *Di-*

van

van de moeite nam, om op elk punt te geven; wij zullen ons vergenoegen met die antwoorden kenbaar te maaken, welke gegeven zijn op de Artikelen, door ons, als de meest belangrijke, opgenoemd.

Men verwierp het eerste als onrechtvaardig. Men verijdelde het tweede met te zeggen, dat de inwooners van *Varna* in die Stad geenen *Russischen* zendeling gedogen wilden. Men verklaarde, dat het derde overdreven scheen; en dat het vierde eene klaarblijkelijke schending zijn zoude van de Verdragen, die tusschen de twee volken plaats hadden; Verdragen, waar in nimmer gerept was, dat de Staaten van *Cartaliniën* van *Rusland* afhangelijk zijn zouden. Men beschouwde het vijfde als zeer buitengewoon, vermits het voor de *Turksche* Regeering ondoenlijk was, volken in toom te houden, welken *Rusland* aan haare heerschappij onttrokken had, om hun eene Staats-regeling te bezorgen, die hen in de gelegenheid gebragt had hunne verlossers te ontrusten, zonder vreeze voor kastijdinge, noch door de laatstgemelden, noch door hunne oude meesters. Men antwoorde op het zesde, door de vraag om te keeren, en te zeggen: waarom *Rusland* zulke groote krijgs-toerustingen maakte op de grenzen van *Turkyën*, en bijzonderlijk in *de Krim*; toerustingen, waar van de *Porte* niet

 in

in de gedachten gehad had het oogmerk te vraagen? Met opzigt tot het zevende, verklaarde men, dat, vermits de andere niet aanneemlijk waaren, het onnoodig was op het zelve te antwoorden.

Korten tijd na deeze verklaaring, deedt de *Divan* aan den *Rusſiſchen* Afgezant een geſchrift ter hand ſtellen, in beſchaafde en gemaatigde uitdrukkingen ingericht. De Groote Heer oordeelde zig zoo wel, als de Keizerin van *Rusland*, gerechtigd te zijn, om voorwaarden voor te ſtellen, des te meer geſchikt tot handhaaving van den vrede, om dat ze op de rechtvaardigheid gegrond waaren. Dit geſchrift behelsde voornamelijk de volgende Artikelen:

Men vorderde voor eerst, dat de *Rusſiſche* krijgsbenden *Cartaliniën* zouden ontruimen, alwaar, zedert dat *Rusland* de Staaten van den Czaar HERACLIUS onder deszelfs beſcherming genomen had, de aanvallen van verſcheiden nabuurige volken, en de onderdrukkingen der nieuwe beſchermers, om ſtrijd ſcheenen te zijn ingericht, om dit reeds ongelukkig Land ten eenemaal uit te putten. Ten tweeden, dat alle de *Rusſiſche* ſchepen, die zig in de *Turkſche* havens bevonden, en die aldaar tot dus verre eene groote meenigte verboden koopwaaren hadden ingevoerd, voortaan aan een geſtreng onderzoek zouden onder-

derworpen zijn. Ten derden, dat het aan de *Turkſche* Regeering vrij zoude ſtaan, om, tot beſcherming van den koophandel der *Turkſche* onderdaanen in de Staaten der Keizerin, vertrouwde lieden aan te ſtellen, die een even uitgeſtrekt Rechtsgebied, als de *Rusſiſche* Conſuls in *Turkyën*, hebben zouden. Ten vierden, dat de *Rusſiſche* Conſuls, in de Landen, aan de *Ottomanniſche* heerſchappij onderworpen, die, in plaats van zig tot hunne bedieningen te bepaalen, zig door de onlusten en oproerigheden, welken zij aanſtookten, verdacht maakten, zonder uitſtel van het *Ottomannisch* grondgebied zouden worden te rug geroepen. Ten vijfden eindelijk, dat de *Rusſiſche* Regeering, onder welk voorwendzel het ook wezen mogt, haare beſcherming niet meer verleenen zoude aan de overgeloopene en trouwlooze *Moldaviërs* en *Wallachyërs*, vooral aan hun, die tot het geſlacht der *Moldaviſche* Hospodaars behoorden.

De *Porte*, gewoon om op de geſchriften van den *Rusſiſchen* Afgezant onverwijld te antwoorden, vroeg insgelijks een ſpoedig antwoord. Maar dewijl de punten van aanbelang waaren, en de last van BULGAKOF zoo verre niet ſtrekte, verklaarde hij niet te kunnen antwoorden, voor dat hij de beveelen van zijn Hof ontfangen had, en

dadelijk deedt hij een Bode naar *Petersburg* vertrekken. Men ſtondt hem zonder moeite het uitſtel toe, dat hij verzogt. Reeds was men over 't algemeen van gedachten, dat de onderhandelingen ſleepende zouden worden, en dat, wanneer van weêrskanten iets wierd toegegeven, het gelukken zoude om menſchen-bloed te ſpaaren; toen eene gebeurtenis, welke men redelijker wijze niet voorzien konde, eensklaps alle hoop op vrede deedt verdwijnen.

POTEMKIN had aan BULGAKOF gelast, om het *Turksch* Regeerings-beſtuur op alle mogelijke wijze tot eene vrede-breuk te tarten. De Gezant en zijne Raadslieden, zig op deeze beveelen verlaatende, ſtaken den ſpot met de vorderingen der *Turken*. Dewijl de zaak nog niet rijp genoeg was, om de gemoederen aan te ſtooken, begon men met te verklaaren, dat deeze eisſchen zoo belachelijk waaren, dat men ze niet dan met kanonſchoten konde beantwoorden. Vervolgens dreef men de onbeſchaamdheid zoo verre, dat men den Groot Vizier in 't aangezicht hoonde. Het gevolg van deeze handelwijze was zoodanig, als het Hof van *Rusland* zulks verlangde. Den agttienden Augustus deedt de Groote Heer te *Conſtantinopolen* eene oorlogs-verklaaring afkondigen, en BULGAKOF wierd, volgens het oud gebruik van dit Hof, op de zeven toorens geplaatst,

plaatst, alwaar men hem met veel bescheidenheid behandelde (*).

De tijding van deeze vrede-breuk kwam, door eenen afgezonden Bode van POTEMKIN, te *Petersburg* aan, op den tienden September, zijnde den feestdag van St. ALEXANDER NEVSKY, op het oogenblik, dat het Hof tot eene danspartij bij elkander kwam. Dadelijk stelde de Graaf BESBORODKO een Manifest op, het welk hij den daar op volgenden zondag in de Hof-kapel, in tegenwoordigheid van de Keizerin, haare familie en het geheele Hof, voorlas. Het was in den gewoonen stijl, van stukken van dien aart, ge-

(*) Zedert verscheiden jaaren, en vooral zedert het bestaan der gewapende neutraliteit, welke POTEMKIN en MALMESBURY niet hadden kunnen beletten, gelijk wij hier vooren gezien hebben, was *Engeland* zeer misnoegd op *Rusland*. Het was dus zeer natuurlijk, dat de *Engelschen* alle hunne pogingen aanwendden, om aan het zelve vijanden te berokkenen. De Ridder AINSLY, Minister van *Groot-Brittanniën* te *Constantinopolen*, belastte zig inzonderheid daar mede. Hij was de geen, die de oorlogsverklaaring opstelde, of liever in orde bragt. CATHARINA wierd daar van onderricht; maar zij ontveinsde dit tot in 't jaar 1790, wanneer de beide Hoven het weder eens wierden. Toen vorderde CATHARINA, dat de Ridder AINSLY van *Constantinopolen* zoude worden te rug geroepen, en dit gebeurde ook.

geſchreven. Het behelsde bittere klagten tegen den meinëed van het *Ottomannisch* Hof, het welk zelf eenen vrede verbrak, die op eeden gegrondvest, en door de Keizerin met zoo veel naauwgezetheid naargekomen was; hoonende beledigingen tegen dit Hof, het welk de verdwaasde ſtoutheid had, om zulke ſpoorelooze eisſchen te doen; aanſtootelijke uitdrukkingen tegen de *Ottomanniſche* Regeering, die de majeſteit der Keizerin, in den perſoon van haaren Afgezant, beledigd had, den Grooten Heer aangezet om de trouw der Verdragen te ſchenden, en gemelden Gezant, zonder reden, te doen gevangen zetten; langwijlige en verveelende herhaalingen omtrent de belanglooze, edelmoedige en vredelievende gevoelens der *Rusſiſche* Vorſtin; verzekeringen van het leed, het welk zij ontwaarde, door genoodzaakt te worden tot het opvatten der wapenen, om haare eer te wreeken, en de rechten van haare getrouwe onderdaanen te verdeedigen; betuigingen van dankbaarheid aan de Voorzienigheid, voor de beſcherming, welke dezelve aan het *Rusſisch* Rijk verleende, en in 't bijzonder voor den zegen, welken dezelve over de regeering van CATHARINA II verſpreidde; gebeden aan de geheele *Christen* weereld, en vooral aan de Bondgenooten van *Rusland*, om hunne wenſchen, en de vermogens, hun door God geſchonken,

ken, tot verdelging van den gezwooren vijand van den *Christelijken* naam, te vereenigen. Alle deeze zaaken waaren in dit Manifest op eene ongeschikte manier onder één gemengd. Na de voorleezing van dit stuk, vierde men eene plechtige Misse, die door een *Te Deum* gevolgd wierd.

Intusschen was de oorlogs-verklaaring te *Constantinopolen* het teeken van den aanval. De Groot Vizier stelde zig, met den standaart van MAHOMET, aan het hoofd van al het krijgsvolk te Lande, het welk zig in verscheiden benden verdeelde, en zig begaf naar de oevers van den *Donauw*, naar *Oczakof*, naar de Landstreeken, welken *Rusland* bij deszelfs laatste eisch vorderde, naar *de Krim*, en naar de nabuurschap der plaatzen, welken CATHARINA, nog kortelings, doorreist had.

Eene vloot van veertig schepen, van allerlei zoort, begaf zig in aller ijl naar de *Zwarte Zee*, onder het bevel van den gewezen *Kapitein-Pacha*, om de onderneemingen van zommigen der gemelde legerbenden te ondersteunen.

Zoo dra de oorlog aan *Rusland* verklaard was, schreef POTEMKIN aan den Keizer, om hem te herinneren, dat, vermits de *Turken* op eene onverwagte wijze den vrede verbroken hadden, hij zig in het geval bevondt, om de door hem gedaa-

ne beloften, tot het verleenen van bijstand, naar te komen. JOSEPH II, die, zoo als wij gezien hebben, de hulp der *Russische* Keizerin in *Duitschland* noodig had, en dezelve, zonder bedenking, meende te verkrijgen, door zig bij haar tegen de *Turken* te voegen, verklaarde aan de *Porte* den oorlog, en bestemde omtrent honderd duizend mannen tot deeze groote onderneeming.

Rusland wapende zig van zijn kant te land en te water, en maakte zig zoo wel tot den aanval, als ter verdeediging, gereed. Al het *Russisch* krijgsvolk, het welk bestemd was om tegen de *Turken* op te trekken, ontfing bevel, om zig op de grenzen van *Polen* bij elkander te verzamelen, en wierd in twee legers verdeeld, waar aan men den naam gaf van het leger van de *Ukraine*, en het leger van *Catharinoslau*. Het eerste, staande onder het bevel van ROMANZOF, was bestemd, om de vijandlijkheden in *Moldaviën* te beginnen; het tweede, waar over POTEMKIN het bevel voerde, moest het beleg van *Oczakof* verrichten.

De oorlog begon in de eerste dagen van September, met een klein zee-gevecht, het welk de *Turken* in de nabijheid van *Oczakof* leverden, doch waar door niets beslist wierd. Echter hadden de *Russen* in dit gevecht vijf honderd zeven en tachtig kanon-schoten gedaan. Den vier- en

vijf

vijf en twintigſten September, als mede den elfden October, wierd *Kinburn* van den zee-kant beſchoten, maar zonder eenig gevolg. Dit ſchieten wierd den twaalfden October herhaald, en door het krijgsvolk van de land-zijde onderſteund. De Generaal SUWAROF trok met de legerbende, die onder zijn bevel ſtondt, dit krijgsvolk te gemoet, en verjoeg hen grootendeels uit hunne verſchansſingen.

Van eenen anderen kant wierd deeze verdeediging onderſteund door de *Rusſiſche* galeïën, die het geluk hadden, om verſcheiden kanonneerbooten in den grond te booren, of te verbranden. Vervolgens ontfingen de *Turken* verſterkingen. Dit belette den Generaal SUWAROF niet, om den vijand drie maalen aan te tasten. De *Rusſen* wierden ook verſterkt, op het oogenblik, dat zij zulks hoogst noodig hadden. Toen viel 'er een groote veldſlag voor, waar in de *Rusſen* de overwinning behaalden. Het *Turksch* leger, uit meer dan vijf duizend mannen beſtaande, wierd bijna geheel en al in de pan gehakt. De *Rusſen*, die, wanneer het op berichten van geledene verliezen aan koomt, altijd zeer gematigd zijn, hielden ſtaande, niet meer dan honderd zes en dertig dooden en drie honderd gekwetſten gehad te hebben. Dit is zeker, dat hun verlies veel minder groot was, dan dat der *Turken*. SUWAROF wierd gewond.

wond. Deeze veldslag was de laatste gewichtige gebeurtenis van deezen oorlog, geduurende het jaar 1787.

ZESTIGSTE HOOFTSTUK.

Gedrag van POTEMKIN *jegens* JOSEPH II. *Overwinningen der* Rusfen. *Ongerustheden van* POTEMKIN. *Onvoorziene voorvallen.*

POTEMKIN had vastelijk besloten, om den buit, dien hij maaken mogt, met JOSEPH niet te deelen. Noch verzoeken, noch geschenken waaren in staat, om hem, ten deezen opzigte, van besluit te doen veranderen. Jaloers zijnde, om den goeden uitslag des oorlogs aan zig zelven alleen toe te eigenen, spande hij alle zijne vermogens in, om het leger van den ouden ROMANZOF, die zig in den voorgaanden oorlog zoo beroemd gemaakt had, te verlammen. Dit leger, het welk van dat van POTEMKIN afgescheiden was, had aan de grootste noodwendigheden gebrek. In plaats van de *Turken* te bestrijden, had het door gebrek aan kleederen, levensmiddelen en

en wapentuig, tegen koude en honger te kampen, zonder dat POTEMKIN wilde toeſtaan, dat zijne magazijnen voor het zelve geopend wierden.

Het leger van JOSEPH II ſchaarde zig in eene linie van de grenzen van *Croatiën* af tot aan *Bukovine* toe, het eenigst voorbeeld misſchien van eenen aanvallenden oorlog, welke op die wijze gevoerd wierd. De *Rusſiſche* legers bleven werkeloos. De beſmettelijke ziekten ſleepten meer ſoldaaten weg, dan het zwaard van den vijand.

Den zevenden Augustus 1788 trok de Groot Vizier met zijne geheele magt in *Zevenbergen*. De *Oostenrykers* namen de wijk, en POTEMKIN maakte geene beweging. Hij verheugde zig integendeel, in 't midden van een Hof van bevende ſlaven, over den bedenkelijken ſtaat van *Rusland's* Bondgenoot, en ſcheen zig alleenlijk bezig te houden met het genot van zeldzaame dingen, welken hij van *Warſchauw*, en andere, nog verder afgelegene, plaatzen, voor zijne tafel liet komen.

Eindelijk kwam het oogenblik, op het welk hij meende te moeten werkzaam zijn. Het leger van JOSEPH had de *Turken* boven de grenzen van *Oostenryk* verdreven, en deeze goede uitſlag ſcheen nog ſchitterender voordeelen voor den volgenden veldtocht te beloven. Toen trok POTEMKIN,

KIN, jaloers over den roem van LAUDON, die over het krijgsvolk van JOSEPH II het bevel voerde, tegen de *Turken* op, en keerde als overwinnaar te rug. Geld en bloed waaren bij hem van geene waarde, om zijn oogmerk te bereiken. *Oczakof* wierd veroverd; *Ismaïl* stormenderhand ingenomen. Bij het inneemen van de eerstgemelde plaats, lieten twintig duizend *Rusfen*, en van de tweede, twaalf duizend het leven. *Bender* viel in handen van de *Rusfen*, zonder een enkelen droppel bloeds te kosten. De *Seraskier* der *Ottomannen* de toebereidzels bemerkt hebbende, welken POTEMKIN tot het beleg maakte, leverde hem de Stad over. Op de *Zwarte Zee*, zoo wel als op de vlakten van *Besfarabiën*, won de krijgskunde der *Europeaanen* het aan de onbedrevenheid der *Oosterlingen* af.

POTEMKIN vervolgde den loop zijner veroveringen, zonder te bedenken, hoe duur dezelve aan zijn volk te staan kwamen. Hoe meer hij aan het doeleinde zijner verlangen naderde, hoe meer zijn geest ontrust wierd, het zij dat hij een geheim voorgevoel had van zijne dagen niet te zullen eindigen, zoo als hij gewenscht had, het zij dat hij de ondermijnende listen vreesde van eenen nieuwen Gunsteling, dien de Keizerin, zonder met hem te raadplegen, genomen had, en die haar meer en meer wist in te neemen. Wat daar

ook

ook van zij, hij floeg van de eene eigenzinnigheid, van de eene grilligheid eensklaps tot de andere over, en zijn geest scheen nimmer een oogenblik rust te genieten.

Hij was op het punt, om de door hem gevormde wenschen vervult te zien, en niets meer scheen aan de veroveringen, welken hij bedacht had, in den weg te wezen; toen eene onvoorziene gebeurtenis alle zijne ontwerpen verijdelde. De opvolger van FREDERIK II, Koning van *Pruissen*, dien gezworen vijand van POTEMKIN, en, geduurende wiens leven, de laatstgemelde aan de uitvoering zijner uitgestrekte ontwerpen van overheersching nimmer had durven denken, FREDERIK WILLEM, floot, in het jaar 1790, een Verbond met de *Ottomannische Porte*, en bedreigden de twee Keizerlijke Hoven, die dezelve beoorloogden. Dit was het alles niet. Op het oogenblik, dat de beide Keizerlijke legers, in de vruchtbaarste Gewesten van het *Ottomannisch* Rijk vereenigd, tot in het middenpunt stonden door te dringen, vernam POTEMKIN den dood van JOSEPH II.

Men meende reeds het machtig *Turksche* Rijk, ten minsten voor het grootste gedeelte, het onderst boven gekeerd te zien; want de aanvallende machten waaren veel grooter, dan die der *Turken*. *Frankryk*, hun eenige Bondgenoot, was be-

bezig met eene omwenteling, die het zelve belette, om hun hulp te verschaffen; en het stondt te bezien, of het aan *Pruissen*, den eenigen steun der *Turken*, gelukken zoude hunnen ondergang voor te komen. Nog eenige maanden, en deeze ondergang was bewerkt, en POTEMKIN had het toppunt van de uitvoering zijner uitgebreide ontwerpen bereikt. Hij had zijne veroveringen zoo verre gedreven, dat het hem bijna niet meer mogelijk was zig daar in te handhaven, zonder nog verder voort te rukken, en zonder zig nieuwe grensscheidingen te bezorgen, welken de natuur tot dekking van dezelven geschikt had.

Te midden van deezen schitterenden loopbaan, en in zulke gunstige omstandigheden, ontfing POTEMKIN bericht, dat LEOPOLD, opvolger van JOSEPH, zig van het toneel, waar op de staatkunde van *Rusland* zijnen voorzaat had doen verschijnen, verwijderen wilde. Deeze gebeurtenis viel voor de oogmerken van POTEMKIN te vroeg voor. Hij wilde zig, tot zekerheid zijner veroveringen, van *Oostenryk* bedienen, aan zig zelven den roem behoudende, van aan de *Turken* den laatsten slag toe te brengen, zonder zig over de geschillen van de *Porte* met *Oostenryk* te bekommeren, en besloten hebbende de laatstgemelden aan zig zelven over te laaten.

EEN

EEN EN ZESTIGSTE HOOFTSTUK.

ZUBOF. POTEMKIN *wil met* CATHARINA *trouwen. Hij ſmeedt het ontwerp, om zig Koning van* Polen *te maaken, als mede om* CATHARINA *te ontthroonen. Dood van deezen Gunſteling.*

Intusſchen was POTEMKIN, door alle deeze bekommeringen verteerd wordende, te *Petersburg* te rug gekomen, met oogmerk, om aan den nieuwen Gunſteling den voet te ligten, en nieuwe ontwerpen te ſmeeden, ten einde hem ſchadeloos te ſtellen wegens het ontwerp, waar van hij meer en meer beſpeurde de voordeelen te verliezen. De Keizerin ontfing hem met de betuigingen van eene groote vreugde; zij gaf hem feſtijnen en aanzienlijke geſchenken.

Deeze nieuwe Gunſteling, van wien wij geſproken hebben, was PLATO ZUBOF, die zedert eenigen tijd de plaats van MOMONOF bekleedde. De laatstgemelde, meer gevoelig voor de liefkozingen van de dochter van Prins SCHERBATOF, Hof-dame van de Keizerin, dan voor die van CATHARINA, waar van men naauwlijks

eenige voetſtappen meer ontdekte, had eenen minnehandel met deeze jonkvrouw aangevangen. CATHARINA wierd daar van onderricht. *Zij* veinsde zulks niet te weeten, en deedt aan ZUBOF den voorſlag, om met de dochter van den Graaf DE BRUCE te trouwen. MOMONOF, over dit voorſtel verwonderd, erkende alles aan de Keizerin, die hem verplichte, om zijne minnares daags daar aan volgende te trouwen, en met haar naar *Moscou* te vertrekken.

Deeze twee vrouwen vergaven dit elkander nooit. De vrouw van MOMONOF, minziek tot in het buitenſpoorige, was over deeze verbanning troosteloos, en liet niet na, om tegen CATHARINA uit te vaaren; en CATHARINA, die MOMONOF waarlijk beminde, en het innigst leed droeg, dat men haar haaren minnaar ontnomen had, wreekte zig daar over op eene wreedaartige wijze. Op zekeren nacht, dat de twee gehuuwde lieden te bedde lagen, tradt de Stede-beſtuurer van *Moscou* ter kamer in, ingevolge eenen last van de Keizerin. Zes mansperſoonen, als vrouwen verkleed, maakten zig van de vrouw van MOMONOF meeſter, kleedden haar naakt uit, en geesſelden haar met roeden, in tegenwoordigheid van haaren man, dien men geknield hield, met het aangezicht naar de plaats van dit ſchouwſpel gekeerd.

ZU-

ZUBOF, Officier van de Lijfwacht te paard, was aan MOMONOF, op den eigen dag van zijne ongenade, opgevolgd. Deeze overhaaste keuze had aan POTEMKIN mishaagd; hij had aan CATHARINA geschreven, en haar deswegens verwijtingen gedaan; zij hield het vol.

POTEMKIN, te *Petersburg* te rug gekomen zijnde, gevoelde, dat het voor hem gevaarlijk zijn zoude, de genegenheid van CATHARINA voor ZUBOF te wederstreeven; maar moedig op zijn gezag, en door de eerbewijzingen, welken zij hem aandeedt, en de magt, welke zij hem in handen liet, aangemoedigd, dorst hij haar den voorslag doen, om hem te trouwen. CATHARINA, over dit voorstel verbaasd, gevoelde toen, hoe zeer de onmaatige heerschzugt van POTEMKIN voor haar te duchten stondt. Zij ontveinsde dit, zij nam alle mogelijke voorzorgen, om haare weigering te verzagten; en POTEMKIN keerde, met een hart vol wraakzugt, naar het leger te rug.

CATHARINA, die van iemand als POTEMKIN alles te vreezen had, zondt een vertrouwd man naar het leger, om alle zijne daaden te bespieden, en haar daar van bericht te geven.

Het schijnt, dat POTEMKIN, als toen de hoop verloren hebbende, om Koning van *Taurien*, of Gemaal van CATHARINA te worden,

het ontwerp vormde, om zig tot Koning van *Polen* te verheffen. Misschien zoude hij daar toe hebben kunnen geraaken. Hij had een aanzienlijk leger, eene rijk gevulde schatkist, ter zijner beschikkinge, en *Polen* was door inwendige onlusten verdeeld.

Hij had de hinderpaalen voorzien, welken CATHARINA, tegen de uitvoering van dit ontwerp, zoude kunnen in den weg leggen, en ingevalle zij daar in niet mogt hebben toegestemd, had hij het besluit genomen, om zijne weldoenster zelve te doen tuimelen, en zig meester te maaken van een Rijk, het welk hij reeds zoo langen tijd op eenen onbepaalden voet geregeerd had.

De overdenking van, en de toebereidzels tot deeze ontwerpen, die de grootste geheimhouding vorderden, deeden hem zijne gewoone levensmanier veranderen. Voor deezen was hij altijd door Hovelingen omringd, leide een verkwistend leven, en deedt alle zijne zaaken door Geheimschrijvers verrichten. Toen sloot hij zig dikwils op, was aanhoudend werkzaam, en schreef zelf alle zijne brieven. Hij hield geen omgang, dan met eenige vertrouwde lieden, op wier bescheidenheid hij meende zig te kunnen verlaaten. Het grootste gedeelte zijner briefwisseling was op *Polen*, en hij verzette zig met ijver tegen alle de nieuwigheden, welken men in dit Land wilde aan-

vangen, het geen waarſchijnlijk met zijn ontwerp overéén kwam. Hij verzuimde ook niet aan bijna alle de Hoven te ſchrijven, zelfs aan die geenen, welke in de *Poolſche* zaaken geen belang ſtellen konden.

Het geheim wierd zoo wel bewaard, dat de Keizerin zelve het niet doorgronden konde, in weêrwil van de bekommeringen en verdenkingen, welken deeze geheimzinnige en buitengewoone behandeling in haar deeden opkomen. Eindelijk bezorgde men haar onwraakbaare bewijzen van deeze dubbele zamenſpanning, en haare verwondering was uittermaaten. De geheele weereld deedt 'er het zwijgen toe, en men wagte met ongeduld den uitſlag deezer zonderlinge zaak. Zedert lang zag men met ſmarte, dat de Keizerin eenen man, die op eene zoo buitenſpoorige wijze van haare toegevenheid en goedheden misbruik maakte, halſtarriglijk in haare gunst behieldt. Men was niet onkundig, dat hij meenigwerf en ſtraffeloos CATHARINA door minachting had beledigd, en men vreesde de gevolgen van deeze ſtoutmoedige onbeſcheidenheid. Op zekeren tijd door hem, in tegenwoordigheid van verſcheiden lieden, gehoond zijnde, had zij hem gelast uit *Petersburg* te vertrekken. Na haar met eene groote koelbloedigheid te hebben aangehoord, antwoorde hij al lachende: *beeldt gij u in, dat*

een man als ik, aan een bevel van dien aart zou gehoorzamen. Ik verklaare u, dat ik zelfs van de plaats, waar ik fta, geen voet verzetten zal. De Keizerin keerde zig om, glimlachende, en zeide: *wat valt 'er te doen met iemand van dat character? Men moet het wel opgeven.*

De bekommering en verlegenheid van CATHARINA groeiden van dag tot dag aan, en het geheele Hof bemerkte zulks. De berichten van POTEMKIN waaren van dag tot dag zeldzamer geworden, en op eenen hoogen en onbefcheiden toon ingericht. Eindelijk verwaardigde hij zig niet meer dezelven te geven. CATHARINA befloot eindelijk hem te fchrijven, dat zijne tegenwoordigheid te *Petersburg* noodzaakelijk was, vermits zij hem zaaken van het uiterfte gewicht had mede te deelen, en zij gelastte hem zig zonder uitftel bij haar te vervoegen.

Op het leezen van dit bevel wierd POTEMKIN woedend, fcheurde den brief aan ftukken, en zwoer, dat hij van de Keizerin eene verfchrikkelijke wraak zoude neemen. Echter antwoorde hij in twee woorden: dat hij zijne tegenwoordigheid aan het hoofd van 't leger noodzaakelijker oordeelde, dan ooit.

Deeze gebeurtenis bragt de Keizerin buiten haar zelve. Zij ontveinsde het echter nog, en liet eene der Hof-dames, die van wegen haare door-

flee-

ſleepenheid zeer bekend was, bij haar komen. Zij ſlooten zig in het Kabinet van CATHARINA op; en toen zij 'er uit kwamen, beſpeurde men op het gelaat der Keizerin een voorkomen van geruſtheid, en zelfs van vrolijkheid.

Eenigen tijd daar na, bragt een Bode te *Petersburg* de tijding van den dood van POTEMKIN. Men had des te minder reden daar op verdacht te zijn, dewijl hij altijd eene goede gezondheid genoten had, en dat zijne jaaren en geſtel hem nog een geruimen levenstijd ſcheenen te belooven. Hij ging met eenige bedienden op reize, toen hij zig onder weg niet wel bevondt. Een hevig koliek volgde op dit toeval, en, na verloop van eenige uuren, was hij 'er niet meer.

TWEE EN ZESTIGSTE HOOFTSTUK.

Ongebonden levens-manier van CATHARINA, *met allerlei ſlag van gemeen volk, op het einde van haar leven. Haar dood.*

CATHARINA was in het afneemen van haaren leeftijd, en ſchoon zij nog de behoeften gevoelde, die haar in haare jeugd zoo aanhoudend gekweld

kweld hadden, had zij in Gunſtelingen, als POTEMKIN en ORLOF, door de ondervinding een weêrzin gekregen. Verre van op het verkiezen van eenen nieuwen te denken, wagte zij zig wel, om aan ZUBOF dat gezag te geven, waar van zij bijna het ſlacht-offer geweest was. De plaats van *Regeerend Gunſteling* bleef open; maar de ſtille vermaaken waaren des te meenigvuldiger, en de voorwerpen wierden daar toe verkoozen onder de ſterkſte mansperſoonen uit het leger en uit de ſtedelingen, zonder op hunnen ſtaat en afkomst acht te geven. Ik taste mis, wanneer ik aan die genietingen den bijnaam van *geheime* geve; zij had alle ſchaamte dermaaten afgelegd, dat het haar niet der moeite waardig was zig daar in verſcholen te houden. Dusdanig was CATHARINA, aan wien zeker naamloos Schrijver nu in 't kort den beſpottelijken bijnaam van GROOT gegeven heeft. Dusdanig was de SEMIRAMIS *van 't Noorden*, de volſtrekte Meeſtereſſe van verſcheiden millioenen menſchen, het voorwerp van de bewondering en der vleiende ſnorkerijen van onze groote Wijsgeeren. Den negenden November 1796 wierd zij in haar Kabinet dood gevonden, zonder dien dag eenig uiterlijk blijk van ongeſteldheid gehad te hebben.

E I N D E.

	DATE DUE		

